

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ & ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Αναλογιστική Επιστήμη και Διοικητική Κινδύνου**

**ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ**

**Μεταπτυχιακή Εργασία
της
Δέσποινας Μοσχονά**

Επιβλέπων Καθηγητής

Μιλτιάδης Νεκτάριος

Πειραιάς, Ιούλιος 2010

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	1
1. Εισαγωγή	1
2. Περιγραφή της τρέχουσας κατάστασης της αγροτικής ασφάλισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση	4
3. Κατανόηση και μέτρηση του επιπέδου ανάπτυξης της ασφάλισης	5
4. Κανονισμοί, πολιτικές, κρατικές ενισχύσεις, με επιδίωξη ένα ομοιογενές σύστημα	6
5. Επίπεδο κινδύνου: γεωγραφική ανάλυση.....	6
6. Αγροτικά συστήματα ασφάλισης σε άλλες χώρες	7
7. Κίνδυνοι κρίσεων υγιεινής Ζωικού Κεφαλαίου	7
8. Κύρια στοιχεία των ασφαλίσεων καλλιεργειών σε επίπεδο χώρας	8
9. Η σκοπιμότητα ενός πανευρωπαϊκού συστήματος αγροτικής ασφάλισης.....	9
10. Εναλλακτικές λύσεις για ένα κοινό σύστημα αγροτικής ασφάλισης	9
11. Προτάσεις βελτίωσης του ελληνικού συστήματος αγροτικών ασφαλίσεων	10
1. Εισαγωγή	10
1.1. Κίνητρα για την μελέτη	10
1.2. Περιεχόμενα της εργασίας	11
1.3. Πηγές και μεθοδολογία	12
2. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με τους κινδύνους και τα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων στη γεωργία	12
2.1. Σύνθεση κεφαλαίου	12
2.2. Είδη κινδύνων	12
2.3. Εργαλεία για την διαχείριση κινδύνων στην γεωργία	14
2.3.1. Διαφοροποίηση	14
2.3.2. Κάθετη ενσωμάτωση	15
2.3.3. Σταθεροποίηση λογαριασμών	15
2.3.4. Συμβάσεις προώθησης αγαθών & παραγωγής	15
2.3.5. Συμβάσεις παραγωγών	16
2.3.6. Ασφάλιση	17
2.3.7. Αμοιβαία Κεφάλαια-Mutual Funds	20
2.3.8. Δημόσια Ταμεία- Public Funds	21
2.4. Ορισμοί των συστημάτων αγροτικής ασφάλισης	21

3. Παραγωγή & μεταβλητότητα του εισοδήματος της Ευρωπαϊκής γεωργίας	24
3.1. Σύνθεση κεφαλαίου	24
3.2. Έννοιες μεταβλητότητας και κλίμακες	25
3.3. Οι επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος στη διαχείριση αγροτικών κινδύνων	26
3.4. Η χρήση των γεωργομετεωρολογικών μοντέλων	26
3.5. Μεταβλητότητα εισοδήματος	26
3.5.1. Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης	27
4. Πολιτική για τις ενισχύσεις σε περίπτωση καταστροφών και για την διαχείριση αγροτικών κινδύνων	29
4.1. Σύνθεση Κεφαλαίου	28
4.2 Δομή πολιτικής: Η Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης	28
4.2.1. Η προέλευση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής	28
4.2.2. Η λειτουργία της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής	28
4.3. Ορισμοί των εννοιών «κρίση», «καταστροφή»	29
4.3.1. Ορισμοί της καταστροφής, της φυσικής καταστροφής, των καταστροφών στην γεωργία, της συμφοράς και της κρίσης.....	29
4.4. Οι πολιτικές διαχείρισης των κρίσεων και των καταστροφών και οι ενισχύσεις στην Ευρωπαϊκή Νομοθεσία	32
4.4.1. Ευρωπαϊκή ενίσχυση καταστροφών	32
4.5. Η πορεία των συζητήσεων σχετικά με τις επιλογές για ενιαία πολιτική διαχείρισης κινδύνων στην Ευρωπαϊκή Ένωση	33
4.5.1. Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Συμβούλιο	33
4.5.2. Η θέση του ασφαλιστικού τομέα	36
4.6. Η αγροτική πολιτική διαχείρισης κινδύνων στις Η.Π.Α.	36
5. Υπάρχοντα συστήματα αγροτικής ασφάλισης	38
5.1. Σύνθεση κεφαλαίου	38
5.2. Γενική επισκόπηση των συστημάτων αγροτικής ασφάλισης στις ΗΠΑ..	38
5.3. Γενική επισκόπηση των συστημάτων αγροτικής ασφάλισης στην Ευρώπη.....	40
5.4. Σύγκριση των συστημάτων αγροτικής ασφάλισης μεταξύ ΕΕ & ΗΠΑ	44
5.5. Κύρια στοιχεία ασφάλισης σε επίπεδο χώρας	45
5.5.1. Ζήτηση για ασφάλιση και διείσδυση της αγοράς	45
5.5.2. Στοιχεία Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ασφαλίσεων (ΕΕΑ) για τις ασφαλιζόμενες αξίες	51

5.5.3. Ποσόν ασφαλίστρου, επιδοτήσεις & αποζημιώσεις	53
5.5.4. Στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ασφαλίσεων για τα ποσά ασφαλίστρων	57
5.5.5. Ύψος επιδοτήσεων στην ασφάλιση	60
5.5.6. Συνθήκες αγοράς	64
5.6. Τεχνικές πτυχές της αγροτικής ασφάλισης σε επίπεδο προϊόντος	67
5.6.1. Αγροτική ασφάλιση και ασφαλισμένοι κίνδυνοι στην Ευρώπη	68
5.6.2. Απαλλαγές στην αγροτική ασφάλιση	75
5.6.3. Ποσοστά ασφαλίστρου σε επίπεδο προϊόντος	82
5.7. Ο ρόλος και το κόστος της ανασφάλισης	83
5.7.1. Ιδιωτική ή δημόσια ανασφάλιση	83
5.7.2. Τύποι ανασφάλισεων: αναλογικής συμμετοχής (quota share) και περιορισμού ζημιών (stop-loss)	83
5.7.3. Τύποι ανασφαλίσεων στις Ευρωπαϊκές χώρες	85
6. Άλλα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων στην Ευρώπη	89
6.1. Σύνθεση Κεφαλαίου	89
6.2. Ειδικές ενισχύσεις και ταμεία	89
7. Σκοπιμότητα ενός πανευρωπαϊκού συστήματος αγροτικών ασφαλίσεων	97
7.1. Σύνθεση κεφαλαίου	97
7.2. Ένα πανευρωπαϊκό σύστημα αγροτικής ασφάλισης ή μία εναλλακτική λύση?	97
7.2.1. Διευκόλυνση/επιδότηση της σύνθεσης των βάσεων δεδομένων, σε αναλυτικό επίπεδο	98
7.3. Ο ρόλος του δημόσιου τομέα	99
7.4. Πλεονεκτήματα της ασφάλισης σχετικά με εναλλακτικά εργαλεία διαχείρισης κινδύνων	100
8. Συμπεράσματα Διεθνούς Επισκόπησης.....	101
8.1. Το επίπεδο ανάπτυξης των αγροτικών ασφαλίσεων	101
8.2. Δημόσια ενίσχυση	102
8.3. Το μέγεθος των αγροτικών ασφαλίσεων και των επιδοτήσεων.....	102
8.4. Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ένα εναρμονισμένο σύστημα	103
8.5. Περαιτέρω έρευνα και βελτίωση	103

9. Η Αγροτική Ασφάλιση στην Ελλάδα	104
9.1. Γενικό πλαίσιο των αγροτικών ασφαλίσεων στην Ελλάδα	105
9.2. Συνθήκες της Αγοράς	106
9.3. Γενικά χαρακτηριστικά	107
9.4. Διαθέσιμα ασφαλιστικά προγράμματα	108
9.5. Τομέας Φυτικής Παραγωγής	108
9.6. Τομέας Ζωικού Κεφαλαίου	109
9.7. Ιδιωτική Αγροτική Ασφάλιση	110
9.8. Καλύψεις των τελευταίων ετών	111
9.9. Αντασφάλιση	113
10. Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων	115
10.1. Ίδρυση και σκοπός του Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων	115
10.2. Είδος, αντικείμενο ασφάλισης και ασφαλιζόμενοι κίνδυνοι.....	116
10.3. Όροι και διαδικασίες ασφάλισης	117
10.4. Πόροι του ΕΛ.Γ.Α – Ειδική ασφαλιστική εισφορά υπέρ ΕΛ.Γ.Α	118
10.5. Όργανα Διοίκησης του ΕΛ.Γ.Α	123
10.6. Φυτικό Κεφάλαιο	133
10.7. Ζωικό Κεφάλαιο	158
11. Αξιολόγηση του Συστήματος Αγροτικών Ασφαλίσεων στην Ελλάδα	180
11.1 Συμπεράσματα και Προτάσεις Βελτίωσης του Συστήματος.....	184
Βιβλιογραφία	187
Πίνακες	
Πίνακας 1 Σύνολο αξιών αγροτικής βιομηχανίας και κίνδυνοι	2
Πίνακας 2 Νομοσχέδια για την γεωργία & Ασφαλιστική Νομοθεσία στις ΗΠΑ	37
Πίνακας 3 Συστήματα αγροτικής ασφάλισης στην Ευρώπη	41
Πίνακας 4 Συστήματα αγροτικής ασφάλισης σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες	42
Πίνακας 5 Σύγκριση συγκεντρωτικών στοιχείων αγροτικής ασφάλισης ΗΠΑ & ΕΕ-25	44
Πίνακας 6 Ζήτηση αγροτικής & ζωικής ασφάλισης :αγροκτήματα, εκτάσεις και ζώα	47

Πίνακας	7 Ζήτηση για ασφάλιση καλλιεργειών & ζωικής παραγωγής : ασφαλιζόμενες αξίες	49
Πίνακας	8 Στοιχεία ΕΕΑ: αξία παραγωγής & ασφάλιση (καλλιέργειες)	52
Πίνακας	9 Στοιχεία ΕΕΑ: αξία παραγωγής & ασφάλιση (ζωική παραγωγή)...	53
Πίνακας	10 Περίληψη στοιχείων παρασχεθέντων από τα ενημερωτικά δελτία	55
Πίνακας	11 Στοιχεία ΕΕΑ για τα ασφαλιστρα (2004)	58
Πίνακας	12 Σενάριο της ΕΕΑ για την ασφάλιση απόδοσης με μέγιστη ζήτηση (καλλιέργειες).....	58
Πίνακας	13 Κατάσταση αγοράς της αγροτικής ασφάλισης.....	64
Πίνακας	14 Ασφαλιστικά προϊόντα και ασφαλιζόμενοι κίνδυνοι στην Ευρώπη	69
Πίνακας	15 Απαλλαγές	77
Πίνακας	16 Μέσος όρος ποσοστών ασφαλιστρού	83
Πίνακας	17 Η αντασφάλιση στις Ευρωπαϊκές χώρες, τύποι & χαρακτηριστικά	87
Πίνακας	18 Άλλα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	90
Πίνακας	19 Άλλα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.	90
Πίνακας	20 Δημόσιοι Οργανισμοί συναφείς με τις αγροτικές ασφαλίσεις	91
Πίνακας	21 Ταμεία συναφή με επιδοτήσεις και εκ των υστέρων ενισχύσεις	91
Πίνακας	22 Ειδικές ενισχύσεις (<i>ad hoc payments</i>) & Ταμεία κατά τα πρόσφατα έτη	96
Πίνακας	23 Μέσος όρος ετησίων πληρωμών Δημοσίου στην Ισπανία και την Γαλλία.....	97
Πίνακας	24 Προνομιακές απαλλαγές & αφαιρετέα ποσά (καλλιέργειες)	109
Πίνακας	25 Προνομιακές απαλλαγές & αφαιρετέα ποσά (ζωικό κεφάλαιο).....	110
Πίνακας	26 Ποσά αποζημιώσεων ΕΛ.Γ.Α (σε Ευρώ)	111
Πίνακας	27 Ποσά ειδικών κρατικών ενισχύσεων καταστροφών (σε Ευρώ).....	111
Πίνακας	28 Ασφάλιση Φυτικής Παραγωγής, χαλαζόπτωση (όλες οι καλλιέργειες).....	112
Πίνακας	29 Βοοειδή	112
Πίνακας	30 Πουλερικά	113
Πίνακας	31 Είδος και ποικιλία καλλιεργειών όπου οι ζημιές δεν καλύπτονται ασφαλιστικά από τον ΕΛ.Γ.Α	139

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

1. Εισαγωγή

Η αξιολόγηση του ελληνικού συστήματος αγροτικών ασφαλίσεων θα γίνει με βάση την ανάλυση της διεθνούς εμπειρίας. Θα κάνουμε μια εκτεταμένη επισκόπηση και ανάλυση των αντίστοιχων συστημάτων της Ευρώπης και των ΗΠΑ και θα επιλέξουμε τις «Best Practices» του κάθε συστήματος για να διαμορφώσουμε ένα συνεκτικό σύνολο προτάσεων για την βελτίωση του ελληνικού συστήματος.

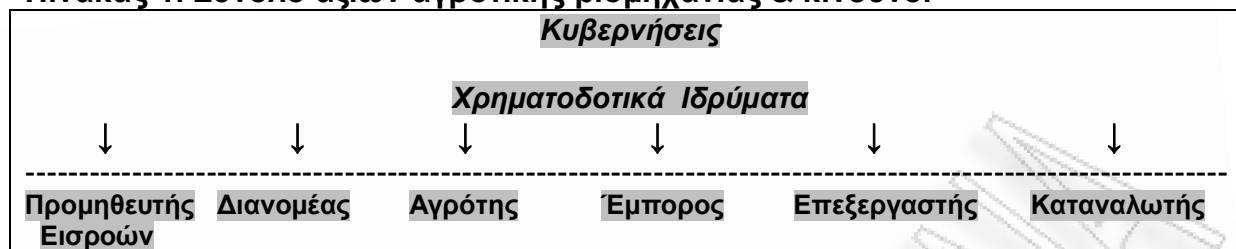
Οι γεωργικοί παραγωγοί αντιμετωπίζουν μία σειρά από κινδύνους, οι οποίοι επηρεάζουν το εισόδημα και την ευημερία των νοικοκυριών τους. Πρόκειται, κυρίως, για κινδύνους που αφορούν την παραγωγή και σχετίζονται με τις καιρικές συνθήκες, εχθρούς και ασθένειες, συνθήκες της αγοράς. Επομένως, η σταθερότητα του εισοδήματος των αγροτικών φορέων μπορεί επίσης να επηρεαστεί. Κατά τα πρόσφατα έτη, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει λάβει υπόψη την πιθανή ενσωμάτωση της διαχείρισης κινδύνων στην κοινή γεωργική πολιτική, και αναλύει τις στρατηγικές διαχείρισης κινδύνων και κρίσεων, για να παράσχει μια βελτιωμένη ανταπόκριση στις κρίσεις του αγροτικού τομέα.

Η αγροτική παραγωγή αντιμετωπίζει, γενικότερα, μυριάδες προβλήματα. Παρ'όλα αυτά, δύο μεγάλοι κίνδυνοι απασχολούν τον αγροτικό τομέα, ο κίνδυνος των τιμών που προέρχεται από δυναμική μεταβλητότητα των τιμών και ο κίνδυνος παραγωγής που προκύπτει από την αβεβαιότητα της παραγωγής που οι πρωτογενείς παραγωγοί μπορούν να επιτύχουν από τις τρέχουσες δραστηριότητές τους.

Είναι πιθανό, οι μεγάλοι αυτοί κίνδυνοι, να αυξήσουν στο μέλλον τις τιμές λόγω της απελευθέρωσης του εμπορίου και τον κίνδυνο παραγωγής που προκλήθηκε από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η τάση γύρω από την αγροτική εξειδίκευση, είναι πιθανό να συνεχιστεί, κάτι που θα αυξήσει αυτούς τους κινδύνους διότι οι παραγωγοί βασίζονται σε ένα μικρότερο φάσμα καλλιεργειών και, συνεπώς, δεν θα μπορούν να διαφοροποιήσουν τους κινδύνους κατάλληλα.

Οι αγροτικοί κίνδυνοι επηρεάζουν όχι μόνο τους αγρότες αλλά ολόκληρο το σύνολο αξιών της αγροτικής βιομηχανίας. Καθένας από τους συμμετέχοντες κατά μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού, από τους προμηθευτές εισροών μέχρι τον τελευταίο καταναλωτή, υπόκεινται σ'αυτούς τους κινδύνους. Καθώς οι διασυνδέσεις μεταξύ των συμμετεχόντων, στο σύνολο αξιών, γίνονται πιο στενές και περίπλοκες, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες να μεταβιβάζονται ανεπιθύμητες επιπτώσεις μεταξύ τους. Το σύνολο αξιών της αγροτικής βιομηχανίας και οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει καθένας από τους συμμετέχοντες παρουσιάζεται στον Πίνακα 1 παρακάτω.

Πίνακας 1. Σύνολο αξιών αγροτικής βιομηχανίας & κίνδυνοι

Ενδιαφερόμενα Μέρη

Κυβερνήσεις →
 Χρηματοδοτικά Ιδρύματα →
 Προμηθευτές Εισροών →
 Διανομέας →
 Αγρότης →
 Έμπορος →
 Επεξεργαστής →

Κίνδυνοι

Κίνδυνος προϋπολογισμού/κοινωνική σταθερότητα
 Πιστωτικός Κίνδυνος
 Όγκος πωλήσεων/Βελτίωση προϊόντος
 Όγκος πωλήσεων/Βελτίωση προϊόντος
 Κίνδυνος παραγωγής/Κίνδυνος εισοδήματος
 Κίνδυνος Παραγωγής
 Έλλειψη Πρώτων Υλών/Διακοπή Εργασιών

Πηγή: Ramiro Iturrioz 2009

Η διαχείριση των αγροτικών κινδύνων βασίζεται σε έναν βέλτιστο συνδυασμό τεχνικών και οικονομικών εργαλείων. Οι συμμετέχοντες στο αγροτικό σύνολο αξιών μπορούν να χρησιμοποιήσουν διάφορα μέσα, οποτεδήποτε είναι διαθέσιμα, στην αντιμετώπιση αυτών των πολλαπλών πηγών αγροτικών κινδύνων. Οι συμμετέχοντες στο αγροτικό σύνολο αξιών μπορούν να αποφύγουν τον κίνδυνο, για παράδειγμα, επιλέγοντας να μην διαλέξουν ένα συγκεκριμένο είδος καλλιέργειας ή καλλιεργειών που θεωρούνται υψηλού κινδύνου για την περιοχή που βρίσκεται η αγροτική τους μονάδα. Μπορούν επίσης να μετριάσουν τους κινδύνους, μπορεί να αναζητήσουν την μείωση του κινδύνου μέσω, για παράδειγμα, της φύτευσης καλλιεργειών μόνο σε πολύ ευνοϊκές συνθήκες ή να αναπτύξουν περαιτέρω τις εγκαταστάσεις τους ώστε να βελτιώσουν τις αρδεύσεις ή να ελαχιστοποιήσουν τις επιπτώσεις του παγετού.

Τέλος, μπορούν να μεταφέρουν όλους τους κινδύνους σε έναν τρίτο μέσω ενός ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Βέβαια, μπορούν να μετριάσουν τις οικονομικές επιπτώσεις των κινδύνων αυτών δημιουργώντας αποθέματα εκτάκτου ανάγκης από τα κέρδη των καλών ετών – ένα είδος αυτασφάλισης.

Τι είναι αγροτική ασφάλιση?

Σε γενικές γραμμές, η ασφάλιση είναι ένας τρόπος διαχείρισης κινδύνου που χρησιμοποιείται στην αντιστάθμιση ενός κινδύνου έναντι μιας εξαρτημένης απώλειας. Ο συμβατικός ορισμός είναι η μεταφορά του κινδύνου μιας απώλειας από μία οντότητα σε μία άλλη σε αντάλλαγμα ενός ασφαλίστρου ή μιας εγγυημένης και ποσοτικά μικρής απώλειας, ώστε να αποτραπεί μία μεγάλη και, πιθανώς, καταστροφική απώλεια.

Η αγροτική ασφάλιση είναι μία ειδική κατηγορία ασφαλίσεως περιουσίας που εφαρμόζεται σε αγροτικές επιχειρήσεις. Σε αναγνώριση της εξειδικευμένης φύσης αυτού του τύπου της ασφάλισης, οι ασφαλιστικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην αγορά, είτε έχουν τμήματα που ασχολούνται μόνο με τις αγροτικές ασφαλίσεις, είτε αναθέτουν την αναδοχή του κινδύνου αυτού σε εξειδικευμένα πρακτορεία/μεσίτες.

Η αγροτική ασφάλιση δεν περιορίζεται στην ασφάλιση καλλιεργειών, εφαρμόζεται επίσης στο ζωικό κεφάλαιο, τη δασοπονία, την υδατοκαλλιέργεια και τα θερμοκήπια.

Γιατί η αγροτική ασφάλιση θεωρείται ειδική κατηγορία ασφάλισης

Υπάρχουν διάφορα χαρακτηριστικά αυτού του είδους της ασφάλισης που επικυρώνει την αντιμετώπισή της σαν ειδικής κατηγορίας ασφάλισης. Δυσκολίες στην επίτευξη επαρκούς διαφοροποίησης λόγω της φύσης του κινδύνου, ασυμμετρίες στην πληροφόρηση σχετικά με την ανάληψη του κινδύνου, γεωγραφική διασπορά της αγροτικής παραγωγής και της πολυπλοκότητας της βιολογικής επεξεργασίας της παραγωγής, που απαιτεί εξειδικευμένη γνώση ανάληψης του συγκεκριμένου κινδύνου, δικαιολογεί το ότι θεωρείται ειδική κατηγορία των επιχειρήσεων.

Η διαφοροποίηση των ασφαλιστών σε αγροτικούς ασφαλιστές, είναι δύσκολο να επιτευχθεί. Οι καλλιέργειες φυτεύονται σε γεωγραφικές περιοχές που υπόκεινται στο ίδιο ενδεχόμενο εμφάνισης ανεπιθύμητων συμβάντων. Η πιθανότητα μεγάλου αριθμού απαιτήσεων και ακόμα καταστροφικών ζημιών που προκύπτουν από το ίδιο γεγονός μεγιστοποιείται.

Ασύμμετρες πληροφορίες οδηγούν στην πιθανότητα δυσμενούς επιλογής και ηθικού κινδύνου. Χωρίς την επαρκή τεχνική γνώση, οι ασφαλιστές είναι ανίκανοι να διακρίνουν μεταξύ παραγωγών υψηλού και/ή χαμηλού κινδύνου και, αν καθορίσουν ασφάλιστρα επί τη βάση μέσου όρου, μπορεί να προσελκύσουν μόνον υψηλού κινδύνου αιτούντες. Επιπλέον, η ύπαρξη αυτού του είδους ασφάλισης, μπορεί να ωθήσει τους παραγωγούς να διακινδυνεύσουν π.χ., την χρήση λιγότερων λιπασμάτων, φύτευση εκτός εποχής ή φύτευση σε λιγότερο εύφορες περιοχές.

Οι συνέπειες των ασύμμετρων πληροφοριών μπορεί να οδηγήσει σε αυξήσεις των ασφαλιστρών που μπορεί να αυξήσει, επιπλέον, την πιθανότητα δυσμενούς επιλογής αποθαρρύνοντας τους παραγωγούς χαμηλού κινδύνου από την ασφαλισή τους. Τα προβλήματα που συνδέονται με τις ασύμμετρες πληροφορίες μπορούν μόνο να αντιμετωπιστούν μέσω της διαβεβαίωσης ότι οι ασφαλιστές έχουν την τεχνική εξειδίκευση να αξιολογήσουν των κίνδυνο δεόντως.

Η γεωγραφική διασπορά της αγροτικής παραγωγής κάνει τα λειτουργικά και διαχειριστικά έξοδα για την παροχή της ασφάλισης υψηλά σε σχέση με άλλου είδους ασφάλισης. Το να ξεπεραστεί το υψηλό κόστος των συναλλαγών για την αγροτική ασφάλιση αντιπροσωπεύει μία επιπλέον πρόκληση για την ασφαλιστική βιομηχανία. Το δίκτυο κατανομής είναι εκτενές και τα προϊόντα δεν είναι τυποποιημένα. Αυτοί οι παράγοντες σημαίνουν ότι, οι ασφαλιστικές εταιρείες πρέπει να είναι καινοτόμες στην προσέγγισή τους τόσο στον σχεδιασμό των προϊόντων όσο και στο σύστημα κατανομής.

Η αγροτική ασφάλιση είναι μία τεχνικά σύνθετη δραστηριότητα. Η αγροτική παραγωγή διέπεται από πολύπλοκες βιολογικές επεξεργασίες που πρέπει να είναι κατανοητές από τους ασφαλιστές του κλάδου αυτού. Οι σχέσεις αιτίας και αιτιατού στην γεωργία δεν είναι πάντα εύκολα παρατηρήσιμες. Υπάρχουν πολλές μεταβλητές που επηρεάζουν την αγροτική παραγωγή, που δεν είναι όλες ασφαλίσιμες. Ένας ασφαλιστής πρέπει να είναι ικανός να καθορίσει τον σύνδεσμο μεταξύ μιας απώλειας που είναι ασφαλίσιμη και την αιτία της απώλειας.

Πάλι, τα μοντέρνα αγροτικά προϊόντα είναι άκρως τεχνικά και οι εξειδικευμένοι ασφαλιστές χρειάζεται να κατανοήσουν τις βιολογικές και τεχνικές επεξεργασίες όχι μόνο για να καθορίσουν το ασφάλιστρο ανάλογα με τον κίνδυνο αλλά επίσης να

εκτιμήσουν τις πρακτικές διαχείρισης του κινδύνου από τους παραγωγούς και να τους βοηθήσουν να τις βελτιώσουν.

Η αγροτική ασφάλιση είναι ένα σημαντικό συστατικό της διαχείρισης των αγροτικών κινδύνων, αλλά δεν αντικαθιστά τις τεχνικές μια καλής διαχείρισης κινδύνου, τις μεθόδους υγιούς παραγωγής και επενδύσεων στην μέχρι σήμερα τεχνολογία. Όταν συνδυάζεται με αυτούς τους παράγοντες, η αγροτική ασφάλιση ενισχύει την ευημερία της αγροτικής κοινωνίας και ενισχύει, επίσης, την ασφάλεια της παραγωγής.

Η αγροτική ασφάλιση είναι ένας τομέας ασφάλισης που είναι τεχνικά εξαρτώμενος. Μία από τις πολλές προκλήσεις στην ασφαλιστική βιομηχανία είναι να διατηρεί την κατάρτιση και την εξειδίκευση στον ασφαλιστή, τον διακανονιστή ζημιών, και το επίπεδο του αντασφαλιστή, όχι μόνο για να παρέχει επαρκή επίπεδα ασφάλισης αλλά, να βοηθά την αγροτική βιομηχανία στην ανάπτυξη των πρακτικών της διαχείρισης κινδύνων ώστε να βελτιωθεί η παραγωγή.

Δεν υπάρχει ένα παγκόσμιο ασφαλιστικό προϊόν που να πληροί όλες τις απαιτήσεις των παραγωγών. Κάθε προϊόν αγροτικής ασφάλισης είναι κατάλληλο για ένα ορισμένο σύνολο όρων. Η εκτίμηση της καταλληλότητας κάθε προϊόντος αγροτικής ασφάλισης, θα πρέπει να λάβει υπόψη το σύστημα παραγωγής, τον τύπο του προς ασφάλιση παγίου, το βασικό κίνδυνο στον οποίο είναι εκτεθειμένος ο ασφαλισμένος, την τοποθεσία του κινδύνου, τα διαθέσιμα στοιχεία, το μέγεθος της αγροτικής εκμετάλλευσης, τα κανάλια διανομής και τις ανάγκες μεταβίβασης και εκτίμησης της ζημίας.

Η παρούσα εργασία κάνει μια ανασκόπηση στα γεωργικά συστήματα διαχείρισης κινδύνων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις ΗΠΑ, με ιδιαίτερη έμφαση στις μορφές της αγροτικής ασφάλισης. Εν συνεχεία, παρουσιάζεται, αναλύεται και αξιολογείται το υπάρχον αγροτικό σύστημα ασφάλισης της Ελλάδας και δίδονται κάποιες σχετικές προτάσεις βελτιώσεις του συστήματος αυτού. Το πιο περιγραφικό μέρος της μελέτης περιέχει μια συλλογή από δεδομένα, σχετικά με την πραγματικότητα και τις λεπτομέρειες της αγροτικής ασφάλισης στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ και ακολουθεί η Ελλάδα. Αυτές οι πληροφορίες, κυρίως, προέρχονται από ενημερωτικά δελτία που έχουν κατατεθεί από εμπειρογνώμονες ή συμβούλους των διαφόρων Ευρωπαϊκών χωρών, και δεδομένα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ασφαλίσεων (ΕΕΑ), (Comité Européen d'Assurances - CEA). Πολλά από αυτά τα δεδομένα ήταν αδημοσίεута επειδή δεν υπάρχει υποχρέωση για τις ασφαλιστικές εταιρείες να υποβάλλουν εκθέσεις στα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Περιγραφή της τρέχουσας κατάστασης της αγροτικής ασφάλισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει, ως επί το πλείστον, κλασσικά ασφαλιστικά σχήματα (κυρίως ενός κινδύνου και συνδυασμένη ασφάλιση, αλλά επίσης ασφάλιση απόδοσης), της ιδιωτικής, γενικά, ασφαλιστικής αγοράς, με εξαίρεση την Ελλάδα και τη Κύπρο όπου η ασφάλιση είναι δημόσια και υποχρεωτική. Σε πολλές χώρες, η αγορά είναι στα χέρια όχι περισσότερων από δύο ή τριών ασφαλιστικών εταιρειών. Το επίπεδο ανάπτυξης της αγροτικής ασφάλισης σε κάθε χώρα συνδέεται κυρίως με δύο καθοριστικούς παράγοντες :

- τις ανάγκες που αντιμετωπίζει η κάθε χώρα (επίπεδο κινδύνου),
- την οικονομική υποστήριξη που παρέχεται από κάθε κράτος μέλος για το ασφαλιστικό σύστημα.

Ο ρόλος των κυβερνήσεων παρουσιάζεται συνοπτικά για κάθε χώρα. Μερικές προσφέρουν ασφάλιση ή επιδοτούν ασφάλειες, ενώ άλλες παρέχουν εκ των υστέρων-βοήθεια σε μία ειδική βάση μέσω των συστημάτων αποζημίωσης, των κονδυλίων καταστροφών ή μελλοντικές αγορές που υπάρχουν στην Ευρώπη, οι οποίες μπορούν να χρηματοδοτηθούν, εν μέρει, από τους κατόχους αγροτικών συμφερόντων σε μία προαιρετική ή υποχρεωτική βάση.

Τα διαφορετικά υφιστάμενα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων παρουσιάζονται, αναλύονται και συγκρίνονται στην εργασία αυτή. Αυτό βοηθά να κατανοήσουμε καλύτερα την εξέλιξη των συστημάτων αγροτικής ασφάλισης στην Ευρώπη, δεδομένου ότι, η ανάπτυξη των συστημάτων ασφάλισης εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την παρουσία άλλων εργαλείων διαχείρισης κινδύνων και από τον ρόλο του δημόσιου τομέα, ιδιαίτερα, ειδικών μέτρων ενίσχυσης, που παρέχονται από τα Κράτη σε περιπτώσεις ανάγκης.

3. Κατανόηση και μέτρηση του επιπέδου ανάπτυξης της ασφάλισης

Η εργασία αυτή δίνει μία ανάλυση του όγκου των ασφαλίσεων, της διείσδυσης τους στην αγορά και/ή τα ποσοστά συμμετοχής τους. Μελετώνται διάφορες συγκρίσεις και αποδεικνύεται ότι, το ποσοστό των ασφαλισμένων περιοχών δεν αποτελεί ένα επαρκές μέτρο για να κατανοήσουμε την σημασία της ανάπτυξης των ασφαλίσεων σε μία χώρα, χρειάζεται να συνδυαστεί με τις καλύψεις που προσφέρονται από τα ασφαλιστικά σχήματα, και με την διείσδυση στην αγορά από την άποψη της ασφαλισμένης αξίας.

Τελικά, μπορούμε να επισημάνουμε ότι στην Ευρώπη δεν υπάρχει εκτενής ασφαλιστική κάλυψη απόδοσης χωρίς την δημόσια στήριξη. Για τους μη συστημικούς κινδύνους, όπως χαλαζόπτωση, ο ιδιωτικός τομέας προσφέρει κατάλληλες ασφαλίσεις, αλλά, για τα ασφαλιστικά προϊόντα που προσφέρουν ευρεία κάλυψη του κινδύνου μείωσης της απόδοσης, υπάρχει μια άμεση σχέση μεταξύ ανάπτυξης του συστήματος και δημόσιας στήριξης. Το ποσό της υποστήριξης που παρέχεται από τα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για να επιδοτηθούν τα ασφαλιστρα, ποικίλλει ανάλογα με την πολιτική που ακολουθείται από κάθε χώρα στην προώθηση κάποιου ιδιαίτερου είδους κάλυψης.

Μερικές τεχνικές, όπως η αντασφάλιση, τα όρια ενεργοποίησης ενός συμβάντος, και οι απαλλαγές, περιγράφονται παρακάτω. Η αντασφάλιση τοποθετείται, συνήθως, στη διεθνή αντασφαλιστική αγορά, και αφορά, κυρίως, την αντασφάλιση του περιορισμού ζημιών (*stop loss reinsurance*) και την αντασφάλιση αναλογικής συμμετοχής (*quota share reinsurance*).

4. Κανονισμοί, πολιτικές, κρατικές ενισχύσεις με επιδίωξη ένα ομοιογενές σύστημα

Ο καθορισμός των εννοιών «κρίση» και/ή «καταστροφή», που εγείρουν δικαίωμα δημοσίων ενισχύσεων στα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εξετάζονται και συγκρίνονται με τις «Κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της γεωργίας (2000-2006)». Ο καθορισμός αυτός, υποτίθεται, ορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τις συμφωνίες του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου (World Trade Organisation – WTO). Εθνικοί εμπειρογνώμονες παρέχουν πληροφορίες για τον τρόπο, που τα Κράτη Μέλη ορίζουν, τις έννοιες «κρίση και καταστροφή», που εγείρουν δικαίωμα δημοσίων ενισχύσεων, καθώς επίσης και την έννοια «ασφαλίσιμοι κίνδυνοι», όταν και όπου αυτοί υπάρχουν.

Σε μερικές χώρες απαγορεύεται η κρατική βοήθεια, στις περιπτώσεις κρίσης ή καταστροφής, αν ο κίνδυνος θα μπορούσε να είχε ασφαλιστεί. Αυτή είναι η περίπτωση της Αυστρίας, της Ελλάδας, της Ιταλίας, της Πορτογαλίας, της Ισπανίας, της Σουηδίας και της Τουρκίας, για επιδοτούμενους ασφαλίσιμους κινδύνους, και για τη Γαλλία εάν η ασφάλιση έχει φθάσει σε ένα σημαντικό επίπεδο εξάπλωσης.

Τα περισσότερα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακολουθούν τις κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις, ώστε να αποφασίσουν πότε η ενίσχυση θα απονεμηθεί. Έχουμε κατατάξει τα Κράτη Μέλη σε τέσσερις ομάδες, σύμφωνα με τον τρόπο που τηρούν τις κατευθυντήριες γραμμές. Κάποιες χώρες έχουν ενσωματώσει ή αναφέρουν ρητά τους κατευθυντήριους ορισμούς στη νομοθεσία τους, άλλες απλά τους λαμβάνουν υπόψη χωρίς να τους αναφέρουν ρητά. Μία τρίτη ομάδα έχει πιο αυστηρούς ορισμούς από αυτούς που καθορίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές, όπως, είναι η περίπτωση του συστήματος χρηματοδότης των συμφορών στη Γαλλία. Τέλος, μερικές χώρες έχουν λιγότερο αυστηρούς ορισμούς από αυτούς που αναφέρονται στις κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας. Αυτή η διαφορετική αντιμετώπιση εκ μέρους των κρατών μελών ίσχυε όσο οι κατευθυντήριες γραμμές είχαν μόνο συμβουλευτικό χαρακτήρα.

5. Επίπεδο κινδύνου: γεωγραφική ανάλυση

Η μεταβλητότητα μεταξύ της παραγωγής και του εισοδήματος δεν κατανέμεται ομοιόμορφα σε ολόκληρη την Ευρώπη. Σε κάποιες περιοχές, περιφέρειες και τομείς είναι σχετικά σταθερή, ενώ σε άλλες περιοχές και τομείς είναι εξαιρετικά ασταθής. Η μελέτη του επιπέδου μεταβλητότητας έχει διπλό ενδιαφέρον στην αξιολόγηση της αγροτικής ασφάλισης, ήτοι: για την καλύτερη κατανόηση των γεωγραφικών περιοχών και των τομέων όπου η σταθερότητα είναι πιο σημαντική, και για τον καθορισμό ενός υποθετικού πανευρωπαϊκού συστήματος τιμολόγησης των ασφαλίσιμων κινδύνων.

Τα δεδομένα που απαιτούνται για την ανάλυση της μεταβλητότητας των κλιματικών κινδύνων, απόδοσης και εισοδήματος, προέρχονται από διάφορες πηγές, όπως:

- μετεωρολογικές βάσεις δεδομένων και γεωργο-μετεωρολογικοί παράμετροι υπολογισμένες από το Σύστημα Παρακολούθησης Ανάπτυξης Καλλιεργειών (*Crop Growth Monitoring System - CGMS*), το οποίο είναι το κεντρικό τμήμα του συστήματος της πρόβλεψης της απόδοσης του Κοινού Ευρωπαϊκού

Κέντρου Έρευνας (*Joint Research Center-JRC*, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το CGMS επιτρέπει την ανάλυση, που πρέπει να γίνει σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, της κατάστασης των καλλιεργειών και της αναμενόμενης συγκομιδής,

- το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης (*Farm Accounting Data Network - FADN*).

6. Αγροτικά συστήματα ασφάλισης σε άλλες χώρες

Στην εργασία αυτή εξετάζονται τα υπάρχοντα αγροτικά συστήματα ασφάλισης. Στον Καναδά, στις ΗΠΑ και σε άλλες μη Ευρωπαϊκές χώρες, κάποια μέσα ασφάλισης, όπως ασφάλιση δείκτη, ασφάλιση εκτάσεων, ασφάλιση συνολικής γεωργικής εκμετάλλευσης, ή ασφάλιση εισοδήματος, έχουν αναπτυχθεί, ενώ αντίθετα στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι τόσο ανεπτυγμένα.

Στον Καναδά και στις ΗΠΑ υπάρχει ασφάλιση απόδοσης. Και στις δύο χώρες, υπάρχει μία βασική κάλυψη για ασφάλιση απόδοσης, που καλύπτει απώλειες άνω του 50% της μέσης απόδοσης (ονομάζεται κάλυψη καταστροφών). Είναι επιδοτούμενη, κατά 50%, από την κυβέρνηση (σχεδόν συνολικά στις ΗΠΑ όπου οι αγρότες πληρώνουν μόνο ένα διαχειριστικό τέλος). Οι ΗΠΑ, είναι σήμερα η μόνη χώρα όπου προσφέρεται η ασφάλιση εισοδήματος.

Στον Καναδά υπήρχε ένα πρόγραμμα ασφάλισης εισοδήματος που ονομαζόταν «Ασφάλιση Μεικτού Εισοδήματος» (*Gross Revenue Insurance Plan*), που απέτυχε και τώρα υπάρχει ένα πρόγραμμα σταθεροποίησης εισοδήματος. Στο σύστημα του Καναδά κυρίως ηγούνται δημόσια ασφαλιστικά πρακτορεία των επαρχιακών κυβερνήσεων. Το Σύστημα αυτό λειτουργεί με επιδοτήσεις τόσο των Ομοσπονδιακών όσο και των Επαρχιακών Κυβερνήσεων, που ανέρχονται στο ποσό των 425.5 εκατομμύρια Ευρώ, και το οποίο αντιστοιχεί στο 66% των ασφαλιστρών. Εκτός της ασφάλισης απόδοσης προϊόντος, παρόμοιο με αυτό που υπάρχει στις ΗΠΑ, ο Καναδάς έχει ένα αξιόλογο πρόγραμμα εισοδήματος, το οποίο ονομάζεται Καναδικό Πρόγραμμα Σταθεροποίησης Αγροτικού Εισοδήματος (*Canadian agricultural income stabilisation - CAIS*), το οποίο αποτελείται από λογαριασμούς σταθεροποίησης. Οι λογαριασμοί σταθεροποίησης είναι ξεχωριστοί λογαριασμοί στους οποίους οι αγρότες καταθέτουν, κάθε χρόνο, ένα ποσό το οποίο μπορούν να αποσύρουν σε ένα έτος μεγάλης απώλειας. Οι λογαριασμοί αυτοί μπορεί να βασίζονται στις αποδόσεις, τα έσοδα ή άλλους παράγοντες.

7. Κίνδυνοι κρίσεων υγιεινής Ζωικού Κεφαλαίου

Στην εργασία επίσης, αναφέρονται οι δυνατότητες της ασφάλισης ζωικού κεφαλαίου, για την κάλυψη των ασθενειών των ζώων, και γενικότερους κινδύνους ζώων. Οι επιδημίες των ζώων μπορούν να οδηγήσουν σε σημαντικές απώλειες για τις κυβερνήσεις, τους αγρότες, και όλους όσους συμμετέχουν και εμπλέκονται στην αλυσίδα παραγωγής ζωικού κεφαλαίου. Εθνικές κυβερνήσεις και Ευρωπαϊκά Ιδρύματα, γενικά, υποστηρίζουν το μεγαλύτερο μέρος των άμεσων απωλειών, όπως την αξία των ρηγαγμένων ζώων, και τις οργανωτικές δαπάνες.

Επακόλουθες ζημιές, όπως οι απώλειες που προκύπτουν από τα κενά κτίρια και την παύση της λειτουργίας, είναι, σχεδόν πάντα, σίγουρο ότι βαραίνουν εντελώς τους ίδιους τους γεωργούς εάν δεν είναι ασφαλισμένοι. Λίγα ιδιωτικά συστήματα ασφάλισης υπάρχουν στην Ευρώπη για να καλύψουν επακόλουθες απώλειες λόγω επιδημίας στο ζωικό κεφάλαιο (υπάρχουν στην Γερμανία, την Ιταλία, την Σουηδία, την Ολλανδία και την Αγγλία). Πιο γενικά, τα σχήματα ασφάλισης ζωικού κεφαλαίου καλύπτουν θάνατο και ευθανασία.

Ο κύριος λόγος για δημόσια ανησυχία είναι ότι, ορισμένες ασθένειες μπορεί να είναι ένας μεγάλος ενδεχόμενος κίνδυνος για την οικονομία και την υγεία του πληθυσμού; συνεπώς, η δημόσια αντίδραση, συνήθως, καλύπτεται από την νομοθεσία και υπάρχει μικρότερος χώρος για ιδιωτική ασφάλιση. Εκτός αυτού, το να προβλέψεις συμβάντα υψηλού κινδύνου είναι πολύ δύσκολο, και γι'αυτό οι ασφαλιστές είναι απρόθυμοι να προσφέρουν ασφάλιση κατά «οποιασδήποτε ασθένειας».

Οι στρατηγικές του δημόσιου τομέα επικεντρώνονται, μάλλον, στην αποτελεσματική συμπεριφορά μείωσης του κινδύνου, ιδίως μέσω προληπτικών μέτρων. Φαίνεται δυνατή η οικοδόμηση ενός προγράμματος κατανομής του κόστους μόνο για την κάλυψη των ζημιών που προκαλούνται από νόσους με χαμηλές ή καθόλου αλληλεπιδράσεις στην παραγωγή.

8. Κύρια στοιχεία των ασφαλίσεων καλλιεργειών σε επίπεδο χώρας

Περίπου το 23% της αξίας των καλλιεργειών ήταν ασφαλισμένες το 2004, στα 27 Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα ασφαλιστρα ανήλθαν στην Ευρώπη στο ποσό των 1.583 εκατομμυρίων Ευρώ, που αναλογεί στο 4% της ασφαλισμένης αξίας.

Η Ισπανία γενικά θεωρείται ως η χώρα με τα πιο ανεπτυγμένα συστήματα, που υπολογίζονται περίπου στα 564 εκατομμύρια Ευρώ, παρόλο που μόνο τα 5.86 εκατομμύρια εκτάρια ήταν ασφαλισμένα, παρουσιάζοντας σχετικά χαμηλή διείσδυση στην αγορά (26% των καλλιεργημένων εκτάσεων).

Στην Γερμανία, η διείσδυση στην αγορά είναι υψηλότερη (7.26 εκατομμύρια εκτάρια δηλ. το 43% των καλλιεργημένων εκτάσεων), και το μέσο ποσό των ασφαλιστρων ανήλθε στα 129 εκατομμύρια Ευρώ. Αυτό το γεγονός μπορεί να εξηγηθεί, λαμβάνοντας υπόψη ότι, στη Γερμανία η ασφάλιση συνήθως καλύπτει μόνο έναν μονό κίνδυνο (χαλαζόπτωση). Από την άλλη πλευρά, η υψηλή αξία για την Ισπανία μπορεί να εξηγηθεί από τον μεγαλύτερο αριθμό κινδύνων που καλύπτονται και την εν δυνάμει υψηλότερη πιθανότητα ύπαρξης κινδύνων εκεί.

Το σύνολο των επιδοτήσεων στην Ευρώπη ανήλθε στα 497 εκατομμύρια Ευρώ ή στο 32% των ασφαλιστρων. Ανάμεσα στις χώρες, τα ποσά των επιδοτήσεων ως προς τα ασφαλιστρα είναι πολύ διαφορετικά. Βρίσκουμε ότι, τα υψηλότερα ποσοστά επιδοτήσεων στην Ευρώπη, είναι στην Ιταλία και στην Πορτογαλία, για παράδειγμα το 80% των επιδοτήσεων στην Ιταλία αφορά την ασφάλιση απόδοσης.

Σε άλλες χώρες, όπως στην Αγγλία, δεν υπάρχει καθόλου επιδότηση. Ο μέσος όρος του συντελεστή ζημιών (*loss ratio*) - το σύνολο των απαιτήσεων που καταβάλλονται από τις ασφαλιστικές εταιρείες κατά την διάρκεια ορισμένων ετών, διαιρούμενο με το σύνολο των ασφαλιστρων της ίδιας περιόδου - κυμαίνεται από 60% έως 70%.

9. Η σκοπιμότητα ενός πανευρωπαϊκού συστήματος αγροτικής ασφάλισης

Αξιολογείται, επίσης, η σκοπιμότητα διαφόρων σεναρίων με διαφορετικούς τύπους ασφάλισης, όπως: ασφάλιση ενός κινδύνου, ασφάλιση απόδοσης, ασφάλιση δείκτη και ασφάλιση εισοδήματος. Λαμβάνουμε υπόψη κοινωνικο-οικονομικά κριτήρια (σχετίζονται με αποφάσεις του ιδιωτικού τομέα -ασφαλιστές, αντασφαλιστές και αγρότες) και τεχνικά κριτήρια (κόστος, ασύμμετρες πληροφορίες, ευκολία στον έλεγχο). Πολιτικά κριτήρια είναι απαραίτητα αλλά είναι πέρα από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας εργασίας.

Στην παρούσα κατάσταση, με πολύ ετερογενείς θέσεις των κρατών μελών και πολύ διαφορετικά επίπεδα κινδύνων, φαίνεται πολύ δύσκολο να προταθεί ένα κοινό ομοιογενές ασφαλιστικό σύστημα, αλλά μερικά είδη ασφάλισης παρουσιάζουν κάποιο σημαντικό ενδιαφέρον, όπως:

- **ασφάλιση εισοδήματος:** ακριβότερη, αλλά πιο αποτελεσματική ως σταθεροποιητής του εισοδήματος
- **έμμεση ασφάλιση δείκτη:** φθηνότερη και ευκολότερη στη διαχείριση και στον έλεγχο, αλλά συνήθως λιγότερο συσχετισμένη με το εισόδημα των αγροτών.

10. Εναλλακτικές λύσεις για ένα κοινό σύστημα αγροτικής ασφάλισης

Μια σειρά από εναλλακτικές λύσεις για ένα κοινό σύστημα, έχουν προταθεί και αναλυθεί, οι λύσεις αυτές θα πρέπει να είναι απλές στην διαχείριση τους από την Ευρωπαϊκή Ένωση και εύκολες στον να ελεγχθούν.

Μία εναλλακτική λύση για ένα κατάλληλο σύστημα ασφάλισης, σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, θα μπορούσε να είναι μία σειρά ενεργειών για την ενίσχυση των εθνικών συστημάτων, όπως:

- διευκόλυνση ή επιδότηση στην σύνθεση των βάσεων δεδομένων, κατά προτίμηση σε επίπεδο αγροκτήματος, προκειμένου να περιοριστούν στο ελάχιστο τυχόν δυσλειτουργίες λόγω ασύμμετρης πληροφόρησης που οδηγεί σε δυσμενή επιλογή, και σε κάποιο βαθμό, σε ηθικό κίνδυνο.
- αντασφάλιση (πολλοί αγροτικοί κίνδυνοι θεωρούνται μη ασφαλίσιμοι στις περισσότερες χώρες διότι είναι πολύ συστημικοί). Οι ασφαλιστές και οι αντασφαλιστές δεν είναι πρόθυμοι να αναλάβουν αυτού του είδους κινδύνους – η κατάσταση αυτή θα μπορούσε να αλλάξει εάν υπήρχε έντονη κρατική συμμετοχή στο σύστημα της αντασφάλισης (ΗΠΑ και Ισπανία).
- αποσαφήνιση του πλαισίου (προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη ομοιογένεια των εθνικών συστημάτων). Αυτό έχει εν μέρει επιτευχθεί με το νέο κανονισμό (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2006).
- εν μέρει επιδότηση των εθνικών συστημάτων τα οποία είναι εντός του πλαισίου (αυτό θα μπορούσε να γίνει είτε με μοντέλα ασφάλισης, κεφάλαια ή

άλλα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων - σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να είναι μέσα σε ένα κοινό νομικό πλαίσιο - για τη θέσπιση ορισμένων κριτηρίων ελέγχου και ενός κοινού προγράμματος χρηματοδότησης).

11. Προτάσεις βελτίωσης του ελληνικού συστήματος αγροτικών ασφαλίσεων

Η παρούσα εργασία ολοκληρώνεται με την αξιολόγηση του συστήματος αγροτικών ασφαλίσεων στην Ελλάδα και την παράθεση συμπερασμάτων και προτάσεων βελτίωσής του.

Η προσπάθεια εναρμόνισης του ελληνικού συστήματος αγροτικών ασφαλίσεων στα ευρωπαϊκά πρότυπα με το σύστημα «ΗΣΙΟΔΟΣ-ΟΑΣΙΣ» σταδιακά απαξιώθηκε και εξακολουθεί να εφαρμόζεται ένα σύστημα με κεντρικό, αλλά όχι συντονιστικό φορέα, τον ΕΛ.Γ.Α. Το . Το σημερινό σύστημα αγροτικών ασφαλίσεων της Ελλάδας έχει πολλά αρνητικά χαρακτηριστικά (Γεωργιάδης 2003), όπως :

- η έλλειψη πολιτικής σχεδιασμού και ο συντονισμός των φορέων,
- η υποχρεωτική κρατική ασφάλιση και η περιθωριοποίηση της ιδιωτικής ασφάλισης, αποκλίνοντας από την πρακτική των χωρών της Ε.Ε.,
- η μη-εφαρμογή στοιχειωδών αρχών διαχείρισης και διασποράς του κινδύνου (θεσμοθέτηση πόρων, δημιουργία αποθεματικών ταμείων και αντασφάλιση). Σήμερα ο μόνος θεσμοθετημένος πόρος είναι η ειδική ασφαλιστική εισφορά προς τον ΕΛ.Γ.Α., σε ενιαίο ποσοστό 3% επί της χονδρικής πώλησης προϊόντων φυτικής προέλευσης,
- η χωρίς περιορισμούς ασφαλιστική κάλυψη που επιτρέπει την επέκταση καλλιεργειών, σε ακατάλληλο, για την ανάπτυξή τους περιβάλλον,
- η αντιστοιχία παρεχόμενης ασφαλιστικής κάλυψης και της , ενιαίας για όλους ασφαλιστικής εισφοράς. Επειδή, η πιθανότητα κινδύνου διαφέρει και γεωγραφικά και στο είδος των καλλιεργειών, σε περίπτωση ιδιωτικής ασφάλισης κάποιοι παραγωγοί θα πλήρωναν πολύ λιγότερα ασφάλιστρα και κάποιοι άλλοι, πολύ περισσότερα.

Οι προτάσεις βελτίωσης του συστήματος αγροτικών ασφαλίσεων στην Ελλάδα μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο κατηγορίες:

- σε επίπεδο στρατηγικής και,
- σε προτάσεις εκσυγχρονισμού του ΕΛ.Γ.Α. και εξυγίανση των οικονομικών του.

1 . ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Κίνητρα για τη μελέτη

Η οικονομική σταθερότητα μιας ολόκληρης αγροτικής περιοχής μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο από τις κρίσεις που προκαλούνται από διάφορους τύπους φυσικών καταστροφών, από κλιματικά φαινόμενα στο ζωικό κεφάλαιο ή τις φυτικές ασθένειες.

Ο καιρός είναι ένας σημαντικός παράγοντας της αγροτικής παραγωγής, ο οποίος, δυστυχώς, δύσκολα μπορεί να ελεγχθεί. Στην πραγματικότητα, οι κίνδυνοι των καιρικών φαινομένων αποτελούν σημαντική πηγή αβεβαιότητας για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Η ξηρασία και η υπερβολική βροχόπτωση είναι υπεύθυνες για την κακή συγκομιδή σε όλο τον κόσμο.

Εκτός από αυτό, φαίνεται ότι η μεταβλητότητα της θερμοκρασίας καθώς και η εμφάνιση ακραίων καιρικών φαινομένων έχουν αυξηθεί την τελευταία δεκαετία, και αναμένεται να συνεχίσουν να αυξάνονται, λόγω των παγκόσμιων κλιματικών αλλαγών. Αυτό οδηγεί σε αποσταθεροποίηση των γεωργικών εισοδημάτων, ιδίως σε χώρες με ισχυρές διακυμάνσεις στην απόδοση. Ίσως, η πιο προφανής επίπτωση του κινδύνου των καιρικών φαινομένων σχετίζεται με την απόδοση των καλλιεργειών (σοδειά), αλλά η σημασία της δεν περιορίζεται στην φυτική παραγωγή.

Η επίδοση των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, ο κύκλος εργασιών των μεταποιητών, η χρήση των χημικών προϊόντων και λιπασμάτων και η ζήτηση για πολλά προϊόντα διατροφής εξαρτάται επίσης από τον καιρό. Συνεπώς, μεγάλο τμήμα των αγροτικών επιχειρήσεων επηρεάζεται από τους κινδύνους των καιρικών φαινομένων.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το πρόβλημα του κινδύνου της παραγωγής έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία δεδομένου ότι, η αστάθεια των τιμών αναμένεται να αυξηθεί λόγω των πρόσφατων μεταρρυθμίσεων της πολιτικής.

Οι κυβερνήσεις δεν γνωρίζουν τη σημασία αυτών των κινδύνων. Έτσι, εκτός από τα ιδιωτικά εργαλεία τα οποία μπορούν να χρησιμοποιούν οι γεωργοί για την διαχείριση των κινδύνων, πολλές χώρες έχουν αποφασίσει να βοηθήσουν στην σταθεροποίηση της γεωργίας τους με την υποστηρίξη τους σε διάφορα αγροτικά συστήματα διαχείρισης κινδύνων.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υπάρχει μία συνεχιζόμενη συζήτηση για το ρόλο που θα πρέπει να έχει η Ευρωπαϊκή πολιτική σχετικά με τη διαχείριση γεωργικών κινδύνων. Η τροπολογία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι μία απάντηση στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων και κρίσεων στη γεωργία και στα συμπεράσματα του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων στη γεωργία.

Οι συστημικοί κίνδυνοι της γεωργίας καθιστούν αναγκαία τη θέσπιση ρυθμιστικών μηχανισμών, στο πλαίσιο της κοινής αγροτικής πολιτικής, μέσω των οποίων μπορούν να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις των κλιματικών ή βιολογικών καταστροφών στα εισοδήματα των αγροτών. Η αγροτική ασφάλιση μπορεί να είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για το σκοπό αυτό.

Ένας από τους σκοπούς αυτής της εργασίας είναι η βελτίωση των γνώσεων σχετικά με τους κλιματικούς και υγειονομικούς κινδύνους στην γεωργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η εξέταση του ρόλου και της λειτουργίας της αγροτικής ασφάλισης ως εργαλείο διαχείρισης κινδύνων.

Ο καιρός είναι μια σημαντική πρόκληση στην αγροτική πολιτική, και είναι σημαντικό να έχουμε μια νέα ματιά στην παροχή κατάλληλων πληροφοριών για την ανάλυση της πιθανής ενταξής τους στην Κοινή Αγροτική Πολιτική (*Common Agricultural Policy* - CAP).

Ο κίνδυνος των τιμών και του εισοδήματος πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη. Οι υγειονομικές και οικονομικές κρίσεις που προκαλούνται από τις αλλαγές των συνθηκών της αγοράς μπορεί επίσης να θέσουν σε κίνδυνο την βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Η κοινή αγροτική πολιτική πρέπει να ενισχύσει κατάλληλα τις στρατηγικές διαχείρισης κινδύνων και κρίσεων, εξασφαλίζοντας μία βελτιωμένη αντίδραση σε κρίσεις στον γεωργικό τομέα.

1.2. Περιεχόμενο της εργασίας

Αυτή η εργασία ξεκινά με την περιγραφή των κυριότερων κινδύνων στη γεωργία και τα εργαλεία διαχείρισης τους, ακολουθούμενη από μια επισκόπηση της βιβλιογραφίας των μελετών για τα γεωργικά συστήματα ασφάλισης στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Το επόμενο κεφάλαιο εξετάζει τους κινδύνους, αναλύοντας τους κλιματικούς κινδύνους και τους κινδύνους του εισοδήματος.

Επιπλέον παρουσιάζονται, οι πολιτικές και τα νομικά πλαίσια της διαχείρισης των γεωργικών κινδύνων, αρχικά δίνονται οι ορισμοί της κρίσης και της καταστροφής, καθώς και οι συνθήκες υπό τις οποίες η δημόσια στήριξη επιτρέπεται για την άμβλυνση του κινδύνου. Μετά, αναλύουμε τα εργαλεία διαχείρισης των κινδύνων, κυρίως τα συστήματα ασφάλισης.

Παρουσιάζονται συνοπτικά τα κύρια γεωργικά συστήματα ασφάλισης σε 27 Ευρωπαϊκές χώρες πλέον της Τουρκίας και της Κροατίας. Μετά τα ασφαλιστικά συστήματα, αναλύονται άλλα σχετικά εργαλεία διαχείρισης κινδύνων, όπως τα ταμεία σταθεροποίησης ή τα είδη ειδικών ενισχύσεων, και αναφέρονται οι ιδιαιτερότητες της διαχείρισης κινδύνων της υγιεινής των ζώων.

Στη συνέχεια συζητείται η σκοπιμότητα ενός πανευρωπαϊκού συστήματος. Γενικά συμπεράσματα και εκτιμήσεις κλείνουν το κεφάλαιο αυτό.

Τέλος, εισερχόμαστε στο κύριο αντικείμενο της εργασίας αυτής που είναι η παρουσίαση και η ανάλυση του συστήματος αγροτικής ασφάλισης της Ελλάδας, η αξιολόγησή του και τέλος η παράθεση προτάσεων βελτίωσης του.

1.3. Πηγές και μεθοδολογία που χρησιμοποιείται

Η εργασία χρησιμοποιεί διαφορετικές πηγές πληροφόρησης για τα διαφορετικά τμήματά της. Η ανάλυση των κινδύνων, που βασίζεται κυρίως σε μετεωρολογικά και γεωργομετεωρολογικά δεδομένα από το Σύστημα Παρακολούθησης Ανάπτυξης των Καλλιεργειών, (CGMS), αποτελούν ένα σημαντικό εργαλείο της εργασίας αυτής. Άλλες πηγές δεδομένων (έσοδα, απόδοση) είναι, η Euro stat και τα λογιστικά στοιχεία του Δικτύου Γεωργικής Λογιστικής Παρακολούθησης (FADN). Οι πληροφορίες που χρησιμοποιούνται στην εργασία, προέρχονται από εθνικούς εμπειρογνώμονες από όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες, εκτός της Μάλτας. Πληροφορίες από την Κροατία και την Τουρκία προστέθηκαν σε ορισμένες περιπτώσεις, αφού, όπως φάνηκε θα είχε μεγαλύτερη αξία, η προσθήκη των παραπάνω στοιχείων για να ολοκληρωθεί η επισκόπηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις υποψήφιες χώρες.

Τέλος, τα στοιχεία που αφορούν την Ελλάδα δόθηκαν από τον Οργανισμό Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.), καθώς και από τις πηγές πληροφόρησης που προαναφέρθηκαν.

2. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με τους κινδύνους και τα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων στη γεωργία

2.1. Σύνθεση κεφαλαίου

Ο τομέας της γεωργίας χαρακτηρίζεται από υψηλή έκθεση σε κίνδυνο, που συχνά αλλά όχι μόνο, προέρχεται από καιρικά φαινόμενα. Στη συνέχεια, θα συνοψίσουμε τα διαφορετικά είδη κινδύνων που αντιμετωπίζει η γεωργία, και τα οποία φανερώνουν την έκθεση σε κίνδυνο της Ευρωπαϊκής γεωργίας. Στην επόμενη ενότητα, θα εξετάσουμε τα διαθέσιμα εργαλεία για την διαχείριση αυτών των γεωργικών κινδύνων.

2.2. Είδη κινδύνων

Οι κίνδυνοι στη γεωργία χωρίζονται σε δύο κύριες ομάδες:

1. κίνδυνοι τιμών - λόγω της απελευθέρωσης του εμπορίου των αγροτικών προϊόντων.
2. κίνδυνοι για την παραγωγή - λόγω των δυσμενών αλλαγών στα μετεωρολογικά φαινόμενα ή για άλλους λόγους (ασθένειες εκτός συνόρων, αύξηση απαιτήσεων ποιότητας όσον αφορά ζώα και φυτά). Η αλλαγή του κλίματος αποτελεί ένα μακροχρόνιο θέμα συζήτησης που αξίζει ειδική, σε βάθος, ανάλυση.

Ορισμένοι κίνδυνοι που επηρεάζουν τους αγρότες είναι κοινοί για τις περισσότερες επιχειρήσεις, άλλοι πάλι είναι μοναδικοί για την καλλιέργεια. Οι σημαντικότεροι κίνδυνοι μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής, (Hardaker κ.ά., 1997):

- **ανθρώπινοι ή προσωπικοί κίνδυνοι:** ο αγρότης μπορεί να αντιμετωπίσει προβλήματα υγείας ή ακόμα και να πεθάνει.
- **κίνδυνοι πάγιου ενεργητικού:** Για λειτουργικούς κινδύνους όπως η φωτιά, η κλοπή και άλλη ζημιά ή απώλεια, οι απώλειες γενικά καλύπτονται από την

ασφάλιση ή, στην περίπτωση της συμφοράς, η δημόσια ενίσχυση μπορεί να συμβάλλει στη μείωση των αποτελεσμάτων των ζημιών.

- **κίνδυνος παραγωγής ή απόδοσης:** Τις περισσότερες φορές οι καιρικές συνθήκες είναι υπεύθυνες, αλλά επίσης συμπεριλαμβάνονται κίνδυνοι όπως φυτικές και ζωικές ασθένειες. Ο κίνδυνος της απόδοσης μετριέται από την μεταβλητότητα στην απόδοση. Με τη σειρά της, η μεταβλητότητα στη απόδοση, για μια δεδομένη καλλιέργεια, διαφέρει από περιοχή σε περιοχή, και καθορίζεται από το είδος του εδάφους, το κλίμα, και την μέθοδο παραγωγής. Όσον αφορά τον τομέα της κτηνοτροφίας, ο κίνδυνος είναι λιγότερο σημαντικός επειδή ο καιρός έχει μικρότερη επιρροή.
- **ο κίνδυνος των τιμών:** Ο κίνδυνος της πτώσης ή της αύξησης των τιμών μετά από μία τροποποίηση που έχει γίνει στην παραγωγή.
- **θεσμικός κίνδυνος:** αυτός συνδέεται με αλλαγές στην πολιτική, με την παρέμβαση στα γεωργικά θέματα και μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο στα έσοδα της αγροτικής εκμετάλλευσης.
- **χρηματοοικονομικός κίνδυνος:** αυτός εξαρτάται από την πιθανή αύξηση των επιτοκίων του δανείου, την ανεπαρκή ρευστότητα και την απώλεια των ιδίων κεφαλαίων.

Οι προαναφερθέντες κίνδυνοι μπορεί, συχνά, να είναι αλληλένδετοι, έτσι ώστε ένα γεγονός μπορεί να δημιουργήσει πολλές επιπτώσεις και σε άλλες πραγματικότητες.

Όλες οι κατηγορίες του κινδύνου έχουν επίδραση στο εισόδημα του ενδιαφερομένου. Η κατανόηση της προέλευσης και της φύσης ενός κινδύνου είναι αναγκαία για την ανάπτυξη κατάλληλων στρατηγικών διαχείρισης του κινδύνου.

Όπως έχει εξηγηθεί, (Hardaker κ.ά., 1997), υπάρχει ανάγκη για πληροφόρηση σχετικά με τον κίνδυνο, τα αίτια του, τα χαρακτηριστικά του (κατανομή, συχνότητα και συσχέτιση μεταξύ των κινδύνων), τις συνεπειές του στο εισόδημα των αγροτών καθώς και, την ικανότητα ανάπτυξης διαφόρων στρατηγικών για τη μείωση του κινδύνου του εισοδήματος.

Οι ερευνητές ασχολούνται επίσης με την κατανόηση της συμπεριφοράς των παραγωγών όταν αντιμετωπίζουν κινδύνους, καθώς και με την ανάπτυξη εργαλείων μοντελοποίησης που θα βοηθήσουν τους αγρότες στη λήψη αποφάσεων, βάσει του κινδύνου, (Barnett, 1999). Ωστόσο, διαπιστώθηκε ότι η συμπεριφορά των αγροτών δεν είναι πάντα σύμφωνη με τη θεωρία, και γι' αυτό, υπάρχει και μεγαλύτερη ανάγκη για καλύτερη κατανόηση της στάσης τους απέναντι στον κίνδυνο και στον τρόπο που ρυθμίζουν τις δραστηριότητες της αγροτικής τους μονάδας.

Η αντίληψη του κινδύνου μπορεί να διαφέρει από αγρότη σε αγρότη, από τομέα σε τομέα και από προϊόν σε προϊόν. Εξαρτάται βέβαια από τον αγρότη και από το βαθμό της αποστροφής του στον κίνδυνο.

Για παράδειγμα, μία έρευνα που έγινε το 1997 στον τομέα ζωικού κεφαλαίου της Ολλανδίας, έδειξε ότι ο κίνδυνος τιμών ήταν η μεγαλύτερη πηγή κινδύνων και ακολουθούσαν οι θεσμικοί ή οι προσωπικοί κίνδυνοι. Από την άλλη πλευρά, μία

παρόμοια έρευνα έγινε στις ΗΠΑ σε άλλα προγράμματα προϊόντων, όπως σιτάρι, καλαμπόκι και σόγια. Στην περίπτωση αυτή, οι παραγωγοί ανησυχούσαν περισσότερο για τους κινδύνους απόδοσης και τιμών, ενώ οι κτηνοτρόφοι ανησυχούσαν, κυρίως, για τους θεσμικούς κινδύνους (Mewissen, Huirne and Hardaker, 1999a).

2.3. Εργαλεία για τη διαχείριση κινδύνων στη γεωργία

Όταν ο κίνδυνος έχει προσδιοριστεί και αξιολογηθεί, διάφορες στρατηγικές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη μείωση του κινδύνου των εισοδημάτων σε επίπεδο αγροτικού νοικοκυριού. Δύο τύποι στρατηγικών διαχείρισης των κινδύνων διακρίνονται συνήθως (ΕΕ, 2001):

- στρατηγικές που αφορούν μέτρα για την εκμετάλλευση: επιλογή προϊόντων με χαμηλή έκθεση σε κίνδυνο, επιλογή προϊόντων με μικρούς κύκλους παραγωγής, διαφοροποίηση των προγραμμάτων παραγωγής, κάθετη ενσωμάτωση αυτασφάλισης ή ατομική λογιστική σταθεροποίηση.
- στρατηγικές καταμερισμού κινδύνων: συμβάσεις αγοράς (εμπορίας), συμβάσεις παραγωγής, αντιστάθμιση για μελλοντικές αγορές, συμμετοχή σε αμοιβαία κεφάλαια και ασφάλιση.

Πέραν των άνω, υπάρχουν και άλλες εναλλακτικές λύσεις, όπως η επικαλούμενη δημόσια βοήθεια (βοήθεια έκτακτης ανάγκης ή καταστροφής) ή η αύξηση του μεριδίου των εσόδων από πηγές εκτός της γεωργίας.

2.3.1. Διαφοροποίηση

Η διαφοροποίηση στις καλλιέργειες και στη ζωική παραγωγή συνεπάγεται ότι, ένα ευνοϊκό αποτέλεσμα σε μία επιχείρηση μπορεί να βοηθήσει να αντιμετωπιστεί η απώλεια σε μία άλλη. Η διαφοροποίηση επίσης μειώνει τον συνολικό κίνδυνο. Ωστόσο, συνήθως συνδέεται με χαμηλό μέσο εισόδημα, διότι δεν είναι μόνο οι πιο κερδοφόρες επιχειρήσεις που δεσμεύονται και επίσης διότι συνδυάζεται, συχνά, με υψηλότερο κόστος (επιπλέον εξοπλισμός, διαφυγούσες οικονομίες κλίμακας, έλλειψη διοικητικής εμπειρίας, κλπ).

Η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων συνήθως αντανακλά τη μειωμένη εξάρτηση των αγροτών από τη γεωργία ως πηγή εισοδήματος. Επίσης, συνεπάγεται κάποιο είδος επιχειρηματικής δραστηριότητας για λογαριασμό του γεωργού. Περιλαμβάνει ακόμα στρατηγικές εκτός γεωργικής εκμετάλλευσης. Η απασχόληση έκτος αγροκτήματος μειώνει την εξάρτηση από το γεωργικό εισόδημα.

Μπορεί να θεωρηθεί ως μια στρατηγική, αλλά και ως ανάγκη, όταν τα γεωργικά εισοδήματα μπορούν εύκολα να είναι πολύ μικρά για να στηρίξουν μια ολόκληρη οικογένεια. Μπορεί επίσης να αυξήσει την πιθανότητα της διακοπής της γεωργικής δραστηριότητας.

Μια άλλη στρατηγική μπορεί να είναι η εξειδίκευση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και η συνεργασία με άλλες γειτονικές εξειδικευμένες εκμεταλλεύσεις, με στόχο τη δημιουργία ενός συνεταιρισμού στον οποίο, το συνολικό κόστος παραγωγής της

απόδοσης και του κινδύνου των τιμών μπορεί να μοιραστεί. Ο βαθμός έκθεσης στον κίνδυνο, μπορεί επίσης να μειωθεί χάρη στην ποικιλία των καλλιεργειών. Αυτή η στρατηγική δεν είναι πάντα συμβατή με την κυρίαρχη νοοτροπία των αγροτών.

2.3.2. Κάθετη ενσωμάτωση

Μια κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση διατηρεί τον έλεγχο της κυριότητας ενός αγαθού σε δύο ή περισσότερα επίπεδα δραστηριότητας. Η μείωση του κινδύνου είναι ένας από τους λόγους για την καθετοποίησή τους. Συμβάλλει στη μείωση των κινδύνων που συνδέονται με μια διακύμανση της ποσότητας και της ποιότητας των εισροών (αντίστροφη ενσωμάτωση), και των εκροών (προωθητική ενσωμάτωση). Η κάθετη ενσωμάτωση είναι πιο συχνή στον κτηνοτροφικό τομέα (αντίστροφη ενσωμάτωση στην βιομηχανία ζωοτροφών), ή στον τομέα των νωπών οπωροκηπευτικών (προωθητική ενσωμάτωση στην ταξινόμηση, την τακτοποίηση και την συσκευασία) (ΕΕ 2001).

2.3.3. Σταθεροποίηση λογαριασμών

Η σταθεροποίηση των λογαριασμών είναι μια μορφή αυτασφάλισης. Αποτελούνται από ατομικούς λογαριασμούς όπου οι αγρότες καταθέτουν ένα χρηματικό ποσό κάθε χρόνο, το οποίο μπορούν να αποσύρουν σε ένα έτος μεγάλων απωλειών. Η σταθεροποίηση των λογαριασμών μπορεί να βασίζεται στην απόδοση, τα έσοδα ή άλλους παράγοντες.

2.3.4. Συμβάσεις προώθησης αγαθών & παραγωγής

Μια **σύμβαση προώθησης αγαθών** είναι η συμφωνία μεταξύ ενός αγρότη και του αγοραστή να πωλεί ένα προϊόν σε μια ορισμένη τιμή, πριν το προϊόν είναι έτοιμο να διατεθεί στην αγορά. Ο γεωργός διατηρεί την πλήρη ευθύνη για όλες τις αποφάσεις διαχείρισης της παραγωγής. Η σύμβαση μπορεί να βασίζεται σε μια προκαθορισμένη τιμή ή εναλλακτικά να εξαρτάται από την ανάπτυξη των μελλοντικών τιμών του βασικού προϊόντος, είδος σύμβασης το οποίο δεν εξαλείφει τελείως τον κίνδυνο των τιμών.

Το κόστος για τον γεωργό προκύπτει ως αποτέλεσμα της παραίτησής του από την ευκαιρία για επίτευξη υψηλότερων τιμών στην ελεύθερη αγορά. Η συμβατική δέσμευση παρέχει στον γεωργό τη δυνατότητα να διαφοροποιήσει τα προϊόντα του από τη μαζική παραγωγή και να λάβει μια οικονομική απόδοση από αυτό. Άλλο ένα πλεονέκτημα αυτού του είδους των συμβάσεων, υπάρχει στον τομέα της φυτικής παραγωγής και συνδέεται με την διαχείριση του χρόνου. Στην πραγματικότητα, κατά την περίοδο της συγκομιδής, οι αγρότες δεν έχουν αρκετό χρόνο για να πωλούν τα προϊόντα τους.

Οι **συμβάσεις παραγωγής** δίνουν, συνήθως, στον αγοραστή του εμπορεύματος την δυνατότητα να ελέγχει σε μεγάλο βαθμό την παραγωγική διαδικασία. Οι συμβάσεις αυτές, συνήθως, καθορίζουν τις εισροές της παραγωγής που θα χρησιμοποιηθούν, την ποιότητα και την ποσότητα του προϊόντος καθώς και την τιμή που πρέπει να

καταβάλλεται στον παραγωγό. Αυτό το είδος της σύμβασης, εν μέρει, μεταφέρει τον κίνδυνο τιμών στον διεκπεραιωτή. Από την άλλη πλευρά, ο γεωργός εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από έναν μόνο αγοραστή, και αυτό μπορεί να ενέχει μεγαλύτερο κίνδυνο να χάσει το μοναδικό του πόρο εκροής.

2.3.5. Συμβάσεις παραγώνων

Στην αγορά τοις μετρητοίς (cash-market) οι τιμές καθορίζονται για τα προϊόντα που είναι άμεσα διαθέσιμα. Οι συμβάσεις παραγωγής και εμπορίας, καθώς και οι μελλοντικές συμβάσεις, προσθέτουν την διάσταση του χρόνου στις αγορές αυτές. Επιτρέπουν στους χρήστες, να καλύψουν τον κίνδυνο των τιμών με το κλειδωμα της τιμής ενός αγαθού που επιθυμούν να αγοράσουν ή να πουλήσουν σε μια μελλοντική ημερομηνία.

Τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης των αγορών είναι, με αυτόν τον τρόπο, παρόμοια με τις συμβάσεις εμπορίας, αλλά διαφέρουν από αυτές σε τρία σημαντικά σημεία: είναι τυποποιημένα όσον αφορά τους όρους των συμβάσεων, και ως εκ τούτου, είναι ευκολότερα εμπορεύσιμα, αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένες ανταλλαγές, σύμφωνα με τους κανόνες και τους κανονισμούς, δεν συνεπάγονται πάντοτε φυσική παράδοση των αγαθών στη λήξη (Larson κ.ά., 1998).

Οι συμβάσεις μελλοντικής εκπλήρωσης, οι συμβάσεις επιλογής και άλλες ονομάζονται **παράγωγα**. Οι συμβάσεις παραγώνων μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν σαν εργαλεία στη διαχείριση κινδύνων στη γεωργία.

Οι παράγοντες της αγοράς (διαμεσολαβητές, μεσάζοντες, μεταπωλητές), αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο μεταβολής των τιμών που προκύπτει από την ανισορροπία προσφοράς και ζήτησης στην αγορά, και μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα παράγωγα σαν μέσο για τον έλεγχο των κινδύνων των τιμών με εξαγορά από άλλα άτομα που είναι πρόθυμα να τον φέρουν. Η δραστηριότητα των εμπορικών συμβάσεων παραγώνων με στόχο την μείωση ή την μελλοντική εξέλιξη του κινδύνου της άμεσης τιμής και των εσόδων ονομάζεται «αντιστάθμιση» (*hedging*).

Η αντιστάθμιση ουσιαστικά περιλαμβάνει τη λήψη μιας θέσης στην αγορά παραγώνων, που αντισταθμίζει τα κέρδη ή τις ζημίες των προϊόντων στην αγορά, κλειδώνοντας μία καθορισμένη τιμή ή αγοράζοντας σε τιμή πώλησης. Οι πιο δημοφιλείς συμβάσεις παραγώνων, είναι οι συμβάσεις μελλοντικής εκπλήρωσης, οι συμβάσεις επιλογής και τα swaps (σύμβαση ανταλλαγής). Μια **σύμβαση μελλοντικής εκπλήρωσης** είναι μια συμφωνία εμπορικής συναλλαγής, σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή και τιμή, ενός συγκεκριμένου εμπορεύματος ή άλλου περιουσιακού στοιχείου.

Η κύρια ιδέα πίσω από τις μελλοντικές συμβάσεις, είναι η προστασία του κατόχου έναντι δυσμενών μεταβολών των τιμών, πριν από μία πώληση τοις μετρητοίς ή την αγορά εμπορευμάτων στο μέλλον. Η αντιστάθμιση του κινδύνου με μελλοντικές συμβάσεις είναι αποτελεσματική στην εξάλειψη του κινδύνου των τιμών, αλλά οδηγεί σε άλλους κινδύνους, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου βάσης. Μια **σύμβαση επιλογής** θα προσφέρει στον κάτοχό της το δικαίωμα, αλλά όχι την υποχρέωση, να αγοράσει (call option) ή να πουλήσει (put option), ένα υποκείμενο στοιχείο του

ενεργητικού σε ορισμένη τιμή, γνωστή και ως τιμή κλεισίματος, και σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή, που είναι γνωστή και ως ημερομηνία λήξης ή λήξη.

Τέλος, **οι συμβάσεις ανταλλαγής (swaps)** είναι μια συμφωνία, βάσει της οποίας, η κυμαινόμενη τιμή, ενός εμπορεύματος, ανταλλάσσεται με μια σταθερή τιμή για το ίδιο εμπόρευμα σε ένα ορισμένο χρονικό διάστημα και για έναν καθορισμένο όγκο. Η κυμαινόμενη τιμή είναι κατά κανόνα η τιμή που επικρατεί στην αγορά για το περιουσιακό στοιχείο και η σταθερή τιμή είναι η τιμή η οποία γίνεται αντικείμενο διαπραγμάτευσης και συμφωνίας, πριν από την έναρξη της σύμβασης ανταλλαγής. (Futures and Options Association -FOA, 2005).

Ωστόσο, τα παράγωγα έχουν έναν αριθμό περιορισμών. Ασχολούνται μόνο με βραχυπρόθεσμους και μεσοπρόθεσμους κινδύνους της ύφεσης της αγοράς, και η χρήση τους απαιτεί σημαντικές επενδύσεις στην εξειδίκευση και την υποδομή.

2.3.6. Ασφάλιση

Τα ασφαλιστικά σχήματα (ιδιωτικά, δημόσια ή αλληλασφαλιστικά) είναι ένα άλλο εργαλείο που χρησιμοποιείται για τον επιμερισμό του κινδύνου. Η ιδέα της ασφάλισης είναι η ομαδοποίηση του κινδύνου. Η ομαδοποίηση του κινδύνου σχετίζεται με την σύνδεση των κινδύνων που αντιμετωπίζει ένας μεγάλος αριθμός ατόμων, που συμβάλλουν, μέσω ασφαλιστρών, σε ένα κοινό ταμείο το οποίο χρησιμοποιείται για να καλύψει τις ζημιές που συνέβησαν στην κοινοπραξία. Υπάρχουν παραδείγματα ιδιωτικής ασφάλισης στον τομέα της γεωργίας, στα οποία καλύπτονται ζημιές από χαλαζόπτωση στις καλλιέργειες, πυρκαγιά και κλοπή των στοιχείων του αγροκτήματος, θανάτου και αναπηρίας των αγροτών και των εργαζομένων σε γεωργικές μονάδες. Οι κίνδυνοι ασφαρίζονται, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, (Skees, 1997; Skees and Barnett, 1999), όπως:

- ο ασφαλιστής και ο ασφαλισμένος έχουν τις ίδιες πληροφορίες όσον αφορά την πιθανότητα ενός κακού αποτελέσματος (συμμετρική πληροφόρηση). Αυτό όμως δεν είναι, συνήθως, το θέμα. Τα κύρια προβλήματα είναι ο ηθικός κίνδυνος και η δυσμενής επιλογή.
- οι κίνδυνοι θα πρέπει να είναι ανεξάρτητοι μεταξύ των ασφαλισμένων ατόμων. Αν οι κίνδυνοι είναι συμμετρικοί (εξαρτώμενοι), πρέπει να ληφθούν ειδικά μέτρα προκειμένου να καταστούν οι ασφαλιστικές λύσεις βιώσιμες.
- οι κίνδυνοι πρέπει να υπολογίζονται. Προκειμένου να καθοριστούν τα ασφάλιστρα, η ασφαλιστική εταιρεία πρέπει να είναι σε θέση να υπολογίσει την πιθανότητα απώλειας, την μέση συχνότητα και την σοβαρότητα της μέσης απώλειας. Οι πραγματικές απώλειες θα πρέπει να μπορούν να μετρηθούν και να προσδιοριστούν.
- τα ασφάλιστρα πρέπει να είναι προσιτά.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, τα συστήματα ασφάλισης είναι δύσκολο να εφαρμοσθούν διότι, η ασύμμετρη πληροφόρηση μπορεί να οδηγήσει σε συμπεριφορά που υπονομεύει το σύστημα. Υπάρχει βέβαια και η δυσμενής επιλογή, όταν το επίπεδο του κινδύνου στον ασφαλισμένο πληθυσμό είναι υψηλότερο από το μέσο

(ασφαλιζονται μόνο οι άνθρωποι με υψηλότερη επικινδυνότητα). Ο ηθικός κίνδυνος εμφανίζεται όταν ο ασφαλισμένος έχει τη δυνατότητα να αυξήσει την αναμενόμενη αποζημίωση του/της με ενέργειες που ελήφθησαν μετά την αγορά της ασφάλισης. Αυτό σημαίνει ότι, οι γεωργοί που καλύπτονται από την ασφάλιση μπορεί να υιοθετήσουν πιο επικίνδυνες πρακτικές, (υπερβολική εξειδίκευση σε επικίνδυνες συνθήκες όπως ακατάλληλο ή εύθραυστο κλίμα της γης). Ωστόσο υπάρχουν τεχνικές, γνωστές στις ασφαλιστικές εταιρείες, οι οποίες περιορίζουν τέτοια συμπεριφορά. Μερικά παραδείγματα αυτών των τεχνικών είναι:

- απαλλαγές ή συν-καταβολές (ο ασφαλισμένος πρέπει να αναλάβει μέρος της απώλειας: ένα σταθερό ποσό ή ποσοστό της συνολικής απώλειας).
- μη απαίτηση bonus.
- να συμφωνηθεί ή να διευκρινιστεί στην σύμβαση η χρήση προληπτικών μέτρων για την πρόληψη των ζημιών και να εκτελούνται έλεγχοι για να διαπιστωθεί αν ο ασφαλισμένος λαμβάνει αυτά τα μέτρα.
- αποκατάσταση της ζημιάς βασισμένη σε αντικειμενικό δείκτη ο οποίος δεν μπορεί να επηρεαστεί από τον ασφαλισμένο.

Φυσικές καταστροφές ή επιδημικές ασθένειες προκαλούν ιδιαίτερα προβλήματα στην ασφάλιση. Ο κίνδυνος των φυσικών καταστροφών σε μια συγκεκριμένη περιοχή, ενέχει έναν υψηλό βαθμό συσχέτισης του κινδύνου μεταξύ των αγροτών της περιοχής αυτής (όπως είναι ο συστημικός κίνδυνος), και έχει μικρή πιθανότητα για πολύ υψηλές απώλειες. Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους είναι πολύ δύσκολη η ανάπτυξη ασφαλιστικών προϊόντων για την κάλυψη αυτών των κινδύνων (Skees, 1997).

Εάν η αντασφάλιση ή οι εγγυήσεις της Πολιτείας δεν είναι διαθέσιμες, η φύση των συστημικών κινδύνων καθιστά απαραίτητο, για μια ασφαλιστική εταιρεία, να χρεώσει υψηλά ασφάλιστρα, (που μπορεί να είναι προσιτά για όλους τους αγρότες), και να δημιουργήσει σημαντικά αποθέματα κεφαλαίου. Μια άλλη πτυχή που καθιστά αυτή την ειδική κατάσταση δύσκολη, στη διαχειρισή της, είναι η έλλειψη ιστορικών στοιχείων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τον υπολογισμό του ασφαλίστρου, λόγω της σπανιότητας αυτών των γεγονότων.

Επιπλέον, εάν οι κυβερνήσεις παρέχουν ειδικές πληρωμές για τις ενδεχόμενες φυσικές καταστροφές, αυτό καταπνίγει την ανάπτυξη των ασφαλιστικών προϊόντων. Όπως με τις φυσικές καταστροφές, και οι επιδημικές ασθένειες έχουν συστημικό χαρακτήρα και τα δεδομένα σχετικά με τα κρούσματα είναι συνήθως σπάνια. Στην περίπτωση των ασθενειών των ζώων, οι αγρότες μπορούν να μειώσουν την πιθανότητα εκδήλωσης της νόσου με τη λήψη κατάλληλων προληπτικών μέτρων, (εμβολιασμός, κτηνιατρική εξέταση του ζωικού κεφαλαίου). Επιπλέον, η κρατική συμμετοχή είναι σημαντική όσον αφορά, τη νομοθεσία και τη κάλυψη των άμεσων ζημιών που προκύπτουν από τα ξεσπάσματα ασθενειών των ζώων.

Καθώς οι κυβερνήσεις, συνήθως, καλύπτουν **τις άμεσες απώλειες**, άλλες απώλειες που πρέπει να καλύπτονται είναι εκείνες που ονομάζονται **επακόλουθες** ή **έμμεσες** ζημιές, που προκύπτουν από τη διακοπή των επιχειρήσεων (κενά κτίρια), και τα

προβλήματα προσφοράς και παράδοσης, (λόγω περιορισμού διακίνησης), ή ανανέωσης του πληθυσμού (Meuwissen κ.ά., 1999a; Meuwissen κ.ά., 2001).

Η ανάπτυξη των ιδιωτικών ασφαλιστικών προϊόντων που καλύπτουν επιδημικές ασθένειες - όπως στην περίπτωση των φυσικών καταστροφών - εξαρτάται είτε από την ύπαρξη επαρκών δεδομένων τα οποία είναι διαθέσιμα για τον υπολογισμό των ασφαλιστρών, είτε από το αν διατίθενται επαρκής αντασφαλιστική κάλυψη ή κρατικές εγγυήσεις..

Η αντασφάλιση είναι σημαντική για τις ασφαλιστικές εταιρείες που καλύπτουν συσχετισμένους κινδύνους, και έτσι, διατρέχουν τον κίνδυνο να πρέπει να καλύψουν μεγάλες απώλειες. Χωρίς την αντασφάλιση, τα ασφάλιστρα θα πρέπει να καθοριστούν σε πολύ υψηλό επίπεδο για να δημιουργηθούν αρκετά αποθέματα για να καλυφθούν οι δυνητικά μεγάλες απώλειες.

Δύο βασικά προγράμματα κυριαρχούν στις αντασφαλίσεις:

- **Αναλογική αντασφάλιση (quota share):** ο ασφαλιστής και ο αντασφαλιστής μοιράζονται τα ασφάλιστρα και τον κίνδυνο. Ο αντασφαλιστής αναλαμβάνει με κοινή συναίνεση, ένα σταθερό μερίδιο των ασφαλιστηρίων συμβολαίων που συνάπτονται από έναν απευθείας ασφαλιστή. Η αναλογική αντασφάλιση καθορίζει πως τα ασφάλιστρα και οι απώλειες διανέμονται μεταξύ ενός απευθείας ασφαλιστή και του αντασφαλιστή.
- **Μη αναλογική αντασφάλιση:**
  - **Υπερβάλλοντος ποσού ζημιάς (excess of loss):** ο αντασφαλιστής καλύπτει μέχρι ένα ορισμένο ποσό κάθε τμήμα των απωλειών που προκλήθηκαν από ένα καταστροφικό γεγονός που υπερβαίνει ένα συμφωνημένο αφαιρετέο ποσό.
  - **Περιορισμού της ζημιάς (stop loss):** ο αντασφαλιστής καλύπτει, μέχρι ένα ορισμένο ποσό, κάθε τμήμα μιας συνολικής ετήσιας απώλειας που υπερβαίνει μία συμφωνημένη απαλλαγή.

Η αμοιβαία ασφάλιση ή αλληλασφάλιση είναι μια ειδική περίπτωση. Οι εταιρείες αμοιβαίας ασφάλισης ή αλληλασφαλιστικές εταιρείες, είναι ασφαλιστικές εταιρείες που καθ'όλοκληρία ή εν μέρει ανήκουν στους συμμετέχοντες. Σήμερα, οι αλληλασφαλιστικές εταιρείες, ως οι μη κερδοφόρες εταιρείες, δεν έχουν μετοχές ή μετόχους, γι' αυτό και δεν είναι και στο Χρηματιστήριο. Επίσης, εκτός του εποπτικού συμβουλίου, έχουν αναθέσει σε επιτροπή την εκπροσώπηση των αγροτών μελών τους.

Η βασική ιδέα της αλληλασφάλισης είναι ότι, η ασφάλιση που γίνεται από μια ομάδα ατόμων, για δικό τους όφελος, γίνεται χωρίς να διακινδυνεύουν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές. Παρόμοια με τις ασφαλιστικές εταιρείες, οι εταιρείες αμοιβαίας ασφάλισης επίσης πρέπει να ακολουθούν την ασφαλιστική νομοθεσία (που ελέγχεται από εθνικά εποπτικά ασφαλιστικά συμβούλια), ο ασφαλισμένος έχει νόμιμο τίτλο αποζημίωσης λόγω της ασφαλιστικής σύμβασης, τα ασφάλιστρα υπολογίζονται σε αναλογιστική βάση, ενώ οι προβλέψεις στο αμοιβαίο ταμείο είναι συχνά ένα σταθερό ποσό ανεξάρτητο από τον κίνδυνο.

Η αμοιβαία ασφάλιση, όπως και τα αμοιβαία κεφάλαια, μοιράζεται τις βασικές αρχές της αλληλασφάλισης, δηλαδή, τον χαρακτήρα μη κερδοσκοπικής εταιρείας, την συνεργασία και αυτοβοήθεια. Στην Ολλανδία για παράδειγμα, έχουν αμοιβαία

ασφαλιστικά συστήματα που αναπτύσσονται για κρούσματα μεταδοτικής ασθένειας, τόσο σε καλλιέργειες όσο και σε ζωικό κεφάλαιο.

2.3.7. Αμοιβαία Κεφάλαια-Mutual Funds

Αμοιβαία κεφάλαια είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται από την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ 2005α). Τα αμοιβαία κεφάλαια αποτελούν ένα μέσο καταμερισμού των κινδύνων μεταξύ των ομάδων παραγωγών, που επιθυμούν να αναλάβουν τις ευθύνες τους για την διαχείριση του κινδύνου. Τα αμοιβαία κεφάλαια έχουν θεσπιστεί με ιδιωτική πρωτοβουλία, έχουν δημιουργηθεί είτε σε επίπεδο συγκεκριμένου τομέα, όπου οι παραγωγοί μοιράζονται παρόμοιους κινδύνους, είτε σε περιφερειακό επίπεδο. Μπορούν να θεωρηθούν ως ένα ειδικό καθεστώς αποζημιώσεων, αν και με περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες.

Σε περίπτωση που ένα μέλος υποστεί ζημιά, η απώλεια θα μετριαστεί, ή ακόμη θα αντισταθμιστεί πλήρως, από τα χρήματα που διατίθενται στο ταμείο, σύμφωνα με προκαθορισμένους κανόνες. Τα αμοιβαία κεφάλαια αντιμετωπίζουν συχνά το πρόβλημα των περιορισμένων πόρων, ιδιαίτερα στα πρώτα χρόνια του ταμείου. Σε ορισμένα Κράτη Μέλη το κεφάλαιο που συλλέγεται από τους συμμετέχοντες συμπληρώνεται από μια δημόσια χρηματοδοτική συνεισφορά. Το πλεονέκτημα των περιφερειακά οργανωμένων αμοιβαίων κεφαλαίων είναι ότι, επειδή οι αγρότες γνωρίζονται μεταξύ τους, μειώνονται, με τον τρόπο αυτό, τα προβλήματα που σχετίζονται με τον ηθικό κίνδυνο και την δυσμενή επιλογή. Το μειονέκτημα πάλι, είναι ο κίνδυνος που υπάρχει, πολλοί ή ακόμη και όλοι οι αγρότες να υφίστανται ζημιές κατά το ίδιο χρονικό διάστημα. Αυτό μπορεί να σημαίνει για έναν αγρότη που υφίσταται ζημιές ότι πρέπει να συνεισφέρει στο ταμείο για την κάλυψη των ζημιών άλλου αγρότη κατά την ίδια στιγμή. Λύσεις για το πρόβλημα αυτό είναι η αντασφάλιση ή η συνεργασία με αμοιβαία συστήματα σε άλλες περιφέρειες που θα καλύπτουν μέρος των ζημιών.

Ακόμα τα ασφάλιστρα θα πρέπει να καλύπτουν τα διαχειριστικά κόστη, και δυνητικά την αντασφάλιση. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν διευκρινίζει με σαφήνεια την νομική φύση αυτών των ιδρυμάτων. Θα μπορούσαν να αναφέρονται σε ταμεία εγγυήσεων, ταμεία αλληλεγγύης, ή ακόμη και αλληλασφαλιστικές εταιρείες. Στην πραγματικότητα, η συγκεκριμένη εργασία προσδιορίζει τα αμοιβαία κεφάλαια με τα αμοιβαία συστήματα ασφάλισης, καθώς και πολλές εταιρείες αμοιβαίας ασφάλισης που είχαν παρόμοια χαρακτηριστικά με εκείνα των αμοιβαίων κεφαλαίων που περιγράφονται παραπάνω.

Ωστόσο, εμείς για αυτή την εργασία θα υποθέσουμε ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των αμοιβαίων κεφαλαίων και της αμοιβαίας ασφάλισης: τα αμοιβαία κεφάλαια είναι μια ιδιωτική συμφωνία μεταξύ των μερών στην οποία δεν υφίσταται νομικός τίτλος της αποζημίωσης. Αντίθετα, όταν υπάρχει το νόμιμο δικαίωμα αποζημίωσης που προσφέρεται από κάποιον φορέα, τότε μπορούμε να μιλάμε για αμοιβαία ασφάλιση και αυτός ο φορέας πρέπει να συμμορφώνεται με τις νομικές απαιτήσεις της ασφάλισης.

Η Επιτροπή, στην περίπτωση της ασφάλισης ζωικού κεφαλαίου πρότεινε, πρόσφατα, τη δημιουργία παρόμοιων πόρων στα Κράτη Μέλη με σκοπό τη σταθεροποίηση του εισοδήματος. Αυτά τα ρυθμιστικά ταμεία θα πρέπει να χρηματοδοτούνται από τους

παραγωγούς, ώστε να τους επιτρέπεται να σταθεροποιούν τα έσοδά τους, στον τομέα της χοιροτροφίας, μέσω ενός συστήματος εισφορών, οι οποίες θα εισπράττονται κατά τις χρονικές περιόδους, που η οικονομική κατάσταση τους είναι ικανοποιητική. Σε αντάλλαγμα, οι πληρωμές θα γίνονται κατά την διάρκεια περιόδων όπου επικρατούν δύσκολες συνθήκες στην αγορά (ΕΕ 2001).

2.3.8. Δημόσια ταμεία-Public Funds

Στα δημόσια ταμεία, που κυρίως ονομάζονται ταμεία καταστροφών, όλες οι ενισχύσεις χορηγούνται από τις εθνικές κυβερνήσεις ή τις επαρχιακές αρχές. Τα κονδύλια προβλέπονται κάθε χρόνο από την κυβέρνηση και ρυθμίζονται στην περίπτωση του ετήσιου προϋπολογισμού των αποθεματικών. Το κύριο πλεονέκτημα των κονδυλίων για τις ειδικές ενισχύσεις είναι ότι αποφεύγονται οι μεγάλες στρεβλώσεις του κρατικού προϋπολογισμού. Τα ταμεία, μερικές φορές, εισπράττουν εισφορές από τον ιδιωτικό τομέα, που είναι συνήθως υποχρεωτικές, με τη μορφή τέλους στην παραγωγή ή τέλους στα ασφάλιστρα.

2.4. Ορισμοί των συστημάτων αγροτικής ασφάλισης

Στο κεφάλαιο αυτό θα απαριθμήσουμε τους τύπους ασφάλισης στον τομέα της γεωργίας από την σκοπιά των κινδύνων που καλύπτονται, και είναι οι ακόλουθοι:

Ασφάλιση ενός μόνου κινδύνου ή ενιαίου κινδύνου-single risk insurance

Καλύπτει ένα ζημιογόνο γεγονός ή κίνδυνο, ή ακόμη και δύο αλλά μη συστηματικού χαρακτήρα (κυρίως χαλαζόπτωση ή χαλαζόπτωση και φωτιά).

Συνδυασμένη ασφάλιση κινδύνου- combined insurance

Καλύπτει έναν συνδυασμό πολλών κινδύνων (δύο ή περισσότερων, ως επί το πλείστον χαλαζόπτωση, ως βασική κάλυψη). Σε ορισμένες χώρες αυτό το είδος της ασφάλισης είναι επίσης γνωστό και ως ασφάλιση πολλαπλών κινδύνων.

Ασφάλιση απόδοσης-yield insurance

Η ασφάλιση απόδοσης καλύπτει τους κυριότερους κινδύνους που επηρεάζουν την παραγωγή. Έτσι στην περίπτωση των καλλιεργειών, οι κυριότεροι κίνδυνοι περιλαμβάνουν εκείνους που επηρεάζουν την απόδοση (ξηρασία). Τα ασφάλιστρα μπορούν να υπολογιστούν από την ατομική ιστορική απόδοση ή από την περιφερειακή μέση απόδοση όταν οι μεμονωμένες ατομικές εγγραφές αποδόσεων δεν είναι διαθέσιμες. Οι απώλειες και τα ασφάλιστρα μπορούν να υπολογιστούν είτε από την ποσοτικοποίηση των ζημιών που οφείλονται σε κάθε κίνδυνο χωριστά, ή είτε ως διαφορά μεταξύ εγγυημένης απόδοσης και της ασφαλισμένης απόδοσης. Σε ορισμένες χώρες, όπως στις ΗΠΑ, αυτό το είδος ονομάζεται επίσης ασφάλιση πολλαπλών κινδύνων ή συνδυασμένη ασφάλιση.

Ασφάλιση τιμών-price insurance

Καλύπτει ένα ασφαλισμένο ποσό της παραγωγής έναντι της μείωσης της τιμής κάτω από ένα ορισμένο όριο. Η τιμή θα πρέπει να είναι διαφανής, και για να αποφευχθούν τα προβλήματα του ηθικού κινδύνου και της δυσμενούς επιλογής, η αξιολόγηση των ζημιών θα πρέπει να βασίζεται σε μια τιμή που δεν θα επηρεάζεται από τον ασφαλισμένο (μελλοντική τιμή, τιμή αγοράς). Αν οι ζημιές που προκύπτουν από μια απώλεια ποιότητας αποκλείονται από την κάλυψη, η ασφάλιση τιμών παρέχει λιγότερη προστασία για τον αγρότη. Στην περίπτωση, όμως, που καλύπτεται ο

κίνδυνος απώλειας ποιότητας αυτό μπορεί να συνεπάγεται σημαντικά προβλήματα ηθικού κινδύνου, καθώς η ποιότητα εξαρτάται σε έναν ορισμένο βαθμό από τις αποφάσεις της διαχείρισης κινδύνων. (Meuwissen κ.ά., 1999β).

Ασφάλιση εισόδων-revenue insurance

Η ασφάλιση εισόδων συνδυάζει τους κινδύνους της απόδοσης και των τιμών που καλύπτονται από ένα ενιαίο ασφαλιστικό προϊόν. Μπορεί να αφορά το συγκεκριμένο προϊόν ή το σύνολο της εκμετάλλευσης. Έχει το δυναμικό πλεονέκτημα ότι είναι φθηνότερη από την ασφάλιση των τιμών και της απόδοσης ανεξάρτητα, καθώς ο κίνδυνος ενός κακού αποτελέσματος είναι μικρότερος (οι χαμηλές αποδόσεις μπορούν να αντισταθμιστούν από τις υψηλές τιμές και το αντίθετο). Προκειμένου να προσφέρει ασφάλιση εισόδων, μια ασφαλιστική εταιρεία πρέπει να είναι σε θέση να καθορίσει την από κοινού κατανομή των πιθανοτήτων των κινδύνων των τιμών και των αποδόσεων.

Ασφάλιση συνολικής εκμετάλλευσης-whole-farm insurance

Αυτό το είδος της ασφάλισης αποτελείται από ένα συνδυασμό εγγυήσεων για τα διάφορα αγροτικά προϊόντα, σε ένα αγρόκτημα. Ανάλογα με την κάλυψη των εγγυήσεων, μπορεί να είναι ασφάλιση απόδοσης της συνολικής εκμετάλλευσης ή ασφάλιση εισοδήματος της συνολικής εκμετάλλευσης.

Ασφάλιση εισοδήματος –income insurance

Η ασφάλιση εισοδήματος καλύπτει το εισόδημα, έτσι καλύπτονται οι κίνδυνοι των τιμών και των αποδόσεων, καθώς και το κόστος παραγωγής. Συνήθως αυτό το είδος της ασφάλισης δεν αφορά κάποιο συγκεκριμένο προϊόν, αλλά καλύπτει όλο το γεωργικό εισόδημα. Η ασφάλιση εισοδήματος είναι, δυνητικά, πιο ελκυστική για τους αγρότες από άλλες μορφές ασφάλισης, επειδή αφορά απώλειες που επηρεάζουν άμεσα την ευημερία των αγροτών (Meuwissen 2000). Θα μπορούσε να βασίζεται, για παράδειγμα, στο καθαρό γεωργικό εισόδημα των αγροτών (έσοδα αγροκτήματος, συμπεριλαμβανομένων των επιδοτήσεων, μείον τα μεταβλητά κόστη, τους φόρους, και την αποζημίωση των εργαζομένων).

Η ασφάλιση του κινδύνου του ατομικού εισοδήματος δημιουργεί σημαντικά προβλήματα ηθικού κινδύνου και δυσμενούς αντεπιλογής. Οι πιθανές απώλειες δεν παρατηρούνται μόνο από ατυχήματα, αλλά εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το πόσο καλά ένας αγρότης διαχειρίζεται την επιχείρησή του. Ένας αγρότης στην πραγματικότητα μπορεί να χειριστεί ορισμένα στοιχεία που επηρεάζουν το εισοδημά του (αποζημίωση των εργαζομένων, διαχειριστικά κόστη και απογραφές).

Λόγω των δύο παραπάνω παραγόντων είναι πολύ δύσκολο για μια ασφαλιστική εταιρεία να έχει πρόσβαση σε αξιόπιστα δεδομένα για να υπολογίσει το κατάλληλο ασφάλιστρο.

Ασφάλιση Δείκτη-index insurance

Ο δείκτης που βασίζεται στα ασφαλιστικά προϊόντα αποτελεί μια εναλλακτική μορφή ασφάλισης που καταβάλλει πληρωμές, οι οποίες δεν στηρίζονται σε μέτρα γεωργικών αποδόσεων, αλλά σε δείκτες που μετρούνται από κρατικούς φορείς ή άλλους τρίτους παράγοντες.

Σε αντίθεση με τις περισσότερες ασφαλίσεις όπου η ανεξαρτησία των κινδύνων αποτελεί προϋπόθεση, στην ασφάλιση δείκτη, ώστε να λειτουργήσει καλύτερα για τον μεμονωμένο αγρότη, η προϋπόθεση είναι η συσχέτιση του κινδύνου.

- **Τομέας ασφάλισης δείκτη απόδοσης:** οι αποζημιώσεις υπολογίζονται από την μείωση της μέσης απόδοσης σε μια περιοχή (ως περιοχή ορίζεται κάποιο τμήμα μιάς γεωγραφικής περιοχής μεγαλύτερης από το αγρόκτημα).
- **Τομέας ασφάλισης δείκτη εισοδήματος:** οι αποζημιώσεις υπολογίζονται από την μείωση των μέσων αποδόσεων και τιμών του προϊόντος σε μια περιοχή.
- **Έμμεση ασφάλιση δείκτη:** Η έμμεση ασφάλιση δεικτών αναφέρεται στους δείκτες των αποδόσεων ή της βλάστησης που υπολογίζονται με βάση τους δείκτες των καιρικών συνθηκών, των δορυφορικών εικόνων και άλλους.

Η ασφάλιση δείκτη έχει διάφορα πλεονεκτήματα. Από τη μια πλευρά, δεδομένου ότι οι αποζημιώσεις και τα ασφαλιστρα δεν εξαρτώνται από τον μεμονωμένο κίνδυνο μιας ασφαλισμένης ομάδας, δεν παρουσιάζονται ανεπιθύμητα προβλήματα δυσμενούς επιλογής. Καθώς ένας μόνο αγρότης δεν μπορεί να επηρεάσει το αποτέλεσμα των πληρωμών, δεν δημιουργούνται προβλήματα ηθικού κινδύνου. Έτσι, η ασφάλιση δείκτη μπορεί να προσφέρει μερικές φορές ανώτερη προστασία, σε σύγκριση με την παραδοσιακή ασφάλιση απόδοσης, διότι δεν εφαρμόζονται απαλλαγές. Επιπλέον, έχει χαμηλό διαχειριστικό κόστος (δεν απαιτεί ελέγχους των μεμονωμένων γεωργικών εκμεταλλεύσεων).

Από μια άλλη άποψη, έχει μία τυποποιημένη και σαφή δομή, έτσι ώστε τα ασφαλιστήρια συμβόλαια μπορούν να πωληθούν ως απλά πιστοποιητικά ασφάλισης, με μία δομή που είναι ενιαία σε ότι αφορά τους βασικούς δείκτες. Η διαθεσιμότητα και η διαπραγματευσιμότητά τους επιτρέπει να είναι εύκολα εμπορεύσιμα στις αγορές παραγώγων. Ο κίνδυνος μπορεί έτσι εύκολα να κατανεμηθεί σε μια ευρύτερη ποικιλία ενδιαφερομένων για το προϊόν αυτό. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορεί να λειτουργεί σαν αντασφάλιση, σαν ένας μηχανισμός για τη διασφάλιση των ασφαλιστικών χαρτοφυλακίων σε επίπεδο αγροτικών ασφαλιστηρίων συμβολαίων.

Επίσης, τραπεζικοί οργανισμοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν τέτοια συμβόλαια για να διαχειριστούν τους συσχετισμένους κινδύνους των αγροτών. Κατά συνέπεια, η τράπεζα θα πρέπει να είναι σε θέση να συνεργαστεί με μεμονωμένα άτομα για να τα βοηθήσει στην διαχείριση του υπολειπομένου κινδύνου ή τον κίνδυνο βάσης (δάνεια).

Ο κίνδυνος βάσης είναι ο κίνδυνος που συνδέεται με τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ του δείκτη πάνω στον οποίο ένα εργαλείο διαχείρισης κινδύνου βασίζεται και της πραγματικής αξίας των ζημιών τις οποίες υφίσταται ο αγρότης.

Το κύριο μειονέκτημα της ασφάλισης δείκτη είναι πιθανόν ο κίνδυνος βάσης. Όταν η αντιστοιχία μεταξύ των ασφαλισμένων ζημιών και του δείκτη δεν είναι αρκετή, ο κίνδυνος βάσης γίνεται πολύ σοβαρός, και ο δείκτης της ασφάλισης δεν αποτελεί ένα αποτελεσματικό εργαλείο διαχείρισης κινδύνων. Ένα προσεκτικό σχέδιο ενός τέτοιου ασφαλιστηρίου συμβολαίου (περίοδος κάλυψης, καταμέτρηση κινδύνων) μπορεί να μειώσει τον κίνδυνο βάσης.

Ένα άλλο μειονέκτημα είναι η ανάγκη για ακριβή μοντελοποίηση του δείκτη (με τη συνακόλουθη ανάγκη για επαρκή ιστορικά δεδομένα). Το τελευταίο μειονέκτημα είναι η απόλυτη ανάγκη για μια ισχυρή αντασφάλιση, δεδομένου ότι στις περισσότερες

περιπτώσεις, οι ασφαλιστικές εταιρείες δεν διαθέτουν τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους για να προσφέρουν τέτοιου είδους ασφάλιση χωρίς επαρκή και προσιτή αντασφάλιση.

3. Παραγωγή και μεταβλητότητα του εισοδήματος της Ευρωπαϊκής γεωργίας

3.1 Σύνθεση κεφαλαίου

Οι γεωργικοί παραγωγοί αντιμετωπίζουν μια σειρά από κινδύνους που επηρεάζουν την ευημερία και το εισόδημα των νοικοκυριών τους. Πρόκειται κυρίως για κινδύνους παραγωγής που σχετίζονται με τις καιρικές συνθήκες, αλλαγή κλίματος, παράσιτα και ασθένειες, τεχνολογικές αλλαγές και μεταβλητότητα του εισοδήματος λόγω της μείωσης της παραγωγής ή της μεταβλητότητας των τιμών.

Το κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται στην μεταβλητότητα του χρόνου της απόδοσης των καλλιεργειών, την παραγωγή, ή το εισόδημα των αγροτών από την σκοπιά της ασφάλισης. Δεν καταπιανόμαστε με την ετερογένεια στις περιφέρειες αλλά δίνεται μία χοντρική εικόνα της μεταβλητότητας της χωρικής συμπεριφοράς στη διάρκεια χρόνου. Η μεταβλητότητα λόγω της τάσης απαλείφεται όσο το δυνατόν ώστε να επικεντρωθούμε περισσότερο στην διαφορά μεταξύ της πραγματικής απόδοσης (παραγωγή ή εισόδημα) για κάθε χρόνο και της αναμενόμενης απόδοσης, λάμβάνοντας υπόψη μόνο την τάση.

Η διαφορά μπορεί να είναι θετική ή αρνητική (υψηλότερη ή χαμηλότερη απόδοση από την τάση). Μελετούμε μόνο τις αρνητικές διαφορές (μείωση απόδοσης) οι οποίες είναι άξιες λόγου για ασφαλιστικούς σκοπούς, και πιο ειδικά τις αρνητικές διαφορές ορισμένης έκτασης. Για την συχνή περίπτωση των ασφαλειών με απευθείας απαλλαγή μας ενδιαφέρουν μόνο οι μειώσεις της απόδοσης που είναι υψηλότερες από το ποσοστό της απαλλαγής αυτής (10%, 20% και 30%).

Θεωρούμε επίσης ότι η αρνητική χρονική μεταβλητότητα ορισμένων μετεωρολογικών παραμέτρων ή γεωργομετεωρολογικών δεικτών, όπως είναι η ξηρασία, ο παγετός, ή οι υπερβολικές βροχοπτώσεις κατά την περίοδο της συγκομιδής, συνδέεται στενά με την μείωση της απόδοσης.

Η μεταβλητότητα της απόδοσης ή του εισοδήματος ποσοτικοποιείται, για τις μέσες τιμές, σε μεγάλες περιφέρειες ή σε μεγάλες μονάδες εκμετάλλευσης ενώ η παράμετρος κέρδους είναι η μέση τιμή της μεταβλητότητας σε επίπεδο εκμετάλλευσης (η μεταβλητότητα του μέσου όρου είναι πολύ διαφορετική από το μέσο όρο της μεταβλητότητας). Ο συνδετικός κρίκος μεταξύ γεωργομετεωρολογικών δεικτών και της παρατηρούμενης μείωσης της απόδοσης χρειάζεται να ποσοτικοποιηθεί.

3.2. Έννοιες μεταβλητότητας και κλίμακες

Τα καιρικά φαινόμενα και τα ξεσπάσματα επιζωοτίας δημιουργούν την μεταβλητότητα τόσο στην αγροτική παραγωγή όσο και στο εισόδημα των αγροτών. Η μεταβλητότητα αυτή δεν είναι καθόλου ομοιόμορφη σε ολόκληρη την Ευρώπη, σε ορισμένες περιοχές και τομείς, η παραγωγή και το εισόδημα είναι σχετικά σταθερά, ενώ σε άλλες είναι εξαιρετικά ασταθείς.

Τα δεδομένα τα οποία απαιτούνται για την ανάλυση αυτών των φαινομένων προέρχονται, εν μέρει, από στατιστικές πηγές, κυρίως από την Eurostat, αλλά και από άλλες πηγές εξίσου σημαντικές, ιδίως από τα στοιχεία του Δικτύου Γεωργικής Λογιστικής Παρακολούθησης (FADN).

Μετεωρολογικά δεδομένα και γεωργομετεωρολογικά πρότυπα παρέχουν επίσης εργαλεία για την βελτίωση της ανάλυσης της διακύμανσης. Η μεταβλητότητα της κατάστασης στην αγροτική εκμετάλλευση μπορεί να αναλυθεί από διαφορετικές οπτικές γωνίες:

Ειδικό κίνδυνος : θεωρούνται κάποιοι μετεωρολογικοί κίνδυνοι, όπως κίνδυνος ξηρασίας, υπερβολική βροχόπτωση κατά την περίοδο συγκομιδής και παγετός. Η ξηρασία ποσοτικοποιείται σαν μια συνάρτηση της σχετικής υγρασίας εδάφους και εκτιμάται από την αύξηση του μοντέλου του συστήματος παρακολούθησης ανάπτυξης της καλλιέργειας. Η υπερβολική βροχόπτωση ποσοτικοποιείται χρησιμοποιώντας μετεωρολογικά δεδομένα, αλλά η περίοδος αναφοράς για κάθε καλλιέργεια υπολογίζεται με το Σύστημα Παρακολούθησης Ανάπτυξης Καλλιεργειών (CGMS). Ο κίνδυνος του παγετού υπολογίζεται σε αυτό το στάδιο με τον ίδιο τρόπο.

Μεταβλητότητα των αποδόσεων : ο κίνδυνος υπολογίζεται ως η αναμενόμενη αξία της απόδοσης $\max[0, (\frac{g(Z_{ti}) - Z_{ti}}{gti} - d)]$, όπου Z_{ti} είναι η απόδοση στο χρόνο t ,

όπου $g(Z_{ti})$ είναι η τάση (αναμενόμενη απόδοση σε μέσες μετεωρολογικές συνθήκες), και d είναι η απευθείας ασφαλιστική απαλλαγή.

Η μεταβλητότητα του γεωργικού εισοδήματος: υπολογίζεται με παρόμοιο τρόπο. Το Σύστημα Παρακολούθησης Ανάπτυξης Καλλιεργειών (CGMS), που αναφέραμε παραπάνω αποτελεί τον πυρήνα του ευρωπαϊκού γεωργομετεωρολογικού συστήματος, το οποίο έχει ως νομική βάση το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η αποστολή του «συστήματος» είναι να παρέχει έγκαιρη, συνεπή και αξιόπιστη ανάλυση, σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, για την κατάσταση των καλλιεργειών και την συγκομιδή.

Σήμερα το σύστημα είναι οργανωμένο γύρω από τρεις εσωτερικές «υποδομές», δηλαδή μια μετεωρολογική παρακολούθηση (η κύρια βάση καλύπτει τα παρατηρούμενα μετεωρολογικά δεδομένα από το 1975), ενός συστήματος παρακολούθησης της βλάστησης (η κύρια βάση δεδομένων καλύπτει τους δείκτες της βλάστησης οι οποίοι βασίζονται σε σχετικά χαμηλή ανάλυση δεδομένων από το 1989) και μια γεωργομετεωρολογική υποδομή (η κύρια βάση δεδομένων καλύπτει τους παραμέτρους των καλλιεργειών, ημερολόγιο καλλιεργειών).

Οι αναλύσεις αποτελούνται από τη ενσωμάτωση όλων των πληροφοριών που συγκεντρώνονται, προκειμένου να συμπεράνουμε τις βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών στις καλλιέργειες. Οι δείκτες των

καλλιεργειών παράγονται και χρησιμοποιούνται σαν προγνωστικά σε στατιστικές αναλύσεις για την πρόβλεψη των αποδόσεων των καλλιεργειών. Μια πρόσφατη ανεξάρτητη μελέτη έδειξε ότι το σύστημα, όσον αφορά τις προβλέψεις της απόδοσης των καλλιεργειών, λειτουργεί καλά και ότι η εξέλιξη του συστήματος, κατά τα τελευταία χρόνια, έχει οδηγήσει σε λιγότερα σφάλματα πρόβλεψης.

3.3. Οι επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος στη διαχείριση αγροτικών κινδύνων

Η αλλαγή του κλίματος εισάγει έναν σημαντικό παράγοντα αβεβαιότητας στους μετεωρολογικούς κινδύνους για την γεωργία. Μερικά κλιματικά μοντέλα υποστηρίζουν ότι, τα ακραία μετεωρολογικά φαινόμενα θα είναι συχνότερα. Υπάρχει μια γενική αντίληψη ότι η συχνότητα των ακραίων καιρικών φαινομένων, (πλημμύρες, τυφώνες, κύματα καύσωνα, σοβαρή ξηρασία), αυξάνεται με τη συνεχή αλλαγή του κλίματος. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε μια πραγματική αύξηση ακραίων φαινομένων, αλλά η αντίληψη αυτή μπορεί να επηρεάζεται και από το υψηλότερο ποσοστό πληροφοριών που έχουμε για καταστροφές που συμβαίνουν σε όλο το κόσμο.

Μια αντικειμενική εκτίμηση της πιθανής αύξησης των ακραίων φαινομένων απαιτεί μια συστηματική ανάλυση της μακράς σειράς των μετεωρολογικών παρατηρήσεων, αλλά η διαθεσιμότητα και η ομοιογένεια αυτών των παρατηρήσεων είναι πολύ περιορισμένη. Η εστίαση στα ισχυρότερα γεγονότα με την πιο σύντομη διάρκεια εξηγείται, φυσικά, τόσο από το συνδυασμένο αποτέλεσμα της αυξημένης εξάτμισης και της ικανότητας κατακράτησης της υγρασίας στην ατμόσφαιρα, όσο και λόγω της αύξησης της θερμοκρασίας.

3.4. Η χρήση των γεωργομετεωρολογικών μοντέλων

Ένας πιθανός τρόπος χαρτογράφησης της διακύμανσης της εν δυνάμει απόδοσης μπορεί να παρέχεται από τα γεωργομετεωρολογικά πρότυπα, ιδίως μέσω του Συστήματος Παρακολούθησης Ανάπτυξης Καλλιεργειών (CGMS) που χρησιμοποιούνται για την απόδοση. Τα γεωργομετεωρολογικά πρότυπα δεν παρέχουν άμεσες εκτιμήσεις ή προβλέψεις για την απόδοση, διότι δεν ενσωματώνουν την τεχνολογική ανάπτυξη, η οποία μπορεί να είναι μεταβλητή μέσα στο χρόνο.

3.5. Μεταβλητότητα εισοδήματος

Το FADN (farm accountancy data network) είναι το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης. Είναι η κύρια πηγή δεδομένων για την ανάλυση του γεωργικού εισοδήματος. Ας κάνουμε πρώτα μια ανασκόπηση στα κύρια χαρακτηριστικά του Δικτύου Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης (FADN).

3.5.1 Το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης

Το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης (FADN) ξεκίνησε το 1965. Είναι μια ετήσια έρευνα, η οποία πραγματοποιείται από τα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το δίκτυο συλλέγει κάθε χρόνο λογιστικά δεδομένα από ένα δείγμα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης (FADN) παρέχει εναρμονισμένα μικρο-οικονομικά δεδομένα - για παράδειγμα, οι αρχές της λογιστικής είναι ίδιες για όλες τις χώρες - τα οποία προέρχονται από εθνικές έρευνες. Οι αγροτικές ιδιοκτησίες που επιλέγονται για να λάβουν μέρος στην έρευνα, επί τη βάση σχεδίων δειγματοληψίας, καθορίζονται σε επίπεδο κάθε περιφέρειας στην Ένωση. Η έρευνα δεν καλύπτει όλες τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά μόνο εκείνες οι οποίες λόγω του μεγέθους τους, θα μπορούσαν να θεωρηθούν εμπορικές.

Η εφαρμοζόμενη μέθοδος έχει ως στόχο την παροχή αντιπροσωπευτικών δεδομένων γύρω από τρεις διαστάσεις: περιοχή, οικονομικό μέγεθος και το είδος της καλλιέργειας. Ο στόχος του δικτύου είναι η συγκέντρωση λογιστικών στοιχείων από τα αγροκτήματα για τον προσδιορισμό των εισοδημάτων και την ανάλυση της οικονομικής λειτουργίας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Σήμερα, το ετήσιο δείγμα καλύπτει 80.000 αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Αντιπροσωπεύουν έναν πληθυσμό περίπου 5.000.000 αγροτικών εκμεταλλεύσεων των 25 κρατών μελών, οι οποίες καλύπτουν περίπου το 90% της συνολικής χρησιμοποιούμενης αγροτικής έκτασης και αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 90% της συνολικής αγροτικής παραγωγής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πληροφορίες που συλλέγονται, για κάθε δείγμα αγροτικής εκμετάλλευσης, αφορούν περίπου 1000 μεταβλητές.

Όλα τα επιμέρους στοιχεία που λαμβάνει η Επιτροπή και αφορούν ατομικές εκμεταλλεύσεις είναι άκρως εμπιστευτικά. Μόνο τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα για τις ομάδες των αγροτικών εκμεταλλεύσεων δημοσιεύονται σε επίπεδο συγκέντρωσης, από τα οποία παρέχονται πληροφορίες που αφορούν ατομικές αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Για να διασφαλιστεί ότι το δείγμα αυτό αντανακλά την ετερογένεια της γεωργίας, πριν από τη δειγματοληψία των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, ο τομέας της παρατήρησης στρωματοποιείται βάσει τριών κριτηρίων: περιοχή, οικονομικό μέγεθος και είδος καλλιέργειας.

Τα πρότυπα αποτελέσματα είναι ένα σύνολο στατιστικών, το οποίο υπολογίζεται από τα δελτία των αγροτικών εκμεταλλεύσεων που παράγονται περιοδικά και δημοσιεύονται από την Επιτροπή. Περιγράφουν με μεγάλη λεπτομέρεια την οικονομική κατάσταση των αγροτών από διάφορες ομάδες. Η έρευνα του Δικτύου Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης (FADN), καλύπτει όλο το φάσμα των αγροτικών δραστηριοτήτων στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Επίσης, συλλέγει δεδομένα για μη αγροτικές δραστηριότητες. Το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης (FADN) στην πραγματικότητα παρέχει μια μοναδική πηγή στοιχείων για την ανάλυση του εισοδήματος των αγροτών καθιστώντας την διαφορά μεταξύ των διαφόρων τύπων των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, το μέγεθος της αγροτικής εκμετάλλευσης και των περιφερειών.

4. Πολιτική για τις ενισχύσεις σε περίπτωση καταστροφών και για την διαχείριση αγροτικών κινδύνων

4.1. Σύνθεση Κεφαλαίου

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται η καταγωγή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (*Common Agricultural Policy, CAP*), και εξηγείται η ιστορία του. Επιπλέον, το κεφάλαιο αυτό, παρουσιάζει τους ορισμούς της «κρίσης» και της «καταστροφής» που θεσπίζονται από κάθε κράτος μέλος εντός του πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αναλύονται ακόμα τα είδη των κρατικών ενισχύσεων που επιτρέπονται εντός των συμφωνιών του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (*World Trade Organisation - WTO*), της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των επιμέρους πολιτικών των κρατών μελών. Τέλος, θα παρουσιαστεί η κατάσταση των υπαρχόντων πολιτικών σχετικά με την διαχείριση κινδύνων στη γεωργία στην Ευρώπη, και για λόγους σύγκρισης η τρέχουσα αμερικανική γεωργική πολιτική διαχείρισης κινδύνων.

4.2 Δομή πολιτικής: Η Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

4.2.1. Η προέλευση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης το 1957, που καθιέρωσε την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα η δημιουργία μιας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, προτάθηκε το 1960 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Τα έξι Κράτη Μέλη παρενέβησαν έντονα, μεμονωμένα, στους τομείς της γεωργίας τους, ιδίως σχετικά με το τι είχε παραχθεί, την διατήρηση των τιμών των αγαθών και τον τρόπο οργάνωσης της καλλιέργειας. Από το 1962, τρεις σημαντικές αρχές έχουν καθιερωθεί για την καθοδήγηση της ΚΑΠ, δηλαδή η ενότητα της αγοράς, η κοινοτική προτίμηση και η δημοσιονομική αλληλεγγύη.

Οι αρχικοί στόχοι καθορίστηκαν στο άρθρο 39 της Σύμβασης της Ρώμης, και ήταν:

- να αυξηθεί η παραγωγικότητα, προωθώντας την τεχνολογική πρόοδο, και να εξασφαλιστεί η χρήση παραγωγικών συντελεστών σε ειδικές εργασίες.
- να εξασφαλιστεί μία σωστή ποιότητα ζωής για την αγροτική κοινωνία.
- να σταθεροποιηθούν οι αγορές.
- να υπάρχει εγγυημένη διαθεσιμότητα αγαθών.
- να παρέχονται στους καταναλωτές τρόφιμα σε λογικές τιμές.

4.2.2. Η λειτουργία της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική είναι ένα ολοκληρωμένο σύστημα μέτρων που λειτουργεί διατηρώντας σταθερά τα επίπεδα των βασικών προϊόντων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα οποία στηρίζουν την παραγωγή, μέσω επιχορηγήσεων. Υπάρχουν τρεις κύριοι μηχανισμοί:

- οι εισαγωγικοί δασμοί που εφαρμόζονται σε συγκεκριμένα εμπορεύματα που εισάγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση,

- έχει οριστεί μια εσωτερική τιμή παρέμβασης. Αν η τιμή στην εσωτερική αγορά πέσει κάτω από το επίπεδο της τιμής παρέμβασης, τότε η Ευρωπαϊκή Ένωση θα αγοράσει εξ ολοκλήρου τα προϊόντα ώστε να αυξήσει την τιμή στο επίπεδο παρέμβασης. Η τιμή παρέμβασης έχει καθοριστεί χαμηλότερα από την ενδεικτική τιμή. Η τιμή της εσωτερικής αγοράς μπορεί να ποικίλει μεταξύ της τιμής παρέμβασης και της ενδεικτικής τιμής.
- οι επιδοτήσεις καταβάλλονται σε γεωργούς που καλλιεργούν συγκεκριμένα είδη καλλιέργειας. Αυτό είχε ως στόχο να ενθαρρύνει τους αγρότες να επιλέξουν την καλλιέργεια αυτών των επιδοτούμενων προϊόντων. Η μεταρρύθμιση αυτή του συστήματος επιδοτήσεων καταργήθηκε σταδιακά, σε όφελος των κατ'αποκοπή επιδοτήσεων που βασίστηκαν στην έκταση της καλλιεργούμενης γης και για την υιοθέτηση ευεργετικών προς το περιβάλλον μεθόδων εκτροφής. Η στρατηγική αυτή μείωσε, αλλά δεν εξάλειψε, το οικονομικό κίνητρο της υπερπαραγωγής.

4.3. Ορισμοί των εννοιών «κρίση», «καταστροφή»

Στις πολιτικές για την διαχείριση των κινδύνων και για την ενίσχυση των καταστροφών, είναι σημαντικό να έχουμε σαφείς ορισμούς των κινδύνων, της καταστροφής και της κρίσης. Στο τμήμα αυτό, εξετάζουμε τους ορισμούς που εφαρμόζονται στο πλαίσιο των κρατικών ενισχύσεων οι οποίοι παρατίθενται σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

4.3.1. Ορισμοί της καταστροφής, της φυσικής καταστροφής, των καταστροφών στη γεωργία, της συμφοράς και της κρίσης

Καταστροφή

Σήμερα είναι ευρέως αποδεκτό ότι μια καταστροφή είναι πολύπλευρη και ανοιχτή σε μια σειρά διαφορετικών ερμηνειών. Συνώνυμα του όρου καταστροφής, που χρησιμοποιούνται από επαγγελματίες και εμπειρογνώμονες, περιλαμβάνουν τους όρους «συμφορά», «καταστροφή», «έκτακτη ανάγκη» και «κρίση». Οι καταστροφές είναι απότομες κρούσεις στα κοινωνικοοικονομικά και περιβαλλοντικά συστήματα, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν την απώλεια της ζωής και της περιουσίας.

Ο ορισμός που παρέχεται από την Στρατηγική των Ηνωμένων Εθνών για την Μείωση των Καταστροφών (*United Nations International Strategy for Disaster Reduction-UN/ISDR*), είναι ένας από τους πλέον κατάλληλους, δηλ. «Καταστροφή είναι ένα αιφνίδιο, καταστροφικό γεγονός που προξενεί σοβαρή διατάραξη της λειτουργίας της κοινωνίας και/ή περιβαντολογικές απώλειες που υπερβαίνουν την ικανότητα της πληγείσας κοινωνίας να ανταπεξέλθει με την χρήση του δικού της επιπέδου πόρων» (UN/ISDR, 2004). Ο ορισμός αυτός χρησιμοποιείται επίσης από το Τμήμα Ανθρωπιστικής Βοήθειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (*European Commission Humanitarian Aid Department -ECHO*).

Καταστροφή είναι μία «κατάσταση» ή ένα «γεγονός», που ξεπερνά την τοπική ικανότητα, καθιστά αναγκαίο το αίτημα, σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο, εξωτερικής βοήθειας (ο ορισμός αυτός λαμβάνεται υπόψη στο EM/DAT – τη διεθνή βάση δεδομένων).

Άλλοι ορισμοί είναι: «Ένα απρόβλεπτο και συχνά ξαφνικό γεγονός που προξενεί μεγάλη ζημιά, όλεθρο και ανθρώπινο πόνο. Μολονότι, συνήθως προκαλούνται από την φύση, οι καταστροφές μπορούν να είναι ανθρώπινης προέλευσης, «ο συνδυασμός κινδύνων, η ευπάθεια και η ανικανότητα να μειωθούν οι ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειες του κινδύνου έχει ως αποτέλεσμα την καταστροφή».

Για να καταχωρηθεί μία καταστροφή στη διεθνή βάση δεδομένων (UN/ISDR), θα πρέπει να πληρείται, τουλάχιστον, ένα από τα παρακάτω κριτήρια:

- να έχουν αναφερθεί 10 ή παραπάνω νεκροί.
- να έχουν αναφερθεί 100 πληγέντες.
- να έχει δηλωθεί η καταστροφή σ'ένα κράτος από την κυβέρνησή του.
- να έχει γίνει αίτημα για διεθνή βοήθεια από την κυβέρνηση του κράτους.

Παρότι δεν υπάρχει κοινός παγκόσμιος ορισμός της έννοιας «καταστροφή», υπάρχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά στους περισσότερους ορισμούς. Ένα γεγονός θεωρείται, γενικά, καταστροφικό όταν:

- είναι ξαφνικό, απότομο και απρόβλεπτο.
- προξενεί ανθρώπινες, υλικές, οικονομικές και περιβαντολλογικές απώλειες.
- υπερβαίνει την ικανότητα της πληγείσας κοινωνίας να ανταπεξέλθει σε αυτό.

Το οικονομικό αντίκτυπο μιας καταστροφής, συνήθως, αποτελείται από άμεσες (π.χ. ζημιά στην εσωτερική υποδομή, καλλιέργειες, στέγαση) και έμμεσες (π.χ. απώλεια εσόδων, ανεργία, αποσταθεροποίηση της αγοράς) συνέπειες στην τοπική οικονομία.

Φυσικές καταστροφές

Οι φυσικές καταστροφές μπορούν να χωριστούν σε τρεις ειδικές ομάδες: υδρομετεωρολογικές, γεωφυσικές και βιολογικές καταστροφές.

- Οι υδρο-μετεωρολογικές καταστροφές είναι φυσικές διεργασίες ή φαινόμενα ατμοσφαιρικού υδρολογικού χαρακτήρα που μπορούν να προκαλέσουν απώλεια ζωής ή τραυματισμό, υλικές ζημιές, κοινωνική και οικονομική βλάβη, ή υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Αυτές περιλαμβάνουν τις πλημμύρες, τις κατολισθήσεις, τις καταιγίδες και τις χιονοστιβάδες.
- Οι γεωφυσικές καταστροφές είναι φυσικές διεργασίες του εδάφους (της γης), ή φαινόμενα τα οποία μπορούν να επιφέρουν τα ίδια αποτελέσματα με τις υδρο-μετεωρολογικές καταστροφές. Περιλαμβάνουν επίσης σεισμούς, τσουνάμι και ηφαιστειακές εκρήξεις.
- Οι βιολογικές καταστροφές είναι διαδικασίες βιολογικής προέλευσης ή μεταφέρονται με βιολογικούς φορείς, συμπεριλαμβανομένης της έκθεσης σε παθογόνους μικροοργανισμούς, τοξίνες και βιοενεργά συστατικά, που μπορούν να προκαλέσουν απώλεια ζωής ή τραυματισμό, καταστροφή περιουσίας, κοινωνική και οικονομική βλάβη και τέλος υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Επίσης, συμπεριλαμβάνουν επιδημίες και παρασιτώσεις εντόμων. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμπεριλαμβάνει στις φυσικές καταστροφές μόνο τις υδρο-μετεωρολογικές και γεωφυσικές καταστροφές, θεωρώντας τις βιολογικές καταστροφές σαν μια ξεχωριστή ομάδα.

Καταστροφές στη γεωργία

Οι τυπικές καταστροφές του γεωργικού τομέα είναι κυρίως φυσικές καταστροφές. Μπορούν να καταταχθούν στις ακόλουθες ομάδες κινδύνων:

- Καιρικά φαινόμενα: πλημμύρα, χαλάζι, ξηρασία, καταιγίδες.
- Ζημιές που προκαλούνται από παράσιτα: έντομα, σαλιγκάρια.
- Ασθένειες/επιζωοτίες: αφθώδης πυρετός.

Η διαφοροποίηση των υδρο-μετεωρολογικών καταστροφών, των καιρικών φαινομένων και των βιολογικών καταστροφών, οι οποίες είτε έχουν προκληθεί από παράσιτα ή από ασθένειες είναι επίσης εμφανής στους ορισμούς της Ευρωπαϊκής γεωργικής νομοθεσίας.

Συμφορά

Η συμφορά έχει επίσης πολλούς ορισμούς και συχνά θεωρείται ισοδύναμο της καταστροφής και της κρίσης. Η γαλλική νομοθεσία αναφέρεται στη συμφορά σαν συνώνυμο της αγροτικής καταστροφής. Υιοθετούμε τη γαλλική θέση σε αυτή την εργασία.

Κρίση

Μία κρίση μπορεί να συμβεί σε προσωπικό ή κοινωνικό επίπεδο. Μπορεί να είναι μία τραυματική ή αγχωτική αλλαγή στην ζωή ενός ατόμου, ή μία ασταθής και επικίνδυνη κοινωνική κατάσταση, στις πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές ή στρατιωτικές υποθέσεις, ή ένα μεγάλης κλίμακας περιβαλλοντικό συμβάν, ειδικά, εμπλεκόμενο σε μία επικείμενη απότομη αλλαγή. Πιο απλά, είναι ένας όρος που σημαίνει «μία δοκιμαστική περίοδο» ή «περίπτωση έκτακτης ανάγκης». Ενώ η κρίση μπορεί να πλήξει σε προσωπικό ή κοινωνικό επίπεδο, μια καταστροφή είναι το αντίκτυπο ενός φυσικού ή ανθρωπογενούς κινδύνου που επηρεάζει αρνητικά την κοινωνία ή το περιβάλλον.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ ο κίνδυνος μπορεί να συνδέεται είτε με θετικό είτε με αρνητικό αποτέλεσμα, εμείς πάντα υποθέτουμε ότι η κρίση έχει αρνητικές σημαντικές επιπτώσεις. Η κρίση νοείται σαν μια απρόβλεπτη κατάσταση που θέτει σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, είτε σε τοπικό επίπεδο για έναν ολόκληρο τομέα της παραγωγής, ή σε ευρύτερο γεωγραφικό επίπεδο. Στη γεωργία, μια κρίση μπορεί να προκληθεί από:

- φυσικές καταστροφές, ασθένειες και παράσιτα που επηρεάζουν την υγεία των φυτών και των ζώων ή προκαλούν μολύνσεις στην τροφική αλυσίδα.
- οικονομικούς παράγοντες που έχουν βραχυπρόθεσμες άλλα σημαντικές επιπτώσεις στο γεωργικό εισόδημα.
- διαταραχές στην αγορά με υψηλή αρνητική ένταση.

4.4. Οι πολιτικές διαχείρισης των κρίσεων και των καταστροφών και οι ενισχύσεις στην Ευρωπαϊκή Νομοθεσία

4.4.1 Ευρωπαϊκή ενίσχυση καταστροφών

Σε περίπτωση φυσικής ή μεγάλης καταστροφής, οι τοπικές, περιφερειακές ή εθνικές αρχές των κρατών μελών μπορούν να παρέμβουν με την κατάλληλη βοήθεια έκτακτης ανάγκης ή με μέτρα αποκατάστασης. Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, η Επιτροπή έχει το ρόλο της αξιολόγησης αυτών των μορφών κρατικών ενισχύσεων για να διασφαλιστεί ότι δεν υπάρχει στρέβλωση του ανταγωνισμού.

Για να συμπληρώσει τα περιφερειακά και εθνικά μέτρα, η Ευρωπαϊκή πολιτική αγροτικής ανάπτυξης μπορεί να παρέχει στήριξη τόσο στην αποκατάσταση του γεωργικού και δασοκομικού παραγωγικού δυναμικού που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές όσο και να πάρει τα κατάλληλα προληπτικά μέτρα. Η υφιστάμενη ρύθμιση, ωστόσο, αποκλείει τη χρηματοδοτική συμμετοχή της Κοινότητας στον τομέα της ασφάλισης και των πληρωμών για την απώλεια του εισοδήματος ή της απόδοσης των ζημιών, αφού η ασφάλιση δεν θεωρείται προληπτικό μέτρο.

Στην περίπτωση φυσικών καταστροφών, η Επιτροπή μπορεί, επίσης, να εφαρμόσει ειδικές παρεκκλίσεις από τους οργανισμούς της κοινής αγοράς. Παραδείγματα από το παρελθόν περιλαμβάνουν την χρήση εκτάσεων σε αγρανάπαυση για την παραγωγή ζωοτροφών, την προηγμένη μεταφορά άμεσων πληρωμών και την πώληση των αποθεμάτων παρέμβασης σε μειωμένες τιμές για την βελτίωση των προμηθειών των ζωοτροφών.

Μετά τις πλημμύρες που έπληξαν την κεντρική Ευρώπη, τον Αύγουστο του 2002, δημιουργήθηκε το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (*EUSF-European Union Solidarity Fund*), κυρίως για να βοηθήσει τα Κράτη Μέλη και τις χώρες που διαπραγματεύονται την προσχώρηση, σε περίπτωση μεγάλων φυσικών καταστροφών, όπου το κόστος των ζημιών υπερβαίνει τα 3 δις Ευρώ ή το 0.6% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος του κράτους μέλους.

Το ταμείο δεν αποζημιώνει τις ατομικές απώλειες. Είναι σχεδιασμένο για να παρέχει αποτελεσματική και ευέλικτη οικονομική ενίσχυση έκτακτης ανάγκης για μέτρα όπως, προσωρινή στέγαση ή προσωρινή επιδιόρθωση ζωτικών υποδομών που θα επιτρέψει την συνέχιση της καθημερινής ζωής. Με ετήσιο προϋπολογισμό 1 δις Ευρώ ετησίως, το ταμείο δεν συστάθηκε με σκοπό την κάλυψη όλων των εξόδων που συνδέονται με τις φυσικές καταστροφές. Επίσης δεν καλύπτεται η μακροπρόθεσμη δράση, η βιώσιμη ανασυγκρότηση, η οικονομική ανάπτυξη και η πρόληψη των καταστροφών. Στην περίπτωση των υγειονομικών κρίσεων, η Κοινοτική νομοθεσία ορίζει σαφώς ότι το κράτος μέλος είναι ο κύριος υπεύθυνος για την πρόληψη της έκρηξης, της εξάπλωσης των ασθενειών των ζώων και άλλες υγειονομικές κρίσεις.

Στην περίπτωση των επειγόντων μέτρων για την εξάλειψη επιζωοτιών στο ζωικό κεφάλαιο, τα Κράτη Μέλη μπορούν να αποζημιώσουν τους γεωργούς για τις απώλειες κεφαλαίου τους, καθώς και για την απώλεια του κέρδους που συνδέεται με τα ζώα που σφάζονται, ή τις καλλιέργειες που καταστρέφονται, εντός των ορίων που

προσδιορίζονται από τους κανόνες των κρατών μελών για τις κρατικές ενισχύσεις. Οι οικονομικές κρίσεις που επηρεάζουν την εσωτερική αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα γεωργικά προϊόντα απευθύνονται σε Κοινοτικό επίπεδο. Αν και η μεταρρύθμιση της κοινής αγροτικής πολιτικής, (*CAP common agricultural policy*), έχει μειώσει σημαντικά την σημασία του ελέγχου της προσφοράς και των μέσων σταθεροποίησης των τιμών, οι διατάξεις του δίκτυ ασφαλείας, σε περίπτωση κρίσης, παραμένουν διαθέσιμες σε διάφορες κοινές οργανώσεις της αγοράς.

4.5. Η πορεία των συζητήσεων σχετικά με τις επιλογές για ενιαία Ευρωπαϊκή πολιτική διαχείρισης κινδύνου

4.5.1. Η ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο

Η ανακοίνωση από την Επιτροπή στο Συμβούλιο, σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων και κρίσεων στη γεωργία, (*COM(2005) 74 (EC, 2005a)*), είχε σκοπό να ξεκινήσει μια συζήτηση σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων και κρίσεων στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της κοινής αγροτικής πολιτικής (*CAP*). Πληροί τη δέσμευση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο Γεωργίας, όταν συμφωνήθηκε η μεταρρύθμιση της κοινής αγροτικής πολιτικής (*CAP*). Η εντολή του Συμβουλίου είχε δύο πτυχές:

- Αν ήταν σκόπιμο να συμπεριληφθεί διάταξη για «κρίση» σε κάθε οργανισμό της κοινής αγοράς (*CMO-common market organization*), όπως ήδη υπάρχει για το βοδινό κρέας. Αυτή η τελευταία επιλογή απορρίφθηκε. Η πρώτη απορρίφθηκε από την ανακοίνωση της Επιτροπής.
- Με ποιον τρόπο ορισμένα από τα κεφάλαια που δημιουργούνται από το νέο μηχανισμό διαφοροποίησης θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την χρηματοδότηση μέτρων κινδύνων, κρίσεων και καταστροφών στον τομέα της γεωργίας.

Ένα έγγραφο εργασίας της Επιτροπής (*EE 2005*), που συνδέεται με την ανακοίνωση, αναλύει διάφορους τύπους κινδύνων και κρίσεων στη γεωργία, καθώς και τα μέτρα που έχουν εφαρμοσθεί τα τελευταία χρόνια. Η δυνατή υποστήριξη για την ασφάλιση στο εν λόγω καθεστώς, θα προέρχεται από τα κονδύλια που διατίθενται για τον δεύτερο πυλώνα της κοινής αγροτικής πολιτικής (*CAP*). Η ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, προτείνει μερικά πιθανά μέτρα για να βοηθήσει τους αγρότες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην διαχείριση των κινδύνων.

Ο στόχος είναι να βοηθήσει τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις να αντισταθούν στους προσωρινούς κραδασμούς και να βελτιώσει την πρόσβασή τους στη χρηματοδότηση. Τα μέτρα αυτά διαφέρουν σε κάθε περίπτωση από το είδος των εγγυήσεων που παρέχονταν από το «παλιό» σύστημα κοινής αγροτικής πολιτικής (*CAP*). Εντοπίζονται τρεις κύριες επιλογές οι οποίες αναφέρονται στην αγροτική ασφάλιση, τα αμοιβαία κεφάλαια και στο εργαλείο αντιμετώπισης κρίσεων του εισοδήματος. Δίδονται επίσης, γενικές κατευθυντήριες γραμμές για τους γεωργούς, όσον αφορά στη χρήση των μέσων διαχείρισης του κινδύνου εντός των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης.

Η ανακοίνωση διευκρινίζει ότι, το ευρύ φάσμα των εργαλείων διαχείρισης κινδύνων, που είναι διαθέσιμα στα Κράτη Μέλη, θα μπορούσαν να αναπτυχθούν περαιτέρω για να συμβάλλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής βιωσιμότητας των αγροτικών επιχειρήσεων. Ωστόσο, τα εργαλεία αυτά δεν μπορούν και δεν έχουν στόχο να προσφέρουν το είδος των εγγυήσεων που παρέχονται από το πρώην σύστημα κοινής αγροτικής πολιτικής, αλλά μάλλον για να βοηθήσουν τις αγροτικές επιχειρήσεις να αντέξουν τους προσωρινούς κραδασμούς και να βελτιώσουν την πρόσβασή τους για να χρηματοδοτήσουν την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους.

Η Επιτροπή εξέτασε έναν αριθμό επιλογών για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης των εργαλείων διαχείρισης κινδύνων και για να εξασφαλίσει μια βελτιωμένη αντίδραση σε περίπτωση κρίσης. Οι τρεις επιλογές που έχουν επισημανθεί για τη διαχείριση κινδύνων και κρίσεων είναι οι εξής:

- **Επιλογή 1:** συμβολή στην πληρωμή προμοδοτήσεων που καταβάλλουν οι αγρότες για την ασφάλιση έναντι φυσικών καταστροφών, ακραίων καιρικών συνθηκών ή ασθένειες ζώων και φυτών. Η αντασφάλιση θα μπορούσε επίσης να αποτελεί μια επιλογή.
- **Επιλογή 2:** ενθάρρυνση της ανάπτυξης των αμοιβαίων κεφαλαίων για τη γεωργία, με τη χορήγηση προσωρινής και φθίνουσας υποστήριξης προς την διαχείριση των ταμείων.
- **Επιλογή 3:** δρομολόγηση νέων μέσων για την προστασία των γεωργών στα διάφορα είδη κρίσεων του εισοδήματος.

Επιλογή 1: Ασφάλιση έναντι φυσικών καταστροφών – Χρηματοδοτική συμμετοχή στα ασφάλιστρα των αγροτών

Η ασφάλιση αποτελεί μια εναλλακτική λύση για τις δημόσιες, εκ των υστέρων, πληρωμές αποζημιώσεων για απώλειες που προκαλούνται από φυσικές καταστροφές, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο. Ορισμένα Κράτη Μέλη έχουν, ήδη, καθιερώσει εθνικά συστήματα για να ενθαρρύνουν τους γεωργούς να αποκτούν ασφαλιστική κάλυψη έναντι παρόμοιων γεγονότων.

Ένα νέο μέτρο, κατάλληλο με βάση τον κανονισμό της αγροτικής ανάπτυξης, θα μπορούσε να προβλέπει οικονομική συμμετοχή στα ασφάλιστρα, που καταβάλλουν οι αγρότες, για την ασφάλιση κατά της απώλειας εισοδήματος ως αποτέλεσμα φυσικής καταστροφής ή ασθένειας. Το ποσό που χορηγείται, ανά γεωργό, στο πλαίσιο ενός τέτοιου μέτρου από Ευρωπαϊκές και εθνικές/περιφερειακές ενισχύσεις δεν πρέπει να υπερβαίνει το 50% του συνολικού κόστους ασφαλιστρών για την εν λόγω ασφάλιση. Για να πληρούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις, για τη στήριξη της χρηματοδότησης της αγροτικής ανάπτυξης, τα ασφαλιστικά συστήματα, που καλύπτουν τους κινδύνους καταστροφών, πρέπει να συμμορφώνονται με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις καθώς και τις σχετικές απαιτήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

Το ύψος των ασφαλιστικών αποζημιώσεων δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 100% της απώλειας του εισοδήματος, στο επίπεδο του δικαιούχου, κατά το έτος που σημειώθηκε η καταστροφή. Εάν η φυσική καταστροφή, επιπροσθέτως της ασφάλισης, θα γεννά το δικαίωμα για άλλη δημόσια αποζημίωση, η συνολική αποζημίωση από όλα τα συστήματα δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 100% της απώλειας του εισοδήματος κατά το έτος που σημειώθηκε η καταστροφή.

Καθώς πολλοί κίνδυνοι στη γεωργία επηρεάζουν, συνήθως, μεγάλο αριθμό αγροτικών εκμεταλλεύσεων (συστημικός κίνδυνος), οι ασφαλιστικές εταιρείες υποχρεούνται να αγοράσουν σχετικά ακριβή αντασφάλιση. Αυτός είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους οι ιδιωτικές αγορές ασφάλισης δεν έχουν αναπτυχθεί παντού καλά. Συνεπώς, ένα μέτρο που θα βελτιώσει την πρόσβαση στην αντασφάλιση θα μπορούσε επίσης να συμβάλλει στην ανάπτυξη των συστημάτων αγροτικών ασφαλίσεων. Ως εναλλακτική λύση για την στήριξη των ασφαλιστών, θα ήταν η ενθάρρυνση των εθνικών συστημάτων αντασφάλισης η οποία θα μπορούσε επίσης να εξεταστεί. Σε εθνικό επίπεδο, εκτός από τις διευθετήσεις συνασφάλισης μεταξύ ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών, οι κυβερνήσεις θα μπορούσαν να:

- προσφέρουν πλήρη αντασφάλιση σε μειωμένες τιμές.
- προσφέρουν μέρος της απαραίτητης αντασφάλισης χωρίς κόστος, μειώνοντας έτσι την συνολική ανάγκη της ασφαλιστικής εταιρείας για αντασφάλιση, και
- μετέχουν ως εταίροι στις αντασφαλιστικές ρυθμίσεις ανακοπής ζημιάς.

Επιλογή 2: Υποστήριξη στα αμοιβαία κεφάλαια

Τα αμοιβαία κεφάλαια αποτελούν ένα μέσο καταμερισμού των κινδύνων μεταξύ των ομάδων παραγωγών που επιθυμούν να αναλάβουν οι ίδιοι την ευθύνη τους για τη διαχείριση των κινδύνων. Το κεφάλαιο του ταμείου μπορεί να ζητηθεί από τα μέλη στην περίπτωση σοβαρών απωλειών του εισοδήματος, που προσδιορίζονται με βάση προκαθορισμένους κανόνες.

Μέχρι σήμερα στον αγροτικό τομέα τα αμοιβαία κεφάλαια, που έχουν συσταθεί με ιδιωτική πρωτοβουλία, έχουν δημιουργηθεί κυρίως σε τομεακή βάση, όπου οι παραγωγοί αντιμετωπίζουν κοινούς συγκρίσιμους κινδύνους. Παρότι δεν είναι, προς το παρόν, διαθέσιμα σε όλες τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις έχουν, παρόλα αυτά, τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ένα κοινό εργαλείο διαχείρισης κινδύνων για την κάλυψη απωλειών εισοδήματος.

Έχοντας αυτό κατά νου, η Κοινότητα θα μπορούσε να εξετάσει την ενίσχυση της ανάπτυξης των ταμείων αλληλοβοηθείας στον αγροτικό τομέα. Στο πλαίσιο αυτής της επιλογής, μια προσωρινή και προοδευτικά ελαττούμενη στήριξη, για τη διοικητική λειτουργία, θα μπορούσε να χορηγηθεί ανά γεωργό που συμμετέχει σε ταμεία αναγνωρισμένα επίσημα από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους.

Επιλογή 3: Παροχή βασικής κάλυψης έναντι κρίσεων εισοδήματος

Με τη μεταρρύθμιση της κοινής αγροτικής πολιτικής (CAP), που εστιάζεται στην σταθεροποίηση των εισοδημάτων και στην αποδέσμευση των ενισχύσεων από την αγροτική παραγωγή, μια πιο γενικευμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των

κρίσεων στο εισόδημα, φαίνεται να είναι κατάλληλη από οποιαδήποτε κατά τομέα προσέγγιση. Μια γενικότερη κάλυψη έναντι των κρίσεων, που έχουν ως αποτέλεσμα σοβαρές απώλειες εισοδήματος, θα μπορούσε να επιτρέψει στις σημερινές διατάξεις του δίκτυ ασφαλείας να απλοποιηθούν περαιτέρω, και να βελτιώσουν την ισορροπία μεταξύ των διαφόρων αγροτικών τομέων.

Εάν το πεδίο εφαρμογής των μέτρων αγροτικής ανάπτυξης αποδειχθεί ανεπαρκές, θα πρέπει να ανακύψει ζήτημα νέων μέτρων για την αντιμετώπιση καταστάσεων, από τις οποίες προκύπτουν προβλήματα ρευστότητας και σοβαρές απώλειες εισοδήματος.

4.5.2. Η θέση του ασφαλιστικού τομέα

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η θέση των ασφαλιστικών εταιρειών που εκπροσωπείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ασφαλίσεων (*CEA-European Committee of Insurance*) που δραστηριοποιούνται στον τομέα της γεωργίας, είναι ότι υποστηρίζουν, σθεναρά, την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία προβλέπει νέα μέτρα ώστε να μπορέσουν οι αγρότες να αντιδράσουν σε περίπτωση κρίσης.

Θεωρούν ευπρόσδεκτη την ιδέα στήριξης της ασφάλισης των καλλιεργειών και της κτηνοτροφίας με επιδοτήσεις στο κόστος των ασφαλίσεων. Επιπλέον, εκφράζουν το ενδιαφέρον για τα πολιτικά μέτρα βελτίωσης στην πρόσβαση, από ασφαλιστές, και στην ανασφάλιση.

Ειδικότερα, αναφέρονται στη δυνατότητα δημιουργίας, από κοινού, συστημάτων συνασφάλισης και αμοιβαίας ανασφάλισης σε εθνικό επίπεδο, καθώς και ενός δημόσιου συστήματος ανασφάλισης, πιθανώς υποστηριζόμενου από την κοινή Ευρωπαϊκή αγροτική πολιτική. Ωστόσο, προτιμούν τη συνύπαρξη των εθνικών συστημάτων περισσότερο από την εφαρμογή ενός τυποποιημένου Ευρωπαϊκού συστήματος άμεσης ασφάλισης.

4.6. Η αγροτική πολιτική διαχείρισης κινδύνων στις ΗΠΑ

Στον παρακάτω Πίνακα 2, αναφέρονται πληροφορίες σχετικά με την πολιτική Διαχείρισης Αγροτικών Κινδύνων στις Ηνωμένες Πολιτείες, με σκοπό τη σύγκριση με την αντίστοιχη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το υπάρχον σύστημα αγροτικής ασφάλισης των ΗΠΑ παρουσιάζεται συνοπτικά στο παρακάτω κεφάλαιο.

Η Αγροτική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών καθορίζεται στις Ασφαλιστικές Νομοθετικές Πράξεις. Παρ'όλα αυτά, η αγροτική ασφαλιστική πολιτική είναι στενά συνδεδεμένη με την πολιτική των αγροκτημάτων, που καθορίζεται στα Νομοσχέδια περί Αγροκτημάτων.

Πίνακας 2. Νομοσχέδια για την γεωργία & Ασφαλιστική Νομοθεσία στις ΗΠΑ

Νομοσχέδια	Ασφαλιστική Νομοθεσία
1990 Τροφίμων, Γεωργίας, Συντήρησης & Εμπορίου	Πράξη 1980
Νόμος 1996 Ομοσπονδιακή Πράξη Βελτίωσης & Μεταρρύθμισης της Γεωργίας	Πράξη 1994
Νόμος 2002-07 Διασφάλιση Αγροκτημάτων & Γεωργικών Επενδύσεων	ARPA 2000 Πράξη Προστασίας Γεωργικών Κινδύνων
Νόμος 2008-13	

Πηγή : JRC-Scientific & Technical Reports 2008

Η ασφάλιση προωθήθηκε σθεναρά από την Πράξη 1994, η οποία άνοιξε τον δρόμο για την ασφάλιση εισοδήματος. Μετά τον Νόμο του 1996, ένα σημαντικό μερίδιο των αμερικανικών συμβολαίων περί αγροκτημάτων δόθηκε στην αγροτική ασφάλιση. Παρ'όλα αυτά, καθιερώνοντας τις κυκλικές πληρωμές, ο Νόμος 2002 αποτέλεσε ένα σημαντικό δημόσιο εργαλείο για την διαχείριση των κινδύνων της αγοράς.

Ο Νόμος 2002-07 για τη γεωργία και οι αντικυκλικές πληρωμές

Το 2002-07 ο νόμος για τη γεωργία καθιερώνει, μεταξύ άλλων προγραμμάτων των βασικών προϊόντων, ένα πρόγραμμα στήριξης που έχει άμεση σχέση με τη διαχείριση του κινδύνου, και τις αντικυκλικές πληρωμές (*CCPs-counter-cyclical payments*). Οι αντικυκλικές πληρωμές είναι οι επιδοτήσεις που δίδονται στους αγρότες από την κυβέρνηση κάθε φορά που η πραγματική τιμή των βασικών προϊόντων ήταν χαμηλότερη από την ενδεικτική τιμή που είχε τεθεί από την κυβέρνηση. Επειδή οι πληρωμές αυτές είναι σε μια αντίστροφη σχέση με την τιμή της αγοράς ονομάζονται «αντικυκλικές». Η πραγματική τιμή για ένα προϊόν είναι ίση με το άθροισμα των ακόλουθων:

- 1) Το υψηλότερο από τα ακόλουθα:
  - (α) του εθνικού μέσου όρου των τιμών της αγοράς που εισπράχθηκε από τους παραγωγούς κατά τη διάρκεια της 12μηνιας περιόδου εμπορίας, η οποία καλύπτει το εμπόρευμα, όπως καθορίζεται από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης.
  - (β) του εθνικού μέσου όρου του ποσοστού των δανείων, για ένα δάνειο βοήθειας εμπορίας που ισχύει για τα βασικά εμπορεύματα που καλύπτονται κατά την εφαρμοζόμενη περίοδο.
- 2) Το ποσοστό πληρωμών που ισχύει για τα καλυπτόμενα εμπορεύματα, με σκοπό τη λήψη άμεσων ενισχύσεων σε σχέση με τα βασικά εμπορεύματα που καλύπτονται.

Το επιτόκιο που χρησιμοποιήθηκε για να γίνουν οι αντικυκλικές πληρωμές σε σχέση με τα βασικά εμπορεύματα που καλύπτονται για έναν χρόνο συγκομιδής πρέπει να είναι ίσο με τη διαφορά μεταξύ: της ενδεικτικής τιμής για το καλυπτόμενο εμπόρευμα και της πραγματικής τιμής. Οι αντικυκλικές πληρωμές καταβάλλονται σύμφωνα με μια καθορισμένη απόδοση ανά γεωργική εκμετάλλευση, έτσι ώστε, να μην είναι άμεσα συνδεδεμένες με την τελική παραγωγή του γεωργού. Ωστόσο, οι πληρωμές γίνονται σύμφωνα με τις καλυπτόμενες επιφάνειες σπόρων, ώστε να μην είναι πλήρως αποσυνδεδεμένες από την παραγωγή. Το συγκεκριμένο νομοσχέδιο περιλαμβάνει

ένα διαρκές πρόγραμμα βοήθειας που αναμένεται να αντικαταστήσει τις ειδικές ενισχύσεις που παρέχονται, μέχρι τώρα, σε περίπτωση καταστροφής.

Το προτεινόμενο πρόγραμμα θα παρέχει αποζημίωση με βάση το έλλειμμα στο σύνολο των εσόδων της αγροτικής εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένων όλων των καλλιεργειών που παράγονται στο αγρόκτημα. Για να είναι επιλέξιμο το προτεινόμενο πρόγραμμα πληρωμών σε περίπτωση καταστροφής, θα πρέπει να είναι τουλάχιστον ισοδύναμο με το καταστροφικό επίπεδο της ομοσπονδιακής ασφάλισης των καλλιεργειών.

Τέλος το συγκεκριμένο πρόγραμμα πληρωμών σε περίπτωση καταστροφής θα παρέχει επίσης μια αρχή για ένα μόνιμο πρόγραμμα αποζημιώσεων ζωικού κεφαλαίου. Αυτό το πρόγραμμα θα αποζημιώνει τους κτηνοτρόφους για τις απώλειες θανάτου πέραν της κανονικής θνησιμότητας, που προκαλείται από δυσμενείς καιρικές συνθήκες.

5. Υπάρχοντα συστήματα αγροτικής ασφάλισης

5.1. Σύμβαση κεφαλαίου

Το κεφάλαιο αυτό περιγράφει τα συστήματα αγροτικής ασφάλισης που υπάρχουν στην Ευρώπη Ένωση και ταυτόχρονα στις ΗΠΑ. Στις ΗΠΑ, έχουν αναπτυχθεί ορισμένα μέσα ασφάλισης, όπως η ασφάλιση με βάση δείκτες, ασφάλιση εκτάσεων, ασφάλιση αγροτικής εκμετάλλευσης, ή είδη ασφάλισης εσόδων τα οποία δεν είναι ανεπτυγμένα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ως επί το πλείστον συστήματα κλασικής ασφάλισης (μονού κινδύνου ασφάλιση, συνδυασμένη ασφάλιση και ασφάλιση απόδοσης), κυρίως ιδιωτική ασφάλιση, εκτός από την Ελλάδα και την Κύπρο όπου η ασφάλιση είναι δημόσια και υποχρεωτική. Σε πολλές χώρες την ασφαλιστική αγορά κατέχουν όχι περισσότερες από δύο ή τρεις ασφαλιστικές εταιρείες.

Στην αρχή του κεφαλαίου γίνεται μια παρουσίαση των αγροτικών συστημάτων ασφάλισης που υπάρχουν στην Αμερική και στη συνέχεια παρουσιάζονται τα συστήματα αγροτικής ασφάλισης που υπάρχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Δίδονται επίσης πίνακες με στατιστικά στοιχεία τα οποία προέρχονται κυρίως από δύο σημαντικές πηγές: από πληροφορίες που συλλέγονται από τα ενημερωτικά δελτία και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ασφαλίσεων. Γίνεται μια σύγκριση των υπαρχόντων συστημάτων αγροτικής ασφάλισης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Αμερικής και περιγράφεται ο ρόλος των Ευρωπαϊκών συστημάτων αντασφάλισης καθώς και οι τεχνικές πτυχές της αγροτικής ασφάλισης.

5.2. Γενική επισκόπηση των συστημάτων αγροτικής ασφάλισης στις ΗΠΑ

Ένα ευρύ φάσμα συστημάτων αγροτικής ασφάλισης που βασίζονται σε διαφορετικές προσεγγίσεις υπάρχει στην Αμερική. Τα είδη ασφάλισης τα οποία πρόκειται να αναλύσουμε είναι τα εξής:

- ασφάλιση μονού κινδύνου και συνδυασμένη ασφάλιση
- ασφάλιση εσόδων και προσόδων
- ασφάλιση αγροτικής εκμετάλλευσης
- ασφάλιση δείκτη

Ασφάλιση μονού κινδύνου και συνδυασμένη ασφάλιση

Τα συστήματα ασφάλισης μονού και συνδυασμένου κινδύνου είναι διαθέσιμα στις περισσότερες χώρες, κυρίως με μια βασική ασφαλιστική κάλυψη έναντι κινδύνων χαλαζόπτωσης. Η περίπτωση της Αμερικής είναι εντελώς διαφορετική, διότι παρόλο που υπάρχει ασφάλιση απόδοσης, η ασφάλιση μονού κινδύνου δεν είναι δημοφιλής. Υπάρχει μια βασική κάλυψη ασφάλισης απόδοσης η οποία καλύπτει μόνο απώλειες άνω του 50% της μέσης απόδοσης και ονομάζεται Ασφαλιστική Κάλυψη Καταστροφών (*Catastrophic Insurance Cover*). Είναι επιδοτούμενη σε μεγάλο βαθμό από την κυβέρνηση, σχεδόν εξ ολοκλήρου, και οι αγρότες πληρώνουν μόνο ένα διαχειριστικό τέλος. Καθώς το επίπεδο της κάλυψης αυξάνεται, οι επιδοτήσεις μειώνονται. Αλλά για κάθε επίπεδο κάλυψης, συμπεριλαμβάνονται οι πλέον σημαντικοί κίνδυνοι, έτσι είναι δυνατόν να μιλάμε για ασφάλιση απόδοσης σε μια ευρεία ποικιλία επιπέδων κάλυψης.

Ασφάλιση εσόδων και προσόδων

Η Αμερική είναι σήμερα η μόνη χώρα όπου υπάρχει η ασφάλιση εσόδων και προσόδων. Η Αμερική έχει αναπτύξει ένα ευρύ φάσμα ασφαλιστικών προϊόντων εσόδων: τρία συνήθη ασφαλιστικά προϊόντα εσόδων, μια ασφάλιση τιμής ζωικού κεφαλαίου, ένα ακαθάριστο περιθώριο ασφάλισης ζωικού κεφαλαίου, μια ασφάλιση δείκτη εισοδήματος περιοχής και μια ασφάλιση εισοδήματος αγροτικής εκμετάλλευσης.

Τα τρία συνήθη ασφαλιστικά προϊόντα εσόδων είναι η κάλυψη εσόδων καλλιεργειών, η διασφάλιση των εσόδων και η προστασία του εισοδήματος. Αναμεσά τους, το πιο δημοφιλές είναι η κάλυψη εσόδων καλλιεργειών, η οποία προσφέρει την πιθανότητα λήψης υψηλότερης τιμής, εφόσον η τιμή της αγοράς αυξάνεται.

Αυτά τα προϊόντα ασφάλισης εισοδήματος, ισχύουν για τις βασικές καλλιέργειες όπως, ο αραβόσιτος, η σόγια, το σιτάρι, το ρύζι και το βαμβάκι. Η ασφάλιση του ζωικού κεφαλαίου προσφέρει προστασία έναντι της μείωσης των τιμών των ζώων για τα χοιροειδή και τα εκτρεφόμενα βοοειδή. Η ασφάλιση του μικτού περιθωρίου του ζωικού κεφαλαίου προστατεύει το μεικτό περιθώριο μεταξύ της αξίας των ασφαλισμένων χοίρων και του κόστους ζωωτροφών (αραβόσιτου και σόγιας). Η ασφάλιση δείκτη εισοδήματος περιοχής και η ασφάλιση αγροτικής εκμετάλλευσης παρουσιάζονται παρακάτω.

Ένα κύριο χαρακτηριστικό των περισσότερων από τα ασφαλιστικά προϊόντα των ΗΠΑ, που προσφέρουν κάποια προστασία έναντι του κινδύνου μεταβολής των τιμών είναι ότι, η τιμή αναφοράς είναι η τιμή της μελλοντικής αγοράς και κυρίως, η εγγυημένη τιμή είναι αυτή που προβλέπεται από τη μελλοντική αγορά. Έτσι, παρέχεται κάλυψη έναντι της ταλάντωσης τιμών εντός του έτους. Η ασφάλιση των εσόδων είναι πολύ σημαντική για τις ΗΠΑ, διότι το 73% από τα εισπραττόμενα ασφαλιστρα προέρχεται από αυτά τα είδη ασφάλισης.

Ασφάλιση αγροτικής εκμετάλλευσης

Η Αμερική προσφέρει μια ασφάλιση Προσαρμοσμένων Ακαθάριστων Εσόδων (*AGR-adjusted gross revenue*), η οποία χρησιμοποιεί, ως βάση για τον υπολογισμό του επιπέδου των εγγυημένων εσόδων, τα ιστορικά φορολογικά στοιχεία ενός καλλιεργητή. Μπορεί να καλύψει τόσο τις καλλιέργειες όσο και το ζωικό κεφάλαιο, όταν τα έσοδα που προέρχονται από το ζωικό κεφάλαιο είναι λιγότερα από το 35% του συνολικού εισοδήματος. Ένα επιπλέον προϊόν που ονομάζεται *AGR-Lite* διατίθεται σε περιορισμένες περιοχές και είναι πανομοιότυπο με την ασφάλιση προσαρμοσμένων ακαθάριστων εσόδων, με μερικές εξαιρέσεις. Μεταξύ αυτών των εξαιρέσεων, οι παραγωγοί δικαιούνται το είδος της συγκεκριμένης ασφάλισης ανεξάρτητα από το αν το ποσοστό των εισοδημάτων τους προέρχεται από τα ζώα ή τα ζωικά υποπροϊόντα.

Ασφάλιση δείκτη

Η ασφάλιση δείκτη διαφέρει από τα άλλα είδη ασφάλισης στο ότι, οι αποζημιώσεις δεν υπολογίζονται με βάση την απώλεια κάθε αγρότη αλλά με βάση μια παράμετρο ή ένα δείκτη εκτός γεωργικής εκμετάλλευσης. Έχουν χωριστεί σε δύο κατηγορίες: ασφάλιση δείκτη περιοχής, (ο δείκτης είναι άμεσα συνδεδεμένος με τη μέση απόδοση ή το μέσο εισόδημα μιας περιοχής), και έμμεση ασφάλιση δείκτη (άλλα είδη δεικτών όπως οι δείκτες βλάστησης που υπολογίζονται από δορυφορικές εικόνες). Ο λόγος για τον διαχωρισμό αυτό είναι ότι, η δεύτερη κατηγορία είναι πιο περίπλοκη και έτσι είναι πιο δύσκολο να την κατανοήσουν και να την εμπιστευτούν οι αγρότες.

Παρόλο που έχουν μια μικρή ιστορία, τα συστήματα ασφάλισης δείκτη περιοχής έχουν παρατηρηθεί εδώ και μερικά χρόνια σε διάφορες χώρες (Βραζιλία, Καναδά, Ινδία ή ΗΠΑ), ενώ οι έμμεσοι δείκτες είναι ένα καινούργιο είδος ασφάλισης το οποίο βρίσκεται ακόμα υπό μελέτη. Η ασφάλιση δείκτη περιοχής βασίζεται συνήθως στις αποδόσεις μιας ομοιογενούς περιοχής, έτσι ώστε αν η απόδοση μιας περιοχής μειωθεί κάτω από μια ορισμένη αξία, όλοι οι ασφαλισμένοι αγρότες στην περιοχή αυτή θα λάβουν μια αποζημίωση ανεξάρτητα από το αν έχουν υποστεί ζημιά ή όχι.

Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το Ομαδικό Σχέδιο Κινδύνου (*GRP-group risk plan*) στην Αμερική. Υπάρχει επίσης και ένα άλλο είδος ασφάλισης περιοχής διαθέσιμο στην Αμερική, η Ομαδική Προστασία Κινδύνου Εισοδήματος (*GRIP-group risk income protection*), για την οποία ο δείκτης είναι η «περιοχή των εσόδων», που σημαίνει το προϊόν της περιοχής απόδοσης επί την τιμή του συγκεκριμένου προϊόντος. Το 2004 τα ασφαλιστήρια συμβόλαια απόδοσης παραγωγής και περιοχής εισοδήματος, αντιπροσώπευαν το 7% των ασφαλισμένων εκτάσεων αλλά λιγότερο του 3% των συνολικών ασφαλιστρών.

5.3. Γενική επισκόπηση των συστημάτων αγροτικής ασφάλισης στην Ευρώπη

Αυτό το τμήμα περιγράφει, κατά γενικό τρόπο, τα υπάρχοντα συστήματα ασφάλισης στην Ευρώπη. Μια πιο σε βάθος ανάλυση της Ευρωπαϊκής πραγματικότητας δίδεται παρακάτω. Τα στοιχεία και οι πίνακες που παρατίθενται σε αυτό το τμήμα είναι

παρόμοιοι με αυτούς που δίδονταν προηγουμένως για την Αμερική και μπορούν να συγκριθούν.

Στον Πίνακα 3 εμφανίζονται τα ισχύοντα συστήματα της ασφάλισης μονού και συνδυασμένου κινδύνου, καθώς και η ασφάλιση απόδοσης, και απεικονίζονται μαζί με την ύπαρξη της κρατικής συμμετοχής.

Πίνακας Νο. 3 Συστήματα αγροτικής ασφάλισης στην Ευρώπη

Χώρα	Ασφάλιση Μονού Κινδύνου	Ασφάλιση Συνδυασμένου Κινδύνου	Ασφάλιση Απόδοσης	Ασφάλιση Εσόδων & Προσόδων	Ασφάλιση Απόδοσης Αγροτικής Εκμετάλλευσης	Έμμεση Ασφάλιση Δείκτη
Βέλγιο	I	-	-	-	-	-
Βουλγαρία	I	I	-	-	-	-
Τσεχία	IE	IE	-	-	-	-
Δανία	I	-	-	-	-	-
Γερμανία	I	-	-	-	-	-
Εσθονία	I ⁽¹⁾	-	-	-	-	-
Ιρλανδία	I	-	-	-	-	-
Ελλάδα	I	ΔΥΕ + ΔΕ Δ	-	-	-	-
Ισπανία	IE	IE	IE	#§ ⁽⁴⁾	-	IE
Γαλλία	I	I	IE	#	IE	##
Ιταλία	IE	IE	IE	-	-	-
Κύπρος	ΔΥΕ	ΔΥΕ	-	-	-	-
Λετονία	IE	-	-	-	-	-
Λιθουανία	IE	-	-	-	-	-
Λουξεμβούργο	IE	IE	IE	## ⁽¹⁾	-	-
Ουγγαρία	Δ	Δ	-	-	-	-
Ολλανδία	Δ	-	-	-	-	-
Αυστρία	IE	IE	IE	-	-	#
Πολωνία	I (E#)	I (E#) ⁽³⁾	-	-	-	-
Πορτογαλία	IE	IE	-	-	-	-
Ρουμανία	IE	IE	-	-	-	-
Σλοβενία	IE ⁽²⁾	I	-	-	-	-
Σλοβακία	IE	IE	-	-	-	-
Φινλανδία	I ⁽¹⁾	I ⁽¹⁾	-	-	-	-
Σουηδία	I	I	-	-	-	-
Αγγλία	I	-	-	-	-	§

Συμβολισμοί:

-	Δεν υπάρχει	ΔΥΕ	Δημόσια Υποχρεωτική εν μέρει επιδοτούμενη
E	Επιδοτούμενη	Δ	Δημόσια δωρεάν
I	Ιδιωτική μη επιδοτούμενη	#	Πιλοτικό πρόγραμμα
IE	Ιδιωτική εν μέρει επιδοτούμενη	##	
Δ	Δημόσια μη επιδοτούμενη	§	Αποτυχία προγράμματος
ΔΕ	Δημόσια εν μέρει επιδοτούμενη		

Σημειώσεις:

⁽¹⁾ Ζωικό Κεφάλαιο μόνον

⁽²⁾ Εθνικό πρόγραμμα στην Σλοβενία που εφαρμόστηκε, για πρώτη φορά, το 2006 για την επιδότηση των ασφαλίσεων (επιδοτεί από 30 έως 50% των ασφαλίσεων).

⁽³⁾ Προσφέρεται αλλά δεν αγοράζεται διότι δεν παρέχει επιδότηση

(⁴) Η αποτυχία του προγράμματος αυτού στην Ισπανία οφείλεται στο μικρό ενδιαφέρον εκ μέρους των αγροτών. Το ασφαλιστικό αυτό πρόγραμμα προσφέρθηκε μόνο για την παραγωγή της πατάτας και αφορούσε μόνο 5 επαρχίες. Διήρκεσε 2 χρόνια
Πηγή : JRC-Scientific & Technical Reports 2008

ΓΑΛΛΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Πίνακας Νο. 4 Συστήματα αγροτικής ασφάλισης σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες

Χώρα	Ασφάλιση Μονού Κινδύνου	Ασφάλιση Συνδυασμένου Κινδύνου	Ασφάλιση Απόδοσης	Ασφάλιση Εσόδων & Προσόδων	Ασφάλιση Απόδοσης Αγροτικής Εκμετάλλευσης	Έμμεση Ασφάλιση Δείκτη
(Κροατία)	ΙΕ	ΙΕ	-	-	-	-
(Τουρκία)	ΙΕ	ΙΕ	ΙΕ	-	-	-

Πηγή : JRC-Scientific & Technical Reports 2008

Τα είδη ασφάλισης που αναλύονται είναι:

- ασφάλιση μονού κινδύνου
- ασφάλιση συνδυασμένου κινδύνου
- ασφάλιση απόδοσης
- ασφάλιση εσόδων και προσόδων
- ασφάλιση με βάση δείκτη

Ασφάλιση μονού κινδύνου

Η ασφάλιση μονού κινδύνου για χαλαζόπτωση είναι η πιο ανεπτυγμένη ασφάλιση, με μακρά ιστορία και υπάρχει σε όλες τις χώρες. Για διάφορες χώρες, ειδικότερα για Βέλγιο, Γερμανία, Ιρλανδία, Ολλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο η ασφάλιση χαλαζόπτωσης ή η ασφάλιση μονών προϊόντων είναι τα κύρια ασφαλιστικά προϊόντα που διατίθενται στην ασφαλιστική αγορά. Πιθανώς δεν υπάρχει ευρεία κάλυψη σ' αυτές τις χώρες λόγω της απουσίας της δημόσιας στήριξης για ασφάλιση.

Σε ορισμένες βορειότερες χώρες, αλλά επίσης και στα Κράτη της Βαλτικής, υπάρχει λιγότερη ζήτηση για ασφάλιση των καλλιεργειών ή μόλις αρχίζουν να αναπτύσσουν τα δικά τους συστήματα, όπως συμβαίνει στην Πολωνία, τη Λετονία και τη Λιθουανία.

Ασφάλιση συνδυασμένου κινδύνου

Στην Βουλγαρία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, την Πορτογαλία, την Σλοβενία, τη Σλοβακία και τη Σουηδία, η ασφάλιση μονού και συνδυασμένου κινδύνου είναι διαθέσιμη. Αυτές οι περιοχές γενικά, αντιμετωπίζουν υψηλότερους κινδύνους σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες. Για παράδειγμα, η Σουηδία διατρέχει υψηλότερους κινδύνους παγετού, στην Πολωνία υπάρχουν κίνδυνοι βροχόπτωσης κατά την περίοδο της συγκομιδής, και κίνδυνοι παγετού και ξηρασίας και η Πορτογαλία διατρέχει κινδύνους ξηρασίας.

Ωστόσο, με συνδυασμένη ασφάλιση καλύπτονται μόνο η χαλαζόπτωση και μερικοί επιπλέον κίνδυνοι όπως η φωτιά, ο πάγος, η βροχή και ο αέρας. Η κάλυψη έναντι της ξηρασίας, η οποία είναι μια από τους πιο δύσκολους ασφαλισμένους συστημικούς κινδύνους (γιατί μπορεί να επηρεάσει μια μεγάλη περιοχή), δεν περιλαμβάνεται συνήθως στην ασφάλιση συνδυασμένου κινδύνου.

Στην Φινλανδία, η οποία αντιμετωπίζει υψηλούς κινδύνους, λόγω των χαμηλών θερμοκρασιών, η ιδιωτική ασφάλιση καλλιεργειών είναι λιγότερο ανεπτυγμένη, αλλά παρέχεται ένα δημόσιο σύστημα αποζημίωσης των καλλιεργειών για την κάλυψη των απωλειών στη παραγωγή μετά από φυσικές καταστροφές.

Τα καθεστώτα στην Ελλάδα και στην Κύπρο είναι διαφορετικά: ένα υποχρεωτικό σύστημα ασφάλισης παρέχεται από τον δημόσιο τομέα.

Ασφάλιση απόδοσης

Η ασφάλιση απόδοσης αποτελεί εγγύηση για τους κυριότερους κινδύνους που επηρεάζουν την παραγωγή. Έτσι, στην περίπτωση των καλλιεργειών περιλαμβάνονται οι σημαντικότεροι κίνδυνοι που επηρεάζουν την παραγωγή (για παράδειγμα η ξηρασία). Διατίθεται στην Ισπανία, την Ιταλία, την Αυστρία και πρόσφατα και στην Γαλλία. Πάλι, όπως μπορεί να επαληθευτεί, η Ισπανία και η Ιταλία είναι κάποιες από τις χώρες με τα υψηλότερα επίπεδα κινδύνων ξηρασίας και μείωσης βοσκοτόπων.

Επίσης, η βροχόπτωση κατά την περίοδο συγκομιδής αποτελεί κίνδυνο για την Ιταλία, την Αυστρία και την Πολωνία. Οι χώρες με τον υψηλότερο κίνδυνο εισοδήματος είναι πάλι η Ισπανία, η Ιταλία, η Γαλλία, η Πορτογαλία και η Σουηδία. Έτσι, μπορούμε να δούμε ότι σε γενικές γραμμές, ακόμη και αν όχι συνολικά, υπάρχει μεγάλη αντιστοιχία μεταξύ του κινδύνου και του κινδύνου ασφαλιστικής κάλυψης.

Στις χώρες με τα υψηλότερα επίπεδα κινδύνου αντιστοιχούν ασφαλίσεις που καλύπτουν περισσότερους κινδύνους, ενώ στις χώρες με μεγαλύτερη συμμετοχή του δημοσίου τομέα στο σύστημα της ασφάλισης αντιστοιχούν χώρες με κάλυψη υψηλότερων συστημικών κινδύνων, όπως η ξηρασία.

Το ασφαλιστικό σύστημα της Ισπανίας είναι το πιο αναπτυγμένο στην Ευρώπη, δηλαδή, τα ασφαλιστήρια συμβόλαια καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος των κινδύνων που επηρεάζουν τις αγροτικές παραγωγές. Η κυβέρνηση, τα συνδικάτα των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και οι ασφαλιστικές εταιρείες συμφώνησαν ότι, το αγροτικό σύστημα ασφάλισης θα καθορίζεται από τη νομοθεσία και θα είναι το εργαλείο για τη διαχείριση καταστροφικών ζημιών στον αγροτικό τομέα.

Ένα από τα ειδικά χαρακτηριστικά του Ισπανικού συστήματος αγροτικής ασφάλισης είναι ότι όλες οι ασφαλιστικές εταιρείες λειτουργούν μέσα σε μια κοινοπραξία, η οποία αναλαμβάνει τον κίνδυνο λειτουργώντας σε καθεστώς συνασφάλισης. Ως επί το πλείστον, υπάρχει μια βασική κάλυψη για χαλαζόπτωση και επιπλέον, η ασφάλιση απόδοσης καλύπτει τους πιο σημαντικούς κινδύνους για την παραγωγή σε μια χώρα.

Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, υπάρχει επίσης ένα υψηλό επίπεδο δημόσιας στήριξης σε αυτές τις χώρες.

Ασφάλιση εσόδων και προσόδων

Η ασφάλιση εσόδων και προσόδων καθώς και η ασφάλιση εισοδήματος της αγροτικής εκμετάλλευσης δεν υπάρχει στην Ευρώπη.

Ασφάλιση δείκτη

Στην Ευρώπη δεν υπάρχει τέτοιο είδος ασφάλισης. Όσον αφορά τους έμμεσους δείκτες, υπάρχουν δύο παραδείγματα στην Ευρώπη. Από τις πληροφορίες που συγκεντρώνονται μέσω των δελτίων κατάρτισης των κρατών μελών, φαίνεται ότι η πρώτη χώρα όπου οι έμμεσοι δείκτες ασφάλισης έχουν εμπορευματοποιηθεί είναι η Ισπανία, όπου ένα ασφαλιστικό προϊόν για βοσκότοπους ήταν διαθέσιμο από το 2001, το οποίο ήταν υπολογισμένο σε δείκτες βλάστησης. Στην Αυστρία, ένας έμμεσος δείκτης ασφάλισης, που βασίζεται σε μετεωρολογικά δεδομένα για την κάλυψη αρόσιμων καλλιεργειών έναντι του κινδύνου ξηρασίας, εμπορευματοποιήθηκε για πρώτη φορά το 2007.

5.4. Σύγκριση των συστημάτων αγροτικής ασφάλισης μεταξύ της ΕΕ & ΗΠΑ

Η ασφάλιση στις ΗΠΑ είναι ιδιωτική αλλά επιδοτείται και οφελείται από την δημόσια αντασφάλιση. Σήμερα, 17 εταιρείες εμπλέκονται, και από τις κυριότερες είναι οι: *Ace Property, Hartford Fire Insurance Company, Casualty Insurance Company and Rural Community Insurance*. Λειτουργούν σε συνεργασία με τον κυβερνητικό Οργανισμό Διαχείρισης Κινδύνων (*Risk Management Agency-RMA*), το οποίο αποτελεί τμήμα του Υπουργείου Γεωργίας των ΗΠΑ (*USDA-United States Department of Agriculture*).

Πίνακας Νο.5 Σύγκριση συγκεντρωτικών στοιχείων αγροτικής ασφάλισης ΗΠΑ & ΕΕ-25

	Μονάδα μέτρησης	ΗΠΑ	ΕΕ-25
Συνολική αξία παραγωγής 2004	€ 000,000	81.560 συνολικές καλλιέργειες (από τις οποίες 50.154 πεδινές καλλιέργειες { ¹ })	161.923
Τρέχουσα Αξία ασφαλισμένης παραγωγής	€ 000,000	37.000	36.730
Επιμερισμός αξίας ασφαλισμένης παραγωγής σε συνολική/ασφαλίσιμη	%	45/74	23/?
Ασφάλιστρα	€ 000,000	3.300	1.538
Αναλογία ασφαλιστρων σε ασφαλιζόμενη αξία	%	9	4
Επιδοτήσεις	€ 000,000	1.900	497
Αναλογία επιδοτήσεων στα ασφάλιστρα	%	58 (72 συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών εξόδων και αντασφάλισης)	32

Σημείωση:

€ 1 = USD 1,273 (Σεπτέμβριος 2006)

(1) Από ένα σύνολο καλλιεργειών των 81.560 εκατομ. ευρώ, το 50.154 εκατομ. ευρώ αφορούν πεδινές καλλιέργειες, οι οποίες θεωρούνται ασφαλίσιμες στις ΗΠΑ.

Πηγή : *JRC-Scientific & Technical Reports 2008*

Περίπου το 45% των καλλιεργειών που παράγονται στην Αμερική είναι ασφαλισμένες, ενώ στην Ευρώπη μόνο το 23%. Το μέσο ποσοστό επιδότησης στις ΗΠΑ είναι (9%), πολύ υψηλότερο από ότι στην Ευρώπη (4%), πιθανότατα διότι αντιστοιχούν σε ένα μεγάλο ποσοστό στην ασφάλιση των εσόδων και, σε μικρότερη αναλογία, στην ασφάλιση απόδοσης, ενώ στην Ευρώπη αντιστοιχούν στην ασφάλιση μονού κινδύνου, συνδυασμένου κινδύνου και στην ασφάλιση απόδοσης.

Η επιδότηση ασφαλιστρων στις ΗΠΑ ανέρχεται στο 1.900 εκατομμύρια Ευρώ, τα οποία αντιστοιχούν στο 58% των συνολικών ασφαλιστρων κινδύνου. Η κυβέρνηση της Αμερικής επίσης παρέχει κεφάλαια για τις διοικητικές δαπάνες των ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών εταιρειών. Η συνολική στήριξη που προβλέπεται για την ασφάλιση θα ανέρχεται στο 72% των συνολικών ασφαλιστρων. Οι Ευρωπαϊκές επιδοτήσεις για τα ασφάλιστρα είναι περίπου στα 500 εκατομμύρια Ευρώ (32%).

5.5. Κύρια στοιχεία ασφάλισης σε επίπεδο χώρας

Η συλλογή βασικών πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση της αγροτικής ασφάλισης, στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν είναι απλή υπόθεση. Η συλλογή στοιχείων έχει προέλθει από στατιστικές πηγές. Συγκεκριμένα έχει αναληφθεί από δύο κανάλια:

- Μέσω μιας σειράς ειδικών (ασφαλιστικές εταιρείες, δημόσιοι οργανισμοί, σύμβουλοι), οι οποίοι έχουν αποδεχθεί να παρέχουν τέτοιες πληροφορίες.
- Μέσω των μελών της Επιτροπής Ασφάλισης Γεωργικών Κινδύνων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ασφαλίσεων.

5.5.1. Ζήτηση για ασφάλιση και διείσδυση της αγοράς

Ένα γεγονός που παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον για ανάλυση, είναι η ζήτηση για ασφάλιση, η οποία μπορεί να εκφραστεί σε απόλυτες τιμές όπως ο αριθμός των ασφαλισμένων γεωργικών εκμεταλλεύσεων, η ασφαλισμένη αξία και η ασφαλισμένη επιφάνεια. Μπορεί επίσης να εκφραστεί με σχετικούς όρους, ως ποσοστό, για παράδειγμα, των ασφαλισμένων αγροτικών εκμεταλλεύσεων ως προς το σύνολο των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, ή ως το ασφαλισμένο κεφάλαιο της συνολικής αξίας της παραγωγής.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, μπορούμε να μιλάμε για ποσοστά συμμετοχής ή για διείσδυση της αγοράς. Μερικές φορές, η διείσδυση της αγοράς δεν εκφράζεται σαν ποσοστό της συνολικής αξίας ή της συνολικής επιφάνειας, αλλά σαν ποσοστό της ασφαλισμένης αξίας ή της ασφαλισμένης επιφάνειας.

Ο όρος «ασφαλισίμος» εξαρτάται από την χώρα και το ασφαλιστικό της σύστημα, αλλά, συχνά, μόνο οι καλλιέργειες για τις οποίες ένα ασφαλιστικό προϊόν υπάρχει θεωρούνται ασφαλίσιμες, αντί του συνόλου των καλλιεργειών, και παρόμοια ισχύει και για το ζωικό κεφάλαιο (Bielza κ.ά., 2004). Τα δεδομένα σχετικά με τη ζήτηση για ασφάλιση στις διάφορες χώρες έχουν παρασχεθεί από τα ενημερωτικά δελτία. Ο Πίνακας 6 δείχνει τη ζήτηση για ασφάλιση η οποία εκφράζεται σε αριθμό ασφαλισμένων αγροτικών εκμεταλλεύσεων, τα ποσοστά συμμετοχής των ασφαλισμένων αγροτικών εκμεταλλεύσεων, τη ζήτηση η οποία εκφράζεται σε ασφαλιστέα επιφάνεια, τη διείσδυση στην αγορά όσον αφορά την ασφαλιστέα και τη συνολική επιφάνεια, και τέλος τον αριθμό των ασφαλισμένων ζώων και το ποσοστό των ασφαλισμένων ζώων. Ο Πίνακας 7 συμπληρώνει και ολοκληρώνει την παρουσίαση των εθνικών απαιτήσεων για ασφάλιση, με τις απαιτήσεις και της διείσδυσης στην αγορά εκφραζόμενα σε αξία (εκατομμύρια Ευρώ).

Μπορούμε να δούμε στον Πίνακα 6 ότι, στην Αυστρία το ποσοστό των ασφαλισμένων αγροκτημάτων και της ασφαλισμένης περιοχής είναι το υψηλότερο, αυτό εξηγείται λόγω της ύπαρξης των επιδοτήσεων που έχουν δοθεί από το 1995 για την κάλυψη των περισσότερων κινδύνων. Έκτοτε έχει υπάρξει μια συνεχής αύξηση σε ασφαλισμένες περιοχές κάθε χρόνο. Σήμερα σχεδόν το 80% της ασφαλισμένης περιοχής καλύπτεται για χαλαζόπτωση σαν βασική κάλυψη, αλλά επίσης περίπου το 46% καλύπτεται για ασφάλιση απόδοσης.

Η συνολική περιοχή η οποία είναι ασφαλισμένη στην Ισπανία, την Αυστρία και την Ιταλία, τρεις χώρες με επιδοτήσεις για ασφάλιση, είναι αντίστοιχα 6 εκατομμύρια, 1 εκατομμύριο και σχεδόν 1 εκατομμύριο εκτάρια. Έχει ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε ότι, μόνο το 8% (σχεδόν 1 εκατομμύριο εκτάρια) της συνολικής περιοχής είναι ασφαλισμένο στην Ιταλία, σε ένα σύστημα με το υψηλότερο επίπεδο επιδοτήσεων για ασφάλιση.

Στην Κύπρο η ασφάλιση καλλιεργειών είναι υποχρεωτική σε ένα δημόσιο σύστημα, έτσι φαίνεται να είναι 100%, αλλά δεν υπάρχει ασφάλιση διαθέσιμη για ζωικό κεφάλαιο και ούτε συμπληρωματική ασφάλιση των καλλιεργειών στον ιδιωτικό τομέα.

Στην Φινλανδία δεν υπάρχει καθόλου εμπορική ασφάλιση καλλιεργειών διαθέσιμη, αλλά σχεδόν ολόκληρη η περιοχή καλύπτεται από το δημόσιο σύστημα αποζημίωσης καλλιεργειών. Για την ασφάλιση ζωικού κεφαλαίου, περίπου το 30% καλύπτεται με ένα μοντέλο ομαδικής ασφάλισης.

Πίνακας Νο.6 Ζήτηση αγροτικής & ζωικής ασφάλισης: αγροκτήματα, εκτάσεις & ζώα

Χώρα και Σύστημα Ασφάλισης	Έτη Ισχύος	Αριθμός Αγροκτημάτων (αριθμός Συμβολαίων)	Ασφα/μένα Αγροκτήματα από τα Ασφαλισμένα Αγροκτήματα (%)	Σύνολο ασφα/μένων εκτάσεων (ha)	Ασφα/μένες εκτάσεις από τις Ασφαλισμένες Εκτάσεις (%)	Ασφα/νες Εκτάσεις από το σύνολο των αγροτικών εκτάσεων (%)	Αριθμός Ασφα/νων Ζώων	Ασφα/να ζώα από τα επιλεγμένα ζώα (%)
Βέλγιο °	1993-04	-	-	-	-	-	-	-
Βουλγαρία •♦ ⁽²⁾	2000-05	-	-	1.275.989	52	-	14.519.000	62
Τσεχία •♦	2000-05	4.000	-	1.072.667	35	35	-	85
Δανία♦	2001-05	-	95	-	-	82,5	-	-
Γερμανία♦	2000-05	-	-	7.265.071	-	43	-	-
Εσθονία ♦	2005	-	-	0%	0	0	7.136	6
Ιρλανδία °	-	-	-	-	-	-	-	-
Ελλάδα Υποχρεωτική ΕΛ.Γ.Α •♦	-	-	(100)	-	(100)	-	-	(100)
Ελλάδα Ιδιωτική •♦♦ ⁽³⁾	2000-04	987	< 1	5.300	< 1	-	-	-
Ισπανία ♦♦♦ ⁽³⁾	2001-05	(477.354)	-	5.849.598	-	-	102.854.756	-
Γαλλία ♦	1996-04	60.000	15	3.507.186 ⁽⁶⁾	-	-	-	-
Ιταλία ♦ ⁽⁵⁾	2001-05	84.373 (212.733)	-	975.667	-	8	-	-
Κύπρος •	2005	(49.954)	100	112.173	100	-	0	0
Λετονία °♦	2000-05	54	< 1	-	< 1	< 1	-	< 1
Λιθουανία °♦	2004-05	2.062	-	9.000	< 1	< 1	164.647	< 1
Λουξεμβούργο♦	2001-05	1.555	57	26.000	45	45	-	-
Ουγγαρία •♦	1999-05	14.108	-	-	52	30	-	-
Ολλανδία ⁽⁴⁾	-	-	-	-	-	-	Ταμείο	Ταμείο
Αυστρία ♦♦	2000-05	68.851 (78.418)	78	1.053.991	78	46	270.911	14
Πολωνία♦	-	-	3 ⁽¹⁾	-	6,6	-	-	> 4
Πορτογαλία •	1998-03	77.954	40	298.329	22	22	-	-
Ρουμανία •♦	2005	43.000	1	812.109	-	12	141.360 ⁽⁷⁾	8
Σλοβενία •♦	2000-05	(65.992)	-	-	17	-	-	16
Σλοβακία •♦	2000-04	-	-	-	-	-	-	-
Φινλανδία ♦	1996-05	20.600	30	-	-	-	-	-
Σουηδία	2005	-	-	1.500.000	60	-	80.730.700	91
Αγγλία♦	-	-	-	370.000	-	6,9	1.280.000	2,6
Κροατία •♦	2000-04	(24.726)	-	-	-	3	61.917	13
Τουρκία °♦	1996-06	(192.390)	-	439.200	-	1,8	-	0,3

Συμβολισμοί:

°	Ασφάλιση χαλαζόπτωσης για καλλιέργειες	♦	Ασφάλιση Ζωικής παραγωγής
•	Συνδυασμένη Ασφάλιση (πιθανά απλός κίνδυνος για κάποια είδη καλλιεργειών)	♦♦	Ασφάλιση Ιχθυοτροφείων/Δασών
♦	Ασφάλιση Απόδοσης (πιθανά απλή ή συνδυασμένη για κάποια είδη καλλιεργειών)	-	Μη διαθέσιμα

⁽¹⁾ Μονο καλλιέργειες. Η ζωική παραγωγή εξαιρείται.

⁽²⁾ Δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για την αγροτική ασφάλιση στην Βουλγαρία. Γι'αυτό όλα τα αναφερόμενα στοιχεία βασίζονται σε συνεντεύξεις με ειδικούς των μεγάλων Ασφαλιστικών Εταιρειών της χώρας αυτής.

⁽³⁾ Στα στοιχεία για την Ελλάδα και την Ισπανία συμπεριλαμβάνονται και οι υδατοκαλλιέργειες. Στον αριθμό των ζώων, όσον αφορά την Ισπανία, συμπεριλαμβάνεται η ασφάλιση πτηνών.

⁽⁴⁾ Τα στοιχεία για την Ολλανδία αφορούν την ασφάλιση χαλαζόπτωσης και θερμοκηπίων. Τα περισσότερα στοιχεία δεν δόθηκαν τις Εταιρείες για λόγους ανταγωνισμού.

⁽⁵⁾ Στοιχεία για την ασφάλιση της ζωικής παραγωγής δεν είναι διαθέσιμα για την Ιταλία διότι δεν επιδοτείται. Οι ασφαλιζόμενες αξίες και τα ασφαλιστρα συμπεριλαμβάνουν καλλιέργειες και εγκαταστάσεις

⁽⁶⁾ Αφορά μόνο τους επιδοτούμενους τομείς για το έτος 2005.

⁽⁷⁾ Στοιχεία μόνο για αγελάδες.

Σημείωση: Όλες οι αναφερόμενες αξίες είναι ο μέσος όρος των τριών τελευταίων ετών – από τα διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή : JRC-Scientific & Technical Reports 2008

Ένα υψηλό ποσοστό της ασφαλισμένης περιοχής, με 43% και περισσότερα από 7 εκατομμύρια εκτάρια, έχει βρεθεί στη Γερμανία, αλλά δεν είναι καθόλου διαθέσιμη η ασφάλιση απόδοσης. Έτσι το επίπεδο διείσδυσης αναφέρεται σε ασφάλιση μονού κινδύνου (χαλαζόπτωση).

Στη Σουηδία και την Ουγγαρία υπάρχει επίσης ένα υψηλό επίπεδο διείσδυσης της αγοράς (60% και 52%), αλλά δεν υπάρχει καθόλου ασφάλιση απόδοσης. Επιπλέον, διαπιστώνουμε ότι υπάρχει έλλειψη στοιχείων, ακόμη και από άλλες χώρες όπως η Ελλάδα ή η Γαλλία, όπου υπάρχει επιδότηση για ασφάλιση.

Ο Πίνακας 7 παρουσιάζει το ασφαλισμένο κεφάλαιο ή τις υποχρεώσεις, σε ακριβείς αξίες και σε ποσοστό επί της ασφαλίσιμης παραγωγής, καθώς και της συνολικής παραγωγής. Γενικά πρέπει να επισημάνουμε ότι, πολλά στοιχεία λείπουν και έτσι είναι δύσκολη η σύγκριση, ιδιαίτερα δε στον τομέα του ζωικού κεφαλαίου.

Στα στοιχεία που δόθηκαν από την Ελλάδα και την Ισπανία και αφορούν την παραγωγή βοοειδών, συμπεριλαμβάνεται και ο τομέας της υδατοκαλλιέργειας (ιχθυοκαλλιέργειες).

Ειδικά για την Ελλάδα, το 98% των ιδιωτικώς ασφαλιζόμενων κεφαλαίων ζωικής παραγωγής αφορά υδατοκαλλιέργειες (ιχθυοκαλλιέργειες) οι οποίες αποτελούν το 93% της συνολικής ασφαλιζόμενης ζωικής παραγωγής. Η συνολική ασφαλιζόμενη παραγωγή – εξαιρουμένης της υδατοκαλλιέργειας – θα ήταν 21.7 εκατομμύρια Ευρώ αντί για 307 εκατομμύρια Ευρώ.

Για την Ισπανία, η σχετική πληροφορία αφορά μόνο το έτος 2005 και η υδατοκαλλιέργεια για το έτος αυτό αντιπροσωπεύει ποσοστό μικρότερο 0,5% - περίπου το ίδιο με το ποσοστό της ασφάλισης δασών.

Τέλος, αναφορικά με την Ελλάδα, δεν μπορούμε να μην επισημάνουμε την τάση μείωσης στην ιδιωτική ασφάλιση των καλλιεργειών και του ζωικού κεφαλαίου. Οι ασφαλιζόμενες αξίες για καλλιέργειες έχει μειωθεί από το 2000 έως το 2005, με συνεχή τρόπο, από 23 εκατομμύρια Ευρώ σε 15 εκατομμύρια Ευρώ και στο ζωικό κεφάλαιο από 18 εκατομμύρια Ευρώ σε 5 εκατομμύρια Ευρώ.

Οι υψηλότερες ασφαλιζόμενες αξίες παραγωγής εμφανίζονται στην Γαλλία (12 δις Ευρώ), στην Γερμανία (11 δις Ευρώ), στην Ισπανία (6 δις Ευρώ), στην Ιταλία (3.5 δις Ευρώ) και στην Αυστρία (περίπου 2 δις Ευρώ).

Πίνακας Νο.7 Ζήτηση για ασφάλιση καλλιεργειών & ζωικής παραγωγής: ασφαλιζόμενες αξίες

Χώρα και Ασφαλιστικό Σύστημα	Διαθέσιμα Έτη	Ασφαλιζόμενες Αξίες Καλλιεργειών (€ 000.000)	Ασφαλιζόμενες Αξίες Ζωικής παραγωγής (€ 000.000)	Ασφαλιζόμενη Αξία παραγωγής Καλλιέργειες + Ζωική παραγωγή (€ 000.000)	Σύνολο Ασφαλιζόμενων Αξιών της Ασφαλίσιμης Παραγωγής (%)	Σύνολο Ασφαλιζόμενων Αξιών επί της συνολικής παραγωγής (%)
Βέλγιο °	1993-04	-	-	-	-	-
Βουλγαρία •♦ (²)	2000-05	111.8	151.3	263.1	20,4	9
Τσεχία •♦	-	708	1.062	1.770	-	-
Δανία °♦	-	-	-	-	-	-
Γερμανία °♦	2000-05	11.293	-	-	-	-
Εσθονία ♦	2005	0	-	-	-	-
Ελλάδα ΕΛ.Γ.Α •♦	-	-	-	-	-	-
Ελλάδα Ιδιωτικός Τομέας •♦♦ (³)	2000-04	15	292	307		
Ισπανία ♦♦♦ (³)	2001-05	5.659 (⁵)	4.096 (⁵)	9.033		
Γαλλία ♦	1996-2004	12.149	-	-	-	-
Ιταλία ♦ (²)	2001-05	3.636	-	3.636	20	12.6
Κύπρος •	2001-05	120.8	0	120.8	-	-
Λετονία °♦	2000-05	-	-	-	< 1	<1
Λιθουανία °♦	2004-05	3	22.6	25.6	-	-
Λουξεμβούργο ♦	2001-05	56	-	-	-	-
Ουγγαρία •♦	-	-	-	-	-	-
Ολλανδία ° (⁴)	-	-	-	-	-	-
Αυστρία ♦♦	2000-05	1.739 (¹)	267	2.006	79 (⁵)	-
Πολωνία °♦	-	-	-	-	-	5.5 (¹)
Πορτογαλία •	1998-2003	561	-	561	14	14
Ρουμανία •♦	2005	258.5	-	25.5	-	6
Σλοβενία •♦	2000-05	59.9	64.8	124.7	16	-
Σλοβακία •♦	2000-04	-	-	-	-	-
Φινλανδία ♦	1996-2005	-	-	-	-	-
Σουηδία •♦	2005	-	-	-	-	-
Αγγλία °♦	-	198	1.130	1.328	-	-
Κροατία •♦	2000-04	179	-	-	-	-
Τουρκία °♦	2004	371.8 (¹)	-	-	-	-

Συμβολισμοί

◦	Ασφάλιση χαλαζιού για καλλιέργειες	◆	Ασφάλιση Ζωικής παραγωγής
•	Συνδυασμένη Ασφάλιση (πιθανά απλός κίνδυνος για κάποια είδη καλλιεργειών)	♠	Ασφάλιση Ιχθυοτροφείων/Δασών
♣	Ασφάλιση Απόδοσης (πιθανά απλή ή συνδυασμένη για κάποια είδη καλλιεργειών)	-	Μη διαθέσιμα

(¹) Μονο καλλιέργειες. Η ζωική παραγωγή εξαιρείται.

(²) Δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για την αγροτική ασφάλιση στην Βουλγαρία. Γι'αυτό όλα τα αναφερόμενα στοιχεία βασίζονται σε συνεντεύξεις με ειδικούς των μεγάλων Ασφαλιστικών Εταιρειών της χώρας αυτής.

(³) Στα στοιχεία για την Ελλάδα και την Ισπανία συμπεριλαμβάνονται και οι υδατοκαλλιέργειες. Στον αριθμό των ζώων, όσον αφορά την Ισπανία, συμπεριλαμβάνεται η ασφάλιση πτηνών.

(⁴) Τα στοιχεία για την Ολλανδία αφορούν την ασφάλιση χαλαζιού και θερμοκηπίων. Τα περισσότερα στοιχεία δεν δόθηκαν τις Εταιρείες για λόγους ανταγωνισμού.

(⁵) Στοιχεία για την ασφάλιση της ζωικής παραγωγής δεν είναι διαθέσιμα για την Ιταλία διότι δεν επιδοτείται. Οι ασφαλιζόμενες αξίες και τα ασφάλιστρα συμπεριλαμβάνουν καλλιέργειες και εγκαταστάσεις

(⁶) Αφορά μόνο το έτος 2005.

(⁷) Δεν περιλαμβάνονται θερμοκήπια.

Σημείωση: Όλες οι αναφερόμενες αξίες είναι ο μέσος όρος είναι ο μέσος όρος των τριών τελευταίων ετών – από τα διαθέσιμα στοιχεία.

Πηγή: JRC-Scientific and Technical Reports

Ασφάλιση ζωικού κεφαλαίου και διεύθυνση αγοράς

Στην Ολλανδία, η ύπαρξη υποχρεωτικού ταμείου ζωοτρόφων, εμποδίζει την ανάπτυξη της ασφάλισης του ζωικού κεφαλαίου. Για την Ιταλία και την Γαλλία, τα στοιχεία για την ασφάλιση ζώων και ζωικής παραγωγής δεν είναι διαθέσιμα, διότι αυτός ο τύπος ασφάλισης δεν επιδοτείται. Παρόλα αυτά, η ζήτηση ασφάλισης ζωικού κεφαλαίου γι'αυτές τις χώρες, όπως επίσης και για την Αγγλία, φαίνεται να είναι αρκετά υπολειμματική.

Στην Ελλάδα, η ασφάλιση ζωικού κεφαλαίου είναι υποχρεωτική, αλλά προαιρετική για τους χοίρους και τα πουλερικά. Η ασφάλιση των χοίρων και των πουλερικών προσφέρεται, επίσης, από τον κρατικό οργανισμό ΕΛ.Γ.Α.

Στην περίπτωση της Ισπανίας, ο αριθμός των ζώων συμπεριλαμβάνει επίσης και εκείνων της ασφάλισης πουλερικών, η οποία προσφέρθηκε το 2004 και το 2005. Αν αγνοήσουμε την ασφάλιση πουλερικών, ο μέσος όρος των ασφαλιζόμενων ζώων για τα τελευταία τρία χρόνια θα μειωνόταν από 102.850.000 σε 3.800.000. Τα στοιχεία, σχετικά με τον αριθμό των ζώων, θα είχαν περισσότερο νόημα αν εφαρμοζόταν συντελεστής ισοδυναμίας σε διαφορετικά είδη, έτσι ώστε, όλα να εκφραστούν σε μεγάλες μονάδες ζωικού κεφαλαίου (*UGBs-unites gros bétail = large livestock unit*), ή σε σταθερές μονάδες ζωικού κεφαλαίου (*LSUs – livestock standard units*).

5.5.2. Στοιχεία Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ασφαλίσεων (ΕΕΑ) για τις ασφαλιζόμενες αξίες

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ασφαλίσεων (*CEA-European Committee of Insurance*) πληροφορήθηκε για την ύπαρξη του αιτήματος από το τμήμα Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης, να έχει μία περιγραφή της κατάστασης του καθεστώτος Αγροτικής Ασφάλισης στην Ευρώπη. Η Γραμματεία στο Παρίσι πήρε την πρωτοβουλία, τον Δεκέμβριο του 2005, να στείλει ένα σχετικό ερωτηματολόγιο στα μέλη της (Εθνική Ένωση Ασφαλιστών). Έλαβε απαντήσεις από την Αυστρία, την Γερμανία, την Γαλλία, την Ιταλία, την Ολλανδία, την Πολωνία, την Ισπανία και την Ελβετία. Η προκαταρκτική ανάλυση των απαντήσεων υποδεικνύει ότι είναι, με γενικούς όρους, υπερβολικά γενικές και ειδικώς ανεπαρκείς.

Η Επιτροπή Ασφάλισης Αγροτικών Κινδύνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ασφαλίσεων έχει παράσχει ένα έγγραφο με θέμα «Ευρωπαϊκό Σύστημα Αγροτικών Κινδύνων» (*CEA, 2005a*), το οποίο αναφέρει περιληπτικά τις απαντήσεις των Μελών της σε ένα άλλο ερωτηματολόγιο το οποίο δρομολογήθηκε από την Επιτροπή το 2004. Η παρακάτω ανάλυση και οι Πίνακες βασίζονται σ'αυτό το έγγραφο.

Οι Πίνακες 8 και 9 αναφέρουν πληροφορίες που αφορούν ασφαλιζόμενες αξίες. Τα παρεχόμενα στοιχεία είναι ατελή για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά οι απαριθμούμενες εννέα χώρες στον Πίνακα 8 λογίζουν το 81% του συνόλου της αξίας παραγωγής καλλιεργειών των 25 κρατών μελών της Ευρώπης.

Το στοιχείο «συνολική αξία παραγωγής (Eurostat) 2004», αναφέρεται στις βασικές τιμές της παραγωγής καλλιεργειών και της ζωικής παραγωγής. Αυτή η πληροφορία συλλέχθηκε ώστε να παρασχεθούν στοιχεία για τα μέτρα διεύθυνσης της αγοράς.

Πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι, το ποσοστό της ασφαλιζόμενης αξίας παραγωγής, αν το εξετάσουμε απομονωμένα, δεν θεωρείται δείκτης της ανάπτυξης της αγροτικής ασφάλισης, διότι εξαρτάται, από την ύπαρξη της ασφάλισης μονού κινδύνου ή επίσης συνδυασμένης ασφάλισης.

Η «ασφαλίσιμη αξία παραγωγής» (CEA) είναι στοιχείο του ερωτηματολογίου της ΕΕΑ 2004, και σ' αυτό τα Μέλη της προσπαθούν να υπολογίσουν την ασφαλίσιμη αξία παραγωγής στις διάφορες χώρες. Κοιτάζοντας το ποσοτικά στοιχεία της αξίας ασφαλίσιμης παραγωγής σε σχέση με την συνολική αξία παραγωγής, φαίνεται ότι γύρω στο 60% με 70% της συνολικής αξίας παραγωγής είναι ένα ρεαλιστικό ποσοστό της ασφαλίσιμης αξίας παραγωγής στις χώρες που διαθέτουν καλά ανεπτυγμένο ασφαλιστικό σύστημα. Είναι εκπληκτικό ότι, το ποσοστό της ασφαλίσιμης αξίας παραγωγής στην Γαλλία είναι μόνο 33%. Ένας πιθανός λόγος για τον χαμηλό αυτό δείκτη θα μπορούσε να είναι η ύπαρξη ταμείου καταστροφών, το οποίο μπορεί να μειώνει την προσφορά των ασφαλιστικών προϊόντων. Σε αντίθεση, αν συγκρίνουμε αυτό το υψηλό επίπεδο διείσδυσης - του 60% με 70% - με την βελτίωση της ασφάλισης στην Ισπανία, με την πάροδο του χρόνου, όπου η ασφάλιση προσφέρθηκε, πρακτικά, για όλα τα προϊόντα και για τους περισσότερους κινδύνους, φαίνεται να είναι πολύ υψηλή. Ένας πιθανός λόγος για το 72% στην Ισπανία θα μπορούσε να είναι οι διαφορές στην λογιστική των αξιών. Για παράδειγμα, στην αξία παραγωγής του Eurostat, ενώ λαμβάνεται υπόψη το ελαιόλαδο λογιστικοποιείται η αξία της ελιάς (καρπός), η οποία είναι πολύ πιο χαμηλή. Ένα άλλο παράδειγμα αυτών των ασυμφωνιών θα δούμε στην Ολλανδία, όπου η ασφαλίσιμη αξία παραγωγής είναι χαμηλότερη από την αξία ολικής παραγωγής.

Πίνακας Νο.8 Στοιχεία ΕΕΑ : αξία παραγωγής & ασφάλιση (καλλιέργειες)

Χώρα	Σύνολο Αξίας Παραγωγής	Αξία Ασφαλίσιμης Παραγωγής (€ 000.000)	Παρούσα Αξία Ασφα/μενης Παραγωγής (€ 000.000)	Σύνολο Αξίας Ασφαλίσιμης Παραγωγής (Eurostat) (%)	Παρούσα Αξία Ασφα/μενης Παραγωγής (%)	Παρούσα Αξία Ασφα/μενης Παραγωγής (Eurostat) (%)
Αυστρία ⁽¹⁾	2.639	1.700	1.739	80	83	66
Δανία	3.277	2.613	2.613	81	100	81
Γαλλία ⁽¹⁾	36.508	12.000	9.477	33	79	26
Γερμανία	22.848	16.742	11.120	73	66	49
Ελλάδα ⁽¹⁾	8.378	6.317	6.317	75	100	75
Ιταλία ⁽¹⁾	29.405	27.333	3.384	93	12	12
Ολλανδία	9.915	10.677	1.736	108	16	18
Πορτογαλία ⁽¹⁾	3.964	1.178	634	30	54	16
Ισπανία ⁽¹⁾	28.403	30.238	5.310	72	26	19

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Reports 2008

⁽¹⁾ Χώρες με συνδυασμένη ασφάλιση ή ασφάλιση απόδοσης.

Πίνακας Νο.9 Στοιχεία ΕΕΑ : αξία παραγωγής & ασφάλιση (ζωική παραγωγή)

Χώρα	Σύνολο Αξίας Παραγωγής (Eurostat) 2004 (€ 000.000)	Αξία Ασφαλίσιμης Παραγωγής (CEA) (€ 000.000)	Παρούσα Αξία Ασφα/μενης Παραγωγής (€ 000.000)	Σύνολο Αξίας Ασφαλίσιμης Παραγωγής (Eurostat) (%)	Παρούσα Αξία Ασφα/μενης Παραγωγής (%)	Παρούσα Αξία Ασφα/μενης Παραγωγής (Eurostat) (%)
Αυστρία	2.614	1.100	267	42	24	10
Δανία	4.880	10.451	10.451	214	100	214
Γαλλία	23.903	8.000	633	33	8	3
Γερμανία	19.784	6.094	8.993	31	148	45
Ελλάδα	2.877	2.007	2.007	70	100	70
Νορβηγία	1.683	279	278	17	100	17
Ισπανία	13.871	4.427	9970	32	23	7

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Reports 2008

Επίσης στην περίπτωση του ζωικού κεφαλαίου (Πίνακας Νο.9) υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις σχετικά με την αξία παραγωγής. Για παράδειγμα, στη Δανία η συνολική αξία παραγωγής είναι πολύ χαμηλότερη από την ασφαλίσιμη αξία. Αυτό χρειάζεται να διευκρινιστεί, κυρίως για το ζωικό κεφάλαιο στην Γερμανία, όπου η απόκλιση δεν είναι κατώτερη. Τα ποσοστά άνω του 100% είναι βέβαια μία συνέπεια της απόκλισης των αριθμών της αξίας παραγωγής, της ασφαλίσιμης παραγωγής και της, κατά την περίοδο αυτή, ασφαλισμένης αξίας παραγωγής. Ο λόγος μπορεί να είναι οι διαφορετικές βάσεις τιμής ανά προϊόν που έχουν χρησιμοποιηθεί. Μία άλλη εξήγηση θα μπορούσε να είναι το γεγονός ότι, η ίδια αξία παραγωγής μπορεί να ασφαλιστεί μέσω διαφόρων ασφαλιστικών σχημάτων (κατά διαφόρων μεμονωμένων κινδύνων). Θα πρέπει επίσης να επαληθευθεί το γιατί στην Δανία οι ασφαλισμένες αξίες ισούνται με τις ασφαλίσιμες αξίες. Σε αντίθεση, στην περίπτωση της Ελλάδας, αυτό εξηγείται διότι το Ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα είναι υποχρεωτικό για τους αγρότες.

5.5.3. Ποσόν Ασφαλίστρου, επιδοτήσεις & αποζημιώσεις

Στον Πίνακα 10 επιχειρούμε να συνοψίσουμε τα κύρια στοιχεία που περιέχονται στα ενημερωτικά δελτία. Οι πρώτες τέσσερις στήλες δείχνουν τους κύριους τύπους των ασφαλιστικών σχημάτων που είναι διαθέσιμα σε κάθε χώρα, όπως αυτές εμφανίστηκαν πριν στον Πίνακα 3. Μετά, εμφανίζεται η ασφαλισμένη έκταση και η διεύθυνση της αγοράς σε κάθε χώρα, που ήδη σχολιάστηκε προηγούμενα. Οι τελευταίες στήλες ασχολούνται με τα ασφάλιστρα, τις αποζημιώσεις και τις επιδοτήσεις. Αυτό μπορεί να βοηθήσει τον αναγνώστη να καταλάβει και να εξηγήσει τις διαφορές στα νούμερα, που κάποιες φορές σημειώνονται από τις διαφορές στα συστήματα ασφάλισης.

Πρώτα μπορούμε να εστιάσουμε στο ότι, στην Ευρώπη δεν είναι διαθέσιμη η υποχρεωτική ασφάλιση απόδοσης χωρίς την Δημόσια υποστήριξη. Φαίνεται ότι για τους μη-συστημικούς κινδύνους, όπως το χαλάζι, ο ιδιωτικός τομέας προσφέρει κατάλληλα ασφαλιστικά συστήματα, αλλά για τα ασφαλιστικά προϊόντα που προσφέρουν μία ευρεία κάλυψη στην ασφάλιση απόδοσης, δεν υπάρχει απευθείας σχέση μεταξύ της βελτίωσης του συστήματος και της δημόσιας υποστήριξης.

Στις χώρες όπου δεν υπάρχει επιδότηση, οι ασφαλιστικές εταιρείες δεν παρέχουν εκτεταμένη κάλυψη. Το ποσοστό υποστήριξης που παρέχεται από τα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην επιδότηση των ασφαλιστρών, κυμαίνεται ανάλογα με την πολιτική της χώρας να προωθήσει κάποιο ιδιαίτερο τύπο κάλυψης.

Αν εξετάσουμε τα ασφάλιστρα που εμφανίζονται, ως ποσοστό της ασφαλιζόμενης αξίας, στον Πίνακα 10, θα δούμε πολύ διαφορετικά επίπεδα, από ένα χαμηλό γύρω στο 1.5% που αντιστοιχεί στην ιδιωτική ασφάλιση στην Τσεχία, την Ελλάδα και την Γαλλία, μέχρι το υψηλότερο επίπεδο γύρω στο 6 με 7% στην Κύπρο, την Ιταλία, την Πορτογαλία και την Ισπανία. Πρώτα θα πρέπει να σημειώσουμε ότι, αυτά τα ποσοστά είναι το συνολικό ποσό των ασφαλίσεων, εκφραζόμενο ως ποσοστό, της εθνικής συνολικής ασφαλιζόμενης αξίας σε καλλιέργειες ή ζωική παραγωγή και έτσι δεν αποτελούν ποσοστό ασφάλιστρου σε επίπεδο κινδύνου. Λεπτομερέστερα στοιχεία σχετικά με τα ποσοστά ασφάλιστρου αναφέρονται στο κεφάλαιο 5.6 «Τεχνικές πτυχές της αγροτικής ασφάλισης σε επίπεδο προϊόντος», όπου δίνονται μερικά παραδείγματα για συγκεκριμένα ασφαλιστικά σχήματα των κρατών μελών. Δίνονται για ξεχωριστές περιπτώσεις, διότι το μέγεθος των ποσοστών ασφάλιστρου είναι ανάλογο με τον τύπο ασφάλισης (καλυπτόμενοι κίνδυνοι, καλυπτόμενα είδη καλλιεργειών και άλλους τεχνικούς όρους).

Πίνακας Νο 10 Περίληψη στοιχείων παρασχεθέντων από τα ενημερωτικά δελτία

Χώρα	Ασφάλιση Μονού Κινδύνου	Συνδουασμένη Ασφάλιση	Ασφάλιση Απόδοσης	Διείσδυση Αγοράς (%)	Ασφαλισμένη Περιοχή (1 000 εκτ)	Ασφάλιστρα € 000.000	Ασφάλιστρα/ Ασφαλίτες Αξίες (%)	Μέσος Όρος Αποζημιώσεων € 000.000	Δείκτης Ζημιών (%)	Επιδότηση Ασφαλίσεων € 000.000/%
Βέλγιο	I	-	-	α.σ.	α.σ.	49.0	α.σ.	α.σ.	65 (1)	0
Βουλγαρία	I	I	-	52	1.276	6.6	4,8	4.5	65	0
Τσεχία	IME	IME	-	3,5	1.074	32.0	1,8	24.0	73	7/30
Δανία	I	-	-	α.σ.	α.σ.	α.σ.	α.σ.	α.σ.	α.σ.	0
Γερμανία	I	-	-	43	7.265	129.2	1,2	104.5	83	0
Εσθονία	I (2)	-	-	< 1	α.σ.	0.1	α.σ.	α.σ.	α.σ.	0
Ιρλανδία	I	-	-	α.σ.	α.σ.	α.σ.	α.σ.	α.σ.	α.σ.	0
Ελλάδα	I	ΔΥΜΕ + ΔΜΕ + Δ	-	(100)	α.σ.	α.σ.	2,5-3	218.0	α.σ.	α.σ.
Ισπανία	IME	IME	IME	26	5.850	564.7	6,3	388.3	69	232/41
Γαλλία	I	I	IME	α.σ.	3.507	211.0	1,7	α.σ.	α.σ.	5/2,4
Ιταλία	IME	IME	IME	8	976	271.2	7,4	166.2	63	180/67
Κύπρος	ΔΥΜΕ	ΔΥΜΕ	-	(100)	112	8.7	7,2	4.5	95	4.4/50
Λετονία	IME	-	-	< 1	α.σ.	0.1	α.σ.	α.σ.	α.σ.	0.05/50
Λιθουανία	IME	-	-	1	9	1.1	4,3	1.1	100	0.55/50
Λουξεμβούργο	IME	IME	IME	45	26	1.3	2,3	1	86	0.65/50
Ουγγαρία	I	I	-	52	α.σ.	43.5	α.σ.	30.7	74	0
Ολλανδία	I	-	-	α.σ.	α.σ.	75.0	α.σ.	30.7	41	0
Αυστρία	IME	IME	IME	78	1.054	52.0	2,6	32.0	72	24/46
Πολωνία	I(E#)	-	-	7	α.σ.	9.9	α.σ.	6.3	64	0
Πορτογαλία	IME	IME	-	22	298	46.9	8,4	30.2	60	32/68
Ρουμανία	IME	IME	-	12	812	14.0	α.σ.	4.4	32	7/50
Σλοβενία	IME(2)	I	-	17	α.σ.	9.5	7,6	13.8	148	4.3/45
Σλοβακία	IME	IME	-	α.σ.	α.σ.	α.σ.	α.σ.	α.σ.	α.σ.	-/50
Φινλανδία	I (2)	I (2)	-	< 1	α.σ.	1.8	α.σ.	1.1	67	0
Σουηδία	I	I	-	69	1.500	α.σ.	α.σ.	α.σ.	α.σ.	0
Αγγλία	I	-	-	7	370	11.1	0,8	α.σ.	α.σ.	0
ΣΥΝΟΛΟ					1.537			1.061		497
(Κροατία)	IME	IME	-	3	α.σ.	12.6	4,1	11.5	91	2.6/25
(Τουρκία)	IME	IME	IME	1.8	439	20	α.σ.	16	67	α.σ./50

Συμβολισμοί

E	Επιδοτούμενη	ΔΥΜΕ	Δημόσια υποχρεωτική μερικώς επιδοτούμενη
I	Ιδιωτική μη επιδοτούμενη	ΔΔ	Δημόσια Δωρεάν
IME	Ιδιωτική μερικώς επιδοτούμενη	#	Πιλοτικό πρόγραμμα
Δ	Δημόσια μη επιδοτούμενη	-	Δεν υπάρχει
ΔΜΕ	Δημόσια μερικώς επιδοτούμενη	α.σ.	Άνευ στοιχείων

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Reports 2008

Εκ δευτέρου, είναι αναγκαίο να προσδιορίσουμε ότι τα ασφαλιστρα του Ελληνικού Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων ΕΛ.Γ.Α., δεν ακολουθούν τον αναλογιστικό κανόνα ασφαλιστρων, δεν υπολογίζονται επί τη βάσει του κινδύνου απώλειας για τα καλυπτόμενα γεγονότα. Οι συντελεστές που καθορίζονται από τον ΕΛ.Γ.Α., είναι ίδιοι για όλες τις καλλιέργειες (ή το ζωικό κεφάλαιο) σε όλη την χώρα, και έτσι δεν τους λαμβάνουμε υπόψη σε περαιτέρω Ευρωπαϊκά σενάρια.

Για καλύτερη κατανόηση των στοιχείων των ασφαλιστρων, πρέπει να σημειώσουμε ότι το 1.7% της Γαλλίας αφορά μόνον ασφαλίση χαλαζόπτωσης και ανεμοθύελλας, και δεν επιδοτείται από την κυβέρνηση. Η Ασφάλιση Διαφόρων Κινδύνων δεν περιλαμβάνεται, διότι ξεκίνησε το 2005, και έτσι εξηγείται το χαμηλό ποσοστό ασφαλιστρου. Οι υψηλές αξίες στην Ισπανία και την Ιταλία εξηγούνται, κυρίως, λόγω του μεγαλύτερου αριθμού των καλυπτόμενων κινδύνων, εκτός από το αποτέλεσμα, των εν δυνάμει, υψηλότερων κινδύνων στις χώρες αυτές.

Στον τομέα ιδιωτικών ασφαλίσεων της Ελλάδας, το 89% των ασφαλιστρων και το 80% των αποζημιώσεων προέρχεται από τις υδατοκαλλιέργειες. Η Ελληνική ιδιωτική ασφαλίση έχει τόσο χαμηλά ποσοστά ασφαλιστρου λόγω των χαμηλών ποσοστών ασφαλίσης των υδατοκαλλιεργειών. Τα ποσοστά για την ασφαλίση αυτή είναι περίπου 1.6%, ενώ τα λοιπά ποσοστά, κατά μέσο όρο, είναι 2.5%, παρόμοια με τα ποσοστά ασφαλιστρου της Αυστρίας. Ο χαμηλός κίνδυνος των υδατοκαλλιεργειών ελαττώνει το ποσοστό των αποζημιώσεων επί της ασφαλιζόμενης αξίας από 1.9% στο 0.7%. Τέλος, ο συντελεστής ζημιών, αν δεν είχαμε συμπεριλάβει τις υδατοκαλλιέργειες, θα ήταν 60% αντί του 38%.

Οι συντελεστές ζημιών στον συνοπτικό πίνακα, εκφράζουν την αναλογία μεταξύ των αποζημιώσεων για μία σειρά ετών και των πληρωθέντων ασφαλιστρων κατά την περίοδο αυτή. Λόγω του ότι δεν αναφερόμαστε σε ετήσιο συντελεστή ζημιών, αλλά σε ένα μακροπρόθεσμο μέσο όρο, για ένα ασφαλιστικό σύστημα «αναλογιστικά σωστό», οι συντελεστές ζημιών θα έπρεπε να είναι χαμηλότεροι από 1, έτσι ώστε τα ασφαλιστρα να ήταν μεγαλύτερα των αποζημιώσεων σε ένα ποσό ικανό να καλύψει τα λειτουργικά έξοδα, τα έξοδα αντασφάλισης και τα έξοδα διακανονισμού ζημιών.

Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, ο μέσος όρος των αποζημιώσεων και των συντελεστών ζημίας, δεν έχει υπολογιστεί για τα τελευταία τρία έτη αλλά, κυρίως, για τα έτη 2000–2005 που είναι τα μόνα διαθέσιμα, διότι με τον τρόπο αυτό, τα στοιχεία είναι πιο αντιπροσωπευτικά σχετικά με την ορθότητα των ασφαλιστικών συστημάτων. Ωστόσο, τα διαθέσιμα χρονοδιαγράμματα των δεδομένων διαφέρουν, από χώρα σε χώρα, με αποτέλεσμα οι δείκτες αυτοί να μην είναι κατάλληλοι προς σύγκριση

Σε γενικές γραμμές, μπορούμε να πούμε ότι, στις περισσότερες χώρες ο μέσος όρος του συντελεστή ζημίας είναι μεταξύ 0.60 και 0.75. Ο υψηλότερος συντελεστής ζημίας παρατηρείται στην Σλοβενία με 1.48 (από το 2000-2005), ακολουθεί η Λιθουανία με 1. Η Γερμανία και το Λουξεμβούργο έχουν, επίσης, υψηλό συντελεστή ζημίας, άνω του 0.8.

5.5.4 Στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ασφαλίσεων για τα ποσά ασφαλίσεων

Στον Πίνακα 11, που ακολουθεί, εμφανίζονται στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ασφαλίσεων, σχετικά με τα ασφάλιστρα για την ασφάλιση καλλιεργειών και ζωικού κεφαλαίου. Οι πρώτες στήλες δείχνουν τα ποσά ασφαλίσεων για το έτος 2004 και οι δεύτερες στήλες το μέσο όρο ποσοστού ασφαλίστρου, που είναι το ποσό των ασφαλίσεων εκφραζόμενο σε ποσοστό επί της ασφαλιζόμενης αξίας. Το συνολικό ποσόν ασφαλίσεων, των στοιχείων της ΕΕΑ, (1.395 εκατομμύρια Ευρώ) αντιστοιχεί λίγο ως πολύ, στο ποσό ασφαλίσεων των ενημερωτικών δελτίων (περίπου 1.500 εκατομμύρια Ευρώ), αν λάβουμε υπόψη όμως ότι τα στοιχεία της ΕΕΑ δεν αντιστοιχούν και στα 27 Κράτη Μέλη της ΕΕ, και ότι περιλαμβάνουν τον τομέα της Δημόσιας Ασφάλισης στην Ελλάδα, από τον οποίο δεν έχουν δοθεί στοιχεία.

Αν συγκρίνουμε τα ποσοστά ασφαλίστρου από τα ενημερωτικά δελτία (Πίνακας 10), με αυτά της ΕΕΑ (Πίνακας 11) βλέπουμε ότι η τάξη μεγέθους είναι σε συνοχή. Τα ποσοστά αυτά είναι, και στις δύο βάσεις δεδομένων, περίπου στο 1% για τη Γερμανία, στο 2% για τη Γαλλία, στο 3% για την Αυστρία, και σε μία άλλη τάξη μεγέθους, γύρω στο 6% για την Ισπανία και 7.5-8% στην Πορτογαλία και την Ιταλία. Στην Ελλάδα, το ποσοστό ασφαλίστρου της ΕΕΑ, είναι σχετικά χαμηλό (1.4%), πιθανά διότι αντιστοιχεί μόνο στον τομέα Ιδιωτικής Ασφάλισης, ενώ η Δημόσια Ασφάλιση εισπράττει ένα ασφάλιστρο κοντά στο 3% για μια πιο συνδυασμένη κάλυψη κινδύνων.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες της ΕΕΑ, το ποσοστό ασφάλισης στη Δανία, τη Γερμανία και την Ολλανδία είναι πολύ χαμηλό. Πιθανοί λόγοι για το χαμηλό ποσοστό ασφαλίστρου μπορεί να είναι, κυρίως, η ύπαρξη της ασφάλισης μονού κινδύνου, ή επίσης ότι δεν είναι ασφαλίζεται μεγάλος αριθμός υψηλών κινδύνων ή ευαίσθητων καλλιεργειών, και ότι οι ευαίσθητες καλλιέργειες (λαχανικά), στις βορειότερες χώρες, παράγονται, ως επί το πλείστον, σε θερμοκήπια. Το υψηλότερο ποσοστό ασφαλίστρου αφορά την Ιταλία, την Πορτογαλία και την Ισπανία, όπου τα ασφαλιστικά τους συστήματα καλύπτουν πιο μεγάλους κινδύνους και υπάρχουν παραγωγές υψηλού κινδύνου, όπως φρούτα και λαχανικά. Στη Γαλλία, το ποσοστό ασφαλίστρου θα έπρεπε να είναι υψηλότερο σύμφωνα με τις τελευταίες μεταρρυθμίσεις, αλλά δεν είναι.

Πίνακας Νο.11 Στοιχεία της ΕΕΑ για τα ασφάλιστρα (2004)

Χώρα	Καλλιέργειες		Ζωικό Κεφάλαιο		Καλλιέργειες & Ζωικό Κεφάλαιο	
	Ασφάλιστρα € 000.000	Μέση Τιμή Ασφαλίστρου (%)	Ασφάλιστρα € 000.000	Μέση Τιμή Ασφαλίστρου (%)	Ασφάλιστρα € 000.000	Μέση Τιμή Ασφαλίστρου (%)
Αυστρία	49	3,3	1.3	1.15	50.0 ⁽²⁾	3.2
Δανία	18	0,7	104,5	1	122.5	0,94
Γαλλία	203	2,14	19.0	3	222.0	2,2
Γερμανία	124	1,12	38.7	0,43	163.2	0,8
Ελλάδα	88	1,4	30.0	1,5	118.0	
Ιταλία	274	8,1				
Ολλανδία	15	0,89				
Νορβηγία			4.8	1,7		
Πορτογαλία	50	7,86	0.3		50.0	
Ισπανία	286	5,4	55.3	5,55	341,7	5,4
Ελβετία	34	2,5	20	2	54.0	2,3
ΣΥΝΟΛΟ⁽¹⁾	1.141		273.9		1.395.6	

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Reports 2008

Σημειώσεις:

⁽¹⁾ Το Σύνολο συμπεριλαμβάνει και την Ελβετία

⁽²⁾ Τα θερμοκήπια δεν συμπεριλαμβάνονται

Είναι ενδιαφέρον να δούμε ότι το ασφάλιστρο για το ζωικό κεφάλαιο στην Ισπανία είναι το υψηλότερο. Στην Αυστρία το ασφάλιστρο για το ζωικό κεφάλαιο είναι, επίσης πολύ χαμηλό, αλλά σ'αυτό το σύστημα η ασφάλιση του ζωικού κεφαλαίου είναι συνδυασμένη με την ασφάλιση χαλαζιού και πλημμύρας λειμώνων (έτσι το συνολικό ασφάλιστρο για το προϊόν είναι υψηλότερο).

Μερικά από τα συλλεχθέντα στοιχεία, είναι αξίες υπολογισμένες, από τα Μέλη της ΕΕΑ, με βάση ένα υποθετικό σενάριο όπου η ασφάλιση απόδοσης υπήρχε για όλες τις καλλιέργειες και όλοι οι γαιοκτήμονες ήταν ασφαλισμένοι. Μπορούμε να δούμε στον Πίνακα 12 τα στοιχεία γι'αυτό το σενάριο σε σχέση με τις καλλιέργειες (δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία ώστε να δώσουν μία καλή εικόνα για παρόμοιο πιθανό σενάριο σε σχέση με το ζωικό κεφάλαιο). Ο προβλεπόμενος μέσος όρος του ετήσιου ποσού απωλειών δεν συμπεριλαμβάνει κάλυψη και απαλλαγές, και για τον υπολογισμό τους έχει υποθεθεί ότι όλες οι καλλιέργειες και όλοι οι φορείς είναι ασφαλισμένοι.

Πίνακας Νο.12 Σενάριο της ΕΕΑ για την ασφάλιση απόδοσης με μέγιστη ζήτηση (καλλιέργειες)

Χώρα	Ζημίες Προβλεπόμενο Μέσο Ποσό Ζημιών (ΕΕΑ) € 000.000	Δείκτης Κινδύνου Ετήσιο Μέσο Ποσό Ζημιών/καλλιέργεια στην αξία παραγωγής ⁽¹⁾ - (%)
Γερμανία	711	3,1
Αυστρία	108.7	4,1
Ισπανία	1.237.71	4,4
Γαλλία	2.949	8,1
Ελλάδα	80.5	1,0
Ολλανδία	110	1,1
Πορτογαλία	131.2	3,3
Ελβετία	163,2	3,3
Σύνολο ⁽²⁾	5.491.31	

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Reports 2008

Σημειώσεις: ⁽¹⁾ Αξία παραγωγής από τους Πίνακες 8 και 9

⁽²⁾ Το σύνολο συμπεριλαμβάνει και την Ελβετία

Τα ποσοστά κινδύνου (μέσος όρος ζημιών/συνολική αξία παραγωγής), που φαίνονται στην τελευταία στήλη του Πίνακα 12 δίνουν μία ιδέα των κινδύνων σε κάθε χώρα. Παρατηρούμε ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές. Στην Γαλλία οι συντελεστές κινδύνου είναι οι υψηλότεροι μεταξύ των χωρών, για τις οποίες έχουμε στοιχεία, και ακολουθούν η Ισπανία και η Αυστρία. Συνάγεται ότι ο υπολογισμός των ποσοστών επηρεάζεται από τα χαρακτηριστικά του ισχύοντος ασφαλιστικού συστήματος των διαφορών χωρών.

Δεδομένου ότι οι συντελεστές κινδύνου θα έπρεπε να είναι ενδεικτικοί της δυνητικής αξίας των ποσοστών ασφαλιστρών στο υποθετικό μας σενάριο, είναι ενδιαφέρον να συγκρίνουμε αυτούς τους προβλεπόμενους ή δυνητικούς συντελεστές κινδύνους με το πραγματικό μέσο ποσό ασφαλιστρου του Πίνακα 11. Πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι, δεδομένης της ύπαρξης μεγάλου αριθμού ασφαλίσεων μονού κινδύνου, η μέση τιμή ασφαλιστρου θα έπρεπε να ήταν μεγαλύτερη για των περίπτωση της ασφάλισης απόδοσης.

Σύμφωνα με την αιτιολόγηση αυτή, βλέπουμε όπως είναι αναμενόμενο, μία αύξηση των συντελεστών σε πολλές χώρες: μία ελεγχόμενη αύξηση για την Γερμανία, την Αυστρία και την Ολλανδία, και μία πραγματικά μεγάλη αύξηση για την Γαλλία και την Ελβετία με συντελεστή ασφαλιστρου γύρω στο 2 με 2.5% και κινδύνου 8 με 9%. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι, στις χώρες αυτές, μέχρι τώρα, υπάρχει κυρίως ασφάλιση χαλαζόπτωσης και η ασφάλιση απόδοσης για κάποιες καλλιέργειες, όπως οπωροφόρων δένδρων, μπορεί να είναι ακριβή. Αυτό το μέγεθος του συντελεστή κινδύνου που είναι 8% πλησιάζει τη μέση τιμή ασφαλιστρου της Πορτογαλίας (8.4% - ενημερωτικά δελτία, και 7.86% στοιχεία της ΕΕΑ), το οποίο είναι, παρόλα αυτά, χαμηλότερο αυτού της Ισπανίας, όπου προς το παρόν ισχύει μία ευρεία κάλυψη για πολλά προϊόντα. Στην πραγματικότητα, παρατηρούμε ότι για την Ισπανία υπάρχει μία μικρή μείωση από το τρέχον ποσοστό ασφαλιστρου στο δυνητικό συντελεστή κινδύνου.

Ακόμη και αν αυτό δεν είναι πολύ ρεαλιστικό για ένα συντελεστή κινδύνου, θα μπορούσε να είναι για ένα ποσοστό ασφαλιστρου. Αν οι υψηλοί κίνδυνοι και οι ευαίσθητες καλλιέργειες είναι ήδη ασφαλισμένοι, είναι δυνατή μία προσαρμογή προς τα κάτω των συντελεστών ασφαλιστρών, διότι αν η αξία της ασφαλίσιμης παραγωγής είναι ασφαλισμένη με ένα ορισμένο ποσοστό, θα υπάρχει μεγαλύτερη διασπορά κινδύνων.

5.5.5. Ύψος επιδοτήσεων στην ασφάλιση

Σε μερικές χώρες παρέχεται δημόσια υποστήριξη στην αγροτική ασφάλιση για μια μακρά περίοδο χρόνου. Αυτό έχει μία σειρά πλεονεκτημάτων. Για παράδειγμα, η ασφαλιστική βιομηχανία είχε το χρόνο να βελτιώσει τα συστήματα της και να παράσχει ευρεία κάλυψη.

Χώρες με δημόσια ασφαλιστικά συστήματα ή με υποστήριξη στον τομέα της ιδιωτικής ασφάλισης, μερικές φορές, έχουν ενσωματώσει την δημόσια αυτή υποστήριξη σαν ένα βασικό ασφαλιστικό εργαλείο στον τομέα της γεωργίας, για να σταθεροποιήσουν το αγροτικό εισόδημα. Με μία τέτοια στήριξη του

ασφαλίστρου, φαίνεται πιο εύκολη η ενθάρρυνση των αγροτών ώστε να έχουν πιο ενεργό ρόλο στη διαχείριση κινδύνων και να παίρνουν μέρος στα ασφαλιστικά συστήματα.

Από οικονομικής άποψης, αυτά τα εργαλεία πλεονεκτούν έναντι των δημοσίων *εκ των υστέρων ή ειδικών πληρωμών (ad hoc payments)*, διότι επιτρέπουν καλύτερο προγραμματισμό και συνοχή. Μπορεί όμως να έχουν και μειονεκτήματα όταν συγκρίνονται με τις ειδικές πληρωμές, διότι ίσως να επιβραδύνουν την οικονομική αποδοτικότητα, υπό όρους καθαρού κέρδους που έλαβαν οι αγρότες ανά μονάδα που δαπανάται από την κυβέρνηση.

Από τα στοιχεία που παρέχονται από τα ενημερωτικά δελτία, το σύνολο των επιδοτήσεων για την ασφάλιση στην Ευρώπη, είναι γύρω στα 500 εκατομμύρια Ευρώ, που αντιπροσωπεύει το 32% του συνολικού ποσού ασφαλιστρών. Παρόλα αυτά, οι διαφορές στο μέσο όρο των επιδοτήσεων από τη μία χώρα στην άλλη μπορεί να είναι πολύ μεγάλες.

Οι επιδοτήσεις παρέχονται μόνο σε έναν αριθμό χωρών. Το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Δανία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Ουγγαρία, η Ολλανδία, η Πολωνία, η Φινλανδία, η Σουηδία και η Αγγλία, δεν προσφέρουν καμία επιδότηση στα ασφαλιστρα. Οι χώρες στις οποίες επιδοτούνται τα ασφαλιστρα είναι οι εξής:

- Πορτογαλία : γύρω στο 68% των συνολικών ασφαλιστρών, η επιδότηση κυμαίνεται από 35% σε 75%
- Ιταλία : γύρω στο 67% των συνολικών ασφαλιστρών, 64% για κάλυψη διαφόρων κινδύνων, τύπου απόδοσης Προϊόντος
- Σλοβακία: 50%
- Λετονία & Λιθουανία: 50%, αλλά υπάρχει μία πολύ μικρή διείσδυση της ασφάλισης στην αγορά.
- Κύπρος: 50% όλων των ασφαλιστικών κινδύνων στο υποχρεωτικό σχήμα
- Λουξεμβούργο: 50% όλων των ασφαλιστικών κινδύνων
- Ρουμανία: 50% από το 2005, 20% πριν το 2005
- Ισπανία: γύρω στο 49% των συνολικών ασφαλιστρών, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών επιδοτήσεων
- Αυστρία: γύρω στο 46% των συνολικών ασφαλιστρών, για χαλαζόπτωση και παγετό
- Γαλλία: το 2.5% του μέσου όρου των 3 τελευταίων ετών οφείλεται σε μια πλειοψηφία μη-επιδοτούμενων μονών κινδύνων. Από το 2005 νέα προϊόντα ασφάλισης απόδοσης έχουν δρομολογηθεί με επιδότηση 35% (40% για νέους αγρότες).
- Σλοβενία: το έτος 2006, επιδοτήσεις στα ασφαλιστρα παραγωγής καλλιεργειών ήταν διαθέσιμες για πρώτη φορά, το ύψος της επιδότησης καθορίστηκε από 30 έως 50% για την βασική κάλυψη (χαλάζι, φωτιά και καταιγίδα)
- Τσεχία επιδοτήσεις από 15% για ασφάλιση ζωικού κεφαλαίου και 30% για ασφάλιση καλλιεργειών
- (Κροατία): μέχρι 75% συμπεριλαμβανομένων των εθνικών (25%), επαρχιακών και δημοτικών επιδοτήσεων (από το 2003),
- (Τουρκία): 50% από το 2006.

Ακόμα και στο εσωτερικό μια χώρας, οι επιδοτήσεις μπορεί να διαφέρουν ανάλογα – κατά πολύ – με την πολιτική της χώρας στην προώθηση ενός ιδιαίτερου είδους κάλυψης, ώστε να βοηθήσουν κάποιο αγροτικό υπο-τομέα ή να δώσουν εγκαταστάσεις σε κάποια είδη κτημάτων, από κοινωνική άποψη. Για παράδειγμα, στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές, νέοι αγρότες ή γυναίκες αγρότισσες, συνδέσμοι, ή συνεταιρισμοί, μπορούν να υποβάλλουν αίτηση για επιδοτήσεις, σε κάποιες χώρες.

Εξετάζοντας τις επιδοτήσεις, παρατηρούμε ότι ο μέσος συντελεστής επιδοτήσεων στην Ιταλία και την Πορτογαλία είναι ο υψηλότερος στην Ευρώπη. Στην Πορτογαλία, η επιδότηση κυμαίνεται από 35% έως 75% ανάλογα με τον καλυπτόμενο κίνδυνο, τις καλλιέργειες, το αναφορικό ποσοστό ασφαλίστρου, την τοποθεσία, τα προληπτικά μέτρα και την συμβατική συμφωνία. Στην Ιταλία, τα προϊόντα ασφάλισης μονού κινδύνου λαμβάνουν μία επιδότηση του 50% ενώ, η συνδυασμένη ασφάλιση και η ασφάλιση απόδοσης λαμβάνουν 80%. Η επιδότηση είναι ποσοστό μιας παραμέτρου του κινδύνου, το οποίο είναι καθορισμένο από την κυβέρνηση, ανά καλλιέργεια και ανά γεωγραφική περιοχή. Αυτό το ποσοστό εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά του συμβολαίου,

- αν το όριο είναι μεγαλύτερο από 20%, η επιδότηση είναι 80%
- αν το όριο είναι χαμηλότερο από 20%, η επιδότηση είναι 50%
- αν το συμφωνητικό αφορά επίσης άλλα συμβάντα, για παράδειγμα ασθένειες ζώων, η επιδότηση είναι 50%.

Το όριο του 20% είναι ενδιαφέρον για φρούτα και λαχανικά, τα οποία έχουν μεγάλες απώλειες, έτσι το όριο μπορεί εύκολα να ξεπεραστεί και όσο πιο ψηλά είναι τα ασφαλίστρα τόσο πιο υψηλή επιδότηση χρειάζονται. Σε αντίθεση, για τα δημητριακά, προτιμάται χαμηλότερο μεταίχμιο και χαμηλότερη επιδότηση.

Όσον αφορά την Αυστρία, το Λουξεμβούργο και την Ισπανία, οι επιδοτήσεις ανέρχονται στο 50% των ασφαλίστρων (συμπεριλαμβανομένης της περιφερειακής στήριξης). Στην Αυστρία επιδοτούνται μόνον οι ασφαλίσεις χαλαζιού και παγετού με ένα 50%. Στο Λουξεμβούργο επιδοτούνται όλοι οι κίνδυνοι σε ποσοστό 50%. Σ'αυτές τις χώρες οι επιδοτήσεις έχουν καθιερωθεί εδώ και πολύ καιρό και το ασφαλιστικό σύστημα είναι καλά ανεπτυγμένο με τους περισσότερους κίνδυνους και τις καλλιέργειες να καλύπτονται.

Στην Γαλλία, ο μέσος συντελεστής επιδότησης είναι πολύ χαμηλός (2.5% του συνολικού ποσού ασφαλίστρου), διότι η ασφάλιση χαλαζόπτωσης δεν επιδοτείται και, μέχρι το 2004, μόνο για κάποιες ασφαλίσεις συγκεκριμένων προϊόντων και συγκεκριμένων περιφερειών παρείχαν επιδοτήσεις. Υπάρχει μία επιδότηση της τάξεως του 35% για νέα προϊόντα, αλλά εφαρμόζεται μόνο σε ασφαλίστρα με απαλλαγή 25%. Αν η απαλλαγή είναι χαμηλότερη, τότε η επιδότηση εφαρμόζεται μόνο στο τμήμα του ασφαλίστρου που αντιστοιχεί στην απαλλαγή, ενώ το υπόλοιπο δεν επιδοτείται. Οι επιδοτήσεις δίνονται κυρίως στις ασφαλίσεις φρούτων και λαχανικών.

Άλλες χώρες με επιδοτήσεις ύψους μέχρι 50% είναι η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ρουμανία και η Σλοβακία. Αυτές οι χώρες έχουν κοινή μικρή ιστορία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και φαίνεται ότι έχουν εναρμονίσει τις επιδοτήσεις τους σε ότι επιτρέπεται από τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Οι περισσότερες από αυτές έχουν μικρή ιστορία στην ασφαλιστική ανάπτυξη, ειδικά η Λετονία και η Λιθουανία, όπου τα συστήματα μόλις άρχισαν να δημιουργούνται. Στην Λετονία οι επιδοτήσεις περιορίζονται ανά μονάδα (εκτάριο, ζωική παραγωγή). Στην Ρουμανία αρχικά η επιδότηση αντιπροσώπευε το 20% των ασφαλιστρών αλλά στις αρχές του 2005 το ύψος της επιδότησης ανήλθε στο 50%. Ιδιαίτερη είναι η περίπτωση της Κύπρου όπου υπάρχει ένα σύστημα υποχρεωτικής ασφάλισης των καλλιεργειών.

Στην Σλοβενία επιδοτήσεις στα ασφάλιστρα της παραγωγής καλλιεργειών δόθηκαν για πρώτη φορά το 2006. Το ύψος της επιδότησης καθορίστηκε στο 30% των ασφαλιστρών, συμπεριλαμβανομένου του φόρου ασφαλιστικών συναλλαγών. Το μέγιστο ύψος επιδότησης, όπου υπάρχει ένα δημοτικό πρόγραμμα επιδοτήσεως, είναι 50% των ασφαλιστρών συμπεριλαμβανομένου του φόρου. Παρόλα αυτά, μόνο η κάλυψη βασικών κινδύνων (χαλάζι, φωτιά και καταιγίδα), δικαιούται συγχρηματοδότηση.

Αυτό φαίνεται να είναι ένα ξεκίνημα για περισσότερες συστηματικές δημόσιες-ιδιωτικές συνεργασίες στην διαχείριση κινδύνου στην Σλοβενία. Κατά την περίοδο 2004-2006 οι μισές, περίπου, περιφέρειες (102 από 210), ειδοποιήθηκαν για ένα κρατικό μέτρο συγχρηματοδότησης των ασφάλιστρών για τους αγρότες.

Στην Τσεχία και την Ουγγαρία το ύψος των επιδοτήσεων είναι χαμηλότερο αλλά έχει μεγαλύτερη ιστορία. Στην Τσεχία, το 2005, η ασφάλιση καλλιεργειών επιδοτήθηκε με 30% και η ασφάλιση του ζωικού κεφαλαίου με 15%. Στην Ουγγαρία, από το 1996, το κράτος συνεισέφερε ένα 30% στα ασφάλιστρα αγροτικής ασφάλισης (για καλλιέργειες και ζωικό κεφάλαιο), που πληρώθηκαν από τους αγρότες.

Αυτό το μέτρο διευκόλυνε την αύξηση των συμβολαίων αγροτικής ασφάλισης. Αν δεν είχαν αναφερθεί ζημίες οι αγρότες θα έπρεπε να πληρώσουν μία ακόμη μικρότερη αναλογία ασφαλιστρών, γύρω στο 40%. Το 2004 η κρατική αυτή επιδότηση καταργήθηκε, με αποτέλεσμα την μεγάλη μείωση της αγροτικής ασφάλισης λόγω των ακυρώσεων, εκ μέρους των παραγωγών, των ασφαλιστήριων συμβολαίων τους. Μαζί με τις ακυρώσεις αυτές ο κίνδυνος απωλειών αυξήθηκε δραματικά. Το 2003, τα έσοδα των ασφαλιστικών εταιρειών από τις αγροτικές ασφαλίσσεις άγγιζαν περίπου τα 78.8 εκατομμύρια Ευρώ, ενώ το 2004 μόλις ξεπέρασαν τα 26.2 εκατομμύρια Ευρώ. Η κατάρρευση αυτή ήταν το άμεσο αποτέλεσμα της παύσης των επιδοτήσεων.

Μπορούμε να σημειώσουμε ότι, στις χώρες όπου έχει παρασχεθεί δημόσια στήριξη για μεγαλύτερο διάστημα, τα ασφαλιστικά συστήματα έχουν αναπτυχθεί σε σχέση με τις συνδυασμένες καλύψεις έναντι δυσμενών καιρικών συνθηκών. Οι κυβερνήσεις πολλών κρατών μελών εφαρμόζουν μία επιδότηση της τάξεως του 50% στις αγροτικές ασφαλίσσεις αλλά μόνο για μερικά χρόνια, και χρειάζεται αρκετός χρόνος για να αλλάξει η νοοτροπία και η συμπεριφορά των αγροτών ώστε να χρησιμοποιήσουν αυτά τα εργαλεία υποστήριξης για την διαχείριση του κινδύνου.

5.5.6. Συνθήκες αγοράς

Πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες της αγοράς έχουν συλλεχθεί από τα ενημερωτικά δελτία, πιο συγκεκριμένα, κατά πόσον η αγροτική ασφαλιστική αγορά είναι καθ'ολοκληρία ανταγωνιστική, μερικώς ανταγωνιστική (συμβαίνει κάποιες φορές τα ποσοστά ασφαλίσεων να μην είναι ανταγωνιστικά αλλά οι εταιρείες μπορούν να ανταγωνίζονται στις προσφερόμενες υπηρεσίες), ή μονοπωλιακή, αν υπάρχει μία εταιρεία ή λίγες κυρίαρχες εταιρείες, και το ποσοστό των κυρίαρχων εταιρειών στην αγορά. Οι παρασχεθείσες, από ειδικούς του κράτους, πληροφορίες εμφανίζονται στον Πίνακα 13.

Μπορούμε να δούμε ότι στις περισσότερες χώρες, υπάρχει ανταγωνισμός και στις τιμές και στις υπηρεσίες. Παρόλα αυτά, βρίσκουμε πολλές μονοπωλιακές αγορές, με πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά (Κύπρος και Ελλάδα με κυβερνητικά συστήματα, Αυστρία και Λουξεμβούργο με συστήματα επιδοτήσεων και Ιρλανδία όπου δεν υπάρχουν επιδοτήσεις και με μία αγορά με πολύ μικρό ενδιαφέρον).

Πίνακας Νο.13 Κατάσταση αγοράς της αγροτικής ασφάλισης

Χώρα	Υπάρχει ανταγωνισμός στις τιμές ?	Υπάρχει ανταγωνισμός στην ποιότητα των υπηρεσιών?	Υπάρχει επικρατούσα Εταιρεία ?	Ποσοστό της επικρατούσας Εταιρείας στην αγορά
Βέλγιο	Ναι		KBC, AXA, OFH	-
Βουλγαρία	Ναι	Ναι	Όχι. Υπάρχουν 3 ή 4 ηγέτιδες Εταιρείες	-
Κύπρος	Όχι	Όχι	Αγροτικός Ασφαλιστικός Οργανισμός (δημόσιο, υποχρεωτικά)	100%
Τσεχία			Ceska pojistovna Generali pojistovna	86,1% 11,3%
Δανία	Ναι	Ναι	5 Εταιρείες	45%, 28, 13%, 10%, 2%
Γερμανία	Ναι	Ναι	Vereingte Hagelversicherung VVaG	Περίπου 60%
Εσθονία	-	-	IF Eesti Kindlustus Ergo	47% 24%
Ιρλανδία	Όχι	Όχι	FBD Insurances plc	100%
Ελλάδα	Όχι. Για την υποχρεωτική ασφάλιση από τον ΕΛ.Γ.Α το ασφάλιστρο είναι καθορισμένο από το Νόμο. Στον ελεύθερο ανταγωνισμό η ασφάλιση της Υδατοκαλλιέργειας	Όχι Στον ελεύθερο ανταγωνισμό η ασφάλιση της Υδατοκαλλιέργειας	Υπάρχει μόνο μία Εταιρεία, η Αγροτική Ασφαλιστική Α.Ε., που δραστηριοποιείται στον τομέα ασφάλισης των καλλιεργειών και ζωικού κεφαλαίου.	Σχεδόν το 100% της ασφάλισης καλλιεργειών και ζωικού κεφαλαίου καλύπτεται από των ΕΛΓΑ
Ισπανία	Όχι. Τα τιμολόγια καθορίζονται από την Κοινοπραξία Agroseguro S.A. Πρέπει να αιτιολογούνται αλλαγές στα ασφάλιστρα τόσο στον ENESA όσο και στους οργανισμούς των αγροτών.	Ναι στην προσοχή προς τον πελάτη και την ποιότητα των υπηρεσιών, αλλά όχι στις προσφερόμενες εγγυήσεις ούτε στον υπολογισμό των ζημιών.	Η Agroseguro είναι μία κοινοπραξία όλων των Ασφαλιστικών Εταιρειών η οποία παρέχει Αγροτική Ασφάλιση (33 Εταιρείες)	Agroseguro 100% MAPFRE κατέχει το 22,5% της Agroseguro
Γαλλία	Ναι	Ναι	GROUPAMA	Περ.50% του 60% (παραδοσιακά Συμβόλαια)
Ιταλία	Ναι, αλλά οι Εταιρείες φροντίζουν να προσαρμόζουν τα τιμολόγια τους στην παράμετρο αναφοράς επιδότησης που καθορίζεται από τον ISMEA	Ναι	FATA Assicurazioni, στην οποία ανήκει ο Όμιλος της GENERALI, από το 2000	Και οι δύο, από την άποψη των ασφαλιζόμενων κεφαλαίων και των εισπραγμένων ασφαλιστρών. FATA 13% Generali Group 22%
Λετονία	(Ναι)	Δεν υπάρχει προτεραιότητα	IJSC Balta IJSC BTA	50% 25%
Λιθουανία	Όχι στην ασφάλιση Καλλιεργειών	(Ναι)	1 Ασφαλιστική Καλλιεργειών & 7 Ασφαλιστικές Ζωικού κεφαλαίου	100% 1 με 60%
Λουξεμβούργο	Όχι	Όχι	Vereinigete Hagelversicherung VVaG	100%

Χώρα	Υπάρχει ανταγωνισμός στις τιμές ?	Υπάρχει ανταγωνισμός στην ποιότητα των υπηρεσιών?	Υπάρχει επικρατούσα Εταιρεία ?	Ποσοστό της επικρατούσας Εταιρείας στην αγορά
Ουγγαρία	Ναι	Ναι	Allianz-Hungaria Garanzia Generali	46,9% 26,6% 15,8%
Ολλανδία	Ναι για τις καλλιέργειες. Όχι για το ζωικό κεφάλαιο, όπου το ταμείο χρηματοδοτείται από τις εισφορές	Ναι για τις καλλιέργειες	Όχι	-
Αυστρία	Όχι	Όχι	Die Osterreichsche Hagelverisicherung VVaG, η οποία ιδρύθηκε από 17 Ασφαλιστικές Εταιρείες σαν ένας αμοιβαίος Οργανισμός.	100%
Πολωνία	Ναι	Ναι	Η πρώην Κρατική Εταιρεία PZU SA	περ. 67%
Πορτογαλία	Ναι	Ναι	Ναι	45%
Ρουμανία	Ναι	Ναι	Agras Asirom Generali Allianz Tiriac	25% 28% 19% 17%
Σλοβενία	Ναι	Ναι	Ναι	Τα 2/3 των ασφαλιστρων
Σλοβακία	Ναι	Ναι	Allianz Slovakia Uniqa Generali	
Φινλανδία	Ναι	Ναι	Lähivakuutus Tapiola-group	40 – 45% 40 – 45%
Σουηδία	Θεωρητικά Ναι	Θεωρητικά Ναι	Agria (Lanforsakringar)	75% στην ασφάλιση Καλλιεργειών 90-100% στην ασφάλιση ζωικού κεφαλαίου
Αγγλία	Ναι	Ναι	Εθνική Εταιρεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης Αγροτών	75%
(Κροατία)	Ναι	Ναι	Croatia Osiguranje	70%
(Τουρκία Από το 2006)	Όχι	Ναι	Basak (τμήμα της Τράπεζας Αγροτικών Πιστώσεων) Guven	50% 20%

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Report 2008

Οι χώρες που δεν έχουν ανταγωνισμό στις τιμές αλλά έχουν ανταγωνισμό στις υπηρεσίες είναι επίσης λίγες, και με πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά. Η Λιθουανία στην ασφάλιση καλλιεργειών, η Ισπανία και η Τουρκία επίσης. Όλες οι άλλες χώρες έχουν, θεωρητικά, μία ελεύθερη και ανταγωνιστική αγροτική ασφαλιστική αγορά. Παρόλα αυτά, αν κοιτάξουμε λεπτομερέστερα, βλέπουμε ότι αυτές οι αγορές είναι στα χέρια λίγων εταιρειών. Από τις 22 περιπτώσεις, βρίσκουμε 10 όπου υπάρχει μόνο μία επικρατούσα εταιρεία (συμπεριλαμβανομένης της Κροατίας και του τομέα Ιδιωτικής Ασφάλισης στην Ελλάδα). Υπάρχουν τέσσερις χώρες με δύο κυρίαρχες εταιρείες και τρεις με 3 κυρίαρχες εταιρείες, υπάρχουν μόνο πέντε περιπτώσεις με περισσότερες από τρεις κυριαρχούσες ασφαλιστικές εταιρείες στην αγορά. Οι ακραίες περιπτώσεις είναι η ασφάλιση ζωικού κεφαλαίου στη Λιθουανία με επτά εταιρείες και η Ολλανδία, όπου προφανώς δεν υπάρχει κυριαρχούσα εταιρεία.

Συμπερασματικά, μπορούμε να δούμε μια πιο διευρυμένη κατάσταση με κοινά χαρακτηριστικά όπου οι περισσότερες χώρες είναι «παίχτες» λίγων αγορών, με μία ή δύο κυρίαρχες εταιρείες σ' αυτόν τον πολύ συγκεκριμένο τομέα της αγροτικής ασφάλισης.

5.6. Τεχνικές πτυχές της αγροτικής ασφάλισης σε επίπεδο προϊόντος

Στο κεφάλαιο αυτό, εισερχόμαστε, με περισσότερες λεπτομέρειες, στις τεχνικές πτυχές μεμονωμένων ασφαλιστικών προϊόντων. Αυτές οι τεχνικές θα μας επιτρέψουν να έχουμε μία σε βάθος κατανόηση των πληροφοριών που παρέχονται από τα ενημερωτικά δελτία, σχετικά με τα διαφορετικά ασφαλιστικά προϊόντα που υπάρχουν στις διάφορες χώρες.

Τα τεχνικά χαρακτηριστικά των αγροτικών ασφαλίσεων θα έπρεπε να έχουν ως σκοπό την παροχή ενός σωστού αναλογιστικού συστήματος. Η σωστή χρήση τους στον ασφαλιστικό σχεδιασμό βοηθά στην αποφυγή των προβλημάτων του ηθικού κινδύνου και της δυσμενούς επιλογής. Μπορεί επίσης να δημιουργήσει, στην αγροτική ασφάλιση, κινδύνους – ειδικούς συστημικούς κινδύνους – από τη μία πλευρά ασφαλισμούς για τους ασφαλιστές και από την άλλη προσιτούς για τους αγρότες.

Οι πλέον σημαντικές τεχνικές πτυχές της αγροτικής ασφάλισης είναι:

- καλυπτόμενοι από την ασφάλιση κίνδυνοι
- προϊόντα που συμπεριλαμβάνονται στην ασφάλιση
- ενεργοποίηση συμβάντων και απαλλαγές
- τιμολόγια ασφαλιστρών και σύστημα τιμολόγησης
- ύψος επιδοτήσεων
- σύστημα bonus/malus
- εκτίμηση ζημίας
- συντελεστής ζημίας
- αντασφάλιση

5.6.1. Αγροτική ασφάλιση και ασφαλισμένοι κίνδυνοι στην Ευρώπη

Τα περισσότερα είδη ασφάλισης έχουν ήδη ορισθεί. Η ασφάλιση μονού κινδύνου (ειδικά στην ασφάλιση χαλαζιού), έχει μακρά παράδοση και είναι καλά ανεπτυγμένη στην Ευρώπη.

Μερικά ασφαλιστήρια συμβόλαια καλύπτουν, επίσης, τον κίνδυνο έναντι παγετού ή έναντι ενός περιορισμένου αριθμού μετεωρολογικών φαινομένων. Αυτά τα ασφαλιστήρια είναι γνωστά ως ασφαλιστήρια συνδυασμένου κινδύνου ή ως ασφαλιστήρια πολλαπλών κινδύνων. Τα συστήματα συνδυασμένης ασφάλισης (ασφάλιση πολλαπλών κινδύνων ή ασφάλιση απόδοσης) είναι ανεπτυγμένα μόνον σε λίγες χώρες. Συνήθως, οι ιδιωτικές εταιρείες ασφαλίζουν μόνο χαλάζι και φωτιά ή έναν περιορισμένο αριθμό κινδύνων και, όσο η κυβερνητική συμμετοχή στις ασφαλίσσεις αυξάνεται, τόσο περισσότερες συνδυασμένες καλύψεις έναντι όλων των κλιματικών κινδύνων θα παρέχονται.

Η κάλυψη έναντι του κινδύνου της ξηρασίας, ως ένας από τους πιο δύσκολα ασφαλίσιμους κλιματικούς κινδύνους στην γεωργία (διότι μπορεί να επηρεάσει μία μεγάλη περιοχή), συνήθως δεν συμπεριλαμβάνεται στην συνδυασμένη ασφάλιση κινδύνων, ενώ συνήθως συμπεριλαμβάνεται στην ευρεία κάλυψη έναντι όλων των κλιματικών κινδύνων της ασφάλισης απόδοσης.

Παρόλα αυτά, εξετάζοντας τις τεχνικές πτυχές, φαίνεται αναγκαίο να διευκρινίσουμε από τεχνικής άποψης, ότι υπάρχουν διάφορα είδη ασφάλισης που υπάγονται στον κλάδο «ασφάλιση απόδοσης». Καμιά φορά αναφέρονται ως ασφάλιση απόδοσης αλλά επίσης ως ασφάλιση διαφόρων κινδύνων. Το κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι, παρέχουν κάλυψη για την απόδοση έναντι όλων των κυρίων κλιματικών κινδύνων που μπορεί να επηρεάσουν τις αποδόσεις (ασθένειες φυτών και πανώλη δεν καλύπτονται στις περισσότερες περιπτώσεις).

Αυτά τα είδη ασφάλισης λειτουργούν με διαφορετικό τρόπο στην ασφάλιση πολλαπλών κινδύνων καλλιεργειών στις ΗΠΑ (MPCI – multi peril crop insurance). Η ασφάλιση πολλαπλών κινδύνων καλλιεργειών είναι μία ασφάλιση απόδοσης που παρέχει κάλυψη έναντι όλων των πιθανών φυσικών κινδύνων που μπορεί να προκαλέσουν μία μείωση στην αποδόση καλλιεργειών, συμπεριλαμβανομένων της πανώλης και των ασθενειών. Στην ασφάλιση πολλαπλών κινδύνων καλλιεργειών, οι ζημιές υπολογίζονται απλά ως η διαφορά μεταξύ της εγγυημένης απόδοσης και της αναμενόμενης απόδοσης.

Αντίθετα, στις ασφαλίσσεις απόδοσης της Ισπανίας και γενικά της Ευρώπης, για τον καθορισμό των ζημιών είναι απαραίτητο να εξακριβωθεί ποιος ήταν ο κίνδυνος που προκάλεσε την ζημιά, αν η ζημιά έχει χαρακτήρα «περιοχής» (αυτό σημαίνει ότι ο κίνδυνος δεν επηρέασε μόνον ένα μεμονωμένο αγρότη), και αν είναι επίσης αναγκαίο η ασφαλισμένη ή η εγγυημένη απόδοση να μπορεί να διορθωθεί σύμφωνα με τις συνθήκες παραγωγής της ασφαλισμένης μονάδας εκμετάλλευσης.

Μια σοβαρή διαφορά είναι ότι το Ευρωπαϊκό μοντέλο έχει μεγαλύτερο κόστος διακανονισμού ζημιών, αλλά βοηθά στην αποφυγή ηθικού κινδύνου, ο οποίος αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα για το ασφαλιστικό σύστημα των ΗΠΑ.

Στον Πίνακα 14 συνοψίζονται οι διαθέσιμες πληροφορίες για ένα μεγάλο αριθμό τύπων ασφάλισης σε διαφορετικές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προσδιορίζοντας τους καλυπτόμενους κινδύνους και για ποια προϊόντα . Ο αριθμός των διαφόρων ασφαλιστικών τύπων είναι πολύ υψηλός, για παράδειγμα στην Ισπανία αγγίζουν τους 150. Οι τύποι έχουν ομαδοποιηθεί ώστε οι πληροφορίες να είναι αφομοιώσιμες.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

5.6.2. Απαλλαγές στην αγροτική ασφάλιση

Το κεφάλαιο αυτό ασχολείται με κάποια ασφαλιστικά χαρακτηριστικά σχετικά με την κάλυψη και την αποφυγή του προβλήματος του ηθικού κινδύνου. Αυτά είναι το ύψος της κάλυψης, η προνομιακή απαλλαγή, το όριο ή όριο πυροδότησης συμβάντος, και άλλα είδη απαλλαγών.

Το **ύψος της κάλυψης** αναφέρεται στην αναλογία της ασφαλιζόμενης αξίας που καλύπτεται αποτελεσματικά από την ασφάλιση. Το **όριο ή όριο πυροδότησης** συμβάντος είναι το ποσοστό της ασφαλισμένης αξίας το οποίο πρέπει να υπερβούν οι απώλειες ώστε να πυροδοτηθεί ο μηχανισμός πληρωμής. Όταν γίνει αυτή η υπέρβαση η πληρωμή αποζημίωσης γίνεται για το συνολικό ποσό της ζημίας, ή για μέρος αυτής.

Η **απευθείας απαλλαγή** είναι το καθορισμένο ποσό της ζημίας, ως ποσοστό του ασφαλιζόμενου ποσού, το οποίο πάντα θα καταβάλλεται από τον ασφαλισμένο. Στην πραγματικότητα, ένα ύψος κάλυψης του 80% θα έχει την ίδια επίδραση στην ασφάλιση όπως μία 100% κάλυψη συν μία απευθείας απαλλαγή της τάξεως του 20%. Η **σχετική απαλλαγή** είναι ένα ποσοστό της ζημίας που δεν καλύπτεται από τον ασφαλιστή αλλά καταβάλλεται (βαρύνει) τον ασφαλισμένο.

Είναι φανερό ότι οι περισσότεροι τύποι ασφάλισης έχουν, το λιγότερο, ένα απ'αυτά τα χαρακτηριστικά, είτε ένα ύψος κάλυψης χαμηλότερο του 100%, ή μια απευθείας απαλλαγή, ή ένα άλλο είδος απαλλαγής. Έτσι αποφεύγεται ο ηθικός κίνδυνος διότι, κάθε φορά που συμβαίνει μια ζημία ο ασφαλισμένος θα βαρύνεται, το λιγότερο, με ένα μέρος της. Με τον τρόπο αυτό, υπάρχουν λιγότερα κίνητρα αύξησης της έκθεσης σε κίνδυνο λόγω της ασφάλισης.

Οι ζημίες επί των οποίων εφαρμόζονται οι διαφορετικές απαλλαγές μπορούν να αξιολογηθούν ανά έκταση, ανά καλλιέργεια (όλες οι εκτάσεις του κτήματος με το ίδιο είδος καλλιέργειας), ή ακόμα ανά κτήμα στην περίπτωση των ασφαλιστικών προϊόντων ολικής εκμετάλλευσης.

Σε κάποιες περιπτώσεις, κυρίως στις ασφαλίσσεις μονού κινδύνου, όπως ασφάλιση χαλαζόπτωσης, οι ζημίες και οι απαλλαγές υπολογίζονται ανά έκταση.

Εξετάζοντας τον Πίνακα 15 παρατηρούμε μια διαφοροποίηση των διαφόρων απαλλαγών με μία διακύμανση από 0 έως 40% και περισσότερο. Αλλά, μπορούν να επισημανθούν μερικές γενικεύσεις, όπως:

- Όσο υψηλότερος είναι ο κίνδυνος τόσο υψηλότερες είναι οι απαλλαγές. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι ο κίνδυνος είναι υψηλός (υψηλή χρονική συχνότητα, ή επίδραση σε μεγάλη έκταση), ή τα καλυπτόμενα προϊόντα έχουν μεγάλη ευαισθησία (π.χ. φρούτα, λαχανικά).

Παραδείγματα:

- ✓ Η χαλαζόπτωση είναι ένας πολύ τοπικός κίνδυνος, διαφορετικός από την ξηρασία που μπορεί να επηρεάσει μία ολόκληρη χώρα ή μία καλλιεργητική περίοδο.
- ✓ Τα επιτραπέζια (φαγώσιμα) μήλα είναι πολύ ευαίσθητα στο χαλάζι. Μπορούν να πωληθούν μόνο σε βιομηχανία χυμών ακόμα και μετά από μέτριο χαλάζι.

- Στην δημιουργία μεμονωμένων ασφαλιστικών σχημάτων, φτιαγμένων ανάλογα με τις απαιτήσεις των πελατών, χρησιμοποιούνται διαφορετικές απαλλαγές, έτσι είναι στην κρίση των αγροτών να διαλέξουν μία υψηλότερη απαλλαγή και να πληρώσουν χαμηλότερα ασφάλιστρα.
- Σε γενικές γραμμές, τα νέα ασφαλιστικά προϊόντα , στα οποία είτε η ασφαλιστική εμπειρία είναι μικρή είτε δεν υπάρχει καθόλου, έχουν υψηλότερες απαλλαγές.

ΓΑΛΛΙΚΟ ΓΕΡΑΝΟ

5.6.3 Ποσοστά ασφαλίστρου σε επίπεδο προϊόντος

Έχουμε ήδη μιλήσει, προηγούμενα, για τα ποσοστά ασφαλίστρου, όταν αναφερθήκαμε στο μέσο όρο ποσοστών σε επίπεδο χώρας. Στο κεφάλαιο αυτό, αναλύουμε τα συγκεκριμένα ποσοστά ασφαλίστρου σε σχέση με ένα τύπο ασφαλιστικού προϊόντος. Τα ποσοστά αυτά παρουσιάζονται στον Πίνακα 16 για διάφορες χώρες, και εμφανίζονται μαζί με τις χορηγηθείσες επιδοτήσεις και τις απαλλαγές που χρησιμοποιούνται.

Μεταξύ άλλων, το ύψος των ποσοστών ασφαλίστρου στην ασφάλιση καλλιεργειών, γενικά, εξαρτάται από:

- την χρονική συχνότητα των κινδύνων και την περιοχή.
- το είδος του κινδύνου (π.χ., το χαλάζι ως ένας πολύ τοπικός κίνδυνος, η ξηρασία ως κίνδυνος μεγάλης περιοχής).
- την ευαισθησία των καλλιεργειών.
- τον αριθμό των καλυπτόμενων κινδύνων (μονός κίνδυνος, ασφάλιση διαφόρων κινδύνων).
- τον αριθμό των ασφαλισμένων, για την διασπορά των κινδύνων.
- άλλες τεχνικές, όπως οι απαλλαγές.

Εκτός της γεωγραφικής μεταβλητότητας μεταξύ των κρατών, υπάρχει μία μεγάλη μεταβλητότητα των ασφαλιστικών προϊόντων δια μέσου της Ευρώπης, που εξαρτάται από τους κινδύνους και τα είδη των καλλιεργειών που καλύπτονται. Έτσι βρίσκουμε χαμηλά ποσοστά ασφαλίστρου για την ασφάλιση χαλαζιού (2.3% στην Ελλάδα), για μερικές ασφαλίσσεις ζωικού κεφαλαίου, ανάλογα με τον ασφαλιζόμενο κίνδυνο (1% για πουλερικά στην Ελλάδα) και για τις υδατοκαλλιέργειες (11.5%).

Τα ασφαλιστήρια συμβόλαια για κινδύνους που προκαλούν μεγαλύτερες ή συχνότερες απώλειες μπορεί να είναι 7-8% (συμβόλαια διαφόρων κινδύνων ή ασφάλισης απόδοσης στην Ιταλία) και 8% για το ζωικό κεφάλαιο (βοοειδή στην Ελλάδα). Τα ποσοστά ασφαλίστρου για χαλάζι στην Αυστρία είναι γύρω στο 2.8% για τις αρόσιμες καλλιέργειες, 6.5% για τον οίνο και κατά μέσο όρο 14% για φρούτα. Δυστυχώς, η Ισπανία δεν έχει δώσει σχετικά στοιχεία.

Τα ποσοστά ασφαλίστρου για την ασφάλιση διαφόρων κινδύνων (απόδοση) στην Γαλλία είναι αρκετά χαμηλά, κι'αυτό γιατί η κύρια ασφαλισμένη παραγωγή είναι πεδινές καλλιέργειες (δημητριακά και ελαιούχοι σπόροι).

Κοιτάζοντας τους προηγούμενους Πίνακες που αφορούν τα ασφαλιστικά και τους καλυπτόμενους κινδύνους στην Ευρώπη, μπορούμε να δούμε μεγάλη διαφοροποίηση στα ασφαλιστικά προϊόντα, η οποία εξηγεί τις δυσκολίες στην σύγκριση των ποσοστών ασφαλίστρων από την μία πλευρά, και από την άλλη στην μηχανογράφηση (computing) των ποσοστών ασφαλίστρου. Ένας, όμως κατά προσέγγιση, μέσος όρος μπορεί να δοθεί, όπως φαίνεται στον Πίνακα 16.

Πίνακας Νο. 16 Μέσος όρος ποσοστών ασφαλιστρου

	Μέσος όρος ασφαλιστρου σε ποσοστό
Αρόσιμες καλλιέργειες	1-3% περιορισμένη κάλυψη
Αρόσιμες καλλιέργειες	3-7% ευρεία κάλυψη
Οινοποιήσιμα σταφύλια	6-8%
Λαχανικά	5-9%
Φρούτα	8-14%

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Reports 2008

5.7. Ο ρόλος και το κόστος της Αντασφάλισης

5.7.1. Ιδιωτική ή δημόσια αντασφάλιση

Στις περισσότερες χώρες, την αντασφάλιση αναλαμβάνουν ιδιωτικές εταιρείες. Οι κυρίαρχες αντασφαλιστικές εταιρείες στην Ευρώπη είναι: η Munich Re, Swiss Re, Hannover Re, Partner Re, SCOR, Mapfre και μερικές άλλες.

Παρόλα αυτά, υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις όπου την αντασφάλιση διαχειρίζονται, εν μέρει ή ακόμα και σε σύνολο, κυβερνητικές ή δημόσιες εταιρείες. Μία τέτοια περίπτωση είναι η Πορτογαλία και σε μία μικρή έκταση η Ισπανία και η Ιταλία. Στην Πορτογαλία, το κύριο τμήμα της αντασφάλισης γίνεται μέσω ενός δημόσιου αντασφαλιστικού συστήματος. Αναλαμβάνει το 85% των ζημιών πάνω από ένα συγκεκριμένο όριο. Η προσχώρηση στο μηχανισμό αυτό είναι εθελοντική, αλλά μέχρι τώρα, όλες οι ασφαλιστικές εταιρείες που πουλάνε ασφάλιση καλλιεργειών έχουν προσχωρήσει στο σύστημα αυτό.

Στην Ισπανία, υπάρχει μία υποχρεωτική δημόσια αντασφάλιση, την οποία έχει αναλάβει το Συμβούλιο Ασφαλιστικών Αποζημιώσεων (*Consortio de Compensacion de Seguros – CCS*). Το Συμβούλιο αυτό είναι μία δημόσια εταιρεία αλλά, από οικονομικής απόψεως λειτουργεί σαν αντασφαλιστική εταιρεία. Η εταιρεία αυτή αντασφαλίζεται σε διεθνείς ιδιωτικές εταιρείες. Επίσης, οι ιδιωτικές εταιρείες μπορούν ελεύθερα να αντασφαλίσουν το μερίδιό του κινδύνου που επιθυμούν μέσω της διεθνούς αντασφαλιστικής αγοράς.

Στην περίπτωση της Ιταλίας, υπάρχει ένα δημόσιο ταμείο αντασφάλισης. Δημιουργήθηκε για να βοηθήσει την ανάπτυξη των νέων ασφαλιστικών προϊόντων διαφόρων κινδύνων (και πολλαπλών κινδύνων που περιλαμβάνουν περισσότερους από ένα ζευγάρι κινδύνων), έτσι λειτουργεί μόνο γι'αυτούς τους τύπους της ασφάλισης. Το ταμείο αυτό ιδρύθηκε το 2000, με βάση το νόμο για τον προϋπολογισμό, αλλά τέθηκε για πρώτη φορά σε λειτουργία το 2004 (η καθυστέρηση αυτή ήταν λόγω της σχετικής κοινοποίησης στην ΕΕ). Λειτουργεί στα πλαίσια του Αντασφαλιστικού Σχεδίου (γενική υπουργική απόφαση για όλες τις αντασφαλίσεις).

5.7.2. Τύποι αντασφαλίσεων: αναλογικής συμμετοχής (*quota share*) και περιορισμού ζημιών (*stop-loss*)

Υπάρχουν, κυρίως, δύο τύποι αντασφάλισης: μη-αναλογική αντασφάλιση και αναλογική ή κατ'αναλογία (*pro-rata*) αντασφάλιση.

1. **Μη-αναλογική αντασφάλιση (non-proportional)** : Η αντασφαλιστική κάλυψη βασίζεται στην ζημία. Ο αντασφαλιστής αναλαμβάνει την ζημία πάνω από ένα συγκεκριμένο όριο της ζημίας. Είναι παρόμοιο με την ασφάλιση με απευθείας απαλλαγή.

Αντασφάλιση περιορισμού ζημιών (stop loss): Ο αντασφαλιστής αναλαμβάνει ζημίες πάνω από ένα καθορισμένο όριο του ετήσιου ισοζυγίου (ετήσιες ζημίες ή συντελεστής ζημιών) της ασφαλιστικής εταιρείας.

Αντασφάλιση υπερβάλλοντος ποσού ζημίας (excess of loss): Ο αντασφαλιστής αναλαμβάνει ζημίες πάνω από ένα καθορισμένο ποσό ζημιών. Αυτό γίνεται ανά σύμβαση ή να συσσωρευθεί για όλες τις συμβάσεις που καλύπτουν κάποιους κινδύνους.

2. **Αναλογική Αντασφάλιση (proportional)** : Η αντασφαλιστική κάλυψη βασίζεται στο ασφαλισμένο ποσό. Είναι παρόμοιο με την ασφάλιση με την σχετική απαλλαγή. Υπάρχουν τέσσερις, κυρίως, τύποι δομής της αναλογικής αντασφάλισης: αναλογική συμμετοχής (*quota share*), αντασφάλιση μεταβλητής ποσοστιαίας συμμετοχής (*variable quota share*), αντασφάλιση υπερβάλλοντος κεφαλαίου (*surplus reinsurance*) και αντασφάλιση υπερβάλλοντος κεφαλαίου γραμμής (*surplus reinsurance with a table of lines*). Η αντασφάλιση αναλογικής συμμετοχής είναι η πλέον συνήθης στην αγροτική ασφάλιση.

Αντασφάλιση αναλογικής συμμετοχής: Ο αντασφαλιστής αναλαμβάνει ένα καθορισμένο ποσοστό κινδύνου (καλυπτόμενο ασφαλισμένο ποσό) για το ίδιο ποσοστό επί του ασφαλιστρού, μείον μίας παροχής προς την εκχωρούσα τον κίνδυνο εταιρεία για τα σχετικά της έξοδα. Ή, δίνοντας ένα παρόμοιο αποτέλεσμα, ο αντασφαλιστής αναλαμβάνει ένα ποσοστό της ζημίας της εταιρείας και έχει την ίδια συμμετοχή στο κέρδος.

Η αντασφάλιση αναλογικής συμμετοχής (*quota share*) χρησιμοποιείται επίσης για να βελτιώσει τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας του ασφαλιστή (π.χ. καινούργιες ή μικρές ασφαλιστικές εταιρείες), διότι σ'αυτό τον τύπο της αντασφάλισης ο ασφαλιστής προσφέρει ένα, λίγο ως πολύ, μεγάλο αριθμό των καλυφθέντων ασφαλιζομένων κεφαλαίων στον αντασφαλιστή, κι'αυτό μειώνει την ευθύνη των ιδίων κεφαλαίων του ασφαλιστή.

Η αντασφάλιση περιορισμού ζημίας (*Stop-loss*) και η αντασφάλιση αναλογικής συμμετοχής (*quota share*), είναι τα δύο συστήματα που χρησιμοποιούνται περισσότερο στα σχήματα των αγροτικών ασφαλίσεων.

Ένα απλό παράδειγμα για να κατανοήσουμε ότι, η αντασφάλιση περιορισμού ζημίας και η αντασφάλιση αναλογικής συμμετοχής λειτουργούν ως μέρος των κερδών και των ζημιών των εταιρειών είναι: αναλογική αντασφάλιση σε ποσοστό 25% σημαίνει ότι, όταν τα ασφάλιστρα είναι μεγαλύτερα από τις αποζημιώσεις, η αντασφαλιστική εταιρεία εισπράττει το 25% των κερδών. Στα έτη όπου οι πληρωθείσες αποζημιώσεις υπερβαίνουν τα συνολικά εισπραγμένα ασφάλιστρα, η αντασφαλιστική εταιρεία πληρώνει 25% της υπέρβασης των αποζημιώσεων.

Για την ανασφάλιση περιορισμού ζημίας, μπορούν να δημιουργηθούν διαφορετικά στρώματα και για κάθε στρώμα υπολογίζεται διαφορετικό ποσοστό ασφαλιστρού. Μερικές φορές, για το πρώτο στρώμα, χρησιμοποιείται μία σχετική απαλλαγή επειδή η συχνότητα ζημίας είναι υψηλότερη.

5.7.3. Τύποι ανασφαλίσεων στις Ευρωπαϊκές χώρες

Οι κύριοι τύποι ανασφάλισης και τα χαρακτηριστικά τους στις Ευρωπαϊκές χώρες εμφανίζονται στον Πίνακα 17. Μπορούμε να προχωρήσουμε σε μία πιο βάθος επεξήγηση των τύπων των ανασφαλιστικών συμφωνιών, λίγων χωρών, για τις οποίες έχουμε συλλέξει λεπτομερέστερες πληροφορίες. Μία από αυτές είναι, η Αυστρία, η οποία αποτελεί παράδειγμα ενός καθ'ολοκληρία συστήματος ιδιωτικής ανασφάλισης, η Ιταλία και η Ισπανία έχουν μεικτά συστήματα, και η Πορτογαλία αποτελεί το παράδειγμα ενός καθαρά δημοσίου ανασφαλιστικού συστήματος.

Στην Αυστρία υπάρχει μία αναλογική ανασφάλιση, από τις ασφαλιστικές εταιρείες που έχουν θεμελιώσει τις γεωργικές ασφαλίσεις σαν αλληλοασφαλιστικός οργανισμός. Με το συμφωνητικό αυτό της αναλογικής ανασφάλισης, οι θεμελιώτριες εταιρείες εισπράττουν το 25% των κερδών για τα έτη όπου ο συντελεστής ζημίας είναι χαμηλότερος του 1, και για τα έτη όπου ο συντελεστής ζημίας είναι πάνω από 1 αναλαμβάνουν το 25% των ζημιών που υπερβαίνουν το 100%. Σε όλες τις περιπτώσεις, μία επιπλέον παροχή (τα ασφαλιστρα που ο ασφαλιστής λαμβάνει από τον ανασφαλιστή για τα διαχειριστικά κόστη, γύρω στο 20%), πρέπει να ληφθεί υπόψη (από το κέρδος ή από τις ζημιές). Οι ετήσιοι συντελεστές ζημίας (συμπεριλαμβανομένων των εξόδων πραγματογνωμοσύνης της ζημίας), ποικίλουν από 38% για το 2001 σε 140% το 2000. Ο μέσος όρος των τελευταίων 10 ετών είναι περίπου 74%.

Στην Ιταλία, υπάρχουν και τα δύο σχήματα ανασφάλισης περιορισμού ζημίας, δηλαδή ιδιωτική και δημόσια. Η ιδιωτική ανασφάλιση περιορισμού ζημίας εφαρμόζεται στο 40% των κινδύνων που έχουν αναληφθεί απευθείας από τις εταιρείες, ήτοι η αναλογία που δεν μεταβιβάστηκε στους ανασφαλιστές σαν ανασφάλιση αναλογικής συμμετοχής. Κατά γενικό τρόπο, οι εταιρείες πληρώνουν αποζημιώσεις κάθε χρόνο, μέχρι ένα ανώτατο ποσό, από τα χρήματα που εισπράττουν από τα ασφαλιστρα (το οποίο μπορεί να είναι 110%, έτσι ώστε τα ποσά πάνω από το 110% να καταβάλλονται από την ανασφάλιση περιορισμού ζημιών).

Έχουν επίσης ένα ανώτερο όριο 5 εκατομμυρίων Ευρώ για τα ασφαλιστήρια συμβόλαια κατά κινδύνου χαλαζόπτωσης. Η δημόσια ανασφάλιση στην Ιταλία εφαρμόζεται στα νέα ασφαλιστικά προϊόντα. Λειτουργεί με ένα διαφορετικό τρόπο για τα προϊόντα ασφάλισης διαφόρων και πολλαπλών κινδύνων.

Τα σχήματα διαφόρων κινδύνων ανασφαλίζονται με ανασφάλιση περιορισμού ζημίας και τα σχήματα πολλαπλών κινδύνων με αναλογική ανασφάλιση. Αλλά, σε γενικές γραμμές το 80% της δημόσιας ανασφάλισης είναι περιορισμού του κινδύνου (*stop loss*). Το ποσοστό το οποίο ανασφαλίζεται είναι διαφορετικό για κάθε εταιρεία.

Στην Ισπανία, παρέχεται δημόσια ανασφάλιση περιορισμού ζημίας και αναλογικής συμμετοχής από το Συμβούλιο Ασφαλιστικών Αποζημιώσεων προς την κοινοπραξία

των ασφαλιστικών εταιρειών, και επίσης ιδιωτική ανασφάλιση περιορισμού ζημίας για το μερίδιο του κινδύνου που αναλαμβάνουν απευθείας οι εταιρείες.

Στην Πορτογαλία οι εταιρείες πληρώνουν στην κυβέρνηση ένα ποσοστό των ασφαλίσεων τους ως ανασφάλιστρο. Η ανασφάλιση είναι τύπου περιορισμού ζημίας με μία σχετική απαλλαγή. Το έναυσμα για να τεθεί σε εφαρμογή η ανασφάλιση του περιορισμού της ζημίας είναι ένα ποσοστό των ασφαλίσεων, το οποίο κυμαίνεται από 65% έως 110%, ανάλογα με τις καλλιέργειες και τις περιφέρειες. Όταν οι αποζημιώσεις υπερβαίνουν αυτό το ποσοστό, τα συστήματα δημόσιας ανασφάλισης αναλαμβάνουν το 85% των αποζημιώσεων πάνω από αυτό το ποσοστό πυροδότησης.

Πίνακας Νο. 17 Η ανασφάλιση στις Ευρωπαϊκές χώρες, τύποι & χαρακτηριστικά

Χώρα	Ιδιωτική ή Δημόσια	Κύριοι Ανασφαλιστές	Τύποι ανασφαλίσεων & ποσοστά
Βέλγιο	Ιδιωτική	Swiss Re και Munich Re	-
Βουλγαρία	Ιδιωτική	-	Αναλογική & Περιορισμός Ζημιών
Τσεχία	Ιδιωτική	Swiss Re, άλλοι	-
Δανία	Ιδιωτική	-	-
Γερμανία	Ιδιωτική	Munich Re, Swiss Re Germany, Axa Re, Partner Re, GE Frankona, κ.ά.	Αναλογική & Περιορισμός Ζημιών
Εσθονία	-	-	-
Ιρλανδία	-	-	-
Ελλάδα	Ιδιωτική για την Αγροτική ΑΕΓΑ (ο ΕΛ.Γ.Α δεν Αντασφαλίζεται)	Munich Re, Mapfre	Περιορισμός Ζημιών Χαλαζιού (ποσοστά περίπου 4.5 % μέχρι το 2002, 14.5 % το 2003)
Ισπανία	Δημόσια από την CCS + Συμπληρωματική Ασφάλιση από διεθνείς Εταιρείες + Ιδιωτική Αντασφάλιση της CCS	CCS (Consortio de compensación de seguros) + Partner Re + Swiss Re (αντασφαλίζει την CCS)	CCS: 10 % αναλογική και Περιορισμός ζημιών (ποσοστά: ειδικά συμβόλαια 23 % ή 19% και κλασικά συμβόλαια 14% ή 2%) + Συμπληρωματική ασφάλιση Περιορισμού ζημιών (ποσοστό 2%) + Περιορισμός Ζημιών για την Swiss Re (ποσοστό 6= %)
Γαλλία	Ιδιωτική	Swiss Re, Munich Re, Scor, κ.ά.	-
Ουγγαρία	Ιδιωτική	-	Περιορισμός ζημιών
Ιταλία	Ιδιωτική + Δημόσια για νέα Ασφαλιστικά	? + FRR (Ταμείο Αντασφαλιστικών Κινδύνων) Μία αντασφαλιστική κοινοπραξία είναι υπό Δημιουργία	60% αναλογική και περιορισμού ζημιών + περιορισμού ζημιών για συνδυασμένους κινδύνους Και αναλογική για διάφορους κινδύνους (80% είναι περιορισμός κινδύνου)
Κύπρος	-	-	Δεν υπάρχει ανασφάλιση
Λετονία	-	-	-
Λιθουανία	-	Διεθνείς ανασφάλιση	-
Λουξεμβούργο		Munich Re, Swiss Re Germany, Axa Re, Partner Re, GE Frankona, κ.ά.	Αναλογική 40% για τα φρούτα 20% για τον οίνο και τα λαχανικά Περιορισμός Ζημιών
Ολλανδία	Ιδιωτική για την Ασφάλιση χαλαζιού (δημόσια για κάποιο Πιλοτικό πρόγραμμα)	Munich Re, Swiss Re, Hannover Re, Scor, Mapfre, Partner Re, GE Frankona, Lloyds, κ.ά.	-
Αυστρία	Ιδιωτική	12 national companies + International market: Munich Re, Scor Germany, Hannover Re, Swiss Re Germany, Sirius Re, κ.ά.	25% αναλογική και περιορισμού ζημιών (ποσοστά 5% με 8%)

Χώρα	Ιδιωτική ή Δημόσια	Κύριοι Αντασφαλιστές	Τύποι αντασφαλίσεων & ποσοστά
Πολωνία	Ιδιωτική	Swiss Re, Partner Re	-
Πορτογαλία	Ιδιωτική – Δημόσια	Κυβέρνηση	Περιορισμός Ζημιών με απαλλαγή (ποσοστά 6.3% μέ10.8% των ασφαλίστρων)
Ρουμανία	Ιδιωτική	Διεθνείς Αντασφαλιστές	-
Σλοβενία	Ιδιωτική	-	Περιορισμός Ζημιών
Σλοβακία	-	-	Δεν υπάρχουν στοιχεία
Φινλανδία	Ιδιωτική	-	Ομαδική Ασφάλιση
Σουηδία	Ιδιωτική	-	-
Αγγλία	Ιδιωτική		Περιορισμός Ζημιών
Τουρκία	Ιδιωτική (δυνατότητα Δημόσιας αντασφάλισης από το 2005 δια νόμου)	Από το 2004 μόνο η Milli Re	70 % αναλογική (πιο κοινή) και περιορισμός ζημιών (συνολικά ποσοστά: περίπου 5% των ασφαλίστρων)

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Reports 2008

6. Άλλα εργαλεία διαχείρισης κινδύνου στην Ευρώπη

6.1. Σύνθεση Κεφαλαίου

Αυτό το κεφάλαιο περιγράφει, σε γενικές γραμμές, άλλα συστήματα διαχείρισης κινδύνου, συμπεριλαμβανομένων των ταμείων, των δημοσίων συστημάτων, των ειδικών ενισχύσεων, καθώς και την ύπαρξη μελλοντικών αγορών στην Ευρώπη. Αυτό βοηθάει στην καλύτερη κατανόηση της εξέλιξης των ασφαλιστικών συστημάτων στην Ευρώπη. Στην πραγματικότητα, η ανάπτυξη του ασφαλιστικού συστήματος εξαρτάται, σε πολύ μεγάλο βαθμό, από την παρουσία άλλων εργαλείων διαχείρισης κινδύνων ή από τον ρόλο του δημοσίου τομέα και των μέτρων που λαμβάνει σχετικά με τις ειδικές ενισχύσεις.

Υπάρχουν σχήματα δημόσιας αποζημίωσης μέσω ειδικών ενισχύσεων και κονδυλίων καταστροφών στις περισσότερες χώρες (στην Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο και την Αγγλία για το ζωικό κεφάλαιο μόνον). Από τις ληφθείσες πληροφορίες, φαίνεται ότι η δημόσια αποζημίωση, μέσω οποιουδήποτε τρόπου από τους προαναφερόμενους, συμποσούται πάνω από 1 δις Ευρώ, σαν ετήσιος μέρος όρος στα 27 Κράτη Μέλη της ΕΕ. Από το ποσό αυτό 35% αντιστοιχεί στην Αγγλία, και αφορά ασθένειες στο ζωικό κεφάλαιο, και το ίδιο περίπου ποσό αντιστοιχεί στην Γαλλία (25%), την Ιταλία (10%) και την Γερμανία (10%), για διαφορετικούς γεωργικούς κινδύνους (και σε μικρότερη έκταση για το ζωικό κεφάλαιο).

Οι μελλοντικές αγορές αποτελούν ένα, δυνητικά, χρήσιμο ιδιωτικό εργαλείο για την διαχείριση των κινδύνων των τιμών. Παρόλα αυτά, δεν έχουν αναπτυχθεί καλά στην Ευρώπη, κυρίως στον γεωργικό τομέα, πιθανότατα λόγω διαφόρων παραγόντων, μεταξύ των οποίων είναι η Κοινή Αγροτική Πολιτική και η έλλειψη ομοιογένειας στις τιμές των προϊόντων.

6.2. Ειδικές ενισχύσεις και ταμεία

Όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα αγοροκεντρικά εργαλεία για την διαχείριση των κινδύνων όπως, μελλοντικές αγορές, ασφαλίσσεις ή ταμεία αλληλοβοηθείας, ή ακόμα κι'αν υπάρχουν αυτά τα εργαλεία της αγοράς, συμπληρωματικά σ'αυτά, δίνονται ειδικές ενισχύσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό ώστε να βοηθηθούν οι αγρότες στις περιπτώσεις συμφορών ή φυσικών καταστροφών. Σε μερικές χώρες, η προστασία των καλλιεργειών από κινδύνους, παρέχεται ιδιωτικά ενώ, συχνότερα, υπάρχει κρατική παρέμβαση στις ασθένειες των ζώων (μία τέτοια περίπτωση είναι η Ολλανδία, η Ιρλανδία, η Αγγλία, κ.ά.). Οι λοιπές χώρες δίνουν όλες τις αποζημιώσεις στην γεωργία για καταστροφικές ζημιές, υπό μορφή ειδικών ενισχύσεων ή μέσω κονδυλίων καταστροφών.

Ειδικές ενισχύσεις ή βοήθεια στην περίπτωση συμφορών ή φυσικών καταστροφών συνήθως προκαλούν διαστρεβλώσεις στον εθνικό προϋπολογισμό. Γι'αυτό τον λόγο, πολλές χώρες δημιουργούν ειδικά ταμεία για την διαχείριση των κινδύνων στην γεωργία. Συνήθως τα ταμεία αυτά έχουν σκοπό την συσσώρευση χρημάτων, κάθε χρόνο, ώστε να είναι προετοιμασμένες για αναπάντεχες καταστάσεις, κατά τις οποίες

είναι αναγκαίο να παρασχεθεί βοήθεια αν συμβεί μία συμφορά ή μία φυσική καταστροφή.

Μερικές χώρες τροφοδοτούν τα ταμεία εξ ολοκλήρου από τον κρατικό προϋπολογισμό, ενώ άλλες έχουν πιο «ιδιωτικά» κεφάλαια, συνήθως τροφοδοτούμενα από τέλη που επιβάλλονται σε μερικά προϊόντα. Οι Πίνακες 18 και 19 δείχνουν τα μη-ασφαλιστικά σχήματα, όπως κονδύλια καταστροφών, λογαριασμοί σταθεροποίησης και ειδικές ενισχύσεις.

Πίνακας Νο.18 Άλλα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Χώρα	Λογαριασμοί Σταθεροποίησης	Ταμείο Συμφωρών	Ενίσχυση Ad hoc	Ημερομηνία Πληροφορίας
Βέλγιο	-	ΔΔ και ΔΥΜΕ	-	2006
Βουλγαρία	-	ΔΔ	ΔΔ	2006
Κύπρος	-	-	ΔΔ	2006
Τσεχία	-	-	ΔΜΕ (?)	2006
Δανία	-	I + ΔΥΜΕ	I + ΔΥΜΕ ΔΔ	2006
Γερμανία	-	ΔΥΜΕ ⁽¹⁾	ΔΔ	2006
Εσθονία	-	-	-	2006
Ιρλανδία	-	-	ΔΔ ⁽¹⁾	2006
Ελλάδα	-	-	ΔΔ	2006
Γαλλία	-	ΔΜΕ	-	2006
Ιταλία	-	ΔΔ	-	2006
Λετονία	-	ΔΔ	ΔΔ	2006
Λιθουανία	-	ΔΔ	ΔΔ	2006
Λουξεμβούργο	-	-	ΔΔ ⁽¹⁾	2006
Ουγγαρία	-	-	ΔΔ	2006
Ολλανδία	-	ΔΥΜΕ	-	2006
Αυστρία	-	ΔΔ	ΔΔ	2006
Πολωνία	-	ΔΔ	ΔΔ	2006
Πορτογαλία	-	ΔΜΕ	-	2006
Ρουμανία	-	-	ΔΔ	2006
Σλοβενία	-	-	ΔΔ	2006
Σλοβακία	-	?	?	2006
Ισπανία	Ε	-	ΔΔ	2006
Φινλανδία	ΙΜΕ	-	ΔΔ	2006
Σουηδία	Ε	-	ΔΔ	2006
Αγγλία	-	-	ΔΔ ⁽¹⁾	2006

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Reports 2008

Συμβολισμοί:

-	Δεν υπάρχει (κενή σειρά σημαίνει ότι δεν υπήρχε σχετική πληροφόρηση)	ΔΥΜΕ	Δημόσια υποχρεωτική μερικώς επιδοτούμενη
Ε	Επιδοτούμενη	ΔΔ	Δημόσια δωρεάν
ΙΜΕ	Ιδιωτική Μερικώς Επιδοτούμενη	?	Άγνωστο
ΔΜΕ	Δημόσια Μερικώς Επιδοτούμενη		

Σημείωση: Λείπει η Μάλτα

(1) Αφορά μόνο Ζωικό κεφάλαιο

Πίνακας Νο.19 Άλλα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες

Χώρα	Λογαριασμοί Σταθεροποίησης	Ταμείο Συμφωρών	Ενίσχυση Ad hoc	Ημερομηνία Πληροφορίας
Κροατία	-	-	ΔΔ	2006
Τουρκία	-	ΔΔ ⁽¹⁾	ΔΔ	2006

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Reports 2008

Όπως έχει ήδη παρουσιαστεί στο προηγούμενο κεφάλαιο, σε μερικές χώρες, εναλλακτικά ή συμπληρωματικά με τις ειδικές ενισχύσεις ή την βοήθεια μέσω ταμείων, υπάρχει μία κρατική συμμετοχή είτε :

- ως παροχή επιδοτήσεων στην ιδιωτική ασφάλιση.
- ως απευθείας παροχή αντασφάλισης.
- ως παροχή ενός δίκτυ ασφαλείας (αυτή είναι η περίπτωση της Ελλάδας και της Κύπρου).

Πολύ συχνά, η στήριξη στα σχήματα της αγροτικής ασφάλισης προέρχεται απευθείας από τον κρατικό προϋπολογισμό. Σε μερικές απ' αυτές τις χώρες, δεν είναι απευθείας από την κυβέρνηση υπό τη μορφή υπουργείου, αλλά από έναν δημόσιο οργανισμό που διοικεί τις σχετιζόμενες με τις γεωργικές ασφαλίσεις υποθέσεις. Οι οργανισμοί αυτοί εμφανίζονται στον Πίνακα 20.

Πίνακας Νο.20 Δημόσιοι Οργανισμοί συναφείς με τις αγροτικές ασφαλίσεις

Χώρα	Οργανισμοί
Ελλάδα	ΕΛ.Γ.Α. (Ελληνικές Γεωργικές Ασφαλίσεις), Δημόσιος Ασφαλιστής
Ισπανία	ENESA (Entidad Estatal de Seguros Agrarios) — Υπουργείο Γεωργίας
Ιταλία	ISMEA (Istituto di Servizi per il mercato agricolo alimentare), όχι μόνο για ασφαλίσεις
Κύπρος	ΑΙΟ (Γεωργικός Ασφαλιστικός Οργανισμός)

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Reports 2008

Παρόλα αυτά, στις χώρες εκείνες που έχουν, επίσης, ταμεία, τα ταμεία αυτά και η ασφαλιστική στήριξη είναι πολύ συχνά στενά συνδεδεμένα, ένα μέρος του ταμείου χρησιμοποιείται για την επιδότηση ασφαλιστρών (αυτή είναι η περίπτωση της Αυστρίας, της Ιταλίας και της Τσεχίας από το 2004, και σε μικρότερη έκταση της Γαλλίας) όπως φαίνεται στον Πίνακα 21.

Πίνακας Νο. 21. Ταμεία συναφή με επιδοτήσεις και εκ των υστέρων ενισχύσεις

Χώρα	Δημόσιο/Ιδιωτικό	Ταμείο
Βέλγιο	Δημόσιο	Caisse Nationale des Calamites (από το 1976) (Εθνικό Ταμείο Ενισχύσεων)
	Μεικτό	Fonds de mutualisation des animaux Ταμείο Ομαδοποίησης των ζώων (από το 1998) Fonds de mutualisation des végétaux Ταμείο Ομαδοποίησης των φυτών (από το 1993) — Πατάτα
Βουλγαρία	Δημόσιο	Fund for insect pest control (against Moroccan locust) Ταμείο για τον έλεγχο παρασίτων των φυτών (κατά της Μαροκινής ακρίδας)
Τσεχία	Δημόσιο	Support and Guarantee Fund for Farmers and Forestry (PGRLF) Ταμείο Υποστήριξης & Εγγύησης για Αγρότες και την Δασοκομία
Γερμανία	Μεικτό	Tierseuchenkassen (Ασθένειες ζωικού κεφαλαίου)

Χώρα	Δημόσιο/Ιδιωτικό	Ταμείο
Δανία	Ιδιωτικό	Ταμείο για πλημμύρες, όχι ειδικά για την γεωργία. Ιδιωτικά τροφοδοτούμενο από επιβαρύνσεις στα ασφάλιστρα πυρός (1991).
	Μεικτό	Σύστημα αντιστάθμισης για την σφαγή των ζώων για την αντιμετώπιση των αιτιών των νόσων. Αυτό το σύστημα αντιστάθμισης, υπό συγκεκριμένες συνθήκες, συμπληρώθηκε με την Αποζημίωση από κεφάλαια που έχουν συσταθεί από την αγροτική βιομηχανία.
Εσθονία	-	-
Ιρλανδία	Ιδιωτικό	Κοινοπραξία πατάτας (ταμείο παραγωγών πατάτας) (ENESA 2004)
	Μεικτό	Ταμείο για την εκρίζωση των ζωικών νόσων (μεικτό 50 %)
Ελλάδα	-	-
Ισπανία	-	-
Γαλλία	Μεικτό	Fonds National de Garantie des Calamites Agricoles (FNGCA) (50 %) (Εθνικά Ταμεία Εγγύησης Αγροτικών Ενισχύσεων)
Ιταλία	Δημόσιο	FSN (Εθνικό Ταμείο Αλληλεγγύης) (από το 1970) και FSNPA (Εθνικό Ταμείο Αλληλεγγύης Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας) (από το 2004)
Κύπρος	-	-
Λετονία	-	-
Λιθουανία	Δημόσιο	Ταμείο Ενισχύσεων
Λουξεμβούργο	Δημόσιο	Ταμείο Αλληλεγγύης Αμπελώνων
Ουγγαρία	-	-
Ολλανδία	Μεικτό	Υποχρεωτικό ταμείο ζωικού κεφαλαίου
	Δημόσιο	Μη-αγρο-εξειδικευμένο ταμείο (πηγή: ENESA 2004)
Αυστρία	Δημόσιο	Αυστριακό ταμείο καταστροφών
Πολωνία	Δημόσιο	Ταμείο για επιδημικές νόσους
Πορτογαλία	Μεικτό	Ταμείο Ενισχύσεων
Ρουμανία	-	-
Σλοβενία	-	-
Σλοβακία	-	Δεν υπάρχουν πληροφορίες
Φινλανδία	-	-
Σουηδία	Δημόσιο	(Πρόγραμμα για μολυσματικές νόσους ζωικού κεφαλαίου) Swedish Board of Agriculture
Αγγλία	-	-

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Reports 2008

Στο Βέλγιο υπάρχουν τρία ταμεία. Το *Caisse Nationale des Calamités* (Ταμείο καταστροφών) το οποίο τροφοδοτείται αποκλειστικά από τον κρατικό προϋπολογισμό. Δίνει βοήθεια στην περίπτωση καταστροφών που ορίζονται στον Νόμο της 12/07/1976. Εκτός αυτού, υπάρχουν και δύο ταμεία αλληλοβοηθείας, το Ταμείο προβλέψεων προϋπολογισμού για την υγεία και την ποιότητα των ζώων και των ζωικών προϊόντων (*Fonds des animaux*), από το 1998, και το Ταμείο προβλέψεων προϋπολογισμού για την παραγωγή και την προστασία των καλλιεργειών και των προϊόντων τους (*Fonds des végétaux*). Η δραστηριότητα του

τελευταίου περιορίζεται στον τομέα παραγωγής πατάτας. Αυτά τα δύο ταμεία συγχρηματοδοτούνται, σε μία βάση του 50%, από τους παραγωγούς μέσω υποχρεωτικών τελών και, μετά την πρόσφατη κρίση, μέχρι 50% από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρόλα αυτά, εκτός αυτών των ταμείων, δίνονται ειδικές ενισχύσεις σε πολύ ειδικές περιπτώσεις, από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση (*dioxin intervention 1999*), και/ή από τις διοικητικές περιφερειακές κυβερνήσεις (γρίπη avian 2005, από την περιοχή της Φλαμανδίας).

Στην Τσεχία, οι ασφαλίσιμοι κίνδυνοι καλύπτονται μόνο από τον ιδιωτικό τομέα. Από το 2004, το Ταμείο Στήριξης και Εγγύησης Αγροτών και Δασών (*Support and Guarantee Fund for Farmers and Forestry – PGRLF*), παρείχε επιδοτήσεις ασφαλιστρών τόσο για την ασφάλιση καλλιεργειών όσο και κτηνοτροφικών μονάδων.

Στην Δανία, υπάρχει ένα σύστημα αποζημίωσης, για την σφαγή ζώων σαν αντιμετώπιση στα ξεσπάσματα ασθενειών. Η αποζημίωση αυτή, κάτω από συγκεκριμένες περιστάσεις, συμπληρώνεται από αποζημίωση προερχόμενη από ταμεία που έχει ιδρύσει η αγροτική βιομηχανία. Οι βιομήχανοι είναι υποχρεωμένοι να πληρώνουν ένα ποσό στα σχήματα αυτά (ταμεία), ανάλογο με ένα ποσοστό επί της παραγωγής τους ή επί του κύκλου εργασιών τους.

Στην Γερμανία, υπάρχουν ειδικά κρατικά προγράμματα μετά από φυσικές καταστροφές, αλλά συνήθως η επείγουσα ενίσχυση είναι μέρος της ευθύνης των ομοσπονδιακών κρατών, διότι δεν υπάρχει κρατικό ταμείο καταστροφών. Στις περιπτώσεις ξεσπασμάτων ασθενειών των ζώων, οι κτηνοτρόφοι αποζημιώνονται σύμφωνα με τον Νόμο περί ασθενειών των ζώων. Ο νόμος θεσπίζει ότι μία χρηματική αποζημίωση πρέπει να καταβάλλεται για ζώα των οποίων ο αφανισμός έχει διαταχθεί επίσημα, όπως επίσης σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ζώα έχουν πεθάνει μετά την εντολή για αφανισμό ή ακόμα για νεκρά ζώα στα οποία μία γνωστοποιήσιμη ασθένεια έχει ανιχνευθεί μετά θάνατον (Ταμείο ασθένειας ζώων *Tierseuchenkassen*, Οργανισμός Δημοσίου Δικαίου).

Στην Ιρλανδία, το ταμείο αποζημιώνει αγρότες για την εμπορική αξία των υποχρεωτικά σφαιασθέντων ζώων. Η αγροτική κοινότητα συνολικά, συνεισφέρει στο ταμείο υπό μορφή τέλους). Αυτά τα τέλη «εξάλειψης ασθενειών» επιβάλλονται στο στάδιο της σφαγής όλων των βοοειδών και στα προϊόντα γάλακτος. Τα τέλη ρυθμίζονται τακτικά, με στόχο να διασφαλιστεί ότι το 50% του κόστους αποζημίωσης αντιμετωπίζεται από τα τέλη.

Στην Γαλλία, το ταμείο *Fonds National de Garantie des Calamités Agricoles (FNGCA)* καλύπτει μη-ασφαλίσιμους κινδύνους. Η χρηματοδότηση του ταμείου αυτού γίνεται από αγρότες και από τον κρατικό προϋπολογισμό υπό τη βάση ισοτιμίας (50%). Η συμμετοχή των αγροτών προκύπτει από την επιβολή φόρων στα πληρωθέντα ασφάλιστρα ώστε να καλυφθούν όλοι οι ασφαλισμένοι κίνδυνοι (13% στα ασφάλιστρα πυρός, 5% στα ασφάλιστρα των αγροτικών αυτοκινήτων, και 7% στα ασφάλιστρα των λοιπών γεωργικών ασφαλίσεων). Την ίδια στιγμή, το FNGCA επιδοτεί ένα μικρό τμήμα των ασφαλιστρών, ανάλογα με το ασφαλιστικό προϊόν. Μετά την επίσημη δήλωση της φυσικής καταστροφής, οι αποζημιώσεις πληρώνονται στους αγρότες που έχουν αγοράσει ασφάλιση για ένα τουλάχιστον ασφαλίσιμο κίνδυνο και έχουν υποστεί ζημιές πάνω από ένα συγκεκριμένο όριο.

Στην Κύπρο ο κρατικός οργανισμός αγροτικής ασφάλισης, η βασική επιδίωξη του οποίου είναι η διαμόρφωση ενός υποχρεωτικού συστήματος αγροτικής ασφάλισης που θα καλύπτει όλες τις αγροτικές καλλιέργειες έναντι όλων των φυσικών κινδύνων, παρέχει επιδοτήσεις (50%) στο υποχρεωτικό σύστημα ασφάλισης. Συμπληρωματικά, το σύστημα παρέχει ειδικές κρατικές οικονομικές ενισχύσεις σε αγρότες που υπέστησαν απώλεια εισοδήματος από ζημιές, συνεπεία φυσικών καταστροφών ώστε να αποζημιωθούν για ζημιές που δεν συμπεριλαμβάνονται στο ασφαλιστικό σχήμα ή από ζημιές σε καλλιέργειες που δεν έχουν ληφθεί υπόψη στο σύνολο των ασφαλιζομένων καλλιεργειών, ή όταν τα αποθεματικά δεν επαρκούν ώστε να καλύψουν τις ζημιές.

Στην Λετονία παρέχεται, κρατικά-εγγυημένη αποζημίωση, ειδικά στις περιπτώσεις επιζωοτίας των ζώων, από τα κρατικά κεφάλαια που προορίζονται για απρόβλεπτες καταστάσεις. Υπάρχει μία αποζημίωση για ζημιές συνεπεία δυσμενών καιρικών συνθηκών, φυσικών καταστροφών και ασθενειών των ζώων και παρόμοιες, σε συμμόρφωση με τις ειδικές πολιτικές αποφάσεις. Οι επιδοτήσεις παρέχονται στο ύψος του 50% αλλά περιορίζονται ανά μονάδα (εκτάριο, ζωική παραγωγή).

Στη Λιθουανία, υπάρχει ένα ταμείο αντιμετώπισης καταστροφών για ζημιές στα αγροτικά κτίρια, στις αγροτικές τεχνικές εγκαταστάσεις, ζώα και πτηνά συνεπεία φυσικών καταστροφών, δυσμενών καιρικών συνθηκών και επιδημικές ασθένειες ζώων. Αποζημίωση έως 60% δίδεται σ' εκείνους που έχουν ασφαλίσει την μειωμένη αξία των παγίων στοιχείων τους και 20% σε εκείνους που δεν έχουν τέτοια κάλυψη.

Στην περίπτωση τεραστίων καταστροφών, η κυβέρνηση εγκρίνει ειδικές ενισχύσεις στήριξης για τους αγρότες. Η αποζημίωση κυμαίνεται, σύμφωνα με την έκταση της ζημιάς, π.χ., το 2005 αυτοί που υπέστησαν 100-80% απώλειες έλαβαν 50% αποζημίωση, εκείνοι που υπέστησαν 80-50% έλαβαν 30% και εκείνοι που υπέστησαν 50-30% έλαβαν 15%. Συνήθως η αποζημίωση καταβάλλεται σε περίοδο ενός έτους. Υπάρχει ακόμα μερική στήριξη των ασφαλιστρών μέχρι 50%, που ξεκίνησε το 1992.

Στην Αυστρία, το ταμείο καταστροφών χρησιμοποιείται κυρίως για προληπτικά μέτρα, και ένα μικρό μέρος χρησιμοποιείται για την επιδότηση της ασφάλισης καλλιεργειών (25% των ασφαλιστρών της κάλυψης χαλαζόπτωσης και παγετού). Η επιδότηση αυτή παρέχεται υπό τον όρο ότι η περιφερειακή κυβέρνηση παρέχει επίσης 25% των ασφαλιστρών. Στην περίπτωση των δυσμενών καιρικών συνθηκών, όπως παγετό, δεν επιτρέπονται πληρωμές από το εθνικό ταμείο επειδή αυτά τα συμβάντα προκαλούνται από ασφαλίσιμους κινδύνους. Μερικές φορές η κυβέρνηση κάνει επιπρόσθετες ειδικές πληρωμές, μετά από φυσικές καταστροφές και μη-ασφαλίσιμα συμβάντα.

Στην Πορτογαλία, για τα προηγούμενα 10 χρόνια, λήφθηκαν μέτρα για την αντιμετώπιση συμβάντων που προκλήθηκαν από καταστροφές που δεν καλύπτονταν από την ασφάλιση καλλιεργειών, στις περισσότερες περιπτώσεις, μέσω του *Fundo de Calamidades* (Ταμείο καταστροφών). Το ταμείο χρηματοδοτείται μέσω μια συνεισφοράς από τον κρατικό προϋπολογισμό και από τους αγρότες. Οι αγρότες έχουν το δικαίωμα το λάβουν αποζημίωση από το ταμείο, μόνον αν έχουν αγοράσει ένα ασφαλιστήριο συμβόλαιο καλλιεργειών, κατά την διάρκεια της εκστρατείας που γίνεται όταν συμβαίνει η καταστροφή. Πρέπει επίσης να καταβάλουν στο ταμείο μία συνεισφορά ίση με το 0.2% της ασφαλισμένης αξίας. Η αποζημίωση δίνεται από το

ταμείο, στις περισσότερες περιπτώσεις, ως δώρο στους πιστωτικούς τόκους, και κατ'εξάρτηση, σαν απευθείας αποζημίωση.

Στην Ρουμανία, οι παραγωγοί γεωργικών προϊόντων ωφελούνται από την διάταξη του Νόμου 381/2002, αν έχουν επηρεαστεί από φυσικά φαινόμενα και αν είναι εγκατεστημένοι σε μία περιοχή συμφοράς που έχει επίσημα δηλωθεί, ως τέτοια, από κυβερνητική απόφαση, και οι καλλιέργειες, οι φυτείες, τα ζώα, τα πτηνά ή τα ψάρια τους είναι ασφαλισμένα σε μία ασφαλιστική εταιρεία εγκεκριμένη από το Υπουργείο Γεωργίας. Τα ασφάλιστρα επιδοτούνταν, αρχικά, με 20% αλλά το 2005 το ύψος της επιδότησης αυξήθηκε στο 50%. Δεν υπάρχει κρατικό ταμείο για φυσικές καταστροφές.

Στην Σλοβενία, υπάρχει μία σειρά ειδικών ενισχύσεων που εφαρμόζονται στην γεωργία από την κυβέρνηση, για την αποζημίωση εκτάκτων καταστροφών. Η αποζημίωση για ζημιές από φυσικές καταστροφές συμπεριλαμβάνει κρατική βοήθεια για την ξηρασία, την χαλαζόπτωση και τον παγετό. Την δεκαετία 1994-2004 ο μέσος ετήσιος όρος της δαπάνης ήταν 8.2 εκατομμύρια Ευρώ, ενώ μετά το 2000 η δαπάνη αυξήθηκε δραματικά, όπου ο μέσος όρος ήταν 15.6 εκατομμύρια Ευρώ. Υπό όρους συνολικής δημοσιονομικής δαπάνης, η βοήθεια για καταστροφές στην γεωργία για την 5ετία 2003-2008 αντιπροσώπευε, περίπου, το 1/10 (ο μέσος όρος για το 2000 – 2004 ήταν 10.5%). Μόνο το 2006, για πρώτη φορά, υπήρξε επιδότηση ασφαλιστρών στους παραγωγούς καλλιεργειών μέσω ενός εθνικού προγράμματος. Αυτό φαίνεται να είναι μία αρχή για μια πιο συστηματική συνεργασία μεταξύ κράτους και ιδιωτών στην διαχείριση των αγροτικών κινδύνων στην Σλοβενία.

Στην Φινλανδία, διατίθεται δωρεάν κάλυψη για όλους τους αγρότες, υπό τον όρο ότι ακολουθούν συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές. Η κάλυψη προέρχεται από ένα κρατικό σχήμα αποζημιώσεων ζημιών (βασισμένο στο Νόμο περί ζημιών στις καλλιέργειες), και επίσης καταβάλλεται αποζημίωση για την πρόληψη συγκεκριμένων ασθενειών στα ζώα (περιορισμένη κάλυψη, βασισμένη στο Νόμο περί Ασθενείας των Ζώων). Τα σχήματα εμπορικών ασφαλίσεων δεν επιδοτούνται στην Φινλανδία. Οι ασφαλιστικές εταιρείες δεν είναι διατεθειμένες να προσφέρουν ασφάλιση για τέτοια συμβάντα (εκτός του ζωικού κεφαλαίου), διότι ακραίες ζημιές αποζημιώνονται από το κράτος.

Στην Σουηδία, υπάρχει δημόσιο πρόγραμμα για την καταπολέμηση και την αποζημίωση ζημιών από μολυσματικές ασθένειες, ενώ για άλλες καταστροφές στην γεωργία, όπως μολυσμένες ζωοτροφές, παράσιτα φυτών ή μόλυνση από ραδιενεργά κατάλοιπα, η αποζημίωση δίνεται υπό μορφή ειδικής ενίσχυσης. Στο πρόγραμμα περί μολυσματικών ασθενειών, οι αγρότες δεν υποχρεούνται να πληρώσουν ασφάλιστρα αλλά είναι υποχρεωμένοι να λαμβάνουν συγκεκριμένα μέτρα (όπως σφαγιασμό ή απολύμανση) στην περίπτωση ξεσπάσματος κάποιας από τις προβλεπόμενες από τον κανονισμό ασθένειες. Στην περίπτωση επιζωοτικής ασθένειας, οι αγρότες αποζημιώνονται πλήρως (100%) για την αξία των ζώων και το κόστος της απολύμανσης, και με 50% για τις απώλειες στην παραγωγή. Στην περίπτωση ζωνόσων (σαλμονέλωση), οι αγρότες αποζημιώνονται μέχρι του 70% των εξόδων τους που σχετίζονται με την ασθένεια.

Στην Αγγλία, ειδικές ενισχύσεις δίνονται από την κυβέρνηση ως αποζημίωση στην περίπτωση της «εντολής» για σφαγιασμό των ζώων (όπως συνέβη το 2001 για τον αφρώδη πυρετό με ποσό επιδότησης γύρω στα 1.640 εκατομμύρια Ευρώ).

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 22, οι πληρωμές των ειδικών ενισχύσεων, στην περίπτωση της Γαλλίας, είναι πολύ υψηλές (2000-2005) συγκρινόμενες με αυτές της Ισπανίας (2000-2005). Αντίθετα, στην Ισπανία οι επιδοτήσεις για την ασφάλιση είναι υψηλότερες (Πίνακας 10) Το παράδειγμα αυτό αποδεικνύει μία διαφορετική προσέγγιση στην χρήση των κρατικών πληρωμών (Πίνακας 23).

Πίνακας Νο.22 Ειδικές ενισχύσεις (ad hoc payments) & Ταμεία κατά τα πρόσφατα έτη

Χώρα	Διαθέσιμα Έτη	Σύνολο πληρωμών (€ 000.0000)	Μέσος όρος Πληρωμών/ έτος (€ 000.0000)	Σχόλια
Βέλγιο	1985-2002	29.4	1.6	Παγετός, ξηρασία, βροχή, παράσιτα
	1999	280	--	Ζωικό κεφάλαιο : διοξίνες
Βουλγαρία	2000-2004	2	0.4	Ταμείο Ελέγχου παρασιτικών εντόμων κ.ά.
Τσεχία	1995-2004	369.3	36.9	Πλημμύρα, ξηρασία, παγετός
Δανία	-	-	-	Ζημιές Θύελλας & Θύελλας Δασών
Γερμανία	2004-2006	337	112.3	2004 Πλημμύρα πάνω από Ευρώ 240 εκατομ. Ασθένειες ζωικού κεφαλαίου, συμπεριλαμβανομένων των προληπτικών μέτρων
Εσθονία	-	-	-	Δεν υπάρχουν πληρωμές
Ιρλανδία	1999-2004	400.6 ⁽¹⁾	66.8 ⁽¹⁾	Ασθένειες ζωικού κεφαλαίου
Ελλάδα	1995-2004	701.0	70.1	-
Ισπανία	2000-2005	22.2	3.7	Παγετός, ξηρασία, βροχή
Γαλλία	1996-2005	1 555.8 ⁽¹⁾	155.6 ⁽¹⁾	Ξηρασία 67%, παγετός 19%, βροχή 13%
Ιταλία	2001-2006	680.0	113.3	Ξηρασία και άλλοι κίνδυνοι που δεν ασφαλιζονται
Κύπρος	2001-2004	28.6	7.2	-
Λετονία	2000-2005	19.3	3.2	Παγετός, ξηρασία, βροχή
Λιθουανία	2000-2005	15.7	2.6	Παγετός, ξηρασία, βροχή
Λουξεμβούργο	-	-	-	Δεν δόθηκαν ειδικές πληρωμές για καλλιέργειες. Δεν υπάρχουν άλλα στοιχεία
Ουγγαρία	1999-2002	48.8	12.2	Παγετός, Ξηρασία
Ολλανδία	1998	250.0	-	Υπερβολική βροχή. Δεν επιτρέπεται πλέον
Αυστρία	1995-2004	55.9	5.6	Παγετός, ξηρασία, πλημμύρα
Πολωνία	-	-	-	Επιδημικές ασθένειες
Πορτογαλία	Τελευταία 10 χρόνια	30.0 ⁽²⁾	3.0 ⁽²⁾	-
Ρουμανία	Τελευταία 5 χρόνια	56.8	11.4	Ξηρασία, παγετός, πλημμύρες
Σλοβενία	1995-2004	97.8	9.8	Ξηρασία, χαλάζι, παγετός
Σλοβακία	-	-	-	Δεν υπάρχουν στοιχεία
Φινλανδία	1996-2005	114.2	11.4	Πρόγραμμα αποζημίωσης ζημιών καλλιεργειών
Σουηδία	-	-	-	Μολυσματικές ασθένειες
Αγγλία	2001-2005	1 897.7	379.5	Ασθένειες ζωικού κεφαλαίου
ΣΥΝΟΛΟ			1.062.3	
(Κροατία)	1997-2004		2.5	Ευρώ 54 εκ. το 2003 για ξηρασία
(Τουρκία) ⁽³⁾	1996-2005	52.67	5.26	Ενίσχυση Ελέγχου ζωικών ασθενειών δεν περιλαμβάνεται

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Reports 2008

Σημειώσεις:

- ⁽¹⁾ 50% αυτού του ποσού προέρχεται από ιδιωτικές συνεισφορές από τον τομέα, είτε μέσω φόρων στις γεωργικές ασφαλίσεις (Γαλλία), είτε από εισφορές στην εμπορευματοποίηση των προϊόντων (Ιρλανδία)
- ⁽²⁾ Οι Πορτογάλοι γεωργοί συνεισφέρουν επίσης στο ταμείο ενισχύσεων, αλλά το ποσόν αναφέρεται στην κρατική συνεισφορά
- ⁽³⁾ Συντελεστής συναλλάγματος Ευρώ 1.674.000 = TRL 1 (πρώην Λίρα Τουρκίας, 2005)

Πίνακας Νο.23 Μέσος όρος ετησίων πληρωμών Δημοσίου στην Ισπανία και την Γαλλία

Χώρα	Επιδοτήσεις Ασφαλίσεων (€ 000.000)	Ειδικές (<i>Ad hoc</i>) πληρωμές (€ 000.000)
Ισπανία	230	4 Ξηρασία, παγετός, βροχή
Γαλλία	5	156 Ξηρασία, παγετός, βροχή

Πηγή: JRC – Scientific and Technical Reports 2008

7. Σκοπιμότητα ενός πανευρωπαϊκού συστήματος αγροτικών ασφαλίσεων

7.1. Σύνθεση κεφαλαίου

Το ευρύ φάσμα των εργαλείων διαχείρισης κινδύνων που διατίθενται στα Κράτη Μέλη θα μπορούσε να αναπτυχθεί περαιτέρω για να συμβάλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής βιωσιμότητας των αγροτικών επιχειρήσεων. Ωστόσο, τα εργαλεία αυτά δεν έχουν ως στόχο να προσφέρουν το είδος των εγγυήσεων που παρέχονται από την πρώην κοινή αγροτική πολιτική (CAP-common agricultural policy), αλλά θα βοηθήσουν μάλλον τις γεωργικές επιχειρήσεις να αντέξουν τους προσωρινούς κραδασμούς και να βελτιώσουν την πρόσβασή τους για την χρηματοδότηση της ανάπτυξης των δραστηριοτήτων τους. Κάτω από αυτή την προοπτική θα ήταν χρήσιμη να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη και η διαθεσιμότητα των εργαλείων διαχείρισης των κινδύνων. Η Επιτροπή έχει εξετάσει έναν αριθμό επιλογών για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης των εργαλείων διαχείρισης των κινδύνων και για την εξασφάλιση της βελτιωμένης αντίδρασης στην περίπτωση της κρίσης.

7.2. Ένα πανευρωπαϊκό σύστημα αγροτικής ασφάλισης ή μία εναλλακτική λύση;

Λόγω των πολλών διαφορών που παρατηρήθηκαν σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όχι μόνο στον τομέα των γεωργικών κινδύνων τους, αλλά και στο νομικό, κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο τους, ένα πανευρωπαϊκό σύστημα γεωργικών ασφαλίσεων θα μπορούσε να συζητηθεί. Μια σειρά από εναλλακτικές λύσεις σε ένα κοινό σύστημα μπορεί να προταθεί και να αναλυθεί. Σε κάθε περίπτωση, οποιαδήποτε από αυτές τις εναλλακτικές λύσεις θα πρέπει να είναι απλή για τη διαχείριση από τη διοίκηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εύκολη στον έλεγχο. Κάποιες εναλλακτικές λύσεις για ένα σωστό πανευρωπαϊκό σύστημα μπορεί να είναι ένα σύνολο δράσεων για την ενίσχυση των εθνικών συστημάτων μέσω:

- της διευκόλυνσης ή της επιδότησης της σύνθεσης των βάσεων δεδομένων, κατά προτίμηση σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης,

- της αντασφάλισης,
- της διασαφήνισης του πλαισίου,
- της μερικής επιχορήγησης των εθνικών συστημάτων τα οποία είναι εντός του πλαισίου.

7.2.1. Διευκόλυνση/επιδότηση της σύνθεσης των βάσεων δεδομένων, σε αναλυτικό επίπεδο

Ένα ισορροπημένο σύστημα αγροτικής ασφάλισης έχει ανάγκη από αξιόπιστες και λεπτομερείς βάσεις δεδομένων, προκειμένου να περιορίσει, στο ελάχιστο δυνατό επίπεδο, τη δυσλειτουργία λόγω της ασύμμετρης πληροφόρησης που οδηγεί σε δυσμενείς επιλογές και, σε κάποιο βαθμό σε, ηθικό κίνδυνο. Ο δημόσιος τομέας έχει αναπτύξει διάφορες βάσεις δεδομένων (όπως FADN, FSS, LUCAS, LPIS, γεωγραφική απογραφή, εδαφικούς χάρτες) για τη διαχείριση της κοινής αγροτικής πολιτικής που θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για την τελειοποίηση των ασφαλιστρών.

Ο Αμερικανικός Οργανισμός Διαχείρισης των κινδύνων (RMA-Risk Management Agency) καθορίζει τις τιμές των ασφαλιστρών που πρέπει να εφαρμόζονται από τις εταιρείες σε κάθε χώρα. Η προσέγγιση τους αυτή βασίζεται σε ένα πολύ συνεπές δίκτυο εμπειρογνομόνων πάνω στο συγκεκριμένο πεδίο και γι' αυτό είναι δύσκολο να εφαρμοσθεί στην Ευρώπη. Ο ρόλος του Οργανισμού Διαχείρισης κινδύνων στις ΗΠΑ είναι πολύ δύσκολο να συλληφθεί από τα Ευρωπαϊκά Ιδρύματα, κυρίως επειδή ήδη υπάρχουν ορισμένα εθνικά όργανα (στην Ισπανία, Ελλάδα και Ιταλία) που εκτελούν παρόμοια καθήκοντα.

Αντασφάλιση

Πολλοί από τους αγροτικούς κινδύνους θεωρούνται μη ασφαλίσιμοι στις περισσότερες χώρες κυρίως επειδή είναι πολύ συστηματικοί, για παράδειγμα μπορεί μια μεγάλη ζημία να χτυπήσει ταυτόχρονα ένα μεγάλο ποσοστό αγροτών.

Οι ασφαλιστές και οι αντασφαλιστές δεν είναι πρόθυμοι να αναλάβουν έναν τέτοιο κίνδυνο. Η κατάσταση αλλάζει, εάν υπάρχει ισχυρή συμμετοχή του κοινού στο σύστημα της αντασφάλισης (Ισπανία και ΗΠΑ). Αν εξετάσουμε το ζήτημα από μια Ευρωπαϊκή προοπτική, ένα σημαντικό ερώτημα που τίθεται είναι: Θα μπορούσαν τα Ευρωπαϊκά θεσμικά Ιδρύματα να ενεργούν ως αντασφαλιστές;

Ας υποθέσουμε ότι η Ευρώπη ενεργεί σαν αντασφαλιστής και ας υποθέσουμε επίσης ότι ένα ακραίο καταστροφικό συμβάν χτυπά ολόκληρη την Ευρώπη, μειώνοντας κατά 40% της φυτικής παραγωγής της Ευρώπης. Θα έχουμε μια ζημία γύρω στα 68 δισεκατομμύρια Ευρώ. Αν υποθέσουμε μια απαλλαγή γύρω στο 30% της αξίας της παραγωγής αυτό θα αντιστοιχούσε σε 17 δισεκατομμύρια Ευρώ αποζημίωση.

Υποθέτοντας ότι τα ασφαλιστρα που καταβάλουν οι αγρότες ήταν 6% του ασφαλισμένου κεφαλαίου (περίπου 10 δισεκατομμύρια Ευρώ) και ότι η Ευρώπη παρέχει κάλυψη ανακοπής ζημίας πάνω από το 100% των ασφαλιστρών, τότε η ευθύνη της Ευρώπης ως αντασφαλιστής θα μπορούσε να είναι περίπου 7

δισεκατομμύρια Ευρώ. Αυτό το ακραίο παράδειγμα είναι απίθανο να συμβεί, αλλά δείχνει τη δημοσιονομική αβεβαιότητα που αυτό το είδος του ρόλου θα εισαγάγει στο πλαίσιο σημαντικών συμβάντων. Αυτή η αβεβαιότητα είναι δύσκολο να συμφιλιώσει με μια πολιτική σταθεροποίησης του προϋπολογισμού και την πιθανή ανάγκη για κάποιο εργαλείο για τον περιορισμό των δαπανών. Εναλλακτικές λύσεις θα μπορούσε να είναι δημιουργία ενός τακτικά τροφοδοτούμενου ταμείου, ή διεύρυνση του ρόλου των υφιστάμενων ιδρυμάτων, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Επενδυτική Τράπεζα.

Διασαφήνιση του πλαισίου

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη αρχίσει να καθορίζει ένα κοινό πλαίσιο για την εθνική στήριξη που θα παρέχεται στην αγροτική ασφάλιση, κυρίως μέσω των κατευθυντήριων γραμμών για τη γεωργία καθώς και μέσα από κανονισμούς. Εάν αυτό το πλαίσιο ήταν να γίνει πιο περιοριστικό, με σκοπό να επιτευχθεί μια μεγαλύτερη ομοιογένεια των εθνικών συστημάτων, θα μπορούσε να περιλαμβάνει μερικές αναφορές σχετικά με τη συμβατότητα των ειδικών ενισχύσεων και των επιδοτήσεων για την ασφάλιση.

Μερική επιχορήγηση των εθνικών συστημάτων τα οποία είναι εντός του πλαισίου

Μια εναλλακτική λύση για την ίδρυση ενός κοινού συστήματος ασφάλισης θα μπορούσε να είναι η στήριξη των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων. Αυτά θα μπορούσαν να είναι είτε μοντέλα ασφάλισης, ταμεία ή άλλα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να είναι εντός ενός κοινού νομικού και χρηματοδοτικού πλαισίου. Τα πλεονεκτήματα αυτής της επιλογής είναι ότι τα διαφορετικά μοντέλα θα μπορούσαν να προσαρμοστούν με τα κριτήρια, τις ανάγκες, και τις χρήσεις της κάθε χώρας, επιτρέποντας κάποια ευελιξία.

Η Επιτροπή λοιπόν, εκτός από την ίδρυση ενός γενικού πλαισίου, θα πρέπει να διευθετήσει τα πρότυπα προστασίας για τους διάφορους γεωργικούς υποτομείς. Αυτό θα αποτελείται από τεχνικά κριτήρια: τιμές αναφοράς, ελάχιστα όρια απαλλαγών, επιλέξιμους κινδύνους. Τα Κράτη Μέλη από την άλλη πλευρά θα πρέπει να προσαρμόσουν τα εργαλεία τους σε αυτό το πλαίσιο και να αναπτύξουν το δικό τους μοντέλο. Η Επιτροπή θα έχει ακόμα έναν ρόλο ελέγχου της γενικότερης κατάστασης.

7.3. Ο ρόλος του δημόσιου τομέα

Υπάρχουν παραδείγματα ολοκληρωτικής ιδιωτικής ασφάλισης στη γεωργία, τα οποία καλύπτουν κυρίως ζημία από χαλαζόπτωση. Τα περισσότερα άλλα ασφαλιστικά συστήματα παρέχονται στο πλαίσιο επιδοτούμενων κυβερνητικών προγραμμάτων γιατί οι κίνδυνοι οι οποίοι καλύπτονται, είναι στην πραγματικότητα, μη ασφαλίσιμοι υπό την έννοια ότι ένα ασφαλιστρο το οποίο θα καθορίζεται από την αγορά θα ήταν υπερβολικά υψηλό.

Τα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την παροχή των ασφαλιστικών συστημάτων στον ιδιωτικό τομέα και λόγω της υποστήριξης του κοινού έχουν καταφέρει να διαθέτουν ολοκληρωμένα συστήματα τα οποία χρησιμοποιούνται ως

ουσιαστικό μέσο αγροτικής πολιτικής με σκοπό τη σταθεροποίηση του εισοδήματος. Σε αυτές τις χώρες όπως είναι η Αυστρία, η Ιταλία και η Ισπανία οι οποίες διαθέτουν ένα υψηλό επίπεδο της δημόσιας στήριξης, τα ασφαλιστικά τους συστήματα είναι καλά αναπτυγμένα και οι περισσότεροι κίνδυνοι οι οποίοι επηρεάζουν την γεωργική απόδοση καλύπτονται.

Οι κίνδυνοι οι οποίοι αναφέρονται σαν μη ασφαλίσιμοι στον ιδιωτικό τομέα γίνονται ασφαλίσιμοι μέσα από την συμμετοχή του δημόσιου τομέα. Από την άλλη πλευρά, οι δημόσιες ειδικές ενισχύσεις (πληρωμές) είναι χαμηλότερες σε αυτές τις χώρες. Επίσης θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα αυξάνει το ποσοστό συμμετοχής του καλλιεργητή σχετικά με τα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων και οι αγρότες αναλαμβάνουν ένα υψηλότερο επίπεδο ευθύνης σχετικά με την διαχείριση των κινδύνων οι οποίοι επηρεάζουν την αγροτική παραγωγή.

7.4. Πλεονεκτήματα της ασφάλισης σχετικά με εναλλακτικά εργαλεία διαχείρισης κινδύνων

Υπάρχουν αρκετά πλεονεκτήματα της ασφάλισης έναντι άλλων εργαλείων διαχείρισης κινδύνων. Ένα από αυτά είναι ότι στην περίπτωση της ασφάλισης οι αγρότες έχουν έναν νόμιμο τίτλο για να πάρουν την αποζημίωση σε αντίθεση με την περίπτωση των ειδικών πληρωμών από τον δημόσιο τομέα. Η ασφάλιση παρέχει μια ταχύτερη καταβολή της αποζημίωσης, όταν οι αγρότες τη χρειάζονται περισσότερο.

Ο μέσος χρόνος πληρωμής θα μπορούσε να είναι περίπου δύο μήνες στον ιδιωτικό τομέα και ένα με δύο χρόνια στον δημόσιο. Ένα άλλο πλεονέκτημα για τους αγρότες είναι ότι η ιδιωτική ασφάλιση δίνει αποζημιώσεις περισσότερο προσαρμοσμένες στις πραγματικές απώλειες των αγροτών σε ατομική βάση.

Ένα πλεονέκτημα για την κυβέρνηση είναι ότι οι επιδοτήσεις στα ασφάλιστρα αποτελούν τακτικές και προβλέψιμες δαπάνες, έτσι είναι πιο εύκολο να προγραμματιστούν από ότι οι ειδικές αποζημιώσεις, οι οποίες μπορεί να είναι ακανόνιστες από το ένα έτος στο άλλο. Ωστόσο, οι κριτικές απόψεις υποστηρίζουν τη θεωρία ότι το συνολικό κόστος της ασφάλισης είναι υψηλότερο λόγω του υψηλού κόστους προσαρμογής των απωλειών, και ότι επιδοτώντας τις αγροτικές ασφαλίσεις σημαίνει στην πράξη επιδότηση των ασφαλιστικών εταιρειών. Αλλά επιδοτώντας την αγροτική ασφάλιση σημαίνει υποστήριξη ενός συστήματος στο οποίο ο γεωργός συμμετέχει στα ασφάλιστρα ελαχιστοποιώντας τις δημοσιονομικές επιπτώσεις στο δημόσιο τομέα. Τόσο, ο γεωργός όσο και η κυβέρνηση είναι ικανοί να υπολογίσουν τον προϋπολογισμό τους.

Μια άλλη άποψη υποστηρίζει ότι με ένα σύστημα δημόσιας διοίκησης (ειδικές ενισχύσεις), η διοίκηση (κυβέρνηση) είναι υπεύθυνη για την αξιολόγηση των ζημιών. Υποστηρίζοντας ένα σύστημα ασφάλισης μεταφέρεται η ευθύνη στις εταιρείες οι οποίες έχουν κέρδος για την αποκατάσταση της εν λόγω υπηρεσίας που προσφέρουν. Η ανάπτυξη των συστημάτων αγροτικής ασφάλισης μειώνει τις δημόσιες δαπάνες σε κρατικές ενισχύσεις. Αυτή η μείωση είναι δύσκολο να εκτιμηθεί αλλά θα πρέπει να ληφθεί υπόψη όταν το συνολικό κόστος είναι υπολογισμένο.

8. Συμπεράσματα Διεθνούς Επισκόπησης

Το γεωργικό εισόδημα γνώριζε πάντα μια ισχυρή μεταβλητότητα η οποία οφείλεται σε διάφορους παράγοντες όπως:

- Βραχυπρόθεσμη κλιματική μεταβλητότητα: ξηρασία, παγετός, και υπερβολική βροχόπτωση η οποία θεωρείται ο βασικότερος παράγοντας ο οποίος καλύπτεται από τα ήδη υπάρχοντα ασφαλιστικά συστήματα.
- Πολιτικές μεταρρυθμίσεις: εμπορικές συμφωνίες και απελευθέρωση της αγοράς.
- Μια ανισόρροπη σχέση με τους λιανοπωλητές, οι οποίοι είναι καλύτερα οργανωμένοι για να ασκήσουν πίεση στις τιμές.
- Ο κίνδυνος των ασθενειών των ζώων.
- Μακροπρόθεσμη κλιματική αλλαγή: υπάρχει μια γενική αντίληψη ότι η συχνότητα και η ένταση των ακραίων μετεωρολογικών φαινομένων αυξάνεται.

Για τους παραπάνω παράγοντες καθώς και για άλλους έχει τεθεί το θέμα της συγκρότησης μια βάσης για την ανάλυση των στρατηγικών οι οποίες θα ενσωματώνουν τα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων εντός της κοινής αγροτικής πολιτικής.

8.1. Το επίπεδο ανάπτυξης των αγροτικών ασφαλίσεων

Υπάρχει μια μεγάλη ποικιλομορφία των συστημάτων αγροτικής ασφάλισης ανάμεσα στα 27 Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επειδή οι περισσότερες πληροφορίες προέρχονται από ενημερωτικά δελτία τα οποία συγκεντρώνονται από διάφορους ειδικούς και λόγω της απουσίας νομικών εντολών για τη συλλογή δεδομένων, το ποσό των πληροφοριών που συλλέγεται θεωρείται ανομοιογενές, με τη γενικά καλύτερη πληροφόρηση να προέρχεται από χώρες με καλά οργανωμένα δημόσια συστήματα ή με δημόσια στήριξη στον τομέα αυτό.

Η ανάπτυξη της αγροτικής ασφάλισης σε κάθε χώρα συνδέεται με δύο παράγοντες:

- Επίπεδο κινδύνου και τυπολογία: χαλαζόπτωση, ξηρασία, υπερβολική βροχόπτωση κατά την περίοδο συγκομιδής ή της άνθησης.
- Την πολιτική του κάθε κράτους μέλους για την υποστήριξη του συστήματος. Για μη συστηματικούς κινδύνους (χαλάζι), ο ιδιωτικός τομέας προσφέρει κατάλληλες ασφαλίσεις. Για τα ασφαλιστικά προϊόντα που προσφέρουν μια ολοκληρωμένη κάλυψη (συμπεριλαμβανομένων και των συστηματικών κινδύνων) υπάρχει μια άμεση σχέση μεταξύ της ανάπτυξης ασφαλίσεων και της δημόσιας στήριξης.

8.2 Δημόσια ενίσχυση

Η δημόσια ενίσχυση ή οι αποζημιώσεις για τις αγροτικές απώλειες δίνονται σε μια βάση ειδικών ενισχύσεων στις περισσότερες χώρες, ανεξάρτητα από την πολιτική της ασφάλισης που επικρατεί σε κάθε χώρα. Όταν η ασφάλιση δεν επιδοτείται, είναι κοινή η παροχή βοήθειας μέσω συστημάτων αποζημίωσης, ή μέσω ειδικών κεφαλαίων σε περίπτωση καταστροφής, συχνά εν μέρει χρηματοδοτούμενα από αγροτικούς φορείς.

Στα περισσότερα Κράτη Μέλη της Ευρώπης υπάρχει η δημόσια αποζημίωση και με τη μορφή ειδικών ενισχύσεων και με τη μορφή κεφαλαίων σε περίπτωση καταστροφικών ζημιών όπως είναι η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο. Στις 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο ετήσιος μέσος όρος των κρατικών ενισχύσεων, μέσω αυτών των μορφών είναι πάνω από 1 δισεκατομμύριο Ευρώ.

Μια αντίστροφη σχέση εμφανίζεται μεταξύ των ποσοτήτων που δαπανούνται σε επιδοτήσεις ασφαλίσεων και των ποσοτήτων που δαπανούνται σε δημόσιες εκ των υστέρων αποζημιώσεις. Αυτό βέβαια σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει ότι με τον τρόπο αυτό οι δημόσιες δαπάνες καθίσταται περισσότερο ή λιγότερο αποδοτικές.

8.3 Το μέγεθος των αγροτικών ασφαλίσεων και των επιδοτήσεων

Το συνολικό ποσό των ασφαλίσεων στην Ευρώπη είναι περίπου 1.5 δισεκατομμύρια Ευρώ ανά έτος, με μια δημόσια επιδότηση περίπου 500 εκατομμύρια Ευρώ. Το μέσο ποσό των αποζημιώσεων λόγω ζημιών που καταβάλλεται στους γεωργούς από τις ασφαλιστικές εταιρείες είναι κοντά στο 1.1 δισεκατομμύριο Ευρώ, κοντά δηλαδή στο ποσό της δημόσιας αποζημίωσης με τη μορφή κρατικών ενισχύσεων ή κεφαλαίων καταστροφής.

Τα γεωργικά συστήματα ασφάλισης προωθούνται σε αρκετές χώρες, όχι μόνο με επιδοτήσεις, αλλά και στο πλαίσιο κανονισμών. Σε αυτές τις χώρες, εκτός από την ύπαρξη δημόσιων επιδοτήσεων στο σύνολο των ασφαλίσεων, ο νόμος απαγορεύει ότι τα μέτρα ειδικών ενισχύσεων ή τα κονδύλια για τις καταστροφές θα αποζημιώνουν για τις απώλειες που θα μπορούσαν να ασφαλιστούν. Ωστόσο, ένα βήμα προς αυτή την κατεύθυνση έχει γίνει. Από το 2010 και μετά, ο κανονισμός ορίζει ότι θα υπάρχει μείωση κατά 50% της δημόσιας αποζημίωσης για τους γεωργούς εκείνους οι οποίοι δεν πήραν μια ορισμένη ασφαλιστική κάλυψη.

Προκειμένου να επιτευχθεί η πλήρης αποζημίωση, θα πρέπει να έχουν ασφαλίσει τουλάχιστον το 50% της μέσης ετήσιας παραγωγής τους καθώς και τους στατιστικά συχνότερους κλιματικούς κινδύνους στο κράτος μέλος τους ή την περιοχή τους. Το μέτρο αυτό, θα ενθαρρύνει τους γεωργούς να βελτιώσουν περαιτέρω τη διαχείριση των κινδύνων τους. Ωστόσο, τα αποτελέσματα της δημόσιας αποζημίωσης ή της ασφάλισης, είτε επιδοτούνται είτε όχι, θα πρέπει να αναλυθούν περαιτέρω, για να κατανοήσουμε ποια είναι η καλύτερη πολιτική που θα πρέπει να ακολουθηθεί.

8.4 Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ένα εναρμονισμένο σύστημα

Το υπάρχον επίπεδο ασφάλισης είναι γενικά ανεπαρκές ως προς την ομαλή μείωση του εισοδήματος σε κακές χρονιές. Τα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων που διατίθενται στα Κράτη Μέλη θα μπορούσαν να αναπτυχθούν περαιτέρω. Ωστόσο, δεδομένης της ετερογένειας που επικρατεί ανάμεσα στα Κράτη Μέλη, το ενδιαφέρον για ένα εναρμονισμένο πανευρωπαϊκό σύστημα γεωργικών ασφαλίσεων είναι υπό συζήτηση. Οι προϋποθέσεις για ένα εφικτό σύστημα ασφάλισης σε πανευρωπαϊκό επίπεδο αναλύονται και κατατάσσονται σε:

- αποφάσεις για τη χάραξη πολιτικής (πολιτικά κριτήρια)
- αποφάσεις του ιδιωτικού τομέα: ασφαλιστές, αντασφαλιστές και αγρότες και
- τεχνικούς όρους.

Το πιθανό κόστος για ένα υποστηριζόμενο υποθετικό ασφαλιστικό σύστημα, έχει κάποια υποθετικά σενάρια υπό δεδομένες παραδοχές. Ωστόσο, όλες αυτές οι εκτιμήσεις και οι υποθέσεις βασίζονται στην έντονη ανάγκη που επικρατεί για περαιτέρω ανάλυση, όπως είναι η υπόθεση ότι το μέσο ποσοστό πριμοδοτήσεων των ασφαλιστών θα είναι παρόμοιο με το μέσο ποσοστό των πριμοδοτήσεων για τα υφιστάμενα ασφαλιστικά καθεστώτα. Λόγω της μεγάλης ποικιλίας των κινδύνων και των κοινωνικοοικονομικών υποβάθρων ανάμεσα στα 27 Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν κρίνεται σκόπιμο να ιδρυθεί ένα ομοιογενές κοινό σύστημα ασφάλισης. Κάποιες εναλλακτικές λύσεις θα μπορούσαν να προταθούν για την ενθάρρυνση των εθνικών συστημάτων των κρατών μελών όπως:

- παροχή δημόσιας αντασφάλισης
- εν μέρει επιδότηση των εθνικών συστημάτων
- διευκόλυνση της σύνθεσης μιας βάσης δεδομένων, κυρίως σε αγροτικό επίπεδο
- θέσπιση ενός κοινού ρυθμιστικού πλαισίου και κατάλληλα μέτρα ελέγχου, λαμβάνοντας πάντα υπόψη την τρέχουσα Ευρωπαϊκή νομοθεσία καθώς και τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

8.5 Περαιτέρω έρευνα και βελτίωση

Η ανάλυση και η χαρτογράφηση των κινδύνων ανάμεσα στα Κράτη Μέλη θα μπορούσε να βελτιωθεί περαιτέρω, μέσω πιο ακριβών χαρτών και πολλαπλό έλεγχο των αποτελεσμάτων τους, με τις απώλειες που παρατηρήθηκαν στην απόδοση και στη μεταβλητότητα του εισοδήματος των γεωργών. Από την άλλη πλευρά δεδομένα από κάποιες χώρες ακόμα λείπουν ή παραμένουν ελλιπή. Επίσης είναι δύσκολη η συλλογή πληροφοριών από τις ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες όταν δεν υπάρχουν δημόσιες επιδοτήσεις. Ωστόσο, έχουν προγραμματιστεί περισσότερο αναλυτικές μελέτες οι οποίες θα αξιολογήσουν λεπτομερέστερα τις απώλειες εισοδημάτων καθώς και τις δυνατότητες διαχείρισης των κινδύνων. Τέλος, θα ήταν σκόπιμο να διερευνηθεί η χρήση των δεικτών ως εργαλείο ελέγχου για τον υπολογισμό καταστροφικών ζημιών.

9. Η Αγροτική Ασφάλιση στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, διάφορες ασφαλιστικές εταιρείες ανέλαμβαναν αγροτικές ασφαλίσεις, κυρίως για τους κινδύνους χαλαζόπτωσης και θνησιμότητας ζωικού κεφαλαίου, από τα μέσα του 1920.

Την ίδια περίοδο, παρόμοιες ενέργειες έγιναν, (για την ίδρυση αλληλοασφαλιστικών προγραμμάτων αγροτικής ασφάλισης), από τους γεωργικούς συνεταιρισμούς. Προσπάθησαν να δημιουργήσουν ένα ασφαλιστικό σχήμα, βασισμένο στην αμοιβαιότητα, το οποίο θα κάλυπτε χαλαζοθύελλα, θνησιμότητα του ζωικού κεφαλαίου, θεομηνίες και πυρκαγιά.

Παρόλα αυτά, σύντομα έγινε φανερό ότι, οι ασφαλιστικές εταιρείες και οι αγροτικοί αλληλοασφαλιστικοί οργανισμοί δεν μπορούσαν να καλύψουν τις ασφαλιστικές ανάγκες ενός μεγάλου αγροτικού πληθυσμού, που την εποχή εκείνη ξεπερνούσε το 50% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας.

Για να ξεπεραστούν τα προβλήματα που είχαν ανακύψει, το Κράτος ίδρυσε ένα ταμείο για την αντασφάλιση των αλληλοασφαλιστικών οργανισμών, το οποίο ονομάστηκε Ταμείο Αγροτικής Ασφάλισης, ένα ταμείο που προσέφερε σε προαιρετική βάση – επιπλέον της αντασφάλισης των αλληλοασφαλιστικών οργανισμών – απευθείας ασφαλίσεις χαλαζόπτωσης και παγετού.

Το Ταμείο Αγροτικής Ασφάλισης λειτουργούσε έως το 1954 οπότε συγχωνεύθηκε με την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδας (ΑΤΕ), και έτσι η τελευταία κατέστη ο κυρίαρχος παίκτης στον τομέα των αγροτικών ασφαλίσεων έναντι των κινδύνων χαλαζόπτωσης και των κινδύνων του ζωικού κεφαλαίου.

Η αποφασιστική καμπή, όμως, στις αγροτικές ασφαλίσεις στην Ελλάδα, ήταν η ίδρυση του Οργανισμού Αγροτικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ) το 1961 (Ν.4169/1961), ένας δημόσιος φορέας, που σκοπό είχε τόσο την ίδρυση ενός προγράμματος κοινωνικής ασφάλισης των αγροτών όσο και την προστασία τους έναντι απωλειών συνεπεία φυσικών κινδύνων.

Η ανάγκη ανάθεσης ενός σχήματος αγροτικών αποζημιώσεων στον ΟΓΑ, προέκυψε κυρίως από το γεγονός της ύπαρξης της προαιρετικής ασφάλισης, τόσο από τις ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες όσο και από τους αγροτικούς αλληλοασφαλιστικούς Οργανισμούς αλλά δεν είχε την προσδοκώμενη επιτυχία. Ο ΟΓΑ ξεκίνησε το πρόγραμμα αγροτικών αποζημιώσεων το 1963 και κάλυπτε αυτόματα και υποχρεωτικά το σύνολο της αγροτικής παραγωγής της χώρας για τους κινδύνους χαλαζόπτωσης και παγετού. Δημόσιες πηγές, κράτος (επιδοτήσεις) και αγρότες (εισφορές) παρείχαν τους οικονομικούς πόρους. Παρόλα αυτά, η εισφορά των αγροτών ήταν πολύ χαμηλή (20%).

Το έτος 1988 ο τομέας αγροτικών αποζημιώσεων του ΟΓΑ διέκοψε την λειτουργία του και ένας νέος ανεξάρτητος κρατικός οργανισμός γεννήθηκε με την επωνυμία Ελληνικός Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.). Με την ίδρυση του ΕΛ.Γ.Α., το Κράτος στόχευσε σε ένα πιο αποτελεσματικό σύστημα αγροτικών αποζημιώσεων, διατηρώντας, παρόλα αυτά, τον δημόσιο χαρακτήρα του.

Εν τω μεταξύ, οι ασφαλιστικές εταιρείες και οι συνεταιρισμοί (αλληλασφαλιστικοί οργανισμοί) αποσύρθηκαν από τον τομέα αγροτικών ασφαλίσεων το 1963, όταν ξεκίνησε το πρόγραμμα ασφαλιστικών αποζημιώσεων του ΟΓΑ. Παράλληλα με τον ΟΓΑ και αργότερα, με τις δραστηριότητες του ΕΛ.Γ.Α, το Υπουργείο Γεωργίας και η ΑΤΕ, συνέχισαν να ενεργούν σε συμπληρωματική βάση.

Στις περιπτώσεις εκτεταμένων και σοβαρών απωλειών στην παραγωγή, φυτών, αποθεμάτων ή παγίων περιουσιακών στοιχείων, που προκλήθηκαν από απρόβλεπτες και μη διαχειρίσιμες αιτίες, κυρίως φυσικά φαινόμενα, που δεν καλύπτονταν από τον ΟΓΑ/ΕΛ.Γ.Α., το δημόσιο ενδιαφέρον και η εθνική αλληλεγγύη εκφραζόταν μέσω του Υπουργείου Γεωργίας, το οποίο ήταν εξουσιοδοτημένο να λαμβάνει μέτρα έκτακτης ανάγκης, όπως οικονομική βοήθεια και αναδιάρθρωση των χρεών προς τις τράπεζες. Οι ενέργειες αυτές του Υπουργείου γίνονταν επί τη βάση έκτακτων ενισχύσεων.

Η ΑΤΕ συνέχιζε να προσφέρει ένα συμπληρωματικό μη-υποχρεωτική ασφαλιστικό σχήμα κατά κινδύνων χαλαζοθύελλας, για το μερίδιο του κινδύνου που δεν κάλυπτε ο ΟΓΑ, καθώς επίσης και ένα ασφαλιστικό σχήμα για το ζωικό κεφάλαιο. Το 1980 τις δραστηριότητες αυτής, της ΑΤΕ ανέλαβε η Αγροτική Ασφαλιστική Α.Ε., θυγατρική της ΑΤΕ.

9.1. Γενικό πλαίσιο των αγροτικών ασφαλίσεων στην Ελλάδα

Στο υπάρχον σύστημα διαχείρισης κινδύνων αγροτικής ασφάλισης της Ελλάδας εμπλέκονται τόσο κρατικοί φορείς όσο και ασφαλιστικές εταιρείες. Θα μπορούσαμε να ταξινομήσουμε τις δραστηριότητες της χώρας στην διαχείριση κινδύνων της γεωργίας, σε τρεις τομείς, ήτοι:

- τις δραστηριότητες του ΕΛ.Γ.Α.,
- τις δραστηριότητες του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων
- τις δραστηριότητες των ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών

Ο **ΕΛ.Γ.Α.**, όπως προαναφέρθηκε, καλύπτει, σε υποχρεωτική βάση, κάθε Έλληνα αγρότη και λειτουργεί με βάση έναν αριθμό κανονισμών που καθορίζουν λεπτομερώς, τους καλυπτόμενους κινδύνους, την έκταση της κάλυψης, την εκτίμηση της ζημίας και την μέθοδο αποζημίωσης, το επίπεδο της ειδικής ασφαλιστικής εισφοράς (των αγροτών), τις διάφορες διαδικασίες, κ.λ.π.

Το **Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων**, οποτεδήποτε θεωρείται αναγκαίο και οικονομικά εφικτό, παρέχει οικονομική βοήθεια, στις περιπτώσεις εκτεταμένων και σοβαρών απωλειών που υπέστησαν οι αγρότες λόγω φαινομένων φυσικών καταστροφών και άλλων παρομοίων συμβάντων. Από το 2003 το Υπουργείο έχει αναθέσει την εκτέλεση των παραπάνω εργασιών στον ΕΛ.Γ.Α.

Οι **Ιδιωτικές Ασφαλιστικές Εταιρείες**, ενεργώντας στο πεδίο που μένει ελεύθερο από τις καλύψεις του ΕΛ.Γ.Α., καλύπτουν ένα μικρό μερίδιο του συνόλου των αγροτικών κινδύνων. Η Αγροτική Ασφαλιστική Α.Ε., κυριαρχεί στον τομέα των αγροτικών ασφαλίσεων, αλλά το χαρτοφυλάκιο της, στις ασφαλίσσεις φυτικής παραγωγής και ζωικού κεφαλαίου, συρρικνώνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια.

Σε μερικούς κλάδους ασφάλισης, όπως χαλαζόπτωσης, η Αγροτική Ασφαλιστική είναι η μόνη ιδιωτική εταιρεία που παρέχει ασφαλιστική κάλυψη στην Ελληνική αγορά. Η Εταιρεία αυτή διαθέτει έναν, πολύ καλά οργανωμένο, κλάδο ασφάλισης υδατοκαλλιεργειών, τομέα που ούτως ή άλλως δεν καλύπτει ο ΕΛ.Γ.Α.

Καλυπτόμενοι κίνδυνοι και εύρος αγροτικής ασφάλισης στην Ελλάδα

Λόγω του ότι, ο ΕΛ.Γ.Α., καλύπτει σε υποχρεωτική βάση, καλλιέργειες και ζωικό κεφάλαιο έναντι ενός αριθμού γνωστών κινδύνων, το σύνολο της ελληνικής φυτικής και ζωικής παραγωγής είναι ασφαλισμένο. Η κάλυψη του ΕΛ.Γ.Α., παρόλα αυτά, δεν προσφέρει 100% προστασία στον αγρότη. Υπάρχουν προνομιακές απαλλαγές και απαλασσόμενα ποσά που μειώνουν την ασφάλιση σε ένα μέγιστο 60%-75% (με πολύ λίγες εξαιρέσεις). Η Αγροτική Ασφαλιστική Α.Ε., καλύπτει το εναπομένον 25%, στην περίπτωση της χαλαζόπτωσης.

Τέλος, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων καλύπτει μερικώς και περιστασιακά απώλειες συνεπεία καταστροφικού συμβάντος, που δεν καλύπτεται από τον ΕΛ.Γ.Α., και μπορεί να χαρακτηριστεί ως «συμφορά».

Ορισμός καταστροφής

Η καταστροφή και οι σχετικές έννοιες καθορίζονται στον κανονισμό για την «κρατική οικονομική βοήθεια» (Κυβερνητική διάταξη Νο,1786B/20.12.05, άρθρο 2), που δημοσιεύτηκε από τον ΕΛ.Γ.Α., το 2006 και είναι παρόμοιος με εκείνους που περιέχονται στις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις στον αγροτικό τομέα (2000/C 28/02)

Νομικοί Περιορισμοί

Στο άρθρο 4 («εξαιρέσεις») του παραπάνω κανονισμού, αναφέρεται (σημεία 9 και 11) ότι η ειδική ενίσχυση δεν καταβάλλεται:

9. «Στους ιδιοκτήτες αγροτικών εκμεταλλεύσεων (καλλιέργειες, ζωικό κεφάλαιο και εγκαταστάσεις υδατοκαλλιεργειών) που δεν έχουν ασφαλίσει τα κύρια στοιχεία των εκμεταλλεύσεων τους σε ένα ασφαλιστικό φορέα για τουλάχιστον έναν ασφαλισμένο κίνδυνο».
10. Για κινδύνους μερικά ή ολικά καλυπτόμενους από ασφαλιστικά προγράμματα των νομικών φορέων που παρέχουν υπηρεσίες προστασίας για τις αγροτικές δραστηριότητες υπό το πλαίσιο του συστήματος «ΗΣΙΟΔΟΣ».

9.2. Συνθήκες της Αγοράς

Όπως αναφέρθηκε στις προηγούμενες παραγράφους, υπάρχει, μόνο μία ασφαλιστική εταιρεία, η Αγροτική Ασφαλιστική, που δραστηριοποιείται στην ασφάλιση φυτικής και ζωικής παραγωγής. Συνεπώς, δεν υπάρχει ανταγωνισμός (στις τιμές και την ποιότητα) στην αγορά εφόσον οι άλλοι συμμετέχοντες, μόλις που εμφανίζονται στον επαγγελματικό αυτό τομέα, και αντιπροσωπεύουν ένα ασήμαντο μερίδιο της αγοράς.

Τα τιμολόγια των ασφαλιστρών ορίζονται από τις ασφαλιστικές εταιρείες. Στην περίπτωση του ΕΛ.Γ.Α., τα τιμολόγια καθορίζονται με διαχειριστικό τρόπο.

9.3. Γενικά χαρακτηριστικά

Ενδείξεις των πλέον συχνών χαρακτηριστικών:

- **Υποχρεωτική ασφάλιση:** ισχύει για τον ΕΛ.Γ.Α., όχι για τον ιδιωτικό τομέα.
- **Δημόσιες επιδοτήσεις:** δεν υπάρχουν επιδοτήσεις ασφαλιστρών ή άλλου είδους προκαθορισμένου τύπου επιδότησης. Στον Νόμο 1790/1988, όπως τροποποιήθηκε από τον Νόμο 3147/2003, δηλώνεται ότι το κράτος μπορεί να επιδοτεί τον ΕΛ.Γ.Α., για το κόστος της κάλυψης των κινδύνων που δεν ασφαρίζονται στην ελεύθερη (ιδιωτική) ασφαλιστική αγορά (μη ασφαλίσιμοι κίνδυνοι). Δεν υπάρχει κανένα είδος επιδότησης στην ιδιωτική ασφαλιστική αγορά.
- **Κόστος για τους αγρότες (και τιμολόγια):**
ΕΛ.Γ.Α.: Οι αγρότες υποχρεούνται από τον Νόμο να καταβάλλουν στον ΕΛ.Γ.Α., ένα τέλος που ονομάζεται ειδική ασφαλιστική εισφορά.
Ο υπολογισμός της ειδικής ασφαλιστικής εισφοράς («ασφάλιστρο») βασίζεται στην αξία των ακαθάριστων πωλήσεων των αγροτικών προϊόντων και υποπροϊόντων και ανέρχεται, αρχικά, στο 2% για τη φυτική παραγωγή και 1% για το ζωικό κεφάλαιο. Τα ποσοστά αυτά αναπροσαρμόστηκαν αργότερα στο 3% και 0.5% αντίστοιχα (2.5% για το βαμβάκι). Τα ποσοστά αυτά εφαρμόζονται σε ολόκληρη την χώρα.
Η ειδική ασφαλιστική εισφορά καταβάλλεται από κάθε παραγωγό αγροτικών προϊόντων της χώρας (η πρόβλεψη αναλύεται στο άρθρο 5^ο του Ν.1790/1988 όπως αυτός έχει τροποποιηθεί). Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η ειδική ασφαλιστική εισφορά υπολογίζεται σαν ποσοστό επί της αξίας παραγωγής και δεν έχει σχέση με το πραγματικό κόστος των καλυπτόμενων κινδύνων.
- **Ιδιωτική Ασφάλιση:** Οι αγρότες καταβάλλουν στο ακέραιο ένα ασφάλιστρο καθορισμένο από τις ασφαλιστικές εταιρείες.
Τα ασφάλιστρα της Αγροτικής Ασφαλιστικής καθορίζονται ανά καλλιέργεια και ανά κοινότητα και δήμο. Τα ασφάλιστρα για το ζωικό κεφάλαιο και τις υδατοκαλλιέργειες καθορίζονται ανά μονάδα εκμετάλλευσης.
- **Προνομιακή Απαλλαγή**
- **Ύπαρξη και σοβαρότητα ασφαλίσεων βάσει δείκτη:** Δεν υπάρχουν
- **Συνηθέστερη μέθοδος καθορισμού ζημιών:** Μεμονωμένες εκτιμήσεις ζημίας από έκταση σε έκταση γίνονται από αγρονόμους-εκτιμητές, ή από μονάδα σε μονάδα (στην περίπτωση απωλειών ζωικού κεφαλαίου/ιχθυαποθέματος) από κτηνιάτρους-εκτιμητές, ή ιχθυολόγους, ή άλλους ειδικούς.
- **Καθυστέρηση πληρωμής αποζημίωσης μετά από ζημιογόνο γεγονός ή συγκομιδή:** Δεν υπάρχει χρονική περίοδος, καθορισμένη από τον Νόμο, κανονισμό ή ρήτρα του ασφαλιστηρίου συμβολαίου, εντός της οποίας πρέπει να καταβληθεί η αποζημίωση. Ο ΕΛ.Γ.Α., υπόσχεται να καταβάλλει την αποζημίωση εντός 3 μηνών μετά την περίοδο συγκομιδής, και η Αγροτική

Ασφαλιστική αποζημιώνει εντός ενός (1) μηνός. Το πρόγραμμα ειδικών ενισχύσεων καταστροφών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, που διαχειρίζεται τώρα ο ΕΛ.Γ.Α., πληρώνει δύο με τρία χρόνια μετά το ζημιογόνο συμβάν (πληροφορίες αναφέρουν ότι το διάστημα αυτό τείνει να μειωθεί)

- **Υπάρχει σύστημα *bonus-malus*** ; Στον ΕΛ.Γ.Α., όχι. Υπάρχει σε μερικούς κλάδους της Αγροτικής Ασφαλιστικής.
- **Υπάρχει Ασφάλιση Εισοδήματος;** Όχι
- **Υπάρχει (σημαντική) αγορά ασφάλισης πολλαπλών κινδύνων;** Όχι στην αγορά. Το σχήμα του ΕΛ.Γ.Α., περιλαμβάνει χαρακτηριστικά προγράμματος ασφάλισης πολλαπλών κινδύνων.
- **Υπάρχει ασφάλιση τιμών;** Όχι.

9.4. Διαθέσιμα ασφαλιστικά προγράμματα

Τα προγράμματα του ΕΛ.Γ.Α., δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ασφαλιστικά και παρακάτω θα αναφέρονται ως «σαν ασφαλιστικές καλύψεις».

Τόσο οι «σαν ασφαλιστικές καλύψεις» του ΕΛ.Γ.Α., όσο και τα προϊόντα της ιδιωτικής ασφαλιστικής αγοράς θα παρουσιαστούν, συγκριτικά, στο κεφάλαιο αυτό διότι:

- α) η μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων αγροτών καλύπτεται από τα προγράμματα του ΕΛ.Γ.Α.
- β) τα περισσότερα προγράμματα της αγοράς είναι συμπληρωματικά σε αυτά του ΕΛ.Γ.Α., και συνεπώς, ο σχεδιασμός τους είναι κυρίως βασισμένος σε αυτά.

9.5. Τομέας Φυτικής Παραγωγής

Ο ΕΛ.Γ.Α., καλύπτει και αποζημιώνει μόνο τις άμεσες απώλειες της φυτικής παραγωγής. Ο Οργανισμός καλύπτει όλες τις συστηματικές καλλιέργειες φυτικών ειδών και ποικιλιών, που αναπτύσσονται στο οικολογικό τους περιβάλλον.

Καλυπτόμενοι από τον ΕΛ.Γ.Α. κίνδυνοι:

Οι καλλιέργειες καλύπτονται κατά κινδύνων χαλαζόπτωσης, παγετού, ανεμοθύελλας, πλημμύρας, καύσωνα, υπερβολικές ή εκτός εποχής βροχοπτώσεις, χιονόπτωση, θαλάσσια ύδατα, και ζημιές από αρκούδες ή άγριους κάπρους. Οι καλλιέργειες θερμοκηπίων καλύπτονται σε προαιρετική βάση.

Προνομιακές απαλλαγές και αφαιρετέα ποσά:

Στην περίπτωση ζημιών στις καλλιέργειες συνεπεία κινδύνων που καλύπτονται από τον ΕΛ.Γ.Α., εφαρμόζονται οι παρακάτω απαλλαγές και αφαιρετέα ποσά (Z = ποσοστό ολικής απώλειας)

Πίνακας Νο.24 Προνομιακές απαλλαγές & αφαιρετέα ποσά(καλλιέργειες)

Κατηγορία	Προνομιακή απαλλαγή (σταθερό)	Αφαιρετέα ποσά (μεταβλητά)	Αποζημίωση	Μέγιστη αποζημίωση
1	2	3		4
Κατά παντός κινδύνου	20%	Z*12%+13,2%	(Z-15%)*88%	74.8 %
Ειδική κάλυψη				
Κίνδυνος πάγου οπωροφόρων δένδρων κατά την ανθοφορία	30%	Z*12%+26,4%	(Z-30%)*88%	61.6 %
Ζημίες από αρκούδες και άγριους κάπρους	5%	0	100%	100%

Πηγή: «Πολιτικές Διαχείρισης Αγροτικών Κινδύνων, Παρελθόν-Παρόν-Μέλλον» Ν. Γεωργιάδης 2003

Επεξηγηματικές σημειώσεις:

- ⌚ Για όλους τους καλυπτόμενους από τον ΕΛ.Γ.Α. κινδύνους, ζημίες έως 20% ανά καλλιέργεια και ανά έκταση (προνομιακή απαλλαγή) δεν καλύπτονται, και συνεπώς δεν είναι αποζημιωτέοι.
- ⌚ Στην περίπτωση που η ζημία υπερβαίνει το προαναφερόμενο ποσοστό, ο ΕΛ.Γ.Α. θα πληρώνει αποζημίωση ίση με την ολική απώλεια μείον την απαλλαγή της στήλης 2.
- ⌚ Για ζημίες που συνέβησαν στα αρχικά στάδια της ανάπτυξης, ο ΕΛ.Γ.Α., καλύπτει τα έξοδα που επιβάρυναν την φυτεία.
- ⌚ Ζημίες έως 30% ανά καλλιέργεια ανά έκταση, ως αποτέλεσμα παγετού σε οπωροφόρα δένδρα κατά την διάρκεια της ανθοφορίας (μέχρι την μορφοποίηση του φρούτου), δεν αποζημιώνονται. Αν η ζημία υπερβεί αυτό το ποσοστό, ο ΕΛ.Γ.Α., θα πληρώσει αποζημίωση ίση με την ολική απώλεια μείον την απαλλαγή της στήλης 2.
- ⌚ Ζημία σε καλλιέργειες από αρκούδες και άγριους κάπρους αποζημιώνονται 100%, υπό τον όρο ότι η ζημία υπερβαίνει το 5% της παραγωγής της έκτασης.

9.6. Τομέας Ζωικού Κεφαλαίου

Καλύψεις/Κίνδυνοι καλυπτόμενοι από τον ΕΛ.Γ.Α.:

Οι καλυπτόμενοι κίνδυνοι στον Τομέα του Ζωικού κεφαλαίου είναι:

- α) Χαλαζοθύελλα, υπερβολικό ψύχος, χιονόπτωση, ανεμοθύελλα, πλημμύρα, καταιγίδα και φωτιά συνεπεία πτώσης κεραυνού.
- β) Οι κίνδυνοι για απώλειες προκαλούμενες από άγρια ζώα.
- γ) Ασθένειες: Σπληνικός πυρετός (άνθραξ), μελάνωση, ιογενής διάρροια των βοοειδών, κακοήθης καταρροϊκός πυρετός, γαγρενώδης μαστίτιδα, παθολογική δυστοκία, μεταδοτική αγαλαξία.

Προνομιακές απαλλαγές και αφαιρετέα ποσά:

Στην περίπτωση ζημιών που προκαλούνται από καλυμμένους κινδύνους, η καταβληθείσα από τον ΕΛ.Γ.Α., αποζημίωση καλύπτει το 80% ενός ποσού ίσου με την ολική απώλεια μείον της απαλλαγής που αναφέρεται στην στήλη 2 του πίνακα

No.24 (ανάλογα με το είδος τους ζώου). Οι προνομιακές απαλλαγές/αφαιρετέα ποσά εφαρμόζονται στον αριθμό των ζώων κάθε «αυτόνομης κτηνοτροφικής μονάδας».

Για τα ιπποειδή, τα πρόβατα, τις αίγες και τα βοοειδή η αποζημίωση καλύπτει το 80% της ζημίας. Στην περίπτωση ζημιών που προκλήθηκαν από αρκούδες, η αποζημίωση καλύπτει το 100% της ζημίας.

Πίνακας No.25 Προνομιακές απαλλαγές & αφαιρετέα ποσά(ζωικό κεφάλαιο)

Κατηγορία	Προνομιακή απαλλαγή	Αφαιρετέα Ποσά	Αποζημίωση	Μέγιστη αποζημίωση
Ιπποειδή, βοοειδή, Πρόβατα*& αίγες*	0	20%	100%	80,0 %
Χοίροι αναπαραγωγής, Κάπροι	4%	Z*20%+2,4%	(Z-3%)*80%	77.6 %
Χοιρίδια, χοίροι πάχυνσης, όρνιθες ωοτοκίας (στρώματα) και αναπαραγωγής, κυψέλες μελισσών	8%	Z*20%+4,0%	(Z-5%)*80%	76.0 %
Εκτροφεία κυνηγετικών πτηνών, λαγών, Κοτόπουλα πάχυνσης	12%	Z*20%+6,4%	(Z-8%)*80%	73,6 %

Πηγή: «Πολιτικές Διαχείρισης Αγροτικών Κινδύνων, Παρελθόν-Παρόν-Μέλλον» Ν. Γεωργιάδης 2003

(*) Στα πρόβατα και τις αίγες εφαρμόζεται προνομιακή απαλλαγή 8% για απώλειες οφειλόμενες σε μολυσματική αγαλαξία και 20% για ζώα ηλικίας έως 7 ημερών.

9.7. Ιδιωτική Αγροτική Ασφάλιση

Όπως έχει ήδη, προηγουμένα, αναφερθεί η ελληνική ασφαλιστική αγορά είναι λιγότερο ανεπτυγμένη στον τομέα αυτό. Ο όγκος των ασφαλιστρών, που θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι απορρέει από την αγροτική ασφάλιση, αντιπροσωπεύει μόνον ένα μικρό κλάσμα από τον συνολικό όγκο ασφαλιστρών της αγοράς. Το κύριο μερίδιο αυτών των ασφαλιστρών κατέχει η Αγροτική Ασφαλιστική Α.Ε., μία μετοχική εταιρεία, εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αθηνών, θυγατρική της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδας (ΑΤΕ).

Ασφάλιση Φυτικής Παραγωγής

Η ασφάλιση χαλαζόπτωσης της Αγροτικής Ασφαλιστικής είναι συμπληρωματική κάλυψη της υποχρεωτικής του ΕΛ.Γ.Α., και η μέγιστη ευθύνη της εταιρείας δεν ξεπερνάει το 25% του συνόλου, (το εναπομένον 75% καλύπτεται από τον ΕΛ.Γ.Α.). Όλες οι βασικές καλλιέργειες είναι ασφαλισμένες.

Τα τιμολόγια ασφαλιστρών για κάθε καλλιέργεια και κάθε αγροτική κοινωνία καθορίζονται επί τη βάση των εγγραφών ασφαλιστρών και ζημιών. Μία προνομιακή απαλλαγή 15% εφαρμόζεται στα ασφαλιστήρια Φυτικής παραγωγής.

Οι αγρότες μπορούν, επίσης, να αγοράσουν ασφαλιστήρια πυρός για υπαίθριες καλλιέργειες και μία ευρεία κάλυψη για καλλιέργειες σε θερμοκήπια.

Ασφάλιση Ζωικής Παραγωγής

Η βασική ασφάλιση ζωικής παραγωγής στην ελληνική ασφαλιστική αγορά αφορά μία κάλυψη κατά παντός κινδύνου θνησιμότητας για βοοειδή, πρόβατα και αίγες, χοίρους και πουλερικά. Ένας αγρότης μπορεί να ασφαλίσει τα ζώα του μεμονωμένα σε μερικές περιπτώσεις. Παρόλα αυτά, η συλλογική ασφάλιση της αγέλης ή του σμήνους με μία προνομιακή απαλλαγή και αφαιρετέα ποσά κοντά στο 1% με 2% του συνολικού πληθυσμού, είναι ο επικρατέστερος τύπος ασφάλισης ζωικού κεφαλαίου σήμερα. Κάθε απαλλαγή πληρωθείσα από τον ΕΛ.Γ.Α., θεωρείται μία επιπρόσθετη απαλλαγή για την κάλυψη αυτή. Ο δείκτης ζημιών της Αγροτικής Ασφαλιστικής τα τελευταία 5 χρόνια είναι μεταξύ του 50% και 65%.

9.8. Καλύψεις των τελευταίων ετών

Ποσοτικές πληροφορίες σχετικά με τον ΕΛ.Γ.Α., για τις ειδικές ενισχύσεις/ αποζημιώσεις καταστροφών και τα ιδιωτικά ασφαλιστικά σχήματα δίνονται παρακάτω

Πίνακας Νο.26 Ποσά αποζημιώσεων ΕΛ.Γ.Α. (σε Ευρώ)

	Έτος	Αποζημίωση
1	2000	82.000.000
2	2001	103.000.000
3	2002	249.000.000
4	2003	346.000.000
5	2004	309.000.000

Επεξηγηματικές Σημειώσεις:

1. Πηγή: Στατιστικά στοιχεία του ΕΛ.Γ.Α.
2. Ποσά στρογγυλοποιημένα στο 1.000.000 €.
3. Οι απώλειες χρηματοδοτήθηκαν, βασικά, από την «ειδική ασφαλιστική εισφορά» των αγροτών και τις επιδοτήσεις του κράτους. (Οι στατιστικές του ΕΛ.Γ.Α., δεν εμφανίζουν ποσά ανά οικονομική πηγή).

Πίνακας Νο.27 Ποσά ειδικών κρατικών ενισχύσεων καταστροφών (σε Ευρώ)

	Έτος	Αποζημίωση
1	1995	1.000.000
2	1996	57.000.000
3	1997	57.000.000
4	1998	87.000.000
5	1999	49.000.000
6	2000	127.000.000
7	2001	48.000.000
8	2002	30.000.000
9	2003	130.000.000
10	2004	115.000.000

Επεξηγηματικές Σημειώσεις

1. Πηγές: Για τα έτη 2002, 2003, 2004, δελτίο στατιστικών στοιχείων ΕΛ.Γ.Α., 2004 (κατ'έκτιμηση υπολογισμοί των πληρωμών. Δελτίο 2004, διάγραμμα σελίδας Νο.5)
Για τα έτη 1995 - 2001 «Πολιτικές Διαχείρισης Αγροτικών Κινδύνων, Παρελθόν-Παρόν-Μέλλον» Ν. Γεωργιάδης 2003 – «Προσάρτημα 2, Πίνακας 2.1 (νούμερα από Υπουργικό Διάταγμα από το 1991-2001)
2. Ποσά στρογγυλοποιημένα στο 1.000.000 €.

Ιδιωτική Ασφάλιση

Πίνακας Νο.28 Ασφάλιση Φυτικής Παραγωγής, χαλαζόπτωση (όλες οι καλλιέργειες)

	Είδος	2000	2001	2002	2003	2004
1	Αριθμός και (%) των ασφαλισμένων γεωργικών μονάδων	1400 ₃ (* ⁴)	1000 (*)	800 (*)	500 (*)	700 (*)
2	Σύνολο ασφαλισμένων καλλιεργειών (στρέμματα)	94.000 ₆ (*)	78.000 (*)	71.000 (*)	38.000 (*)	50.000 (*)
3	Ασφαλισμένη αξία παραγωγής (€)	23.000.000 ⁷	21.000.000	17.000.000	13.000.000	15.000.000
4	Συνολικό ποσό ασφαλιστρων (€)	570.000	500.000	400.000	300.000	350.000
5	Αποζημιώσεις (€)	230.000	350.000	460.000	290.000	200.000

Επεξηγηματικές Σημειώσεις

1. Πηγή: Στοιχεία της Αγροτικής Ασφαλιστικής
2. Αριθμός Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων: Αριθμοί στρογγυλοποιημένα στις 100
Συνολική ασφαλιζόμενη καλλιεργημένη περιοχή: Νούμερα στρογγυλοποιημένα στα 1.000 στρέμματα
Ασφαλισμένη αξία παραγωγής: Ποσά στρογγυλοποιημένα στο 1.000.000 €.
Ασφάλιστρα: Ποσά στρογγυλοποιημένα στα 10.000 €
Αποζημιώσεις: Ποσά στρογγυλοποιημένα στα 10.000 €
3. Ασφαλισμένες καλλιέργειες: Κατά προσέγγιση, 60% βαμβάκι, 30% δημητριακά, 10% διάφορα

Ασφάλιση Ζωικής Παραγωγής

Πίνακας Νο.29 Βοοειδή

	Είδος	2000	2001	2002	2003	2004
1	Αριθμός και (%) των ασφαλισμένων κτηνοτροφικών μονάδων	** ₈	**	**	**	**
2	Ασφαλισμένη αξία παραγωγής (€)	6.000.000	4.000.000	3.000.000	2.000.000	1.000.000
3	Συνολικό ποσό ασφαλιστρων (€)	220.000	210.000	140.000	120.000	83.000
4	Αποζημιώσεις (€)	110.000	68.000	50.000	37.000	21.000

Επεξηγηματικές Σημειώσεις

1. Πηγή: Στοιχεία της Αγροτικής Ασφαλιστικής
2. Αριθμός Κτηνοτροφικών Μονάδων: Δεν διατέθηκαν στοιχεία
Ασφαλισμένη αξία παραγωγής: Ποσά στρογγυλοποιημένα στο 1.000.000 €.
Ασφάλιστρα: Ποσά στρογγυλοποιημένα στα 10.000 €
Αποζημιώσεις: Ποσά στρογγυλοποιημένα στα 10.000 €
3. Ο αριθμός των ζώων δεν διατέθηκε

³ Στρογγυλοποιημένα στο 100

⁴ (*) = Λιγότερο από 1%

⁵ Στρέμμα = 1/10 του εκταρίου

⁶ Στρογγυλοποιημένα στο 1000

⁷ Στρογγυλοποιημένα στο 1.000.000

⁸ (**) = Ο αριθμός των ζώων δεν διατέθηκε

Πίνακας Νο.30 Πουλερικά⁹

	Είδος	2000	2001	2002	2003	2004
1	Αριθμός και (%) των ασφαλισμένων εκτροφικών μονάδων	** ₈	**	**	**	**
2	Ασφαλισμένη αξία παραγωγής (€)	12.000.000	12.000.000	6.000.000	4.000.000	4.000.000
3	Συνολικό ποσό ασφαλίσεων (€)	170.000	170.000	90.000	70.000	40.000
4	Αποζημιώσεις (€)	40.000	20.000	140.000	40.000	0 ¹¹

Επεξηγηματικές Σημειώσεις:

1. Πηγή: Στοιχεία της Αγροτικής Ασφαλιστικής
2. Αριθμός Εκτροφικών Μονάδων: Δεν διατέθηκαν στοιχεία
Ασφαλισμένη αξία παραγωγής: Ποσά στρογγυλοποιημένα στο 1.000.000 €.
Ασφάλιστρα: Ποσά στρογγυλοποιημένα στα 10.000 €
Αποζημιώσεις: Ποσά στρογγυλοποιημένα στα 10.000 €
3. Ο αριθμός των ζώων δεν διατέθηκε

9.9. Αντασφάλιση

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει δημόσια αντασφάλιση. Ο ΕΛ.Γ.Α., δεν αντασφαλίζεται. Στην ιδιωτική ασφαλιστική αγορά οι βασικοί αντασφαλιστές είναι οι Εταιρείες MUNICH RE και MAPFRE.

Τιμή αντασφαλίστρου: Διατίθενται μόνον ενδεικτικά νούμερα, π.χ.:

Χαλαζόπτωση – Σύμβαση περιορισμού ζημίας (STOP LOSS)

1	1999	4,3%
2	2000	4,1%
3	2001	4,25%
4	2002	4,5%
5	2003	14,5%

Πηγή: Αγροτική Ασφαλιστική Α.Ε.

Εναλλακτικά εργαλεία Διαχείρισης Κινδύνου

- Ειδικές ενισχύσεις του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
Στις περιπτώσεις εκτεταμένων και σοβαρών απωλειών, στην παραγωγή, τα φυτά, τα αποθέματα ή τα πάγια περιουσιακά στοιχεία, που προκαλούνται από προβλέψιμα και διαχειρίσιμα, φυσικά κυρίως, συμβάντα και δεν καλύπτονται από τον ΕΛ.Γ.Α., το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης λαμβάνει μέτρα για τους αγρότες που υπέστησαν ζημία σε συμμόρφωση με τα άρθρα 92 και 93 της Συνθήκης της Ρώμης. Το Κράτος δεν υποχρεούται, από το Νόμο, να δώσει οικονομική ή άλλη βοήθεια στους αγρότες. Αυτό εξαρτάται από την οικονομική δυνατότητα και την ταξινόμηση της απώλειας ως «συμφορά».

⁹ Ασφαλισμένες αξίες, ασφάλιστρα και αποζημιώσεις λίγων κτηνοτροφικών μονάδων άλλου τύπου ζωικής παραγωγής συμπεριλαμβάνονται

¹⁰ (**)= Δεν υπάρχουν διαθέσιμα Στοιχεία

¹¹ Λιγότερο από 10.000 €

- Μη νομισματικά εργαλεία

Μία από τις κύριες δραστηριότητες του ΕΛ.Γ.Α., είναι η ανάπτυξη τεχνικών προγραμμάτων όπως είναι το πρόγραμμα «Ενεργητική Προστασία Φυτικής Παραγωγής και Φυτειών», ώστε να αποφευχθούν και/ή να μειωθούν οι κίνδυνοι που προκαλούν ζημιές στην αγροτική παραγωγή και τα δέντρα ή άλλα πολυετή φυτά.

ΓΑΛΛΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

10. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ (ΕΛ.Γ.Α.)

10.1. Ίδρυση και σκοπός του Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων

Σύμφωνα με την κωδικοποίηση του Νόμου 1790/1988 και με βάση το Άρθρο 1 ιδρύθηκε ο Οργανισμός κοινής ωφέλειας με την επωνυμία 'Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων' (ΕΛ.Γ.Α.), ο οποίος είναι πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και ανήκει εξ ολοκλήρου στο Δημόσιο. Ο ΕΛ.Γ.Α. έχει έδρα την Αθήνα και τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Γεωργίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Ο ΕΛ.Γ.Α. έχει τους ακόλουθους σκοπούς:

- α) Την ασφάλιση της φυτικής και ζωικής παραγωγής και του φυτικού και ζωικού κεφαλαίου των αγροτικών εκμεταλλεύσεων κατά ζημιών που προκαλούνται από καταστροφικούς φυσικούς κινδύνους.
- β) Την ενεργητική προστασία της αγροτικής παραγωγής, του φυτικού, ζωικού, αλιευτικού και εγγείου κεφαλαίου των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, που ασκείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2342/1995.
- γ) Τη διεξαγωγή ερευνών για τους φυσικούς κινδύνους που απειλούν τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις.
- δ) Την επεξεργασία, αξιολόγηση και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των ερευνών της προηγούμενης περίπτωσης.
- ε) Την υποβολή προτάσεων στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων για την αναδιάρθρωση της αγροτικής παραγωγής και την προσαρμογή των καλλιεργειών στο φυσικό περιβάλλον, με σκοπό την κατά το δυνατόν αποφυγή των καταστροφών, καθώς και την εφαρμογή τεχνικών για την ελαχιστοποίηση του αποτελέσματος των ζημιών.
- στ) Την παροχή τεχνικών συμβουλών στους αγρότες και στις οργανώσεις των αγροτών σε θέματα πρόληψης, προστασίας και ασφάλισης κατά της επέλευσης καταστροφικών φυσικών κινδύνων, καθώς και την παροχή στον "ΟΑΣΙΣ" τεχνικών και στατιστικών στοιχείων που ζητά ο Οργανισμός αυτός.
- ζ) Την οικονομική ενίσχυση με σκοπό την καταβολή υποτροφιών σε τέκνα κατά κύριο επάγγελμα γεωργών, κτηνοτρόφων, μελισσοκόμων και αλιέων χαμηλού εισοδήματος, τα οποία φοιτούν κατά προτεραιότητα σε σχολές που έχουν γνωστικό αντικείμενο σχετικό με το Γεωργικό Τομέα (ΑΕΙ – ΤΕΙ).

Με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να ανατίθεται στον Οργανισμό Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.) το έργο της εξατομίκευσης των ζημιών που καλύπτει το Υπουργείο Γεωργίας στη φυτική, ζωική και αλιευτική παραγωγή από αίτια μη καλυπτόμενα από τον ΕΛ.Γ.Α., καθώς και στο ζωικό, φυτικό, αλιευτικό, πάγιο και έγγειο κεφάλαιο.

Επίσης, με την ίδια απόφαση μπορεί να ανατίθεται στον ΕΛ.Γ.Α., η καταβολή ενισχύσεων ή αποζημιώσεων στους δικαιούχους με μεταφορά πόρων από τον Κρατικό Προϋπολογισμό ή με δανεισμό εκ μέρους του ΕΛ.Γ.Α. με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.2322/1995 (ΦΕΚ 143 Α') και την υποχρέωση του Δημοσίου για την αποπληρωμή του δανείου.

10.2. Είδος, αντικείμενο ασφάλισης και ασφαλιζόμενοι κίνδυνοι

Εν συνεχεία με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας μπορεί να ανατίθεται επίσης στον ΕΛ.Γ.Α, για εκτέλεση, κάθε σχετική με τα αντικείμενα του Οργανισμού δραστηριότητα. Στον ΕΛ.Γ.Α., ασφαρίζεται αυτοδικαίως και υποχρεωτικώς, το σύνολο της φυτικής και ζωικής παραγωγής και του φυτικού και ζωικού κεφαλαίου των αγροτικών εκμεταλλεύσεων από τους κινδύνους που θα αναφερθούν παρακάτω.

Από την ασφάλιση μπορεί να εξαιρεθούν, ύστερα από αίτηση των ενδιαφερόμενων παραγωγών, η φυτική και ζωική παραγωγή και το φυτικό και ζωικό κεφάλαιο κάθε είδους καλλιεργειών ή εκτροφών των αγροτικών εκμεταλλεύσεων τους που αναπτύσσονται αποκλειστικά σε ελεγχόμενο περιβάλλον μόνιμων θερμοκηπιακών ή κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων.

Η αίτηση υποβάλλεται στην κατά τόπο αρμόδια υπηρεσία του ΕΛ.Γ.Α. το πρώτο δεκαπενθήμερο κάθε μήνα. Η υπηρεσία αυτή μέσα στο πρώτο δεκαπενθήμερο του επόμενου μήνα υποχρεούται να αποφανθεί. Σε περίπτωση αποδοχής της αίτησης, η απαλλαγή του αιτούντα από την υποχρεωτική ασφάλιση αρχίζει από την πρώτη μέρα του μεθεπόμενου μήνα από την υποβολή της αίτησης.

Εξαιρούνται από την ασφάλιση του ΕΛ.Γ.Α οι πτηνοτροφικές και χοιροτροφικές επιχειρήσεις. Οι επιχειρήσεις αυτές μπορεί να υπαχθούν στην ασφάλιση του ΕΛ.Γ.Α ύστερα από αίτηση τους. Η ασφάλιση αρχίζει τριάντα μέρες μετά την υποβολή της αίτησης και ισχύει υποχρεωτικά για τρία τουλάχιστον έτη.

Ασφαλιζόμενοι κίνδυνοι

Στην ασφάλιση του ΕΛ.Γ.Α. υπάγονται οι ακόλουθοι καταστροφικοί φυσικοί κίνδυνοι, που μπορεί να προκαλέσουν φυσικές σε έκταση και ένταση καταστροφές:

- α) Η πλημμύρα
- β) Η ανεμοθύελλα.
- γ) Ο παγετός και το υπερβολικό ψύχος
- δ) Το χιόνι
- ε) Το χαλάζι
- στ) Οι υψηλές θερμοκρασίες και η ηλιακή ακτινοβολία
- ζ) Οι υπερβολικές ή άκαιρες βροχοπτώσεις
- η) Η ξηρασία
- θ) Οι επιφυτείες και οι καταστροφικού χαρακτήρα εντομολογικές και φυτοπαθολογικές προσβολές των καλλιεργειών
- ι) Οι νόσοι επιζωοτικής μορφής
- ια) Ο κεραυνός, καθώς και η πυρκαγιά που προκαλείται από αυτόν
- ιβ) Ο σεισμός
- ιγ) Οι κίνδυνοι από τη θάλασσα
- ιδ) Ζημιά από άγρια ζώα (ισχύουν από 8.10.2007)
- ιε) Παθολογικές καταστάσεις τοκετού (ισχύουν από 8.10.2007)

Στην ασφάλιση του ΕΛ.Γ.Α. υπάγονται επίσης και οι κίνδυνοι που αφορούν στους παραδοσιακούς κλάδους της αιγοπροβατοτροφίας και της ελεύθερης βοσκής αγελαδοτροφίας και αναφέρονται στον κανονισμό ασφάλισης ζωικού κεφαλαίου του ΕΛ.Γ.Α., της 12ης Απριλίου 1995, που εγκρίθηκε με την 8890/12.4.1995 απόφαση

του Υπουργού Γεωργίας (ΦΕΚ 321 Β΄). Από τον ΕΛ.Γ.Α. καλύπτονται και οι παρακάτω φυσικοί κίνδυνοι (ζημιογόνα αίτια):

- α) Παραφυματίωση αιγών και προβάτων
- β) Προϊούσα πνευμονία αιγών και προβάτων
- γ) Λιστερίαση αιγών και προβάτων
- δ) Λοιμώδης πνευμονία αιγών
- ε) Νόσος οιδήματος αιγών
- στ) Γαγγραινώδης μαστίτιδα βοοειδών
- ζ) Κολιβακιλλική μαστίτιδα βοοειδών
- η) Μετατόπιση ηνύστρου δεξιά με στροφή βοοειδών
- θ) Ειλεός βοοειδών
- ι) Ατυχήματα (κατάγματα εκτός περιόδου τοκετού) βοοειδών
- ια) Νοζεμίαση μελισσοσμηνών
- ιβ) Σηψηγονία (αμερικάνικη) μελισσοσμηνών
- ιγ) Σεισμός
- ιδ) Κατολίσθηση εδάφους
- ιε) Καθίζηση εδάφους
- ιστ) Πυρκαγιά από ανωτέρα βία
(ισχύουν από 2.10.2008 ή 26.9.2008)

10.3. Όροι και διαδικασίες ασφάλισης

Από τους κανονισμούς ασφάλισης του ΕΛ.Γ.Α. καθορίζονται:

- α) Οι κίνδυνοι και τα αντικείμενα ασφάλισης που καλύπτει ο ΕΛ.Γ.Α., καθώς και οι όροι, οι προϋποθέσεις και οι περιορισμοί με τους οποίους παρέχεται η ασφάλιση
- β) Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των ασφαλισμένων, καθώς και οι συνέπειες της παράβασής τους
- γ) Οι απαλλαγές
- δ) Το ανώτατο καταβλητέο ποσό αποζημίωσης
- ε) Η διαδικασία αναγγελίας της ζημίας
- στ) Ο τρόπος υπολογισμού και εξακρίβωσης του ύψους της ζημίας
- ζ) Τα αρμόδια όργανα και η διαδικασία επίλυσης αμφισβητήσεων σχετικά με το είδος και το ύψος της ζημίας και της οφειλόμενης αποζημίωσης
- η) Ο τρόπος και η διαδικασία αποζημίωσης των οργάνων της προηγούμενης περίπτωσης
- θ) Ο τρόπος υπολογισμού και καθορισμού του ύψους της καταβλητέας αποζημίωσης.
- ι) Κάθε άλλο θέμα σχετικό με την πραγματοποίηση των σκοπών του ΕΛ.Γ.Α.

Ακόμα ο ασφαλισμένος παραγωγός ή ο αντιπρόσωπός του μπορεί να παρίσταται κατά τη διενέργεια εκτίμησης της ζημίας. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Γεωργίας, μπορεί να καθορίζονται ευνοϊκότεροι όροι ασφάλισης, από εκείνους των κανονισμών, για αγρότες οι οποίοι απασχολούνται με την αγροτική οικονομία και κατοικούν σε ορεινές, μειονεκτικές και με ειδικά προβλήματα περιοχές, όπως περιλαμβάνονται στον κατάλογο της οδηγίας 85/148Ε.Ε (L-56) όπως ισχύει για την Ελλάδα. Στην ασφάλιση επίσης του ΕΛ.Γ.Α. υπάγονται τα

φυσικά και νομικά πρόσωπα, καθώς και οι ενώσεις προσώπων που έχουν την κυριότητα και εκμετάλλευση ή μόνο την εκμετάλλευση αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

10.4. Πόροι του ΕΛ.Γ.Α. –Ειδική ασφαλιστική εισφορά υπέρ ΕΛ.Γ.Α.

Οι πόροι του ΕΛ.Γ.Α είναι:

- A) Τα έσοδα από την ειδική ασφαλιστική εισφορά όπως εκείνη προβλέπεται, εξαιρουμένης της εισφοράς επί της ενίσχυσης του ελαιόλαδου που χορηγείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στους ελαιοπαραγωγούς.
- B) Ετήσια κρατική επιχορήγηση για την κάλυψη δαπανών που αφορούν:
  - α) Κινδύνους που δεν ασφαρίζονται από την ελεύθερη ασφαλιστική αγορά (μη ασφαλίσιμοι κίνδυνοι)
  - β) Ενεργητική προστασία και εκτέλεση ερευνητικού έργου για την εκπλήρωση των σκοπών του ΕΛ.Γ.Α
  - γ) Λειτουργικά έξοδα καθώς και κάθε άλλη δαπάνη αναγκαία για την εκπλήρωση των σκοπών του ΕΛ.Γ.Α
- Γ) Ειδική κρατική επιχορήγηση για την εκτέλεση κάθε σχετικής δραστηριότητας που ανατίθεται στον ΕΛ.Γ.Α.
- Δ) Επιχορηγήσεις από ειδικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) και άλλων διεθνών οργανισμών.
- Ε) Τα τέλη εκτίμησης ζημιών, οι αμοιβές και τα έσοδα από τις υπηρεσίες που παρέχει ο ΕΛ.Γ.Α. προς τρίτους.
- ΣΤ) Οι αποδόσεις των κεφαλαίων του, οι δωρεές, τα κληροδοτήματα και οι κάθε είδους εισφορές φυσικών ή νομικών προσώπων.
- Ζ) Οι αποδόσεις από την επένδυση των αποθεματικών. Με αποφάσεις των Υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης και Γεωργίας, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις της επένδυσης των αποθεματικών.
- Η) Με απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ρυθμίζεται κάθε θέμα σχετικό με τους πόρους του ΕΛ.Γ.Α.

Ειδική ασφαλιστική εισφορά υπέρ ΕΛ.Γ.Α.

Υπάρχει ένα ειδικό Άρθρο μέσα στο Νόμο και συγκεκριμένα το Άρθρο 5^α μέσα στο οποίο καθορίζεται η ειδική ασφαλιστική εισφορά υπέρ του ΕΛ.Γ.Α. Στην ειδική ασφαλιστική εισφορά υπέρ του ΕΛ.Γ.Α. υπόκεινται τα εξής εγχωρίως παραγόμενα αγροτικά προϊόντα και υποπροϊόντα :

- α) Φυτικής και ζωικής προέλευσης. Από τα προϊόντα και υποπροϊόντα φυτικής προέλευσης δεν υπόκεινται στην εισφορά αυτή τα δασικά προϊόντα, εκτός από τα δενδρύλλια των φυτωριακών επιχειρήσεων.
- β) Φυτικής και ζωικής προέλευσης, που προέρχονται από την αμοιβή σε είδος των απασχολούμενων στη γεωργία και κτηνοτροφία κατά κύριο επάγγελμα με μισθό ή ημερομίσθιο.
- γ) Φυτικής προέλευσης, που προέρχονται από αλωνιστικά, εκθλιπτικά και λοιπά συναφή σε είδος δικαιώματα των εκμεταλλευόμενων αλωνιστικών συγκροτημάτων, ελαιοτριβείων και άλλων.
- δ) Τα προερχόμενα από τη βιομηχανική ή βιοτεχνική επεξεργασία των αγροτικών προϊόντων και υποπροϊόντων των περιπτώσεων α', β' και γ', η οποία ενεργείται από τους παραγωγούς ή τρίτους για λογαριασμό των παραγωγών. Στην ειδική ασφαλιστική εισφορά δεν υπόκεινται:
  - 1) Τα αγροτικά προϊόντα που παράγονται στην περιοχή του Αγίου Όρους, ανεξάρτητα αν αυτά ανήκουν σε Ιερές Μονές ή σε τρίτους, φυσικά ή νομικά πρόσωπα.
  - 2) Τα φυτικά και ζωικά προϊόντα καλλιεργειών και εκτροφών αντίστοιχα, που αναπτύσσονται αποδεδειγμένα σε ελεγχόμενο περιβάλλον και έχουν εξαιρεθεί από την ασφαλιστική κάλυψη, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3.
  - 3) Τα προϊόντα που εξαιρούνται από την ασφαλιστική κάλυψη, σύμφωνα με τους κανονισμούς που ισχύουν.

Η ειδική ασφαλιστική εισφορά ορίζεται σε ποσοστό τρία τοις εκατό (3%) για τα προϊόντα φυτικής προέλευσης και σε ποσοστό μισό τοις εκατό (0,5%) για τα προϊόντα ζωικής, αλιευτικής και υδατοκαλλιεργητικής προέλευσης. Τα ποσοστά αυτά υπολογίζονται επί της αξίας των προϊόντων τούτων, όπως αυτή καθορίζεται παρακάτω.

Ειδικότερα η ειδική ασφαλιστική εισφορά για τα προϊόντα φυτικής προέλευσης των καλλιεργειών που παράγονται στο σύνολό τους (αμιγώς) και αποκλειστικά σε «ελεγχόμενο περιβάλλον» μιας γεωργικής εκμετάλλευσης, όπως αυτό καθορίζεται από τους σχετικούς Κανονισμούς Ασφάλισης του ΕΛ.Γ.Α., ορίζεται σε ποσοστό 0,5%.

Τα ανωτέρω ποσοστά μπορεί να αναπροσαρμόζονται για όλα τα παραπάνω ή για μια κατηγορία προϊόντων ή για ένα μόνο είδος προϊόντων με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Με όμοια απόφαση, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α. και σύμφωνα με πόρισμα αναλογιστικής μελέτης που εκπονείται προς τον σκοπό αυτόν, ορίζονται τα κατώτερα και ανώτερα όρια διακύμανσης του ύψους της εισφοράς, κατά περιοχές και ασφαλιστικό αντικείμενο, με βάση τις αποζημιώσεις που καταβάλλονται σε ζώνες ορισμένων περιοχών και προϊόντων στη χώρα. Η αξία των αγροτικών προϊόντων και υποπροϊόντων, επί της οποίας επιβάλλεται η ειδική ασφαλιστική εισφορά, υπολογίζεται με βάση:

- α) Την τιμή της χονδρικής πώλησης αυτών, όταν πρόκειται για τα αυτούσια αγροτικά προϊόντα και υποπροϊόντα, που πωλούνται χονδρικά στην ημεδαπή από τους παραγωγούς ή εξάγονται απευθείας από αυτούς στην αλλοδαπή χώρα.
- β) Την τιμή της πώλησης αυτών, όταν πρόκειται για τα αυτούσια αγροτικά προϊόντα και υποπροϊόντα, που πωλούνται χονδρικά ή λιανικά ή χονδρικά και λιανικά στην ημεδαπή από τρίτους, με προμήθεια για λογαριασμό των παραγωγών ή εξάγονται από αυτούς στην αλλοδαπή, επίσης για λογαριασμό των παραγωγών, αφού αφαιρεθούν από τη συνολική αξία η προμήθεια ή η αμοιβή του τρίτου και οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν από αυτόν για λογαριασμό του παραγωγού.
- γ) Τη μέση τιμή της χονδρικής πώλησης :
- Των σε φυσική κατάσταση αγροτικών προϊόντων και υποπροϊόντων κατά το χρόνο της συγκομιδής τους στον τόπο της παραγωγής προκειμένου:
    - i) Για τα μετά προηγούμενη βιομηχανική ή βιοτεχνική επεξεργασία αγροτικά προϊόντα και υποπροϊόντα, που πωλούνται χονδρικά στην ημεδαπή από τους παραγωγούς ή εξάγονται απευθείας από αυτούς στην αλλοδαπή.
    - ii) Για τα μετά προηγούμενη βιομηχανική ή βιοτεχνική επεξεργασία αγροτικά προϊόντα και υποπροϊόντα, που πωλούνται χονδρικά ή λιανικά ή χονδρικά και λιανικά στην ημεδαπή ή εξάγονται στην αλλοδαπή από τρίτους με προμήθεια για λογαριασμό των παραγωγών, αφαιρουμένων από την αξία της προμήθειας ή της αμοιβής του τρίτου και των δαπανών, που πραγματοποιήθηκαν από αυτόν για λογαριασμό του παραγωγού.
    - iii) Για τα αυτούσια ή μετά προηγούμενη βιομηχανική ή βιοτεχνική επεξεργασία αγροτικά προϊόντα και υποπροϊόντα, που πωλούνται λιανικά από τους παραγωγούς από δικό τους κατάστημα ή πρατήριο, με εξαίρεση αυτά που πωλούνται στις κατά τόπους λαϊκές αγορές.
      - Των σε φυσική κατάσταση αγροτικών προϊόντων, τα οποία προέρχονται από αλωνιστικά, εκθλιπτικά και λοιπά συναφή σε είδος δικαιώματα κατά το χρόνο αλωνισμού των σιτηρών, της έκθλιψης των ελαιών και άλλων προϊόντων, προκειμένου για τα μετά προηγούμενη βιομηχανική ή βιοτεχνική επεξεργασία αγροτικά και υπο, που πωλούνται χονδρικά ή λιανικά από τους εκμεταλλευομένους τα αλωνιστικά συγκροτήματα, ελαιοτριβεία και λοιπά.

Ειδικά η αξία, επί της οποίας επιβάλλεται η ειδική ασφαλιστική εισφορά, είναι στις περιπτώσεις :

- α) Της λιανικής πώλησης αυτούσιων αγροτικών προϊόντων και υποπροϊόντων στις κατά τόπους λαϊκές αγορές από τους παραγωγούς, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, είναι η αξία των προϊόντων αυτών, η οποία προσδιορίζεται από τις διευθύνσεις ή τα τμήματα εμπορίου των νομαρχιών ή από το Ταμείο Λαϊκών Αγορών, όπως κάθε φορά ισχύει η αντίστοιχη με το ταμείο διάταξη, κατά την έκδοση ή αναθεώρηση των παραγωγικών αδειών εμπορίας των αγροτικών προϊόντων στις λαϊκές αγορές με βάση την ποσότητα του αγροτικού προϊόντος που

εγκρίνεται από την αρμόδια υπηρεσία για πώληση και την τιμή αποζημίωσης, που καθορίζεται από τον ΕΛ.Γ.Α. κατά την αντίστοιχη καλλιεργητική περίοδο του προηγούμενου έτους.

- β) Της πώλησης εκτρεφόμενων ζώων από επιχειρήσεις εκτροφής τους, είναι η αξία, που προκύπτει μετά την αφαίρεση από τα συνολικά ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης, που προέρχονται από την πώληση των εκτρεφόμενων ζώων, της αξίας των αγορασθέντων στο εσωτερικό για πάχυνση ζώων, εφόσον στην αξία των ζώων αυτών έχει επιβληθεί αποδεδειγμένα η εισφορά αυτή.

Όσον αφορά τα αγροτικά προϊόντα και υποπροϊόντα, που βρίσκονται στα καταστήματα, αποθήκες ή άλλους χώρους επιτηδευματία ή που πωλήθηκαν από αυτόν και των οποίων η προέλευση δεν αποδεικνύεται με τιμολόγια ή άλλα στοιχεία του Κώδικα Φορολογικών Στοιχείων, θεωρούνται για την επιβολή της ειδικής ασφαλιστικής εισφοράς, κατ' αμάχητο τεκμήριο, ως αγορασθέντα από παραγωγό και οφείλεται, στην αξία της αγοράς των προϊόντων αυτών, ή κατά τα ανωτέρω ασφαλιστική εισφορά. Η ειδική ασφαλιστική εισφορά βαρύνει πάντοτε τον πωλητή των αγροτικών προϊόντων ή υποπροϊόντων παραγωγό, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, συμπεριλαμβανομένου και του Δημοσίου. Παραγωγός, για την εφαρμογή των διατάξεων του συγκεκριμένου άρθρου αυτού, θεωρείται και:

- α) Ο απασχολούμενος κατά κύριο επάγγελμα στη γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία και δάση με μισθό ή ημερομίσθιο, που λαμβάνει την αμοιβή του σε είδος.
- β) Ο εκμεταλλεζόμενος σε αλωνιστικά συγκροτήματα, ελαιτριβεία και άλλα, που λαμβάνει την αμοιβή του σε είδος αλωνιστικού, εκθλιπτικού και συναφούς δικαιώματος, που προέρχεται από και υπο φυτικής προέλευσης.

Η ειδική ασφαλιστική εισφορά αποδίδεται στην αρμόδια δημόσια οικονομική υπηρεσία από τους κατά νόμο υπόχρεους για την καταβολή της εισφοράς αυτής, μέσα στις προθεσμίες που ορίζονται στο άρθρο 30 παρ. 2 του Κώδικα Φορολογικών Στοιχείων (Π.Δ. 99/1977) και κατά την οριζόμενη σ' αυτόν διαδικασία, ανάλογα εφαρμοζόμενη.

Υπόχρεοι για την απόδοση της ειδικής ασφαλιστικής εισφοράς στην αρμόδια δημόσια οικονομική υπηρεσία υποχρεούνται σε έκδοση τιμολογίων αγοράς ή πώλησης αγροτικών προϊόντων και υποπροϊόντων ή εκκαθαρίσεων επί πωλήσεως των προϊόντων αυτών για λογαριασμό των παραγωγών.

Επίσης, υπόχρεοι για απόδοση της ως άνω εισφοράς στις δημόσιες οικονομικές υπηρεσίες είναι και οι παραγωγοί αγροτικών προϊόντων και υποπροϊόντων, που πωλούν λιανικά τα προϊόντα αυτά σε δικά τους καταστήματα, πρατήρια ή άλλους χώρους, ακόμη και όταν δεν υποχρεούνται σε έκδοση δελτίων λιανικής πώλησης, κατά τις διατάξεις του Κώδικα Φορολογικών Στοιχείων.

Αρμόδια δημόσια οικονομική υπηρεσία για την είσπραξη της ειδικής ασφαλιστικής εισφοράς είναι εκείνη, που είναι αρμόδια για την παραλαβή των φορολογικών στοιχείων (τιμολογίων, εκκαθαρίσεων ή άλλων εγγράφων), που εκδίδονται ή υποβάλλονται, κατά περίπτωση, από τους κατά τα ανωτέρω υπόχρεους. Ως προς τη διαδικασία της είσπραξης της ως άνω εισφοράς εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις του Άρθρου.

Η είσπραξη της ειδικής ασφαλιστικής εισφοράς υπέρ ΕΛ.Γ.Α μπορεί να καθορίζεται για μεν τη φυτική παραγωγή με βάση την καλλιεργούμενη έκταση ή την παραγωγή, για δε τη ζωική παραγωγή με βάση το εκτρεφόμενο ζωικό κεφάλαιο. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας & Οικονομικών και Γεωργίας που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Δ.Σ του ΕΛ.Γ.Α, καθορίζονται ο τύπος, το περιεχόμενο, ο τόπος, ο τρόπος υποβολής της δήλωσης καλλιέργειας, ο τρόπος και τα παραστατικά και λοιπά στοιχεία με βάση τα οποία θα πραγματοποιείται η είσπραξη της οφειλόμενης ασφαλιστικής εισφοράς, όπως αυτή προκύπτει από τη δήλωση καλλιέργειας, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

Δεν αποζημιώνεται η ζημιωθείσα παραγωγή παραγωγών, οι οποίοι δεν έχουν εκπληρώσει τις ληξιπρόθεσμες ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις. Η απόδειξη της καταβολής των ασφαλιστικών υποχρεώσεων γίνεται με την προσκόμιση ασφαλιστικής ενημερότητας. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας & Οικονομικών και Γεωργίας, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α καθορίζονται ο φορέας έκδοσης, ο τύπος, το περιεχόμενο, καθώς και κάθε θέμα σχετικό με την ασφαλιστική ενημερότητα.

Σε περίπτωση που ο υπόχρεος στην απόδοση της ειδικής ασφαλιστικής εισφοράς παραλείψει να αποδώσει αυτή στη δημόσια οικονομική υπηρεσία ή αποδίδει αυτήν εκπρόθεσμα ή ελλιπώς, καταλογίζονται σε βάρος του, πλην της εισφοράς και οι προσαυξήσεις και τα πρόστιμα που ορίζονται στις διατάξεις του άρθρου 67 του ν.δ. 3323/1955 (ΦΕΚ 214 Α'), όπως ισχύουν κάθε φορά. Ο καταλογισμός ενεργείται με πράξη του προϊσταμένου της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας, κατά της οποίας επιτρέπονται τα ένδικα μέσα και βοηθήματα, που προβλέπονται από τις σχετικές διατάξεις του Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας, εφαρμοζόμενων επίσης ανάλογα και των διατάξεων του άρθρου 65 του ως άνω νομοθετικού διατάγματος.

Οι διατάξεις του ν.δ. 3323/1955, όπως ισχύουν κάθε φορά, οι οποίες αφορούν την παραγραφή, τη διοικητική επίλυση της διαφοράς και τη λοιπή εν γένει διαδικασία, καθώς και οι διατάξεις του άρθρου 18 του ν.δ. 4242/1962 (ΦΕΚ 135 Α'), εφαρμόζονται ανάλογα και στην ως άνω ειδική ασφαλιστική εισφορά. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται ο τύπος και το περιεχόμενο της δήλωσης καταβολής της ειδικής ασφαλιστικής εισφοράς και της πράξης καταλογισμού της εισφοράς αυτής, καθώς και κάθε άλλη σχετική αναγκαία λεπτομέρεια.

Η ειδική ασφαλιστική εισφορά στην υποπερίπτωση α' της περίπτωσης β' του Άρθρου καταβάλλεται εφάπαξ από τους παραγωγούς σε οποιαδήποτε δημόσια οικονομική υπηρεσία πριν από την έκδοση ή αναθεώρηση της σχετικής άδειας, εισπράττεται δε από την υπηρεσία αυτήν ως οίκοθεν έσοδο, κατά τα οριζόμενα στις σχετικές διατάξεις του π.δ. 16/1989. Η ως άνω εισφορά μπορεί να καταβάλλεται και στα κατά τόπους καταστήματα της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Γεωργίας και Εμπορίου καθορίζεται η διαδικασία είσπραξης της εισφοράς και απόδοσης αυτής στον ΕΛ.Γ.Α., καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

Σε περίπτωση αγοράς αγροτικών προϊόντων απευθείας από παραγωγό και καταβολής της αξίας τους σε αυτόν με εντολή πληρωμής από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος ή άλλη Τράπεζα, η ειδική ασφαλιστική εισφορά παρακρατείται από την τράπεζα και αποδίδεται στον ΕΛ.Γ.Α.. Επίσης παρακρατείται από την τράπεζα και

αποδίδεται στον ΕΛ.Γ.Α. η ειδική ασφαλιστική εισφορά και στις υποπεριπτώσεις β' και δ' της περίπτωσης β' της του Άρθρου.

Με αποφάσεις του Υπουργού Γεωργίας και των Υπουργών Γεωργίας και Εμπορίου κατά περίπτωση, καθορίζονται ο τρόπος παρακράτησης της εισφοράς στις ανωτέρω περιπτώσεις, η διαδικασία απόδοσης αυτής στον ΕΛ.Γ.Α. και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια. Επίσης, με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας καθορίζονται οι φορείς, η διαδικασία είσπραξης της εισφοράς και απόδοσης αυτής στον ΕΛ.Γ.Α., καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια στην υποπερίπτωση γ' της περίπτωσης β' του Άρθρου.

Τα έσοδα του ΕΛ.Γ.Α. από την ειδική ασφαλιστική εισφορά, που εισπράττονται από τις δημόσιες οικονομικές υπηρεσίες, εισάγονται στον κρατικό προϋπολογισμό ως έσοδα του Δημοσίου και εμφανίζονται με ίδιο κωδικό αριθμό εσόδου. Τα έσοδα αυτά αποδίδονται στον ΕΛ.Γ.Α. μέσω του προϋπολογισμού του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων με την εγγραφή κατ' έτος ισόποσης πίστωσης, ύστερα από πρόταση του ΕΛ.Γ.Α. προς το Υπουργείο αυτό. Από τα ανωτέρω ποσά της ειδικής ασφαλιστικής εισφοράς, που εισπράττονται από τις δημόσιες οικονομικές υπηρεσίες υπέρ του ΕΛ.Γ.Α., παρακρατείται υπέρ του Δημοσίου ποσοστό δύο τοις εκατό (2%) ως ποσοστό είσπραξης.

Επίσης, από τα ποσά αυτά, που εισπράττονται από τις δημόσιες οικονομικές υπηρεσίες με βάση τις δηλώσεις απόδοσης από τους υπόχρεους της ως άνω εισφοράς και τους λοιπούς τίτλους είσπραξης, παρακρατείται υπέρ του Δημοσίου ποσοστό τρία τοις εκατό (4%) ως ποσοστό βεβαίωσης. Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας τα ανωτέρω ποσοστά μπορεί να αναπροσαρμόζονται και να καθορίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου αυτής.

Η ειδική ασφαλιστική εισφορά που εισπράττεται υπέρ του ΕΛ.Γ.Α. απαλλάσσεται από κάθε φόρο, τέλος χαρτοσήμου και κάθε άλλη επιβάρυνση υπέρ του Δημοσίου.

Οι διατάξεις του σχετικού Άρθρου τίθενται σε εφαρμογή την πρώτη του μεθεπόμενου μήνα από τη δημοσίευση του νόμου αυτού στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, με εξαίρεση την εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν στα και υποαλιευτικής και υδατοκαλλιεργητικής προέλευσης, των οποίων η ημερομηνία έναρξης ισχύος ορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας.

10.5. Όργανα Διοίκησης του ΕΛ.Γ.Α.

Τα Όργανα διοίκησης του ΕΛ.Γ.Α. είναι:

- α. Το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.)
- β. Ο πρόεδρος
- γ. Ο αντιπρόεδρος

Το Δ.Σ. είναι εννεαμελές και απαρτίζεται από τα παρακάτω μέλη:

- α. Τον πρόεδρο του ΕΛ.Γ.Α., ως πρόεδρο του Δ.Σ.
- β. Τον αντιπρόεδρο του ΕΛ.Γ.Α., που αποτελεί εκπρόσωπο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

- γ. Έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, με τον αναπληρωτή του, που έχει γνώσεις και εμπειρία σε θέματα γεωργικής παραγωγής.
- δ. Έναν ειδικό επιστήμονα υπάλληλο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ή των εποπτευόμενων από αυτό νομικών προσώπων, με τον αναπληρωτή του, ο οποίος διαθέτει γνώση και εμπειρία σε θέματα γεωργικών ασφαλίσεων ή γεωργικής οικονομίας ή γεωργικής εκτιμητικής.
- ε. Έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, με τον αναπληρωτή του, που προτείνονται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών.
- στ. Δύο εκπροσώπους των Γεωργικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, με τους αναπληρωτές τους, που ορίζονται από την Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.).
- ζ. Έναν εκπρόσωπο του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος (ΓΕΩΤΕΕ), με τον αναπληρωτή του, που προτείνονται από το Διοικητικό Συμβούλιο του ΓΕΩΤΕΕ και προέρχονται από τους εκλεγμένους αντιπροσώπους.
- η. Έναν αιρετό εκπρόσωπο από το τακτικό προσωπικό του ΕΛ.Γ.Α., με τον αναπληρωτή του, που προτείνονται από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργαζομένων.

Τα μέλη του Δ.Σ., με τους αναπληρωτές τους, διορίζονται με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Αν οι φορείς των περιπτώσεων ε', στ', ζ' και η' που αναφέρθηκαν δεν προτείνουν τους εκπροσώπους τους εντός δεκαπέντε ημερών, οι εκπρόσωποι ορίζονται από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Χρέη γραμματέα του Δ.Σ. εκτελεί υπάλληλος του ΕΛ.Γ.Α., πτυχιούχος ανώτατης σχολής, που ορίζεται από τον πρόεδρο του Δ.Σ. με τον αναπληρωτή του.

Η διάρκεια της θητείας των μελών του Δ.Σ. είναι τριετής και μπορεί να ανανεώνεται. Για τη συμμετοχή στις συνεδριάσεις του Δ.Σ. ο πρόεδρος, τα μέλη, ο νομικός σύμβουλος και ο γραμματέας του Δ.Σ. λαμβάνουν αποζημίωση, το ύψος της οποίας καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Δ.Σ. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Τα μέλη του Δ.Σ. των οποίων λήγει η θητεία, εξακολουθούν να ασκούν τα καθήκοντά τους μέχρι την αντικατάστασή τους και δικαιούνται μέχρι τότε να λαμβάνουν τις αποδοχές ή τις αποζημιώσεις που προβλέπονται για την άσκηση των καθηκόντων τους. Το Δ.Σ. αποφασίζει για κάθε θέμα σχετικό με τη διοίκηση, λειτουργία, διαχείριση και δράση του ΕΛ.Γ.Α., εκτός από εκείνα που με τον παρόντα νόμο ανατίθενται σε άλλο όργανό του.

Αρμοδιότητες του Δ.Σ.

Είναι αρμόδιο ιδίως για να :

- α) Καταρτίζει τους προβλεπόμενους από τον παρόντα νόμο Κανονισμούς και να τους υποβάλλει αρμοδίως για έγκριση.

- β) Εγκρίνει προγράμματα μελετών και ερευνών σχετικών με τη βελτίωση της προστασίας της γεωργικής παραγωγής από φυσικούς κινδύνους, με τον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού και των μεθόδων προστασίας που χρησιμοποιεί.
- γ) Αποφασίζει την ανάθεση τυχόν σε οργανισμούς και άλλα νομικά πρόσωπα μελετών, ερευνών και εργασιών, που έχουν σχέση με την ασφάλιση της γεωργικής παραγωγής και του αγροτικού κεφαλαίου.
- δ) Καταρτίζει και υποβάλλει για έγκριση στον Υπουργό Γεωργίας τα προγράμματα δράσης του ΕΛ.Γ.Α.
- ε) Καταρτίζει τον ετήσιο προϋπολογισμό και συντάσσει τον ισολογισμό και τον απολογισμό και αποφασίζει για τις απαραίτητες τροποποιήσεις στον προϋπολογισμό που έγιναν κατά τη διάρκεια της χρήσης του.
- στ) Αποφασίζει τη σύναψη συμβάσεων αγορών, πωλήσεων και μισθώσεων ακινήτων.
- ζ) Αποφασίζει την αντασφάλιση των κινδύνων που ασφαρίζει ο ΕΛ.Γ.Α.
- η) Εγκρίνει συμβάσεις και δαπάνες, σύμφωνα με τα καθοριζόμενα από τον Κανονισμό Προμηθειών του ΕΛ.Γ.Α.
- θ) Αποφασίζει την κατάρτιση ειδικών συλλογικών συμβάσεων εργασίας με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις του προσωπικού του ΕΛ.Γ.Α., για τις κάθε είδους αποδοχές του προσωπικού του ΕΛ.Γ.Α., οι οποίες τελούν υπό την έγκριση του Υπουργού Γεωργίας.
- ι) Αποφασίζει την αποστολή μελών του Δ.Σ. στο εσωτερικό και εξωτερικό και καθορίζει τις ειδικές δαπάνες και τις αποζημιώσεις τους.
- ια) Αποφασίζει την αποστολή στο εξωτερικό εμπειρογνομόνων συνεργατών και υπαλλήλων του ΕΛ.Γ.Α. και
- ιβ) Αποφασίζει για κάθε άλλο θέμα λειτουργίας του ΕΛ.Γ.Α.

Λειτουργία του Δ.Σ.

Το Δ.Σ. συγκαλείται με έγγραφη πρόσκληση του προέδρου τακτικά δύο φορές το μήνα και έκτακτα όποτε το κρίνει απαραίτητο ο πρόεδρος ή το ζητήσουν εγγράφως πέντε από τα μέλη του. Βρίσκεται σε απαρτία όταν είναι παρόντα τουλάχιστον πέντε από τα μέλη του, στα οποία πρέπει να συμπεριλαμβάνεται ο πρόεδρος ή ο αντιπρόεδρος.

Όταν δεν υπάρχει πρόεδρος, απουσιάζει ή κωλύεται, στο Δ.Σ. προεδρεύει ο αντιπρόεδρος. Οι αποφάσεις λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών και σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του προέδρου.

Στις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου συμμετέχει και ο νομικός σύμβουλος του ΕΛ.Γ.Α., χωρίς ψήφο. Χρέη εισηγητή χωρίς ψήφο εκτελεί ο αρμόδιος κατά

περίπτωση για το συζητούμενο θέμα διευθυντής του ΕΛ.Γ.Α., αναπληρούμενος σε περίπτωση κωλύματός του από τον νόμιμο αναπληρωτή του.

Τα πρακτικά του Δ.Σ. υπογράφονται από τον πρόεδρο, τα μέλη και τον γραμματέα. Με κανονισμό καθορίζεται η λειτουργία του Δ.Σ., καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια που είναι απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία του συμβουλίου και ορίζονται τα τηρητέα από αυτό βιβλία.

Πρόεδρος, αρμοδιότητες, αντιμισθία, ασφάλιση

Ο Πρόεδρος του ΕΛ.Γ.Α. διορίζεται με τριετή θητεία, με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Προσόντα διορισμού για τη θέση του Προέδρου ορίζονται πτυχίο ανώτατης σχολής της ημεδαπής ή αναγνωρισμένης ισότιμης της αλλοδαπής και επαρκής γνώση μιας από τις επίσημες στην Ευρωπαϊκή Ένωση γλώσσες πέραν από την Ελληνική.

Ο Πρόεδρος είναι το ανώτατο εκτελεστικό όργανο του ΕΛ.Γ.Α. και έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- α) Εκπροσωπεί τον ΕΛ.Γ.Α. στις σχέσεις του με τις εθνικές αρχές και τις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όταν αυτό απαιτείται.
- β) Συγκαλεί το Δ.Σ. και διευθύνει τις συνεδριάσεις του.
- γ) Παρακολουθεί τη λειτουργία του ΕΛ.Γ.Α. και ενημερώνει σχετικά το Δ.Σ.
- δ) Καθορίζει τα θέματα της ημερήσιας διάταξης των συνεδριάσεων του Δ.Σ.
- ε) Εκδίδει και υπογράφει τα αντίγραφα και τα αποσπάσματα των πρακτικών του Δ.Σ και είναι υπεύθυνος για την ορθή εφαρμογή των αποφάσεών του.
- στ) Υποβάλλει στο Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α. τις προτάσεις και εισηγήσεις που απαιτούνται για την πραγματοποίηση όσων προβλέπονται στο άρθρο 2 του Νόμου.
- ζ) Προϊστάται των υπηρεσιών του ΕΛ.Γ.Α.
- η) Υπογράφει τα έγγραφα του ΕΛ.Γ.Α.
- θ) Εισηγείται στο Δ.Σ. θέματα κατάστασης του προσωπικού του ΕΛ.Γ.Α.
- ι) Είναι πειθαρχικός προϊστάμενος των υπαλλήλων του ΕΛ.Γ.Α.
- ια) Εγκρίνει τις δαπάνες που είναι απαραίτητες για τη λειτουργία του ΕΛ.Γ.Α. μέχρι το ποσό που ορίζεται με απόφαση του Δ.Σ.
- ιβ) Αποφασίζει για έκτακτα και επείγουσας φύσης προβλήματα και υποβάλλει για έγκριση στο Δ.Σ. τις αποφάσεις αυτές, στην πρώτη χρονικά συνεδρίασή του, εκτός ημερήσιας διάταξης.
- ιγ) Μεριμνά για την κατάρτιση του προϋπολογισμού, ισολογισμού και απολογισμού του ΕΛ.Γ.Α.

- ιδ) Υπογράφει για λογαριασμό του ΕΛ.Γ.Α. τις ειδικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας που καταρτίζονται από το Δ.Σ
- ιε) Αποφασίζει την αποστολή στο εξωτερικό υπαλλήλων του ΕΛ.Γ.Α. για εκτέλεση υπηρεσίας, για συμμετοχή σε συνέδρια, σεμινάρια, εκπαίδευση, μετεκπαίδευση καθώς και για την πρόσκληση ειδικών εμπειρογνομόνων από το εξωτερικό στην Ελλάδα για εκτέλεση υπηρεσίας του ΕΛ.Γ.Α.

Ο πρόεδρος του ΕΛ.Γ.Α. μπορεί, με απόφασή του, να μεταβιβάζει στον αντιπρόεδρο και γενικά σε προϊσταμένους υπηρεσιακών μονάδων ορισμένες αρμοδιότητές του ή το δικαίωμα να υπογράφουν, κατά περίπτωση, «με εντολή προέδρου». Η απόφαση αυτή εξακολουθεί να ισχύει μέχρι την ανάκλησή της, ακόμη και αν αυτός που την εξέδωσε παύσει να υπάρχει.

Η θέση του Προέδρου είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης. Αν δεν υπάρχει πρόεδρος ή κωλύεται ή απουσιάζει, τις αρμοδιότητές του ασκεί ο αντιπρόεδρος. Με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, διορίζεται ο αντιπρόεδρος του Οργανισμού με τριετή θητεία. Ο αντιπρόεδρος πρέπει να διαθέτει τα προσόντα που απαιτούνται από το Νόμο για το διορισμό σε θέση προέδρου του Οργανισμού.

Διαχείριση, Εποπτεία και Διοικητική Οργάνωση

Με απόφαση του Δ.Σ. ρυθμίζεται, στα πλαίσια του και η κατάρτιση του προϋπολογισμού, του ισολογισμού και του κανονισμού κάθε θέματος σχετικό με τη διαχείριση του απολογισμού, καθώς και θέματα προμηθειών του ΕΛ.Γ.Α. κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις περί δημοσίου λογιστικού. Ο ΕΛ.Γ.Α. υποβάλλει κάθε έξι (6) μήνες λεπτομερή έκθεση, σχετικά με τη δραστηριότητά του στον Υπουργό Γεωργίας, στον οποίο παρέχει επίσης κάθε οικονομικό στοιχείο και πληροφορία που του ζητείται.

Με κανονισμό καθορίζεται ο τρόπος οικονομικής διαχείρισης του ΕΛ.Γ.Α., το λογιστικό του σύστημα, που πρέπει να ανταποκρίνεται στα σύγχρονα πρότυπα λογιστικά συστήματα των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, οι δαπάνες και ο έλεγχός του και ο τρόπος με τον οποίο θα διατίθενται τα έσοδα και τα κέρδη του, που προορίζονται αποκλειστικά για την έρευνα, την ανάπτυξη, τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού, τη συμπλήρωση των έργων και των σκοπών του ΕΛ.Γ.Α.

Για την αντιμετώπιση των ζημιών από τους μη ασφαλίσιμους κινδύνους δημιουργείται ειδικό αποθεματικό, το ύψος του οποίου ορίζεται σε ποσοστό ίσο προς το πενήντα τοις εκατό των ετήσιων πόρων του ΕΛ.Γ.Α. οι οποίοι ορίζονται στο άρθρο 5 του Ν.1790/1988 όπως ισχύει κάθε φορά. Το αποθεματικό αυτό σχηματίζεται από το πλεόνασμα που προκύπτει από τον ισολογισμό της προηγούμενης χρήσης μέχρι τη συμπλήρωση του παραπάνω ποσοστού. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας & Οικονομικών και Γεωργίας, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Δ.Σ του ΕΛ.Γ.Α., ορίζεται ο τρόπος διαχείρισης και κατανομής τους, κατά κατηγορία μη ασφαλίσιμων κινδύνων, καθώς και κάθε άλλο θέμα σχετικό με το αποθεματικό αυτό.

Το λογιστικό έτος του ΕΛ.Γ.Α. αρχίζει την 1η Ιανουαρίου και λήγει στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους. Κατά τη λήξη κάθε λογιστικού έτους συντάσσεται ο ετήσιος ισολογισμός, ο οποίος συνοδεύεται από λεπτομερή έκθεση του Δ.Σ. για τα πεπραγμένα της διαχείρισης και την οικονομική απόδοση του ΕΛ.Γ.Α., καθώς και για τις προβλέψεις του Δ.Σ. για το μέλλον. Ο ετήσιος ισολογισμός του ΕΛ.Γ.Α. ελέγχεται από ορκωτούς λογιστές, η έκθεση των οποίων υποβάλλεται στο Δ.Σ. και τον Υπουργό Γεωργίας. Ο ετήσιος ισολογισμός και η έκθεση των ορκωτών λογιστών δημοσιεύονται υποχρεωτικά σε δύο τουλάχιστον εφημερίδες, μία πρωινή και μία απογευματινή. Ο Υπουργός Γεωργίας :

- α) έχει την εποπτεία του ΕΛ.Γ.Α. και παρέχει στη διοίκηση τις απαραίτητες γενικές κατευθύνσεις και οδηγίες για την πραγματοποίηση των σκοπών του και την ανάπτυξη των υπηρεσιών του σύμφωνα με τις επιδιώξεις και τους στόχους της κυβερνητικής πολιτικής,
- β) εγκρίνει τον προϋπολογισμό, τον ισολογισμό και τον απολογισμό του ΕΛ.Γ.Α.,
- γ) εγκρίνει και δημοσιεύει με απόφασή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως τους καταρτιζόμενους από το Δ.Σ. κανονισμούς, που προβλέπονται από το Νόμο και
- δ) εγκρίνει και δημοσιεύει με απόφασή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως τις ειδικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας του άρθρου 10 του σχετικού Νόμου για τις πάσης φύσεως αποδοχές του προσωπικού του ΕΛ.Γ.Α.

Ο ΕΛ.Γ.Α. έχει εκτός από Κεντρική Διοίκηση και Περιφερειακά Υποκαταστήματα.

Με κανονισμό οργανωτικής διάρθρωσης και λειτουργίας, που εκδίδεται μέσα σ' ένα (1) χρόνο από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, καθορίζεται η οργάνωση και η λειτουργία της Κεντρικής Διοίκησης και των Περιφερειακών Υποκαταστημάτων. Με τον ίδιο κανονισμό ορίζεται ο αριθμός, η έδρα, οι αρμοδιότητες και η εδαφική δικαιοδοσία των υποκαταστημάτων.

Οι υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας, οι δήμοι και οι κοινότητες, και γενικά κάθε υπηρεσία του δημοσίου και νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, καθώς και οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις υποχρεούνται να παρέχουν κάθε συνδρομή και πληροφορία στον ΕΛ.Γ.Α. για την εκπλήρωση της αποστολής του.

Από τους κανονισμούς του Άρθρου καθορίζονται οι εργασίες που εκτελούνται για λογαριασμό του ΕΛ.Γ.Α. από τους ανταποκριτές του στους δήμους και τις κοινότητες της χώρας. Ως ανταποκριτές του ΕΛ.Γ.Α. δύνανται να ορίζονται, με απόφαση του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α., κατά προτίμηση μετά από πρόταση των οικείων δημάρχων ή προέδρων, δημοτικοί ή κοινοτικοί υπάλληλοι.

Στις κοινότητες που δεν υπηρετούν κοινοτικοί υπάλληλοι, ως ανταποκριτής του ΕΛ.Γ.Α. ορίζεται, με απόφαση του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α., μέλος του κοινοτικού συμβουλίου, που προτείνεται από αυτά ή άλλο πρόσωπο που προτείνεται από τις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών. Με απόφαση του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α., που εγκρίνεται από τον Υπουργό Γεωργίας, καθορίζονται οι χρηματικές αποζημιώσεις που καταβάλλονται από τον ΕΛ.Γ.Α. στους ανταποκριτές του.

Προσωπικό του ΕΛ.Γ.Α.

Το προσωπικό του ΕΛ.Γ.Α. διακρίνεται σε τακτικό και έκτακτο και προσλαμβάνεται με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου σύμφωνα με τις εκάστοτε κείμενες διατάξεις και τα οριζόμενα από τους κανονισμούς του ΕΛ.Γ.Α. Με κανονισμό κατάστασης προσωπικού, που εκδίδεται μέσα σ' ένα χρόνο από την έναρξη ισχύος του Νόμου, καθορίζεται το σύνολο των οργανικών θέσεων τακτικών και έκτακτων υπαλλήλων του ΕΛ.Γ.Α. που κατανέμονται σε κλάδους ή ειδικότητες και διαρθρώνονται σε βαθμούς και καθορίζονται τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα των υποψηφίων για το διορισμό τους στις θέσεις αυτές.

Ειδικότερα ρυθμίζονται από τον ισχύοντα κανονισμό θέματα που αφορούν τη στελέχωση των υπηρεσιών του ΕΛ.Γ.Α., τη μετεκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού, τα καθήκοντα και τις ευθύνες, το χρόνο εργασίας του, τη μισθοδοσία του, τις πάσης φύσης άδειες, τη μετάθεση, απόσπαση και μετακίνησή του, τη μετάταξη, προαγωγή και ένταξή του, την αρχαιότητά του και τις ηθικές αμοιβές, την πειθαρχική δικαιοδοσία και διαδικασία, τα πειθαρχικά αδικήματα και τις ποινές, τη λύση της υπαλληλικής σχέσης, καθώς και κάθε άλλο θέμα σχετικό με την υπηρεσιακή σχέση και κατάσταση του προσωπικού αυτού.

Το τακτικό, καθώς και το έκτακτο προσωπικό με σχέση εργασίας δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ορισμένου ή αορίστου χρόνου κατηγορίας γεωπόνων, μετεωρολόγων, μηχανικών, ηλεκτρονικών χειριστών αεροσκαφών, φυλάκων και μηχανοτεχνιτών συστημάτων ενεργητικής προστασίας των καλλιεργειών που υπηρετεί, κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, στους καταρτούμενους με το άρθρο 17 παρ. 2 του παρόντος νόμου Κλάδους Β' Ασφάλισης της Γεωργικής Παραγωγής και ΙΓ' Πρόληψης Ζημιών Γεωργικής Παραγωγής του Ο.Γ.Α., μετατάσσεται αυτοδικαίως στον ΕΛ.Γ.Α., μεταφερομένων αυτομάτως και των αντίστοιχων οργανικών θέσεών τους.

Για την αντιμετώπιση υπηρεσιακών αναγκών του ΕΛ.Γ.Α. επιτρέπεται η μετάταξη στον ΕΛ.Γ.Α. επιστημονικού, διοικητικού και βοηθητικού προσωπικού μόνιμων υπαλλήλων του Ο.Γ.Α. ύστερα από αίτησή τους που υποβάλλεται μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία δύο (2) μηνών από της ισχύος του Κανονισμού Κατάστασης Προσωπικού, που προβλέπεται από την παράγραφο 2 του σχετικού Άρθρου. Η μετάταξη αυτή γίνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Γεωργίας και Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, μετά γνώμη του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α. και του Ο.Γ.Α.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Γεωργίας και Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων μπορεί να αποσπώνται στον ΕΛ.Γ.Α. υπάλληλοι του Ο.Γ.Α. μετά γνώμη του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α. και του Ο.Γ.Α.. Ο χρόνος υπηρεσίας των υπαλλήλων αυτών στον ΕΛ.Γ.Α. θεωρείται για κάθε έννομη συνέπεια, σαν να έχει διανυθεί στην υπηρεσία του Ο.Γ.Α., από τον οποίο εξακολουθούν να καταβάλλονται και οι πάσης φύσης αποδοχές τους.

Με απόφαση του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α. το προσωπικό που αναφέρεται παραπάνω εντάσσεται σε οργανικές θέσεις του ΕΛ.Γ.Α.. Μέχρι την ένταξή του στον ΕΛ.Γ.Α. το προσωπικό αυτό συνεχίζει να παρέχει τις υπηρεσίες του με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις με τις οποίες υπηρετούσε στον Ο.Γ.Α. και να διέπεται για την υπηρεσιακή και συνταξιοδοτική του κατάσταση, την ασφάλιση υγείας και την εφάπαξ

αποζημίωση κατά την αποχώρηση από τις διατάξεις που ισχύουν για τους τακτικούς υπαλλήλους του Ο.Γ.Α.

Για την ένταξη λαμβάνονται υπόψη ως κριτήρια κυρίως τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα, ο βαθμός, ο χρόνος υπηρεσίας στο βαθμό και ο χρόνος της συνολικής υπηρεσίας κάθε υπαλλήλου. Με την ίδια απόφαση καθορίζεται ο συνολικός χρόνος υπηρεσίας των υπαλλήλων που μετατάσσονται στον ΕΛ.Γ.Α., ο οποίος και λογίζεται για κάθε συνέπεια ότι έχει διανυθεί στον ΕΛ.Γ.Α., η σειρά μεταξύ των ομοιοβάθμων, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα που απορρέει από την ένταξη.

Το προσωπικό της προηγούμενης παραγράφου που μετατάσσεται στον ΕΛ.Γ.Α. δεν μπορεί να παίρνει συνολικές τακτικές μηνιαίες αποδοχές μικρότερες των συνολικών τακτικών μηνιαίων αποδοχών που έπαιρνε στον Ο.Γ.Α. πριν από τη μετάταξή του. Τυχόν διαφορά αποδοχών που προκύπτει διατηρείται ως προσωπικό επίδομα μέχρι την κάλυψή της κατά οποιοδήποτε τρόπο.

Στους τακτικούς υπαλλήλους του ΕΛ.Γ.Α. και στα μέλη των οικογενειών τους, καθώς και στους υπαλλήλους του Ο.Γ.Α. που μετατάσσονται στο τακτικό προσωπικό του ΕΛ.Γ.Α. ως και στα μέλη των οικογενειών τους, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Ν. 437/1976, όπως ισχύουν κάθε φορά.

Το προσωπικό του ΕΛ.Γ.Α. διατηρεί την ασφάλισή του στο ΤΕΑ Π ΟΚΑ εφαρμοζόμενων των διατάξεων των άρθρων 13 και 14 του Ν. 1422/1984 (ΦΕΚ 27 Α΄). Για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου ο ΕΛ.Γ.Α. καταβάλλει εργοδοτικές εισφορές σύμφωνα με την περίπτωση β της παραγράφου 2 του άρθρου 14 του Ν. 1422/1984. Με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας και σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου υπηρεσιακού συμβουλίου του Υπουργείου Γεωργίας και του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α., επιτρέπεται η μετάταξη στον ΕΛ.Γ.Α. προσωπικού του Υπουργείου Γεωργίας που έχει αποσπαστεί στον ΕΛ.Γ.Α.

Μέχρι τη μετάταξη και την ένταξη του προσωπικού, σύμφωνα με την παράγραφο 6 του παρόντος άρθρου, το Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΛ.Γ.Α. επιτρέπεται να εκδίδει αποφάσεις, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, με τις οποίες είναι δυνατό να ρυθμίζονται προσωρινά θέματα που αφορούν τη μεταφορά των οργανικών θέσεων και την υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού που μετατάσσεται από τον Ο.Γ.Α., σύμφωνα με το άρθρο αυτό, χωρίς σε καμιά περίπτωση να θίγονται δικαιώματα του προσωπικού αυτού.

Σε περιπτώσεις εξαιρετικών καιρικών φαινομένων, φυσικών κινδύνων ή άλλων εξαιρετικών αναγκών μπορεί, με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας, να ανατίθεται η εκτέλεση συγκεκριμένων εργασιών αρμοδιότητας του Υπουργείου Γεωργίας ή του ΕΛ.Γ.Α. ή άλλων εποπτευόμενων από αυτό νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου του δημόσιου τομέα, σε υπαλλήλους οποιασδήποτε κατηγορίας και κλάδου του Υπουργείου ή οποιουδήποτε από τα ανωτέρω νομικά πρόσωπα ή αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων και αγροτικών συνεταιριστικών εταιριών και κατά παρέκκλιση των ειδικών κατά περίπτωση οργανικών ή άλλων διατάξεων για τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των υπαλλήλων.

Οι ανωτέρω υπάλληλοι, οι οποίοι πρέπει να κατέχουν το γνωστικό αντικείμενο της εργασίας η οποία τους ανατίθεται, μπορεί να αποσπώνται με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες το ανωτέρω προσωπικό του

Υπουργείου Γεωργίας και των εποπτευόμενων από αυτό ανωτέρω νομικών προσώπων δεν επαρκεί, μπορεί να ανατίθεται η εκτέλεση των ανωτέρω εργασιών και σε προσωπικό που προσλαμβάνεται με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου για όσο χρόνο διαρκεί η ανάγκη.

Η πρόσληψη του προσωπικού αυτού γίνεται με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας μετά από έγκριση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης και κατά παρέκκλιση οποιασδήποτε γενικής ή ειδικής διάταξης. Η αμοιβή του προσωπικού αυτού καθορίζεται με απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας.

Κατά παρέκκλιση οποιασδήποτε γενικής ή ειδικής διάταξης, σε περιπτώσεις εξαιρετικών καιρικών φαινομένων, φυσικών κινδύνων ή άλλων εξαιρετικών αναγκών, όταν το γεωτεχνικό προσωπικό του ΕΛ.Γ.Α. δεν επαρκεί, μπορεί με απόφαση του διοικητή του ΕΛ.Γ.Α., να ανατίθεται σε γεωτεχνικούς ιδιώτες η διενέργεια, υπό την εποπτεία του ΕΛ.Γ.Α., πραγματογνωμοσυνών των ζημιών, η παρακολούθηση της εξέλιξης της πορείας των καλλιεργειών και παρόμοιες αρμοδιότητες για όσο χρόνο διαρκεί η ανάγκη.

Οι γεωτεχνικοί αυτοί για όσο χρόνο παρέχουν τις υπηρεσίες τους στον Οργανισμό συνδέονται μ' αυτόν με σύμβαση εξηρημένης εργασίας και υπάγονται υποχρεωτικά στην ασφάλιση του Ι.Κ.Α. για όλους τους κλάδους, εφαρμοζόμενης ανάλογα της διάταξης του άρθρου 23 του Ν. 1140/1981 (ΦΕΚ 68 Α') και των λοιπών διατάξεων της νομοθεσίας του Ι.Κ.Α.

Οι διατάξεις, που εφαρμόζονται κατά το χρόνο έναρξης ισχύος τους για την υγειονομική περίθαλψη και τη χορήγηση αποζημίωσης κατά την αποχώρηση των υπαλλήλων του Ο.Γ.Α., εφαρμόζονται αναλόγως με τις τροποποιήσεις τους και για το προσωπικό του ΕΛ.Γ.Α.

Με απόφαση του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α., που εγκρίνεται από τον Υπουργό Γεωργίας, διορίζεται ως νομικός σύμβουλος δικηγόρος παρ'Αρείω Πάγω, του οποίου οι αποδοχές καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Γεωργίας και Δικαιοσύνης. Με απόφαση του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α., που εγκρίνεται από τον Υπουργό Γεωργίας και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, συνιστάται δεύτερη θέση δικηγόρου στη νομική υπηρεσία του ΕΛ.Γ.Α., στην οποία προσλαμβάνεται δικηγόρος παρά πρωτοδίκες με έμμισθη εντολή.

Οι Κανονισμοί εγκρίνονται από τους Υπουργούς Προεδρίας της Κυβέρνησης και Γεωργίας.

Οι τακτικοί υπάλληλοι του Ο.Γ.Α. που μετατάχθηκαν αυτοδίκαια ή πρόκειται να μεταταγούν στον ΕΛ.Γ.Α., εξακολουθούν να δικαιούνται από τον Ο.Γ.Α. και μετά την ένταξή τους τις παροχές. Ο χρόνος υπηρεσίας των υπαλλήλων αυτών στον ΕΛ.Γ.Α. λογίζεται ότι διανύθηκε στον Ο.Γ.Α.. Οι νόμιμες εισφορές των υπαλλήλων αυτών για τις ανωτέρω παροχές παρακρατούνται από τον ΕΛ.Γ.Α. και αποδίδονται στον Ο.Γ.Α.

Από την ισχύ του Νόμου καταργούνται οι κλάδοι Β' Ασφάλισης Γεωργικής Παραγωγής και ΙΓ' Προλήψεως Ζημιών Γεωργικής Παραγωγής του Ο.Γ.Α.. Μέχρις ότου εκδοθούν οι κανονισμοί που προβλέπονται από το νόμο αυτόν, τα σχετικά θέματα ρυθμίζονται με αποφάσεις του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α., οι οποίες εγκρίνονται από τον Υπουργό Γεωργίας και δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Μέχρι τη συγκρότηση και λειτουργία των υπηρεσιών του ΕΛ.Γ.Α., οι λειτουργικές του ανάγκες καλύπτονται από τις αντίστοιχες υπηρεσίες του Ο.Γ.Α. Από την ισχύ του παρόντος νόμου η κυριότητα επί όλων των συστημάτων αντιπαγετικής και αντιχαλαζικής προστασίας που ανήκουν στον Ο.Γ.Α. Επίσης μεταβιβάζονται αυτοδικαίως τα εμπράγματα και ενοχικά δικαιώματα και υποχρεώσεις του Ο.Γ.Α. που αναφέρονται στους κλάδους Β΄ Ασφάλισης Γεωργικής Παραγωγής και ΙΓ΄ Προλήψεως Ζημιών Γεωργικής Παραγωγής, καθώς και οι εγγεγραμμένες πιστώσεις στους προϋπολογισμούς των Κλάδων αυτών για την αντιμετώπιση των δαπανών που τους βαρύνουν. Εκκρεμείς δίκες του Ο.Γ.Α. σχετικές με τις δραστηριότητες των καταργούμενων κλάδων συνεχίζονται από τον ΕΛ.Γ.Α. που νομιμοποιείται ενεργητικά και παθητικά σ' αυτό.

Με αποφάσεις του Υπουργού Γεωργίας, που εκδίδονται ύστερα από γνώμη του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α., ρυθμίζεται κάθε λεπτομέρεια απαραίτητη για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου.

10.6. ΦΥΤΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Αντικείμενο του Κανονισμού και Εννοιολογικοί Προσδιορισμοί

Με βάση την Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας με Αριθ. 15711 /30.9.98 (ΦΕΚ. 1079 /Β'/14.10.98) δημιουργήθηκε ο Κανονισμός αντικείμενο του οποίου είναι οι όροι, οι προϋποθέσεις, οι περιορισμοί και οι διαδικασίες με τις οποίες πραγματοποιείται η υποχρεωτική ασφάλιση των ζημιών που προκαλούνται στην παραγωγή των συστηματικών καλλιεργειών, από τους φυσικούς κινδύνους χαλάζι, παγετό, ανεμοθύελλα, πλημμύρα, καύσωνα, υπερβολικές ή άκαιρες βροχοπτώσεις, χιόνι και θάλασσα, όπως προβλέπεται από τις διατάξεις του Νόμου 1790 /1988 (ΦΕΚ.134/Α'/ 20.6.88).Για την εφαρμογή του παρόντος Κανονισμού ισχύουν οι παρακάτω εννοιολογικοί προσδιορισμοί:

1. **Ασφαλισμένοι**, θεωρούνται τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα, τα οποία έχουν την κυριότητα ή εκμετάλλευση γεωργικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα.
2. **Ζημιά**, θεωρείται η απώλεια της φυτικής παραγωγής, η οποία αναμένεται να συγκομισθεί κατ'αγροτεμάχιο ή η ποιοτική υποβάθμιση της από την επίδραση των καλυπτόμενων ασφαλιστικά ζημιογόνων αιτίων, εξ αιτίας των οποίων προκαλείται μείωση του αντικειμενικώς προσδοκώμενου εισοδήματος των παραγωγών .
3. **Οι φυσικοί κίνδυνοι** (ζημιογόνα αίτια) που καλύπτει η ασφάλιση του ΕΛ.Γ.Α. είναι το χαλάζι, ο παγετός, η ανεμοθύελλα, η πλημμύρα, ο καύσωνας, οι υπερβολικές ή άκαιρες βροχοπτώσεις, το χιόνι και η θάλασσα υπό την παρακάτω έννοια :
  - α. **Χαλάζι**, είναι η πτώση ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων με μορφή σφαιριδίων (συνήθως) ή ακανόνιστου σχήματος τεμαχίων σκληρού διαφανούς πάγου, με συνέπεια ζημιά στη φυτική παραγωγή .
  - β. **Παγετός**, θεωρείται η πτώση της θερμοκρασίας του αέρα σε τιμή ίση ή μικρότερη των μηδέν (0°) βαθμών Κελσίου με συνέπεια ζημιά , στη φυτική παραγωγή .
  - γ. **Ανεμοθύελλα**, θεωρείται ο σφοδρός άνεμος, του οποίου η μηχανική επίδραση στα φυτά προκαλεί ζημιά , στη φυτική παραγωγή. Σφοδρός άνεμος χαρακτηρίζεται ο άνεμος εντάσεως 8 BEAUFOR και άνω ή ο άνεμος εκείνος, που προκαλεί σπάσιμο των κλαδιών των δένδρων, εμποδίζει το βάδισμα, προξενεί ζημιές σε κτιριακές εγκαταστάσεις, ξεριζώνει δένδρα .
  - δ. **Πλημμύρα**, θεωρείται η εισροή και παραμονή στις καλλιέργειες νερού προερχομένου από ξεχειλίσμα ή ρήγμα των φυσικών ή τεχνητών ορίων ρεύματος ή άλλου όγκου γλυκού νερού, εξαιτίας βροχοπτώσεων ή τήξης χιονιού με αποτέλεσμα ζημιά. στη φυτική παραγωγή λόγω διάβρωσης ή κατάκλισης των καλλιεργειών. Στην ανωτέρω έννοια της πλημμύρας δεν υπάγεται η εισροή και παραμονή νερού σε καλλιέργειες, που οφείλεται σε αμέλεια, παραλείψεις ή άλλα τεχνητά αίτια .

- ε. **Καύσωνας**, θεωρείται η άνοδος της θερμοκρασίας του αέρα σε τιμή ίση ή μεγαλύτερη των 40° C, με συνέπεια ζημιά, στη φυτική παραγωγή.
- στ. **Υπερβολικές ή άκαιρες βροχοπτώσεις**, θεωρείται η πτώση βροχής, η οποία λόγω ύψους, έντασης, διάρκειας ή εποχής που συμβαίνει προκαλεί ζημιά στη φυτική παραγωγή.
- ζ. **Χιόνι**, θεωρείται η χιονόπτωση εξ αιτίας της οποίας δημιουργείται στρώμα χιονιού επί των καλλιεργειών και των εγκαταστάσεων, το οποίο λόγω του ύψους, του βάρους ή της διάρκειας παραμονής προκαλεί ζημιά στη φυτική παραγωγή.
- η. **Θάλασσα**, θεωρούνται τα σταγονίδια θαλασσινού νερού τα οποία μεταφερόμενα από τον άνεμο, προκαλούν εγκαύματα στις καλλιέργειες των παράκτιων περιοχών, με συνέπεια ζημιά στη φυτική παραγωγή.
4. **Αποζημίωση** είναι το χρηματικό ποσό που καταβάλλεται στους ασφαλισμένους προς αποκατάσταση της άμεσης ζημιάς που έπαθε η φυτική τους παραγωγή από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια.
5. **Ελεγχόμενο περιβάλλον** θεωρείται ο καλυμμένος χώρος, στον οποίο με ειδικές τεχνικές ή μηχανισμούς ρυθμίζονται οι συνθήκες περιβάλλοντος (θερμοκρασία, υγρασία, διοξείδιο του άνθρακα κλπ) και επιδιώκεται η πραγματοποίηση παραγωγής πέρα από τα συνηθισμένα χρονικά όρια για την περιοχή.
Η απλή κάλυψη (υψηλή ή χαμηλή) των καλλιεργειών δεν θεωρείται ελεγχόμενο περιβάλλον.
6. **Αγροτεμάχιο**, θεωρείται το αυτοτελές τμήμα γης, το οποίο αποτελεί ενιαία ιδιοκτησία ή εκμετάλλευση και τα όρια του ορίζονται από όμορες ιδιοκτησίες ή φυσικά και τεχνητά όρια. Στην περίπτωση των υπό κάλυψη καλλιεργειών (θερμοκήπια), ως αγροτεμάχιο θεωρείται κάθε καλυμμένο τεμάχιο γης το οποίο λειτουργεί ως αυτοτελής μονάδα, ανεξάρτητα εάν συνορεύει με άλλη υπό κάλυψη καλλιέργεια του αυτού παραγωγού.

Είδος ζημιών που καλύπτονται ασφαλιστικά και εξαιρέσεις

Καλύπτονται ασφαλιστικά και αποζημιώνονται μόνο οι άμεσες ζημιές, που αποδεδειγμένα προκαλούνται από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια όπως αυτά προσδιορίζονται, στη φυτική παραγωγή της καλλιεργητικής περιόδου που συνέβηκε το ζημιογόνο αίτιο. Οι ζημιές που προκαλούνται στο φυτικό κεφάλαιο ή που επιδρούν μειωτικά στην παραγωγή των επόμενων καλλιεργητικών περιόδων, δεν καλύπτονται ασφαλιστικά, *εκτός της καλλιέργειας των σπαραγγιών.*

Επίσης δεν καλύπτονται οι ζημιές που δευτερογενώς οφείλονται στα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια καθώς και οι ζημιές που προξενούνται από άλλα εκτός από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια ανεξάρτητα αν αυτά προηγούνται, ακολουθούν ή συμβαίνουν ταυτόχρονα με τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια.

Ακόμα καλύπτονται ασφαλιστικά και αποζημιώνονται οι ζημιές που προκαλούνται από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια στην παραγωγή των υπό κάλυψη καλλιεργειών, εξ' αιτίας της μερικής ή ολικής καταστροφής των υλικών κατασκευής των θερμοκηπίων, εφόσον η αντιμετώπιση ή ο περιορισμός τους είναι πέρα από τις δυνατότητες του ασφαλισμένου. Δεν καλύπτονται ασφαλιστικά και δεν αποζημιώνονται οι ζημιές της φυτικής παραγωγής, όταν δεν έχουν καταβληθεί από τους ασφαλισμένους οι προβλεπόμενες ασφαλιστικές εισφορές.

Μέσα στον Κανονισμό υπάρχουν και εξαιρέσεις. Έτσι λοιπόν εξαιρούνται από την ασφαλιστική κάλυψη:

1. Οι καλλιέργειες ειδών και ποικιλιών φυτών που αναπτύσσονται κατά παράβαση του Νόμου και Αποφάσεων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων.
2. Τα είδη και οι ποικιλίες φυτών που καλλιεργούνται εκτός του οικολογικού τους περιβάλλοντος. Με αποφάσεις του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α μπορεί να καθορίζονται για τα είδη και τις ποικιλίες φυτών, ζώνες καλλιέργειας και χρονικά όρια εντός των οποίων και μόνο παρέχεται από τον ΕΛ.Γ.Α ασφαλιστική κάλυψη.

Στην παραπάνω εξαίρεση, δεν υπόκεινται τα είδη και οι ποικιλίες φυτών που αναπτύσσονται σε ελεγχόμενο περιβάλλον .

3. Οι ζημιές από υπερβολικές ή άκαιρες βροχοπτώσεις για το χρονικό διάστημα από 1ης Δεκεμβρίου έως 15 Μαΐου, για όλες τις καλλιέργειες, εκτός από τις καλλιέργειες της κερασιάς και της μουσμουλιάς των οποίων η ασφαλιστική κάλυψη αρχίζει από την έναρξη της ωρίμανσης των καρπών τους.

Εξαιρούνται επίσης από την ασφαλιστική κάλυψη οι ζημιές από τις βροχοπτώσεις που προκαλούν πλάγιασμα ή ποιοτική υποβάθμιση στα σιτηρά.

4. Οι ζημιές από πλημμύρα, για τις καλλιέργειες που καταλαμβάνουν εκτάσεις μέσα στην περίμετρο της ανώτατης στάθμης των φυσικών ή τεχνητών ρευμάτων ή άλλου όγκου γλυκού νερού, οι οποίες αποκαλύπτονται κατά τις διακυμάνσεις της στάθμης του νερού, καθώς και για τις καλλιέργειες που καταλαμβάνουν εκτάσεις οι οποίες σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας Νομοθεσίας χαρακτηρίζονται σαν " ζώνες έργων " .
5. Όλα γενικά τα σπορεία.
6. Όλα τα είδη δασικών δένδρων εκτός εκείνων που καλλιεργούνται σε ανθοκομικές εκμεταλλεύσεις και φυτώρια.
7. Καλλιέργειες που έχουν εγκαταλειφθεί καθώς και δένδρα ή φυτά που η καλλιέργεια τους δεν έχει τον χαρακτήρα συστηματικής εκμετάλλευσης.
- 8.α. Όλες οι καλλιέργειες εκτός των δένδρωδών, θαμνοειδών και των γλαστρικών και όλες οι συγκαλλιέργειες πλην των συγκαλλιεργειών κηπευτικών και ανθοκομικών φυτών, που κατά ανεξάρτητο αγροτεμάχιο καταλαμβάνουν κατ'είδος, έκταση μικρότερη από μισό (1/2) στρέμμα.

- β. Οι συγκαλλιέργειες κηπευτικών και ανθοκομικών φυτών που το άθροισμα της έκτασης των επιμέρους ειδών είναι μικρότερο από το μισό (1/2) στρέμμα κατά αυτοτελές αγροτεμάχιο.
- Σε συγκαλλιέργειες κηπευτικών και ανθοκομικών φυτών με έκταση ίση ή μικρότερη του μισού στρέμματος, η ελάχιστη έκταση που καλύπτεται κατ' είδος, ορίζεται σε εκατό (100) τετραγωνικά μέτρα.
- γ. Κατ' εξαίρεση, προκειμένου για καλλιέργειες υπό υψηλή κάλυψη κηπευτικών και ανθοκομικών φυτών, η ελάχιστη έκταση που καλύπτεται, ορίζεται σε διακόσια (200) τετραγωνικά μέτρα.
- δ. Καλλιέργειες δένδρων ή θάμνων με αριθμό ομοειδών δένδρων μικρότερο των πέντε (5) και προκειμένου για την ελιά και την καρυδιά των δύο (2) και το Μαστιχοφόρο Σχίνο των δέκα (10) κατ' αυτοτελές αγροτεμάχιο.
Σε περιπτώσεις θαμνοειδών ή δενδρωδών καλλιεργειών που φυτεύονται κατά "φωλιές" ή "θέσεις", για την εφαρμογή της διάταξης αυτής λαμβάνεται υπόψη ο αριθμός των "φωλιών" ή των "θέσεων".
- ε. Καλλιέργειες καλλωπιστικών δένδρων και θάμνων που ο αριθμός των ομοειδών φυτών είναι μικρότερος των εκατό (100) κατ' αυτοτελές αγροτεμάχιο .
- στ. Οι καλλιέργειες γλαστρικών φυτών, που ο αριθμός των ομοειδών φυτών είναι μικρότερος από πεντακόσια (500) ανά παραγωγική μονάδα.
- ζ. Καλλιέργειες φυτωρίων, που ο αριθμός των ομοειδών φυτών είναι μικρότερος από πεντακόσια (500) κατ' αυτοτελές αγροτεμάχιο .
9. Τα εισαγόμενα προς εμπορία ανθοκομικά φυτά, καλλωπιστικά δένδρα και θάμνοι .

Περιορισμοί και όροι της ασφαλιστικής κάλυψης των ζημιών

Εν συνεχεία υπάρχουν μέσα στον Κανονισμό κάμποι ειδικοί περιορισμοί και όροι της ασφαλιστικής κάλυψης των ζημιών. Παρουσιάζονται πρώτα οι ειδικοί και έπειτα οι χρονικοί περιορισμοί.

A. Ειδικοί περιορισμοί

Δεν καλύπτονται ασφαλιστικά :

1. Οι ζημιές στις καλλιέργειες που η σπορά ή η φύτευση έγινε εκτός εποχής, πρωιμότερα ή οψιμότερα του συνηθισμένου χρόνου, για το χρονικό διάστημα που είναι έξω από τα συνηθισμένα χρονικά όρια μέσα στα οποία ασκείται ευδόκιμα όμοια καλλιέργεια στο ύπαιθρο ή υπό απλή κάλυψη.

Με αποφάσεις του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α, οι οποίες θα εκδίδονται μέχρι το μήνα Οκτώβριο θα ισχύουν για το επόμενο ή και τα επόμενα χρόνια, μπορούν να καθορίζονται, κατά είδος καλλιεργειών ή ποικιλιών και κατά τοπικές περιοχές, συγκεκριμένες κάθε φορά χρονολογίες, πριν ή μετά από τις οποίες η σπορά ή η φύτευση αποτελεί λόγο αποκλεισμού από την ασφαλιστική κάλυψη, όπως και κάθε θέμα που αφορά την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου αυτής.

2. Οι ζημιές σε καλλιέργειες που αναπτύσσονται σε ελεγχόμενο περιβάλλον όταν δεν πληρούνται οι προδιαγραφές κατασκευής ή όταν δεν τηρούνται οι όροι και οι προϋποθέσεις λειτουργίας.
3. Οι ζημιές, εφόσον το ζημιογόνο αίτιο συνέβη πριν από την εμφάνιση των φυτών, για τα δε φυτά που μεταφυτεύονται πριν από την επιτυχημένη εγκατάσταση τους μετά τη μεταφύτευση.

Κατ' εξαίρεση, για ζημιές από πλημμύρες και εφόσον εξ αιτίας της πλημμύρας δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθεί αν η ζημιά έγινε πριν από την εμφάνιση των φυτών ή πριν από την επιτυχημένη εγκατάσταση των φυτών που μεταφυτεύονται, η ασφαλιστική κάλυψη αρχίζει από της σποράς ή της μεταφύτευσης των φυτών.

4. Οι ζημιές που προξενούνται από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια εκτός του παγετού, στα καρποφόρα δένδρα πριν από το δέσιμο των καρπών .
5. Οι ζημιές που προξενούνται από παγετό :
  - α. στα φυλλοβόλα καρποφόρα δένδρα πριν από την 1η Μαρτίου εκάστου έτους.
  - β. στα αειθαλή καρποφόρα δένδρα, πριν από το στάδιο της έναρξης της άνθησης (άνοιγμα πετάλων)
6. Οι ζημιές σε αμπελοειδή και ακτινίδια πριν από την έναρξη έκπτυξης των οφθαλμών (φούσκωμα).
7. Οι ζημιές που προξενούνται :
  - α. Μετά τον αποχωρισμό της παραγωγής από τα φυτά .
  - β. Μετά την αποκοπή ή απόσπαση των φυτών από το έδαφος.

Από τις παραπάνω περιπτώσεις (α,β) εξαιρούνται οι καλλιέργειες εκείνες για τις οποίες η καλλιεργητική τεχνική ή ο τρόπος συγκομιδής επιβάλλει την παραμονή της παραγωγής ή των φυτών στο έδαφος για ορισμένο χρονικό διάστημα (αρωματικά φυτά, μηδική, κλπ σανοδετικά φυτά, όσπρια, σύκα, μαστίχα, ξηρά κρεμμύδια και σκόρδα).

Εννοείται ότι για τις καλλιέργειες αυτές η ασφαλιστική κάλυψη λήγει με το πέρας της συλλογής από το έδαφος ή της δεματοποίησης.

Διευκρινίζεται ότι οι ζημιές που συμβαίνουν στα πάσης φύσεως ξηραντήρια δεν καλύπτονται ασφαλιστικά.

- γ. Μετά την ωρίμαση της παραγωγής, που αφέθηκε ασυγκόμιστη πέρα από τη συνηθισμένη εποχή συγκομιδής κατά περιοχή, για οποιαδήποτε αιτία.

Με αποφάσεις του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α. είναι δυνατόν να καθορίζονται, για ορισμένα είδη καλλιεργειών ή ποικιλίες αυτών, συγκεκριμένες κάθε φορά χρονολογίες, κατά τοπικές περιοχές, μετά την πάροδο των οποίων η μη συγκομιδή της παραγωγής αποτελεί λόγο αποκλεισμού από την ασφαλιστική κάλυψη σύμφωνα με τη διάταξη αυτή.

8. Οι ζημιές κατά το ποσοστό που προέκυψαν, διευρύνθηκαν ή επεκτάθηκαν, επειδή οι ασφαλισμένοι δεν έλαβαν έγκαιρα τα κατάλληλα μέτρα και δεν εφάρμοσαν τις κατάλληλες καλλιεργητικές φροντίδες για τον περιορισμό ή την αποκατάσταση των ζημιών αυτών.
9. Οι ζημιές στη φυτική παραγωγή από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια, σε καλλιέργειες που αναπτύσσονται στους χώρους που προστατεύονται από μέσα ενεργητικής προστασίας, τα οποία έχουν επιχορηγηθεί ή επιχορηγούνται από τον ΕΛ.Γ.Α. εφόσον το ζημιογόνο γεγονός, εμπίπτει στις δυνατότητες προστασίας των μέσων αυτών.

Σε περίπτωση αμφισβήτησης ως προς τις δυνατότητες προστασίας των μέσων αυτών, αποφαινεται τριμελής επιτροπή, που ορίζεται με απόφαση του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α. και αποτελείται από έναν υπάλληλο του ΕΛ.Γ.Α., έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Γεωργίας και έναν εκπρόσωπο της ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.. Με την ίδια απόφαση καθορίζεται και η αποζημίωση των μελών της επιτροπής.

Όλα τα πρόσωπα, η γεωργική εκμετάλλευση των οποίων προστατεύεται από μέσα ενεργητικής προστασίας που εγκαθίστανται από τους φορείς της παρ. 2 του άρθρου 1 του Νόμου 2342/95 (ΦΕΚ 208 / Α / 6.10.95), υποχρεούνται να συμμετέχουν στις δαπάνες για την απόκτηση, τη λειτουργία, τη συντήρηση, τη φύλαξη και την ασφάλιση των μέσων αυτών.

Το ύψος της συμμετοχής των προσώπων αυτών στις πιο πάνω δαπάνες, καθώς και ο τρόπος της είσπραξης τους καθορίζεται κάθε έτος με απόφαση του αρμόδιου να τις εκπροσωπεί οργάνου του φορέα.

Εάν τα πρόσωπα αυτά δεν εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις που αναφέρονται στην παράγραφο αυτή, στερούνται όλων των ασφαλιστικών δικαιωμάτων που προβλέπονται από τη νομοθεσία του ΕΛ.Γ.Α

10. Οι ζημιές σε καλλιέργειες μπανάνας πλην των υπό κάλυψη καλλιεργειών της νήσου Κρήτης όπου ευδόκιμα ασκείται η καλλιέργειά της.

Με αποφάσεις του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α, που θα εκδίδονται μέχρι το μήνα Οκτώβριο και θα ισχύουν για τα επόμενα χρόνια, είναι δυνατή η επέκταση της ασφαλιστικής κάλυψης, της υπό κάλυψη καλλιέργειας μπανάνας και σε άλλες περιοχές πέραν της Κρήτης, εφόσον ασκείται ευδόκιμα η πιο πάνω καλλιέργεια

Β. Χρονικοί περιορισμοί

Με τις προϋποθέσεις των ειδικών περιορισμών ως προς την κάλυψη των ζημιών στους οποίους αναφέρονται οι προηγούμενες διατάξεις, δεν καλύπτονται ασφαλιστικά οι ζημιές, που προξενούνται πριν ή μετά τις ημερομηνίες που καθορίζονται για καθένα είδος και ποικιλία καλλιέργειας στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 31 Είδος και ποικιλία καλλιεργειών όπου οι ζημιές δεν καλύπτονται ασφαλιστικά από τον ΕΛ.Γ.Α

<i>Είδος Καλλιέργειας</i>	<i>Έναρξη κάλυψης</i>	<i>Λήξη κάλυψης</i>	<i>Παρατηρήσεις</i>
1. Βρώσιμα Δημητριακά Όρυζα	1 Μαΐου	31 Οκτωβρίου	Για τα πολυετή κτηνοτροφικά φυτά (μηδική, πολυετή τριφύλλια κλπ) κατά το χρόνο εγκατάστασής τους (1ο έτος) δεν ισχύει ο περιορισμός της ημερομηνίας έναρξης της ασφαλιστικής κάλυψης
2. Κτηνοτροφικά φυτά α. Αραβόσιτος β. Σόργο-Νταρί γ. Μηδική δ. Μελίλωτος ε. Τριφύλλια πολυετή στ. Τεχνητοί Λειμώνες ζ. Τεύτλα Κτηνοτροφικά η. Σόγια	15 Απριλίου 15 Απριλίου	15 Νοεμβρίου 15 Νοεμβρίου	
3. Βρώσιμα όσπρια Φασόλια ξηρά	15 Απριλίου	31 Οκτωβρίου	
4. Βιομηχανικά φυτά α.. Αραχίς (αράπικο φιστίκι) β. Βαμβάκι γ. Ηλιάνθος δ. Καπνός ι. Καπνός τύπου VIRGINIA ii. Όλες οι λοιπές ποικιλίες ε. Σακχαρότευτλα στ. Σήσαμος ζ. Σόργο (σκούπα)	15 Απριλίου 10 Απριλίου 15 Απριλίου 15 Απριλίου 15 Απριλίου 1 Μαρτίου 15 Απριλίου 15 Απριλίου	15 Οκτωβρίου 20 Νοεμβρίου 30 Σεπτεμβρίου 31 Οκτωβρίου 30 Σεπτεμβρίου 15 Δεκεμβρίου 31 Οκτωβρίου 31 Οκτωβρίου	Με απόφαση του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α., που θα εκδίδεται μέχρι το μήνα Μάρτιο και θα ισχύει για το επόμενο ή τα επόμενα χρόνια, μπορεί να καθορίζεται για την καλλιέργεια του βαμβακιού, κατά τοπικές περιοχές, συγκεκριμένη κάθε φορά ημερομηνία λήξης της ασφαλιστικής κάλυψης
5. Αρωματικά φυτά	15 Απριλίου	31 Οκτωβρίου	Για τα πολυετή αρωματικά φυτά κατά το χρόνο της εγκατάστασής τους (1 έτος) δεν ισχύει ο περιορισμός της ημερομηνίας έναρξης της ασφαλιστικής κάλυψης
6. Γεώμηλα φθινοπωρινά	31 Δεκεμβρίου		Εξαιρούνται οι υπό κάλυψη καλλιέργειες πεππονοειδών των περιοχών της Κρήτης, Δωδεκανήσου, Κυκλάδων και των παραλίων της Νοτίου Πελοποννήσου όπου ευδόκιμα ασκείται η καλλιέργεια των ειδών αυτών και για τις οποίες δεν ισχύουν χρονικά όρια ασφαλιστικής κάλυψης
7. Πεππονοειδή Υπαίθριες ή υπό κάλυψη καλλιέργειες	1 Απριλίου	10 Οκτωβρίου	Με αποφάσεις του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α που θα εκδίδονται μέχρι το μήνα Οκτώβριο και θα ισχύουν για το επόμενο ή επόμενα χρόνια μπορεί να καθορίζονται οι τοπικές περιοχές όπου ασκείται ευδόκιμα η καλλιέργεια πεππονοειδών στις παραπάνω περιοχές
8. Φράουλες α. υπαίθριες β. υπό κάλυψη	1 Απριλίου 15 Μαρτίου	30 Ιουνίου 30 Ιουνίου	Εξαιρούνται οι περιοχές Κρήτης, Δωδεκανήσου και Κυκλάδων για τις οποίες δεν ισχύουν χρονικά όρια κάλυψης

Είδος Καλλιέργειας	Έναρξη κάλυψης	Λήξη κάλυψης	Παρατηρήσεις
<p>9. Κηπευτικά (συνέχ.)</p> <p>I. ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Υπαίθρια κηπευτικά όλων των περιοχών της Χώρας εκτός των αναφερομένων στις περιπτώσεις III και IV.</p> <p>II. ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Υπό κάλυψη κηπευτικά όλων των περιοχών της Χώρας εκτός των αναφερομένων στις περιπτώσεις III και IV</p> <p>III. ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Υπαίθρια και υπό κάλυψη των περιοχών των Νομών Ηλείας, Λακωνίας, Μεσσηνίας, Χίου, Σάμου, των επαρχιών Ερμιονίδας (Ν. Αργολίδας), Τροιζηνίας (Ν. Αττικής), Κυνουρίας (Ν. Αρκαδίας), και των παραλίων και Νήσων Ιονίου όπου ασκείται ευδόκιμα όψιμη καλλιέργεια των ανωτέρω κηπευτικών.</p> <p>IV. ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Υπαίθρια και υπό κάλυψη κηπευτικά των περιοχών της Νήσου Κρήτης, των Νομών Δωδεκανήσου και Κυκλάδων της επαρχίας Κυθρών Ν. Αττικής) και των παραλίων της Νοτίου Πελοποννήσου όπου ασκείται ευδόκιμα πρώιμη και όψιμη καλλιέργεια των ανωτέρω κηπευτικών</p>	<p>1 Απριλίου</p> <p>15 Μαρτίου</p> <p>15 Μαρτίου</p> <p>Όλη τη διάρκεια</p>	<p>31 Οκτωβρίου</p> <p>30 Νοεμβρίου</p> <p>31 Δεκεμβρίου</p> <p>του χρόνου</p>	<p>Διευκρινίζεται ότι δεν περιλαμβάνονται οι καλλιέργειες των ανωτέρω κηπευτικών όψιμης φύτευσης για τη συγκομιδή πρώιμης παραγωγής</p> <p>Για τις περιπτώσεις III και IV, με αποφάσεις του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α που θα εκδίδονται μέχρι το μήνα Οκτώβριο και θα ισχύουν για το επόμενο ή επόμενα χρόνια, μπορεί να καθορίζονται οι τοπικές περιοχές όπου ασκείται ευδόκιμα πρώιμη ή όψιμη καλλιέργεια των παραπάνω κηπευτικών</p>
10. Αμπέλια	10 Νοεμβρίου		
11. Ελιές (ελαιοποιήσιμες και επιτραπέζιες)		10 Φεβρουαρίου	
<p>12. Εσπεριδοειδή:</p> <p>α. Πορτοκάλια</p> <p>i. Ομφαλοφόρες ποικιλίες οι οποίες προστατεύονται από αντιπαγετικούς ανεμιστήρες</p> <p>ii. Ομφαλοφόρες ποικιλίες στη Νήσο Κρήτη</p> <p>iii. Ομφαλοφόρες ποικιλίες όλων των περιοχών της Χώρας, εκτός των προαναφερομένων περιπτώσεων i. και ii.</p> <p>iv. Λοιπές ποικιλίες</p> <p>β. Μανταρίνια</p> <p>i. Σατσούμα και πρώιμοι κλώνοι της Κλημεντίνης</p>		<p>Τέλος Φεβρουαρίου</p> <p>Τέλος Φεβρουαρίου</p> <p>15 Φεβρουαρίου</p> <p>Τέλος Φεβρουαρίου</p> <p>15 Ιανουαρίου</p>	<p>Εξαιρούνται οι ποικιλίες Βαλέντσια Οβάλ Καλαβρίας, NAVEL LATE, LANE LATE, κλπ όψιμες ποικιλίες για τις οποίες δεν ισχύουν χρονικά όρια λήξης της ασφαλιστικής κάλυψης των ζημιών</p> <p>Εξαιρούνται οι ποικιλίες Ενκόρ, Ορτανίκ, κλπ, όψιμες ποικιλίες για τις οποίες δεν ισχύουν χρονικά όρια λήξης της ασφαλιστικής κάλυψης των ζημιών</p>

Είδος Καλλιέργειας	Έναρξη κάλυψης	Λήξη κάλυψης	Παρατηρήσεις
ii. Κοινά και όλες οι άλλες ποικιλίες γ. Γρέιπ φρούτ δ. Κούμ - κουάτ ε. Περγαμότα στ. Νεράντζια ζ. Φράππες		31 Ιανουαρίου Τέλος Φεβρουαρίου 30 Απριλίου 30 Απριλίου Τέλος Φεβρουαρίου Τέλος Φεβρουαρίου	
13. Μηλοειδή α. Αχλάδια β. Κυδώνια γ. Μήλα ι. Γκράννου Σμιθ ii. Όλες οι λοιπές ποικιλίες		31 Οκτωβρίου 31 Οκτωβρίου 30 Νοεμβρίου 31 Οκτωβρίου	
14. Αμύγδαλα		1 Μαρτίου	
15. Μαστιχοφόρος Σχίνος (Μαστίχα)	1 Ιουλίου	30 Σεπτεμβρίου	
16. Σύκα		30 Σεπτεμβρίου	
17. Ακτινίδια		20 Νοεμβρίου	

Πηγή: ΕΛ.Γ.Α.

Γ. Ειδικό όρο

1. Οι ζημιές που προκαλούνται από παγετό στα καρποφόρα δένδρα και μόνο κατά τη διάρκεια των παρακάτω αναλυτικά αναφερόμενων περιόδων, καλύπτονται ασφαλιστικά σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 9 του Κανονισμού αυτού και εφόσον οι ζημιές αυτές υπερβαίνουν σε ποσοστό το 30% της παραγωγής που αναμένεται να συγκομισθεί κατ' αγροτεμάχιο :

- α. στα φυλλοβόλα καρποφόρα δένδρα από την 1η Μαρτίου εκάστου έτους μέχρι και την ωρίμαση των καρπών.
- β. στα αειθαλή καρποφόρα δένδρα από το στάδιο της έναρξης της άνθησης (άνοιγμα πετάλων) μέχρι και το δέσιμο των καρπών.

Για τον υπολογισμό του ύψους της παραγωγής που αναμένεται να συγκομισθεί κατ' αγροτεμάχιο και για την εφαρμογή της διάταξης αυτής, είναι δυνατόν, κατά την κρίση του ΕΛ.Γ.Α, να λαμβάνεται υπόψη και ο μέσος όρος της παραγωγής που πραγματοποιήθηκε κατά την τελευταία τετραετία, όπως εμφανίζεται από στοιχεία που τηρούνται στο Δήμο ή στην Κοινότητα, από τα αντίγραφα τιμολογίων πώλησης των προϊόντων που έχουν κατατεθεί εκεί, ή από έγγραφα στοιχεία άλλων Αρχών ή Συνεταιριστικών κλπ. Οργανώσεων για την παραγωγή που πουλήθηκε στις ίδιες ή διακινήθηκε μέσω αυτών.

Η διαπίστωση και η εκτίμηση των παραπάνω ζημιών, ο καθορισμός καθώς και η καταβολή των σχετικών αποζημιώσεων, οι οποίες έχουν την έννοια έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης των ζημιωθέντων, είναι δυνατό να διενεργούνται και κατά τις διατάξεις του άρθρου 11 του Κανονισμού αυτού.

2. Οι αποζημιώσεις που καταβάλλονται για ζημιές στη φυτική παραγωγή από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια σε καλλιέργειες οι οποίες χαρακτηρίζονται από το Υπουργείο Γεωργίας ως μη προωθούμενες ή αποθαρρυνόμενες, μπορεί σταδιακά να αποζημιώνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Κανονισμού αυτού.

Με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας μετά από σχετική εισήγηση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΛ.Γ.Α., η οποία θα εκδίδεται τον μήνα Σεπτέμβριο και θα ισχύει από το επόμενο έτος, θα καθορίζονται τα είδη και οι ποικιλίες οι οποίες θα υπάγονται στις παραπάνω διατάξεις.

Ποσοστό ζημιάς που δεν καλύπτεται ασφαλιστικά και ποσοστό κάλυψης ζημιών

Σε περίπτωση που γίνονται ζημιές στη φυτική παραγωγή από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια, τα οποία αναφέραμε παραπάνω, σε ποσοστό μέχρι και του είκοσι στα εκατό (20%) της συνολικής παραγωγής του αγροτεμαχίου που ζημιώθηκε, κατ'είδος και ποικιλία καλλιέργειας, δεν καλύπτεται ασφαλιστικά (δεν αποζημιώνεται).

Αν η ζημιά είναι μεγαλύτερη από 20%, καταβάλλεται αποζημίωση η οποία υπολογίζεται με βάση το στρογγυλοποιημένο σε ακέραιες μονάδες ποσοστό ζημιάς επί της συνολικής παραγωγής. Τα δεκαδικά ψηφία του αριθμού ο οποίος προσδιορίζει το ποσοστό ζημιάς της συνολικής παραγωγής, στρογγυλοποιούνται στην αμέσως ανώτερη ακέραια μονάδα, όταν είναι από 0,50 και πάνω, όταν δε είναι κάτω από 0.50, παραλείπονται. Σε περίπτωση που γίνονται ζημιές από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια στην φυτική παραγωγή σε ποσοστό μεγαλύτερο του 20%, ο ΕΛ.Γ.Α καταβάλλει αποζημίωση ίση προς το ποσοστό 88 %, του πάνω από το 15 % ποσοστού ζημιάς .

Κατ'εξαιρέση για τις ζημιές από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια στη φυτική παραγωγή μη προωθούμενων ή αποθαρρυνόμενων καλλιεργειών το ποσοστό 88 % μειώνεται σταδιακά και ισόποσα εντός μίας πενταετίας από 88 % σε 48 % .Στις περιπτώσεις ζημιών από παγετό στα καρποφόρα δένδρα, ο ΕΛ.Γ.Α. καταβάλλει αποζημίωση ίση προς ποσοστό 88 % του πάνω του 30 % συνολικού ποσοστού ζημιάς.

Ποσοστά κάλυψης αλληπάλληλων ζημιών

Σε περίπτωση αλληπάλληλων ζημιών στην ίδια καλλιέργεια και την ίδια καλλιεργητική περίοδο από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια, τα ποσοστά κάλυψης υπολογίζονται ως εξής :

- α. Αν το πόρισμα της πραγματογνωμοσύνης που τελικά διαμορφώθηκε εκφράζει ενιαία τη συνολική ζημιά (πόρισμα "ενιαίο αθροιστικό"), ο ΕΛ.Γ.Α. καταβάλλει αποζημίωση σύμφωνα με τα παραπάνω ποσοστά κάλυψης.
- β. Αν το πόρισμα της πραγματογνωμοσύνης χαρακτηρίζεται σαν πόρισμα "νεότερης ζημιάς", ο ΕΛ.Γ.Α. καταβάλλει αποζημίωση, ίση προς ποσοστό 88% του ποσοστού ζημιάς, ανεξάρτητα αν το ποσοστό αυτής είναι μεγαλύτερο ή όχι του 20 %.

Ειδικές διατάξεις ασφαλιστικής κάλυψης

Σε περίπτωση εξαιρετικά μεγάλων ζημιών, από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια, οι οποίες δεν μπορούν να καλυφθούν με τα ποσά που έχουν προϋπολογιστεί ή όταν συντρέχουν άλλοι ειδικοί λόγοι "ιδία" τεχνικές δυσχέρειες διενέργειας ατομικών εκτιμήσεων, απλούστευση και συντόμευση των διαδικασιών, εξυγίανση και απαλλαγή των αγορών από ποιοτικά υποβαθμισμένα εξαιτίας των ζημιών από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια, διατήρηση των τιμών του παραγωγού σε ικανοποιητικά επίπεδα, προστασία καταναλωτών, μπορεί κατά παρέκκλιση της τυπικής διαδικασίας που ορίζεται με τις διατάξεις του Κανονισμού, ν' αποφασίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΛ.Γ.Α., ή

1. σύμμετρη μείωση των ποσοστών αποζημίωσης που προβλέπονται ή
2. διενέργεια συνολικής εκτίμησης της ζημιάς κατ' είδος καλλιέργειας και γεωγραφική ζώνη που πλήγηκε, από Επιτροπή η οποία αποτελείται από τρεις (3) τουλάχιστον εκτιμητές που θα ορίζονται από τον ΕΛ.Γ.Α.

Η συνολική αυτή εκτίμηση αφορά όλα τα αγροτεμάχια της γεωγραφικής ζώνης που πλήγηκε κατά είδος καλλιέργειας εκτός εκείνων που ρητά αναφέρονται και εξαιρούνται στο πρακτικό πραγματογνωμοσύνης .

Το πόρισμα της Επιτροπής αυτής δεσμεύει τόσο τον ΕΛ.Γ.Α. όσο και τους ασφαλισμένους και είναι οριστικό και τελεσίδικο. Με βάση το πόρισμα της κατά τα παραπάνω συνολικής αυτής εκτίμησης, το Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α. ορίζει το χρηματικό ποσό της αποζημίωσης και τον τρόπο διανομής του στους δικαιούχους ή

3. συγκέντρωση του προϊόντος που ζημιώθηκε και με οποιονδήποτε τρόπο διάθεση ή καταστροφή αυτού, ο τρόπος καθώς και ο προσδιορισμός της αποζημίωσης και κάθε σχετική αναγκαία λεπτομέρεια. Υποβολή αίτησης επανεκτίμησης δεν επιτρέπεται.

Αρμόδιοι σε κάθε Δήμο ή Κοινότητα για τη διεξαγωγή όλης της Υπηρεσίας που αφορά την ασφάλιση της φυτικής παραγωγής εκτός από αυτή που έχει ανατεθεί σ' άλλα Όργανα είναι οι Ανταποκριτές του ΕΛ.Γ.Α. που ορίζονται από τον Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α. Οι Ανταποκριτές ασκούν τα καθήκοντά τους σύμφωνα με όσα καθορίζονται από τον Κανονισμό αυτό και τις σχετικές οδηγίες και εντολές της Διοίκησης του ΕΛ.Γ.Α.

Δήλωση καλλιέργειας, αναγγελία και δήλωση ζημιάς

Με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΛ.Γ.Α., μπορεί να επιβάλλεται στους ασφαλισμένους υποχρέωση υποβολής στον ΕΛ.Γ.Α. "δήλωση καλλιέργειας", σε χρόνο που καθορίζεται με την ίδια απόφαση για όλα ή για ορισμένα είδη καλλιεργειών. Η δήλωση καλλιέργειας συντάσσεται σε ειδικό έντυπο, ο τύπος και οι ενδείξεις του οποίου εγκρίνονται από τον Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α.

Για επίσπορες ή όψιμες καλλιέργειες μπορεί να προβλέπεται η υποβολή συμπληρωματικής δήλωσης καλλιέργειας.

Η δήλωση καλλιέργειας υποβάλλεται στον Ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α. του Δήμου ή της Κοινότητας στην αγροτική περιοχή της οποίας βρίσκονται οι καλλιέργειες.

Οι Ανταποκριτές, αφού παραλάβουν τη δήλωση καλλιέργειας, την καταχωρίζουν την ίδια ημέρα σε ειδικό πρωτόκολλο του ΕΛ.Γ.Α και δίνουν στον ασφαλισμένο απόδειξη, στην οποία αναγράφεται ο αριθμός πρωτοκόλλου και η ημερομηνία κατάθεσης.

Οι δηλώσεις καλλιέργειας μετά τη συγκέντρωσή τους ή υποβάλλονται στον ΕΛ.Γ.Α. (Κεντρική ή Περιφερειακή Υπηρεσία) ή φυλάσσονται από τους Ανταποκριτές σε χωριστό φάκελο, ανάλογα με τις διαταγές που εκδίδονται από τον ΕΛ.Γ.Α και είναι στην διάθεση των αρμοδίων Περιφερειακών και Κεντρικών Οργάνων.

Η μη υποβολή δήλωσης καλλιέργειας ή υποβολή δήλωσης με ανακρίβειες εκτός από τις συνέπειες που προβλέπονται από άλλες διατάξεις, μπορεί να έχει και τις παρακάτω συνέπειες:

1. Τη στέρηση του δικαιώματος αποζημίωσης ή τη μείωση του ποσού της αποζημίωσης εάν δεν υποβληθεί δήλωση καλλιέργειας ή υποβληθεί με ανακρίβειες σχετικά με το χρόνο σποράς, φύτευσης και μεταφύτευσης.
2. Τη μείωση μέχρι 50% της αποζημίωσης που δικαιούται ο ασφαλισμένος αν η έκταση του καλλιεργούμενου αγροτεμαχίου ή ο αριθμός των καρποφόρων δέντρων ή ο αριθμός των καλλωπιστικών ή γλαστρικών φυτών είναι κατά τη δήλωση μεγαλύτερος του πραγματικού. Η σύμφωνα με τα παραπάνω στέρηση ή μείωση του ποσού της αποζημίωσης αποφασίζονται από το Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α. ή από άλλο Όργανο που έχει εξουσιοδοτηθεί από αυτόν, κατά την ελεύθερη και αδέσμευτη κρίση του.

Ο Ανταποκριτής του ΕΛ.Γ.Α. μέσα σε σαράντα οκτώ (48) ώρες από τότε που έγινε η ζημιά στις καλλιέργειες από καλυπτόμενο ασφαλιστικά ζημιογόνο αίτιο, είναι υποχρεωμένος ν'αναγγείλει στην αρμόδια υπηρεσία του ΕΛ.Γ.Α που έχει ορισθεί, τη χρονολογία, την ώρα, το είδος και τις εκτάσεις που ζημιώθηκαν κατά τοποθεσίες και καλλιέργειες. Για να υποβάλλει σύμφωνα με τα παραπάνω την αναγγελία, συγκεντρώνει πληροφορίες από αρμόδιες Υπηρεσίες ή αρμόδια γι' αυτό πρόσωπα, όπως π.χ. μετεωρολογικούς σταθμούς, γεωπονικές υπηρεσίες, Δημάρχους, Προέδρους Κοινοτήτων, Γεωργικούς Συνεταιρισμούς, αγροτικούς συλλόγους, όργανα αγροφυλακής κ.λ.π .

Ο ασφαλισμένος που οι καλλιέργειες του ζημιώθηκαν από καλυπτόμενο ασφαλιστικά ζημιογόνο αίτιο, σε ποσοστό μεγαλύτερο του 20 % της συνολικής παραγωγής που περίμενε να συγκομίσει από κάθε αγροτεμάχιο κατ'είδος καλλιέργειας και ποικιλία που ζημιώθηκε, έχει υποχρέωση μέσα σε 12 ημέρες από την επομένη της ημερομηνίας που συνέβη το ζημιογόνο αίτιο, να υποβάλλει ο ίδιος ή με τρίτο πρόσωπο δήλωση της ζημιάς που προξενήθηκε στον Ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α. του Δήμου ή της Κοινότητας στην αγροτική περιοχή όπου βρίσκονται τα αγροτεμάχια που έπαθαν τη ζημιά από το καλυπτόμενο ασφαλιστικά ζημιογόνο αίτιο .

Αν η τελευταία ημέρα της προθεσμίας των 12 ημερών είναι Κυριακή ή άλλη εξαιρεσιμη ημέρα, τότε η προθεσμία λήγει την επόμενη εργάσιμη ημέρα. Η δήλωση ζημιάς που υποβάλλεται μετά την περίοδο της προθεσμίας των 12 ημερών, δε λαμβάνεται υπόψη. Μετά από κάθε καινούργια ζημιά που γίνεται από καλυπτόμενο ασφαλιστικά ζημιογόνο αίτιο, ο ασφαλισμένος έχει υποχρέωση να υποβάλει νέα δήλωση ανεξάρτητα από το ύψος της νέας ζημιάς, εφόσον πριν από το νέο ζημιογόνο γεγονός είχε γίνει η εκτίμηση της προηγούμενης ζημιάς.

Στην περίπτωση που δεν έχει γίνει η εκτίμηση της προηγούμενης ζημιάς, ο ασφαλισμένος δεν έχει υποχρέωση να υποβάλει νέα δήλωση, αλλά οφείλει να ενημερώσει σχετικά τον Ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α. προκειμένου να γίνει αναγγελία της ζημιάς για το νέο ζημιογόνο αίτιο.

Κατ'εξαιρέση σε περίπτωση υποβολής δήλωσης ζημιάς μετά την περίοδο της προθεσμίας των 12 ημερών και η οποία υποβάλλεται το αργότερο εντός μηνός από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής των δηλώσεων ζημιάς, μπορεί να γίνει δεκτή, μόνο εφόσον για την καθυστέρηση υποβολής της συνέτρεξαν λόγοι ανωτέρας βίας, οι οποίοι αποδεικνύονται με επίσημα στοιχεία.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις που διαπιστώνονται από τις αρμόδιες Υπηρεσίες του ΕΛ.Γ.Α. ζημιές, οι οποίες προκαλούνται από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια και δεν έγιναν αντικειμενικά έγκαιρα αντιληπτές, είναι δυνατό να υποβληθούν δηλώσεις ζημιάς και μετά την περίοδο της προθεσμίας των 12 ημερών, μετά από εισήγηση της Διεύθυνσης Ασφάλισης Φυτικού Τομέα και σχετικής απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΛ.Γ.Α, το οποίο καθορίζει και όλες τις απαραίτητες λεπτομέρειες για την υποβολή των δηλώσεων αυτών.

Δήλωση ζημιάς που υποβάλλεται στον Ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α. Δήμου ή Κοινότητας για αγροτεμάχιο που βρίσκεται σε αγροτική περιοχή άλλου Δήμου ή Κοινότητας δε δημιουργεί υποχρέωση στον Οργανισμό για διενέργεια εκτίμησης της ζημιάς, ούτε θεμελιώνει δικαίωμα αποζημίωσης για τον ασφαλισμένο που το δήλωσε.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και για αγροτεμάχιο που βρίσκεται στα όρια της αγροτικής περιοχής όμορου Δήμου ή Κοινότητας, μπορεί να γίνεται παραδεκτή και να ερευνάται στην ουσία δήλωση ζημιάς εφόσον αντικειμενικά κρίνεται ότι υπάρχει για την περιοχή αυτή αμφισβήτηση ή άγνοια στα όρια των όμορων Δήμων ή Κοινοτήτων.

Στην περίπτωση αυτή ο ασφαλισμένος καλείται από τον εκτιμητή με ανακοίνωση, να υποβάλει στον Ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α το αργότερο εντός δύο (2) ημερών, υπεύθυνη δήλωση του Νόμου 1599/86 στην οποία να δηλώνεται ότι δεν έχει υποβληθεί δήλωση ζημιάς από τον ίδιο ή τρίτο πρόσωπο για το συγκεκριμένο αγροτεμάχιο σε άλλο όμορο Δήμο ή Κοινότητα και ότι από την επόμενη καλλιεργητική περίοδο θα υποβάλει δήλωση ζημιάς στο Δήμο ή Κοινότητα που ανήκει το αγροτεμάχιο. Εφόσον ο ασφαλισμένος, αν και έχει κληθεί δεν προσήλθε να υποβάλει την υπεύθυνη δήλωση που αναφέρεται παραπάνω, συντάσσεται σχετικό πρακτικό που υπογράφεται από τον εκτιμητή και τον Ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α., και ο ασφαλισμένος αποκλείεται από το δικαίωμα αποζημίωσης για το συγκεκριμένο αγροτεμάχιο.

Η δήλωση ζημιάς συντάσσεται σε ειδικό έντυπο, ο τύπος και οι ενδείξεις του οποίου εγκρίνονται από τον Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α., και στην οποία οπωσδήποτε πρέπει ν' αναγράφεται το ονοματεπώνυμο του καλλιεργητή, οι αριθμοί του δελτίου ταυτότητας,

του φορολογικού μητρώου (ΑΦΗ) και του Μητρώου Αγροτών, η διεύθυνση κατοικίας, η τοποθεσία του αγροτεμαχίου που ζημιώθηκε, το είδος και η ποικιλία της καλλιέργειας, ο αριθμός των στρεμμάτων ή ο αριθμός των δένδρων ή καλλωπιστικών ή γλαστρικών φυτών, η παραγωγή που αναμενόταν κατά στρέμμα ή δένδρο κλπ, η παραγωγή που είχε συγκομισθεί πριν από τη ζημιά και κάθε άλλο στοιχείο που κρίνεται αναγκαίο από την Υπηρεσία.

Ο Ανταποκριτής του ΕΛ.Γ.Α., αφού παραλάβει τη δήλωση ζημιάς, την καταχωρίζει στο ειδικό πρωτόκολλο του ΕΛ.Γ.Α και παραδίδει στον ασφαλισμένο αντίγραφο, στο οποίο αναγράφεται ο αριθμός πρωτοκόλλου, τα τέλη εκτίμησης που καταβλήθηκαν και η χρονολογία παραλαβής της δήλωσης .

Ο Ανταποκριτής συσχετίζει τις δηλώσεις ζημιάς με τη δήλωση καλλιέργειας του που αναφέρθηκε παραπάνω, εφόσον προβλέπεται η υποβολή τέτοιας δήλωσης και συντάσσει και υποβάλλει στον ΕΛ.Γ.Α., συνοπτικό σημείωμα των δηλώσεων που έχουν υποβληθεί σε ειδικό έντυπο, του οποίου ο τύπος και οι ενδείξεις εγκρίνονται από το Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α., μαζί με το αποδεικτικό αποστολής των τελών που εισπράχθηκαν, για λογαριασμό του ΕΛ.Γ.Α.

Τα πρωτότυπα των δηλώσεων ζημιάς που υποβλήθηκαν μαζί με τα απαραίτητα αντίγραφα τους ο Ανταποκριτής θέτει στη διάθεση του οργάνου που έχει οριστεί από τον ΕΛ.Γ.Α. για τη διενέργεια των εκτιμήσεων.

Η δήλωση ζημιάς δεν υποχρεώνει τον Οργανισμό στη διενέργεια εκτίμησης αν ο ασφαλισμένος δεν καταβάλλει και εμπρόθεσμα μέσα σε 12 ημέρες, όπως αναφέρεται παραπάνω, στον Ανταποκριτή το αντίστοιχο τέλος εκτίμησης .

Με απόφαση του Δ.Σ . του ΕΛ.Γ.Α., που εκδίδεται μέχρι το μήνα Οκτώβριο, καθορίζεται το ύψος των τελών εκτίμησης που θα ισχύουν για το επόμενο ή τα επόμενα χρόνια.

Στην περίπτωση που προξενήσει νέα ζημιά από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια στην ίδια καλλιέργεια κατά τη διάρκεια της ίδιας καλλιεργητικής περιόδου, δεν καταβάλλεται νέο τέλος εκτίμησης αν μέχρι τη νέα ζημιά δεν έχει διενεργηθεί εκτίμηση της προγενέστερης ζημιάς, ενώ αντίθετα καταβάλλεται νέο τέλος αν έχει διενεργηθεί η εκτίμηση της προγενέστερης ζημιάς.

Τα τέλη εκτίμησης, όπως και τα συναφή τέλη στα οποία αναφέρεται η παράγραφος 2 του άρθρου 19 του Κανονισμού αυτού εισάγονται στον προϋπολογισμό του ΕΛ.Γ.Α σε ειδικό κεφάλαιο και άρθρο και διατίθενται για την κάλυψη των δαπανών πραγματογνωμοσύνης των ζημιών.

Τα τέλη εκτίμησης και επανεκτίμησης επιστρέφονται στους ενδιαφερόμενους παραγωγούς, μετά από αίτησή τους, στις εξής περιπτώσεις :

- α. εκπρόθεσμης δήλωσης ζημιάς ή αίτησης επανεκτίμησης
- β. ανάκλησης δήλωσης ζημιάς ή αίτησης επανεκτίμησης και
- γ. στην περίπτωση που δε διενεργήθηκε εκτίμηση επειδή η ζημιά δεν καλύπτεται ή εξαιρείται από την ασφαλιστική κάλυψη του ΕΛ.Γ.Α., σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού αυτού.

Αν κατά την εκτίμηση διαπιστωθεί ότι η έκταση του αγροτεμαχίου ή ο αριθμός των καρποφόρων δένδρων ή ο αριθμός των καλλωπιστικών ή γλαστρικών φυτών του αγροτεμαχίου που δηλώθηκε, για τα οποία έχουν καταβληθεί τέλη εκτίμησης, είναι τουλάχιστον ίσος με τα 2/3 του συνολικού αριθμού των στρεμμάτων ή καρποφόρων δένδρων ή καλλωπιστικών ή γλαστρικών φυτών, του αγροτεμαχίου που δηλώθηκε, διαφορά τελών οφείλεται εφόσον καταβληθεί από τον ΕΛ.Γ.Α αποζημίωση για το αγροτεμάχιο που δηλώθηκε και παρακρατείται αυτή από την αποζημίωση που θα καταβληθεί.

Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι ο αριθμός των στρεμμάτων ή καρποφόρων δένδρων ή καλλωπιστικών ή γλαστρικών φυτών, για τα οποία έχουν καταβληθεί τέλη, είναι μικρότερος των 2/3 του συνολικού αριθμού των στρεμμάτων ή καρποφόρων δένδρων ή καλλωπιστικών ή γλαστρικών φυτών του αγροτεμαχίου που δηλώθηκε, μπορεί ο ΕΛ.Γ.Α., κατά την απόλυτη κρίση του ή να καταβάλλει αποζημίωση για ολόκληρη την έκταση ή τον αριθμό των δένδρων ή φυτών, σύμφωνα με τ' ανωτέρω, ή να αποζημιώσει με βάση τον αριθμό των στρεμμάτων ή καρποφόρων δένδρων ή καλλωπιστικών ή γλαστρικών φυτών που δηλώθηκαν από τον ασφαλισμένο.

Αν η έκταση σε στρέμματα του αγροτεμαχίου που ζημιώθηκε ή ο αριθμός των καρποφόρων δένδρων ή ο αριθμός των καλλωπιστικών ή γλαστρικών φυτών είναι κατά τη δήλωση μεγαλύτερος του πραγματικού και η ανακρίβεια υπερβαίνει τα 20%, μπορεί, με απόφαση του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α. ή του οργάνου που έχει εξουσιοδοτηθεί γι' αυτό το σκοπό, να μειωθεί η αποζημίωση που δικαιούται ο ασφαλισμένος για το συγκεκριμένο αγροτεμάχιο μέχρι ποσοστού 50%.

Οι ίδιες συνέπειες μπορεί να υπάρξουν στην περίπτωση που δε δηλώθηκε η συλλεγείσα πριν τη ζημιά παραγωγή, ή αυτή που δηλώθηκε είναι μικρότερη της πραγματικής σε ποσοστό πάνω από 20%.

Αν κατά την εκτίμηση διαπιστωθεί και στη συνέχεια βεβαιωθεί και από τον αρμόδιο Προϊστάμενο του Υποκαταστήματος ότι το ίδιο ή τα ίδια αγροτεμάχια έχουν δηλωθεί για την ίδια ημερομηνία ζημιάς περισσότερο από μια φορά στον ίδιο ή άλλο Δήμο ή Κοινότητα, ο ασφαλισμένος που έκανε την παραπάνω δήλωση στερείται την αντίστοιχη για τ' αγροτεμάχια αυτά αποζημίωση.

Για όλες τις παραπάνω περιπτώσεις είναι επίσης δυνατόν, ανάλογα με το μέγεθος της ανακρίβειας και μετά από απόφαση του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α. ή του Οργάνου που έχει εξουσιοδοτηθεί για το σκοπό αυτό, η στέρηση της αποζημίωσης που δικαιούται ο ασφαλισμένος μέχρι ποσοστού 50% και για τα υπόλοιπα αγροτεμάχια που δήλωσε για την ίδια ημερομηνία ζημιάς.

Εκτιμητές, εκτίμηση και επανεκτίμηση ζημιάς

Η εκτίμηση των ζημιών διενεργείται από Γεωπόνους Πτυχιούχους ΑΕΙ ή και από Τεχνολόγους Γεωπονίας Πτυχιούχους των Σχολών Τεχνολογίας των Τ.Ε.Ι., υπαλλήλους του ΕΛ.Γ.Α. Σε περίπτωση μη επάρκειας των υπαλλήλων του ΕΛ.Γ.Α. μπορεί να ανατίθενται καθήκοντα εκτιμητή και σε υπαλλήλους αυτών των Κατηγοριών του Δημόσιου Τομέα, της ΑΤΕ, Δημοσίων Οργανισμών μετά από έγκριση των Υπηρεσιών τους.

Η ανάθεση καθηκόντων εκτιμητή γίνεται με απόφαση του Προέδρου του ΕΛ.Γ.Α. ή του Προϊσταμένου Οργανικής μονάδας του ΕΛ.Γ.Α., που έχει σχετική εξουσιοδότηση. Ειδικά η ανάθεση καθηκόντων εκτιμητή στους παραπάνω Τεχνολόγους Γεωπονίας γίνεται σε συνδυασμό και με τις διατάξεις του Π.Δ. 109/1989, όπως ισχύουν κάθε φορά.

Ως αντικείμενα απασχόλησης των Τεχνολόγων Γεωπονίας που προσλαμβάνονται στον ΕΛ.Γ.Α ορίζονται τα κάτωθι:

- Παραλαβή αναγγελιών ζημιών και πράξη δημοσίευσης.
- Έλεγχος τελών εκτίμησης-επανεκτίμησης .
- Έλεγχος κωδικοποίησης και ορθής συμπλήρωσης πινάκων εκτίμησης.
- Διαγραφές πορισμάτων για τα οποία έχει υποβληθεί αίτηση επανεκτίμησης.
- Έλεγχος ορθής εισαγωγής στοιχείων στο Ο.Π.Σ της Υπηρεσίας.
- Έλεγχος δικαιολογητικών για επιχορήγηση μέσω Ενεργητικής Προστασίας.
- Έλεγχος πραγματοποίησης εγκατάστασης των μέσων αυτών.
- Έλεγχος δικαιολογητικών για υπαγωγή σε προγράμματα Π.Σ.Ε.Α (καθορισμός δικαιούχων και μη).
- Έλεγχος δικαιολογητικών για πραγματοποίηση αποκατάστασης ή ανασύστασης ζημιών Π.Σ.Ε.Α.
- Συνδρομή στο εκτιμητικό έργο των γεωτεχνικών πραγματογνωμόνων του ΕΛ.Γ.Α.

Ο ΕΛ.Γ.Α. ανάλογα με την εποχή που συνέβη η ζημιά και το βλαστικό στάδιο της καλλιέργειας που πλήγηκε, καθορίζει το χρόνο διενέργειας της εκτίμησης της ζημιάς. Αν η εκτίμηση δεν πραγματοποιηθεί μέχρι το χρόνο που συνήθως συγκομίζεται η παραγωγή ή κρίνεται αναγκαία η επανασπορά ή η επαναφύτευση ή η εφαρμογή καλλιεργητικών φροντίδων, οι οποίες δυνατόν να αλλοιώσουν τη μορφή της ζημιάς, ο ασφαλισμένος οφείλει να συγκομίσει το προϊόν που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ή να προβεί στην επανασπορά, επαναφύτευση ή στις αναγκαίες καλλιεργητικές φροντίδες, είναι όμως υποχρεωμένος να αφήσει "μάρτυρες", δηλαδή άθικτα (ακαλλιέργητα ή ασυγκόμιστα) τμήματα της καλλιέργειάς του και συγκεκριμένα:

- α. Για αροτραίες καλλιέργειες, από ένα τμήμα (λωρίδα) που να έχει πλάτος ένα (1) μέτρο και το μήκος μιας διάστασης του αγροτεμαχίου στο κέντρο και στα δύο άκρα του αγροτεμαχίου.
- β. Για πρεμνοειδείς καλλιέργειες, διάσπαρτα, σ' όλη την έκταση του αγροτεμαχίου, τόσα περίπου ασυγκόμιστα πρέμνα όση και η αναλογία ένα (1) πρέμνο στα τριάντα (30) του συνολικού αριθμού των πρεμνών κάθε αγροτεμαχίου .
- γ. Για δενδρώδεις καλλιέργειες, διάσπαρτα, σ' όλη την έκταση του αγροτεμαχίου, τόσα περίπου ασυγκόμιστα δένδρα όση είναι η αναλογία ένα (1) δένδρο για κάθε είκοσι (20) δένδρα.

Σε περιπτώσεις ζημιών σε ανθοκομικές καλλιέργειες και φυτώρια, ο ΕΛ.Γ.Α δεσμεύεται να προβεί σε εκτίμηση της ζημιάς μέσα σε 20 μέρες από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής της δήλωσης και συνεπώς δεν υφίσταται θέμα εκτίμησης από μάρτυρες.

Ο ΕΛ.ΓΑ. όσες φορές το κρίνει σκόπιμο, πριν από την οριστική εκτίμηση μπορεί να προβαίνει σε προεκτίμηση της ζημιάς και σε παρακολούθηση της καλλιέργειας που ζημιώθηκε.

Η εκτίμηση της ζημιάς κάθε αγροτεμαχίου που ζημιώθηκε, διενεργείται σύμφωνα με τους κανόνες της γεωπονικής επιστήμης από ένα και μόνο γεωπόνο - εκτιμητή .

Οι αρμόδιες υπηρεσίες του ΕΛ.Γ.Α μπορεί να συντάσσουν οδηγίες και κανόνες εκτίμησης των ζημιών, οι οποίες, αφού εγκριθούν από τον Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α εφαρμόζονται υποχρεωτικά από τους εκτιμητές κατά τη διενέργεια των εκτιμήσεων.

Ο εκτιμητής οφείλει να κάνει την εκτίμηση αμέσως μόλις λάβει τη σχετική εντολή από τον Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α ή από άλλο πρόσωπο που έχει εξουσιοδοτηθεί γι' αυτό το σκοπό.

Ο εκτιμητής μπορεί να χρησιμοποιεί ως οδηγό του, για την υπόδειξη των αγροτεμαχίων που ζημιώθηκαν, τον αγροφύλακα και στην περίπτωση που δεν υπάρχει ή κωλύεται ή απουσιάζει, τον Ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α ή κατά την κρίση του άλλο όργανο που να γνωρίζει τα αγροτεμάχια και τους εκμεταλλευτές τους .

Η ημερομηνία που θα αρχίσουν οι εκτιμήσεις στην περιοχή κάθε Δήμου ή Κοινότητας γίνεται γνωστή στους ενδιαφερομένους ασφαλισμένους με ανακοίνωση που τοιχοκολλάται από τον Ανταποκριτή στα Γραφεία του Δήμου ή της Κοινότητας. Κατά την εκτίμηση μπορεί, εφόσον το θέλουν να είναι παρόντες ο ασφαλισμένος ή αντιπρόσωπός του, καθώς επίσης και εκπρόσωπος των Οργανώσεων των παραγωγών και να εκθέτουν τις απόψεις τους ή να παρέχουν κάθε σχετική πληροφορία ή στοιχεία για τη ζημιά.

Ο ασφαλισμένος είναι υποχρεωμένος να υποδείξει το αγροτεμάχιο που έπαθε ζημιά ή να παρευρίσκεται κατά την εκτίμηση, εφόσον του ζητηθεί αυτό από τον εκτιμητή. Οφείλει να δώσει στον εκτιμητή κάθε πληροφορία και αποδεικτικό στοιχείο που θα του ζητηθεί, σχετικά με την νομιμότητα , κυριότητα ή εκμετάλλευση της καλλιέργειας που δήλωσε.

Επίσης ο ασφαλισμένος έχει υποχρέωση, όταν του ζητηθεί από τον εκτιμητή, να προσκομίσει έγγραφα στοιχεία για την παραγωγή που συγκόμισε πριν από την ζημιά ή τα προηγούμενα τέσσερα (4) χρόνια. Τέτοια στοιχεία είναι αυτά που τηρούνται από το Δήμο ή την Κοινότητα, τις Συνεταιριστικές ή άλλες Οργανώσεις, τα αντίγραφα τιμολογίων πώλησης, οι τυχόν εκκαθαρίσεις λαχαναγορών κλπ.

Σε περίπτωση που ο ασφαλισμένος αρνηθεί ή να υποδείξει το αγροτεμάχιο που δήλωσε για να γίνει η εκτίμηση ή να επιτρέψει στον εκτιμητή την είσοδο σ' αυτό ή να προσκομίσει στοιχεία που ν' αποδεικνύουν ότι αυτός είναι ο εκμεταλλευτής του αγροτεμαχίου που ζημιώθηκε ή δεν παρευρίσκεται στην εκτίμηση αν και έχει κληθεί να είναι παρών αυτός ή αντιπρόσωπός του, εκτός από την περίπτωση ανωτέρας βίας ή δε δίνει στοιχεία και πληροφορίες με τα οποία αποδεικνύεται η νομιμότητα της καλλιέργειας και η παραγωγή που πιθανό να έχει συγκομιστεί μέχρι την ημέρα της ζημιάς, θεωρείται ότι έχει παραιτηθεί από τη δήλωση που υπέβαλε.

Στις περιπτώσεις αυτές, συντάσσεται σχετικό πρακτικό που υπογράφεται από τον εκτιμητή και τον οδηγό του ή δύο μάρτυρες όταν δεν υπάρχει οδηγός ή τον Ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α.

Αντίγραφο του πρακτικού αποστέλλεται μαζί με τον πίνακα ζημιών και με τη φροντίδα του Ανταποκριτή τοιχοκολλάται στο Δημοτικό ή Κοινοτικό Κατάστημα.

Οι Δήμαρχοι ή οι Πρόεδροι Κοινοτήτων, οι Πρόεδροι Συνεταιρισμών, οι Πρόεδροι Αγροτικών Συλλόγων, οι Δημόσιοι Υπάλληλοι και τα όργανα Αστυνομίας και Αγροφυλακής είναι υποχρεωμένοι να δίνουν κάθε πληροφορία ή βοήθεια που πιθανόν να ζητηθεί από τους εκτιμητές ή τα όργανα του ΕΛ.Γ.Α.

Ο εκτιμητής καταχωρίζει το πόρισμα της εκτίμησης που διενεργήθηκε, κατά είδος και ποικιλία καλλιέργειας, και για κάθε αγροτεμάχιο χωριστά σε ειδικό έντυπο του οποίου ο τύπος και οι ενδείξεις εγκρίνονται από τον Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α και το υποβάλλει στον ΕΛ.Γ.Α.

Αντίγραφο του εντύπου αυτού κοινοποιείται από τον ΕΛ.Γ.Α με απόδειξη, στον ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α του σχετικού Δήμου ή της Κοινότητας. Ο Ανταποκριτής υποχρεούται χωρίς καθυστέρηση και μάλιστα την ίδια ημέρα της παραλαβής να καλέσει με σχετική πρόσκληση, η οποία τοιχοκολλάται στα Γραφεία του Δήμου ή της Κοινότητας, τους ενδιαφερόμενους ασφαλισμένους, να λάβουν γνώση των πορισμάτων της εκτίμησης. Για την τοιχοκόλληση της πρόσκλησης ο Ανταποκριτής συντάσσει πράξη η οποία υπογράφεται από τον ίδιο και δύο μάρτυρες.

Σε περίπτωση κατά την οποία, από την προεκτίμηση που διενεργήθηκε, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, στις ζημιές που δηλώθηκαν σε ορισμένες τοπικές περιοχές πιθανολογείται ότι η ζημιά που δηλώθηκε δεν καλύπτεται ασφαλιστικά από τον ΕΛ.Γ.Α, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 1 έως 6 του Κανονισμού, μπορεί για τον προσδιορισμό είτε του είδους του ζημιογόνου αιτίου, είτε του ποσοστού ζημιάς να διενεργούνται δειγματοληπτικές εκτιμήσεις αντί των εξατομικευμένων εκτιμήσεων.

Σε περίπτωση που διαπιστωθεί από τις δειγματοληπτικές εκτιμήσεις ότι η πιθανή ζημιά δεν καλύπτεται ασφαλιστικά, το αποτέλεσμα αυτών των δειγματοληπτικών εκτιμήσεων θεωρείται σαν πόρισμα εκτίμησης των ζημιών όλων των αγροτεμαχίων που δηλώθηκαν στην τοπική περιοχή .

Το πόρισμα αυτό γίνεται γνωστό με έγγραφο στον Ανταποκριτή, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην προηγούμενη παράγραφο, τα οποία εφαρμόζονται ανάλογα, για να λάβουν γνώση οι ενδιαφερόμενοι ασφαλισμένοι.

Κατά του πορίσματος αυτού των δειγματοληπτικών εκτιμήσεων, είναι δυνατή η άσκηση του ένδικου μέσου όπως προβλέπεται από τον Κανονισμού.

Αν από τις δειγματοληπτικές εκτιμήσεις που διενεργήθηκαν διαπιστωθεί, ότι συντρέχει περίπτωση ασφαλιστικής κάλυψης των ζημιών από τον ΕΛ.Γ.Α σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού, ακολουθεί η διενέργεια ατομικών εκτιμήσεων.

Το πόρισμα της εκτίμησης που διενεργήθηκε, γίνεται οριστικό μετά την πάροδο δέκα ημερών από της επομένης ημέρας τοιχοκόλλησης της πρόσκλησης προς τους ασφαλισμένους για να προσέλθουν και να λάβουν γνώση των πορισμάτων εκτίμησης.

Μέσα στην παραπάνω προθεσμία των δέκα ημερών, ο ασφαλισμένος έχει το δικαίωμα να ζητήσει επανεκτίμηση, αν δεν συμφωνεί με το πόρισμα της εκτίμησης, με αίτηση που πρέπει να καταθέσει στον αρμόδιο Ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α. Στην αίτηση αυτή αναγράφονται όλα τα στοιχεία του αγροτεμαχίου, για το οποίο ζητείται η επανεκτίμηση, όπως έχουν καθοριστεί στο φύλλο της εκτίμησης, καθώς και οι λόγοι για τους οποίους ζητείται επανεκτίμηση.

Η αίτηση επανεκτίμησης δεν λαμβάνεται υπόψη, αν δεν υποβληθεί εμπρόθεσμα και δε συνοδεύεται από απόδειξη εμπρόθεσμης καταβολής για λογαριασμό του ΕΛ.Γ.Α των τελών επανεκτίμησης, που ορίζονται στο διπλάσιο των αντίστοιχων τελών εκτίμησης. Στην περίπτωση που εκκρεμεί διενέργεια, επανεκτίμησης άλλης ζημιάς για την ίδια καλλιέργεια, για την οποία έχουν ήδη καταβληθεί τέλη επανεκτίμησης, δεν καταβάλλονται νέα τέλη επανεκτίμησης.

Σε περίπτωση υποβολής εκπρόθεσμης αίτησης επανεκτίμησης, εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις που ισχύουν και για την αποδοχή εκπρόθεσμης δήλωσης ζημιάς .

Η αίτηση επανεκτίμησης δεν λαμβάνεται υπόψη και ο ασφαλισμένος θεωρείται ότι έχει παραιτηθεί από αυτή, αν προσκληθεί από τους επανεκτιμητές και δεν προσκομίσει μέσα σε τακτή προθεσμία έγγραφα στοιχεία, πληροφορίες και διευκολύνσεις για τη διενέργεια της εκτίμησης . Επανεκτίμηση έχει δικαίωμα να ζητήσει και ο ΕΛ.Γ.Α μέχρι να οριστικοποιηθούν τα πορίσματα εκτίμησης.

Σε περίπτωση που ο ασφαλισμένος αρνηθεί ή να υποδείξει το αγροτεμάχιο για το οποίο υπέβαλε ένσταση ο ΕΛ.Γ.Α ή να επιτρέψει στους Γεωπόνους - επανεκτιμητές την είσοδο σ' αυτό ή να προσκομίσει στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι αυτός είναι ο εκμεταλλευτής του αγροτεμαχίου που ζημιώθηκε, θεωρείται ότι έχει παραιτηθεί από την αποζημίωση που δικαιούται βάσει του πορίσματος εκτίμησης.

Η επανεκτίμηση διενεργείται από δύο γεωπόνους, που ορίζονται από τον ΕΛ.Γ.Α. Σε περίπτωση διαφωνίας των επανεκτιμητών, ορίζεται απ' αυτούς άλλος γεωπόνος, ως διαιτητής, από πίνακα που περιλαμβάνει 10 τουλάχιστον γεωπόνους. Οι πίνακες διαιτητών καταρτίζονται χωριστά κατά Περιφερειακό Υποκατάστημα το Σεπτέμβριο μήνα κάθε ημερολογιακού έτους και αφού εγκριθούν από τον Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α ισχύουν για το επόμενο ημερολογιακό έτος .

Σε περίπτωση διαφωνίας των επανεκτιμητών ως προς το πρόσωπο του διαιτητή, την επανεκτίμηση διενεργεί ο Προϊστάμενος του αρμόδιου Υποκαταστήματος και σε περίπτωση που υπάρχει και γι' αυτόν κώλυμα, ο Προϊστάμενος του αρμόδιου Τμήματος της Διεύθυνσης Ασφάλισης Φυτικού Τομέα..

Για τη διενέργεια των επανεκτιμήσεων εφαρμόζονται ανάλογα όλες οι διατάξεις του Κανονισμού που αφορούν τις εκτιμήσεις. Οι επανεκτιμητές ή ο διαιτητής ή ο Προϊστάμενος του Περιφερειακού Υποκαταστήματος ή ο Προϊστάμενος του αρμόδιου Τμήματος της Διεύθυνσης Ασφάλισης Φυτικού Τομέα καταχωρίζουν το πόρισμα της επανεκτίμησης που διενεργήθηκε κατ'είδος και ποικιλία καλλιέργειας και για κάθε αγροτεμάχιο που ζητήθηκε επανεκτίμηση χωριστά, σε ειδικό έντυπο πίνακα του οποίου ο τύπος και οι ενδείξεις εγκρίνονται από το Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α και το υποβάλλουν στον ΕΛ.Γ.Α . Αντίγραφο του πίνακα κοινοποιείται από τον ΕΛ.Γ.Α με απόδειξη, στον Ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α του Δήμου ή της Κοινότητας.

Ο Ανταποκριτής έχει υποχρέωση χωρίς καθυστέρηση και μάλιστα την ίδια ημέρα της παραλαβής, να καλέσει, με σχετική πρόσκληση που τοιχοκολλάται στα Γραφεία του Δήμου ή της Κοινότητας, τους ενδιαφερόμενους ασφαλισμένους να λάβουν γνώση των πορισμάτων της επανεκτίμησης. Για την τοιχοκόλληση της πρόσκλησης ο Ανταποκριτής συντάσσει πράξη η οποία υπογράφεται από τον ίδιο και δύο μάρτυρες.

Οι επανεκτιμητές, ο διαιτητής ή ο Προϊστάμενος του Περιφερειακού Υποκαταστήματος ή ο Προϊστάμενος του αρμόδιου Τμήματος της Διεύθυνσης Ασφάλισης Φυτικού Τομέα δεν δεσμεύονται από τα πορίσματα της εκτίμησης, εκτιμώντας από την αρχή την ζημιά .

Το πόρισμα της επανεκτίμησης είναι οριστικό και δεν μπορεί να ασκηθεί κατ' αυτού άλλο ένδικο μέσο.

Πραγματογνωμοσύνη αλληπάλληλων ζημιών και αναθεώρηση πορίσματοςπραγματογνωμοσύνης

Σε περίπτωση νέας ζημιάς στην ίδια καλλιέργεια του ίδιου αγροτεμαχίου και την ίδια καλλιεργητική περίοδο, η πραγματογνωμοσύνη της ζημιάς (εκτίμηση, επανεκτίμηση) διενεργείται σύμφωνα με τις παρακάτω παρεκκλίσεις :

1. Αν το πόρισμα της πραγματογνωμοσύνης της προηγούμενης ή των προηγούμενων ζημιών έχει γίνει οριστικό :

α. σε περίπτωση κατά την οποία το ποσοστό της ζημιάς στη συνολική παραγωγή από την προηγούμενη ή από όλες τις προηγούμενες ζημιές αθροιστικά είναι μέχρι και 20%, η πραγματογνωμοσύνη της νέας ζημιάς θα αναφέρεται και σε όλες τις προηγούμενες ζημιές ώστε το πόρισμα που τελικά διαμορφώνεται να εκφράζει ενιαία τη συνολική ζημιά (πόρισμα ενιαίο αθροιστικό)

β. σε περίπτωση κατά την οποία το ποσοστό ζημιάς στη συνολική παραγωγή από προηγούμενη ή από όλες τις προηγούμενες ζημιές αθροιστικά είναι μεγαλύτερο του 20%, η πραγματογνωμοσύνη της ζημιάς που γίνεται μετά το νέο ζημιογόνο αίτιο, αναφέρεται στην πραγματική κατάσταση που διαμορφώθηκε στην καλλιέργεια μετά την προηγούμενη ζημιά (ηρτημένη αζημιώτη παραγωγή που υπάρχει στην καλλιέργεια κατά το χρόνο που έγινε η νέα ζημιά).

Στην περίπτωση αυτή το πόρισμα της πραγματογνωμοσύνης χαρακτηρίζεται σαν πόρισμα "νεότερης ζημιάς".

Αν μέχρι το χρόνο του νέου ζημιογόνου αιτίου, δεν έχει διενεργηθεί πραγματογνωμοσύνη της προηγούμενης ή των προηγούμενων ζημιών ή έχει διενεργηθεί πραγματογνωμοσύνη αλλά το πόρισμα δεν είναι ακόμη οριστικό, η πραγματογνωμοσύνη αναφέρεται και συμπεριλαμβάνει όλες τις προηγούμενες ζημιές, ώστε το πόρισμα που διαμορφώνεται να εκφράζει ενιαία τη συνολική ζημιά (πόρισμα ενιαίο αθροιστικό) . Στη διαμόρφωση του ενιαίου αυτού αθροιστικού πορίσματος λαμβάνεται επίσης υπόψη και η προηγούμενη ή οι προηγούμενες ζημιές για τις οποίες δεν υπήρχε η υποχρέωση να υποβληθεί δήλωση ζημιάς , μέχρι το ύψος του μη αποζημιώσιμου ποσοστού.

Οι ζημιές από παγετό στα καρποφόρα δένδρα οι οποίες καλύπτονται ασφαλιστικά, ενώ συσχετίζονται μεταξύ τους δεν συσχετίζονται με οποιαδήποτε άλλη ζημιά και τα πορίσματα πραγματογνωμοσύνης διατυπώνονται ξεχωριστά, εφόσον βέβαια υποβλήθηκε η σχετική δήλωση ζημιάς.

Κατά του πορίσματος της πραγματογνωμοσύνης που διενεργεί είναι δυνατή η υποβολή αίτησης επανεκτίμησης όπως προβλέπεται.

Ο Διοικητής του ΕΛ.ΓΑ. μπορεί σε κάθε βαθμό της διαδικασίας αναγνώρισης ή εκκαθάρισης της ζημιάς και μετά ακόμη από την καταβολή της αποζημίωσης ν' ασκήσει κατά την κρίση του προσφυγή για αναθεώρηση των πορισμάτων πραγματογνωμοσύνης, εφόσον περιέλθουν σε γνώση του στοιχεία επί των οποίων μπορεί να θεμελιωθεί ότι υπάρχει πλάνη ως προς τα στοιχεία που συνθέτουν το πόρισμα πραγματογνωμοσύνης.

Η προσφυγή για την αναθεώρηση των πορισμάτων πραγματογνωμοσύνης κατατίθεται στην Κεντρική Διοίκηση του ΕΛ.ΓΑ. μέσα σε εύλογο χρόνο από τότε που έγιναν γνωστά τα στοιχεία που τη θεμελιώνουν.

Επί της προσφυγής αποφασίζει οριστικά και τελεσίδικα τριμελής επιτροπή, η οποία συγκροτείται από τον Νομάρχη και αποτελείται από δύο γεωπόνους υπαλλήλους Δημοσίου ή ΝΠΔΔ και από ένα γεωπόνο του ΕΛ.ΓΑ. που εκλέγεται επίσης από το Νομάρχη, από πίνακα που περιλαμβάνει πέντε τουλάχιστον γεωπόνους υπαλλήλους του.

Η επιτροπή δεν δεσμεύεται από το πόρισμα πραγματογνωμοσύνης (εκτίμηση, επανεκτίμηση, διαιτησία) και μπορεί να αναθεωρήσει οποιοδήποτε στοιχείο του πορίσματος.

Για την διενέργεια της αναθεώρησης εφαρμόζονται ανάλογα όλες οι διατάξεις του Κανονισμού που αφορούν τις επανεκτιμήσεις.

Με βάση το πόρισμα της Επιτροπής Αναθεώρησης διενεργείται νέα εκκαθάριση της ζημιάς και ή ζητείται από τον ασφαλισμένο η επιστροφή της διαφοράς, σε περίπτωση που έλαβε μεγαλύτερη αποζημίωση χωρίς να τη δικαιούται (αχρεωστήτως) ή καταβάλλεται σ' αυτόν τυχόν πρόσθετη αποζημίωση. Σε περίπτωση συμπληρωματικής ασφάλισης της γεωργικής παραγωγής για τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια, μπορεί μετά από συμφωνία μεταξύ του ΕΛ.Γ.Α και συνασφαλιστή, να διενεργείται από κοινού εκτίμηση της ζημιάς.

Εκκαθάριση της ζημιάς υπολογισμός και καταβολή της ασφαλιστικής αποζημίωσης

Η εκκαθάριση της ζημιάς γίνεται μετά την οριστικοποίηση του πορίσματος πραγματογνωμοσύνη χωριστά για κάθε οριστικό πόρισμα και εφόσον το ποσοστό ζημιάς στη συνολική παραγωγή είναι μεγαλύτερο του 20%. Σε περίπτωση εκκαθάρισης αλληπάλληλων ζημιών, κάθε οριστική πραγματογνωμοσύνη, της οποίας το πόρισμα χαρακτηρίζεται σαν πόρισμα "νεότερης ζημιάς", εκκαθαρίζεται σε συνάρτηση με τα ποσοστά κάλυψης που αναφέρονται και τα οποία υπολογίζονται σε ολόκληρη τη νέα αυτή ζημιά, ανεξάρτητα αν το ποσοστό αυτής είναι μεγαλύτερο ή όχι του 20 % .

Ειδικότερα, το ποσό της ασφαλιστικής αποζημίωσης, υπολογίζεται σε συνάρτηση με :

- α. Την κατά στρέμμα ή δένδρο παραγωγή και τον αντίστοιχο αριθμό στρεμμάτων ή δένδρων, τα οποία προσδιορίστηκαν με το οριστικό πόρισμα πραγματογνωμοσύνης, με βάση τα οποία υπολογίζεται η συνολική παραγωγή. Στη συνολική αυτή παραγωγή περιλαμβάνεται εκτός από την "ηρτημένη" παραγωγή κατά το χρόνο της ζημιάς και η παραγωγή που είχε συγκομισθεί πριν τη ζημιά .
- β. Το ποσοστό της ζημιάς, το οποίο σε περίπτωση που έχει συγκομιστεί παραγωγή πριν τη ζημιά, ανάγεται στη συνολική παραγωγή.
- γ. Την τιμή αποζημίωσης κατά μονάδα προϊόντος, από την οποία αφαιρούνται, ανάλογα με το χρόνο της ζημιάς και κατ' αναλογία της ποσότητας που καταστράφηκε, οι διάφορες κρατήσεις και εισφορές, καθώς και τα καλλιεργητικά έξοδα ή τα έξοδα συλλογής, συσκευασίας, μεταφοράς, αποθήκευσης κλπ., τα οποία δεν πραγματοποιήθηκαν ή δεν θα πραγματοποιηθούν εξαιτίας της ζημιάς.

Η τιμή αυτή αποζημίωσης των προϊόντων καθορίζεται ως εξής :

Για όσα υπάρχει κρατική προστασία ή καλύπτονται από την Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και για τη μαστίχα της Νήσου Χίου, η τιμή αποζημίωσης καθορίζεται με απόφαση του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α., λαμβάνοντας υπόψη, τις τιμές ασφαλείας που καθορίζονται με Κυβερνητικές αποφάσεις ή τις τιμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή για τη μαστίχα τη μέση τιμή εκκαθάρισης που καθορίζει η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου, καθώς και τις τυχόν επιδοτήσεις .

Για τα υπόλοιπα , που δεν υπάγονται στην παραπάνω κατηγορία, η τιμή αποζημίωσης προκαθορίζεται με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Γεωργίας και Εμπορίου, που εκδίδονται ύστερα από γνώμη του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΛ.Γ.Α., ενιαία για κάθε περιοχή, είδος, ποικιλία, κατηγορία και χρήση, με βάση την, με τις συνήθεις συνθήκες παραγωγής και εμπορίας, προβλεπόμενη τιμή χονδρικής πώλησης των προϊόντων στον τόπο της παραγωγής και το χρόνο της συγκομιδής τους.

Οι αποφάσεις αυτές εκδίδονται δύο φορές το χρόνο, το μήνα Σεπτέμβριο και Φεβρουάριο και πάντως πριν την καλλιεργητική περίοδο ή πριν την έναρξη της περιόδου ασφαλιστικής κάλυψης.

Για όσα , λόγω ειδικών συνθηκών, δεν είναι δυνατός ο προκαθορισμός της τιμής αποζημίωσης, η τιμή καθορίζεται κατά την παραπάνω έννοια, με απόφαση του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α. Οι διάφορες κρατήσεις και εισφορές που αφαιρούνται από την τιμή μονάδας του προϊόντος, καθώς και τα καλλιεργητικά έξοδα ή έξοδα συλλογής, συσκευασίας, μεταφοράς, αποθήκευσης κλπ., που δεν πραγματοποιήθηκαν ή δεν θα πραγματοποιηθούν σε αναλογία της ποσότητας που καταστράφηκε, ορίζονται ανάλογα με το χρόνο που συνέβη το ζημιογόνο αίτιο, με απόφαση του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α.

- δ. Τα ποσοστά κάλυψης των ζημιών όπως αυτά ορίζονται σε κάθε περίπτωση.

Εάν η ζημιά γίνει στην αρχή της καλλιεργητικής περιόδου και οι συνθήκες (εποχή, κατάσταση αγρού κλπ) αλλά και το είδος της καλλιέργειας επιτρέπουν νέα σπορά ή φύτευση, με το ίδιο ή άλλο είδος φυτού, τόσο στο σύνολο όσο και σε μέρος της καλλιέργειας που ζημιώθηκε:

- α. Καταβάλλεται αποζημίωση που αντιπροσωπεύει τα έξοδα επανασποράς ή επαναφύτευσης, ανεξάρτητα αν ο ασφαλισμένος πραγματοποιήσει ή όχι την επανασπορά ή επαναφύτευση, εφόσον το ποσοστό επανασποράς ή επαναφύτευσης είναι μεγαλύτερο του 20 %. Στην περίπτωση αυτή η καταβαλλόμενη αποζημίωση είναι ίση προς το ποσοστό 100% του ποσοστού επανασποράς ή επαναφύτευσης.
- β. Αν ο ασφαλισμένος πραγματοποιήσει την επανασπορά ή επαναφύτευση, καταβάλλεται εκτός από τα έξοδα επανασποράς ή επαναφύτευσης και η αποζημίωση που αναλογεί σε τυχόν μείωση του εισοδήματος που αναμένεται από την επανασπορά ή επαναφύτευση σε σχέση με το αρχικό εισόδημα που αναμενόταν από την καλλιέργεια που ζημιώθηκε, εφόσον η μείωση αυτή, αφού αναχθεί σε ποσοστό επί %, υπερβαίνει το 20 %.

Στις περιπτώσεις που δεν μπορούν να προσδιοριστούν οι τιμές, μπορεί μέσα σ' ένα εξάμηνο από το χρόνο που συνέβηκε η ζημιά, με απόφαση του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α. να χορηγηθεί σ' όσους ζημιώθηκαν προκαταβολή της ασφαλιστικής αποζημίωσης που δικαιούνται και η τιμή της μονάδας του προϊόντος να υπολογιστεί σε ποσοστό της τιμής που είχε καθοριστεί το προηγούμενο έτος για το ίδιο είδος, ποικιλία, χρήση και την ίδια περιοχή.

Σε περιπτώσεις ανθοκαλλιεργειών ο ΕΛ.Γ.Α. μπορεί να περιορίζει την αποζημίωση μέχρι το ύψος του μέσου εισοδήματος που έχει επιτευχθεί την τελευταία 4ετία από ομοειδείς καλλιέργειες, όπως αυτό προκύπτει από τα σχετικά τιμολόγια διάθεσης του προϊόντος .

Στην περίπτωση της καλλιέργειας του βαμβακιού, κατά την εκκαθάριση της ζημιάς, εκτός του πορίσματος εκτίμησης θα λαμβάνεται υπόψη και η μέση στρεμματική απόδοση της ζώνης παραγωγής βάσει της οποίας καθορίζεται η συνολική παραγωγή του κάθε παραγωγού για τη συγκεκριμένη καλλιέργεια, όπως αυτή έχει εκτιμηθεί από τις αρμόδιες Υπηρεσίες και Οργανισμούς. Το ανώτατο όριο της συνολικά δικαιούμενης να παραδοθεί κατά παραγωγή ποσότητας βαμβακιού, θα λαμβάνεται υπόψη και θα δεσμεύει και τον ΕΛ.Γ.Α. όσον αφορά στην υποχρέωσή του προς αποζημίωση.

Οι ασφαλιστικές αποζημιώσεις, που καθορίζονται, καταβάλλονται στους δικαιούχους εκτός από ειδικές δικαιολογημένες εξαιρέσεις, μετά την έναρξη της συγκομιδής του προϊόντος, κατά προτίμηση με ταχυδρομικές επιταγές σε μετρητά .

Σε περίπτωση αλλαγής του προσώπου που ασκεί τη γεωργική εκμετάλλευση, δικαιούχος της ασφαλιστικής αποζημίωσης είναι εκείνος που ήταν εκμεταλλευτής την ημέρα που συνέβηκε η ζημιά .

Σε περιπτώσεις ζημιών, για την κάλυψη των οποίων προβλέπεται ότι θ' απαιτηθούν χρηματικά ποσά μεγαλύτερα από τα ποσά που έχουν προϋπολογιστεί ετησίως για τη Διεύθυνση Ασφάλισης Φυτικού Τομέα και εφόσον δεν προβλέπεται η κάλυψη από

αντασφαλιστική σύμβαση επιτρέπεται με απόφαση του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α, να καθοριστεί η χορήγηση στους δικαιούχους προκαταβολής από την αποζημίωση που δικαιούνται.

Επιτρέπεται επίσης να καθοριστεί, διαφορετικό κατά ζημιογόνο αίτιο, ποσοστό προκαταβολής.

Εάν στο τέλος της ετήσιας χρήσης, οι αποζημιώσεις που έχουν καταβληθεί είναι μικρότερες του ποσού που έχει προϋπολογιστεί για τη Διεύθυνση Ασφάλισης Φυτικού Τομέα υποχρεωτικής ασφάλισης, καταβάλλεται στους δικαιούχους στους οποίους χορηγήθηκε προκαταβολή σύμφωνα με τα οριζόμενα στη προηγούμενη παράγραφο, το υπόλοιπο της αποζημίωσης που δικαιούνται.

Σε περίπτωση που το ποσό που υπολείπεται δεν επαρκεί για την κάλυψη των απαιτήσεων των δικαιούχων εφαρμόζεται η διαδικασία της σύμμετρης περικοπής που προβλέπεται από το Νόμο 1790/ 88.

Η αξίωση του ασφαλισμένου για λήψη αποζημίωσης από τον ΕΛ.Γ.Α, για ζημιές της φυτικής παραγωγής από τα καλυπτόμενα ασφαλιστικά ζημιογόνα αίτια παραγράφονται μετά διετία από την έκδοση της εντολής αυτής.

Ανάκληση δήλωσης ζημιάς - αίτηση επανεκτίμησης και έξοδα κίνησης, αποζημίωσης των οργάνων ασφάλισης

Ο ασφαλισμένος έχει δικαίωμα να ανακαλέσει τη δήλωση της ζημιάς που υπέβαλε σύμφωνα με το άρθρο 16 του Κανονισμού, με αίτησή του, την οποία πρέπει ή να την υποβάλει στον Ανταποκριτή του ΕΛ.ΓΑ. μέχρι την προηγούμενη μέρα της εκτίμησης ή να τη δώσει στον εκτιμητή, πριν όμως διενεργηθεί η εκτίμηση.

Σε περίπτωση ανάκλησης της δήλωσης ζημιάς, ο ασφαλισμένος θεωρείται ότι παραιτήθηκε από κάθε δικαίωμα για αποζημίωση της τυχόν ζημιάς που προξενήθηκε στην καλλιέργειά του.

Επίσης ο ασφαλισμένος έχει δικαίωμα να ζητήσει να μη διενεργηθεί η επανεκτίμηση που ζήτησε, υποβάλλοντας σχετική αίτηση όπως παραπάνω, για την αποδοχή της οποίας αποφασίζουν μόνο οι επανεκτιμητές κατά την κρίση τους.

Όσοι απασχολούνται με εντολή του ΕΛ.ΓΑ. στην ασφάλιση και πρόληψη των ζημιών της παραγωγής, για την επισήμανση των ζημιών, τη διενέργεια πραγματογνωμοσυνών, την άσκηση εποπτείας, την παρακολούθηση της πορείας εξέλιξης των καλλιεργειών κλπ, δικαιούνται έξοδα κίνησης και αποζημίωσης, όπως καθορίζονται παρακάτω:

Σαν έξοδα κίνησης αποδίδονται:

- α. Το αντίτιμο εισιτηρίου κοινόχρηστου μέσου συγκοινωνίας ή κόμιστρου που καταβλήθηκε για χρησιμοποίηση δημόσιας χρήσης μέσου. Τα μέσα συγκοινωνίας που χρησιμοποιούνται καθορίζονται ειδικότερα με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΛ.ΓΑ.

β. Για μετακίνηση τόσο των υπαλλήλων όσο και των μη υπαλλήλων του ΕΛ.ΓΑ. με ιδιόκτητο μεταφορικό μέσο (αυτοκίνητο, μοτοσικλέτα, μοτοποδήλατο κλπ) καταβάλλεται αποζημίωση της οποίας το ποσό ορίζεται κάθε φορά με αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου, κατά χιλιόμετρο που διανύεται, σε συνάρτηση με :

αα) την τρέχουσα κάθε φορά αξία καυσίμων και

ββ) τις άλλες δαπάνες του μεταφορικού μέσου (λιπαντικά, δαπάνες συντήρησης, ασφάλεια, φορολογία, απόσβεση αξίας μεταφορικού μέσου κλπ), που υπολογίζονται σε αναλογία της τεκμαιρόμενης χρησιμοποίησης του μεταφορικού μέσου για την εκτέλεση της Υπηρεσίας του πραγματογνώμονα. Επίσης αποδίδονται τα "διόδια" που καταβάλλονται ως και τα "κόμιστρα" μεταφοράς του ιδιόχρηστου μεταφορικού μέσου με "πορθμείο".

Σαν αποζημίωση για κάθε ημέρα απασχόλησης του γεωπόνου καταβάλλονται :

α. Στους γεωπόνους που δεν είναι υπάλληλοι του ΕΛ.ΓΑ. για αντιμετώπιση των εκτάκτων δαπανών (διατροφή, διαμονή, κλπ), ημερήσια αποζημίωση της οποίας το ποσό ορίζεται κάθε φορά με αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου.

β. Στους γεωπόνους υπαλλήλους του ΕΛ.ΓΑ., η ημερήσια αποζημίωση που αναφέρεται στον Κανονισμό Κατάστασης Προσωπικού του ΕΛ.ΓΑ.

Στους απασχολούμενους γεωπόνους στη διενέργεια των πραγματογνωμοσυνών ζημιών της φυτικής παραγωγής (εκτιμήσεις, επανεκτιμήσεις, διαιτησίες, αναθεωρήσεις), στην άσκηση Εποπτείας στις διενεργούμενες πραγματογνωμοσύνες, στην επισήμανση των ζημιών και στην παρακολούθηση της πορείας εξέλιξης των καλλιεργειών, καταβάλλεται αποζημίωση, το ποσό της οποίας ορίζεται κάθε φορά με αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΛ.ΓΑ. ή κατά ημέρα απασχόλησης ή κατά διενεργούμενη πραγματογνωμοσύνη ή σε συνδυασμό και των δύο τρόπων μαζί

Ο Διοικητής του ΕΛ.Γ.Α. μπορεί, ανάλογα με τους όρους διενέργειας των πραγματογνωμοσυνών και γενικά της απόδοσης του πραγματογνώμονα, να μειώσει τις αποζημιώσεις που αναφέρονται σε ποσοστό μέχρι 25%.

Στο χρησιμοποιούμενο σαν οδηγό-οριοδείκτη του πραγματογνώμονα, καταβάλλεται σαν ημερήσια αποζημίωση, ποσό που ορίζεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου.

Η εκκαθάριση των προβλεπόμενων από τον Κανονισμό εξόδων κίνησης και αποζημίωσης γίνεται από τον Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α. ή από άλλο όργανο που έχει εξουσιοδοτηθεί απ' αυτόν, με απόφαση δε του Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α., καθορίζονται τα δικαιολογητικά που πρέπει να υποβληθούν και η διαδικασία απόδοσης των σχετικών δαπανών, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

Σε περίπτωση διενέργειας πραγματογνωμοσύνης μαζί με συνασφαλιστή, για μεν τους γεωπόνους που ορίζονται από τον ΕΛ.Γ.Α. καταβάλλονται σ' αυτούς τα έξοδα κίνησης και αποζημίωσης, για δε τον πραγματογνώμονα που έχει οριστεί από κοινού, τα έξοδα και οι αποζημιώσεις που καταβάλλονται από τον ΕΛ.Γ.Α., καθορίζονται μετά από συμφωνία του ΕΛ.Γ.Α και του συνασφαλιστή.

Η επιβάρυνση όμως του ΕΛ.Γ.Α δεν μπορεί να είναι ανώτερη του μισού του συνόλου των σχετικών δαπανών, ούτε και να είναι ανώτερη από τα μισά που προβλέπονται.

Στους απασχολούμενους στην ασφάλιση της φυτικής παραγωγής πραγματογνώμονες γεωπόνους μπορεί να χορηγούνται προκαταβολές για την αντιμετώπιση των εξόδων κίνησης, αποζημίωσης οδηγών - οριοδεικτών και εκτάκτων αναγκών (διαμονή, διατροφή κλπ) στην εκτός έδρας παραμονή τους.

Το ύψος των προκαταβολών αυτών καθορίζεται από τον Διοικητή του ΕΛ.Γ.Α. ή από όργανο που έχει ορισθεί απ' αυτόν, ανάλογα του όγκου της εργασίας που έχει ανατεθεί και του χρόνου απασχόλησης που προβλέπεται κλπ και δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 2/3 των συνολικά προϋπολογιζόμενων μηνιαίων εξόδων και αμοιβών. Επίσης μπορεί στους γεωπόνους που έχουν χρησιμοποιηθεί ως πραγματογνώμονες, αφού υποβάλουν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά οδοιπορικών εξόδων, αποζημιώσεων κλπ, να χορηγείται προκαταβολή έναντι των οδοιπορικών τους που βρίσκονται σε εκκρεμότητα. Οι προκαταβολές αθροιστικά δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερες από τα 3/4 του συνολικού ποσού των οδοιπορικών εξόδων, αποζημιώσεων κ.λ.π.

Η ισχύς του Κανονισμού αυτού έχει τεθεί σε εφαρμογή από την 1^η Ιανουαρίου 1998.

10.7. ΖΩΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Αντικείμενο του Κανονισμού, ασφαλιζόμενοι κίνδυνοι και εννοιολογικοί προσδιορισμοί

Σύμφωνα με το ν. 1790/1988, όπως αυτός κάθε φορά ισχύει, αντικείμενο του παρόντος Κανονισμού είναι:

- α. Οι κίνδυνοι και τα αντικείμενα ασφάλισης που καλύπτει ο ΕΛ.Γ.Α.
- β. Οι όροι, οι προϋποθέσεις και οι περιορισμοί με τους οποίους παρέχεται η ασφάλιση.
- γ. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των ασφαλισμένων, καθώς και οι συνέπειες από τη μη εκπλήρωσή τους
- δ. Οι απαλλαγές.
- ε. Τα ανώτατα ποσοστά μέχρι τα οποία θα ανέρχεται η κάλυψη της ζημιάς.
- στ. Η διαδικασία αναγγελίας και δήλωσης ζημιάς.
- ζ. Η διαδικασία διαπίστωσης και εκτίμησης της ζημιάς.
- η. Η διαδικασία επίλυσης τυχόν αμφισβητήσεων.
- θ. Τα αρμόδια για τους παραπάνω σκοπούς όργανα, καθώς και ο τρόπος και η διαδικασία αμοιβής των οργάνων αυτών.
- ι. Η διαδικασία υπολογισμού, εκκαθάρισης και καταβολής της αποζημίωσης και η έκπτωση από την παροχή.
- ια. Κάθε σχετικό θέμα που αφορά στην εφαρμογή και άσκηση της ασφάλισης.

Η ασφάλιση περιλαμβάνει τις ζημιές, που προκαλούνται στο ζωικό κεφάλαιο από τους παρακάτω **ασφαλιζόμενους κινδύνους** (ζημιογόνα αίτια):

- α. **Φυσικά ζημιογόνα αίτια:** Χαλάζι, Υπερβολικό ψύχος, Χιόνι, Ανεμοθύελλα, Πλημμύρα, Καύσωνας, Κεραυνός, Ζημιά από άγρια ζώα, σεισμός, κατολίσθηση, καθίζηση, Πυρκαγιά από ανωτέρα βία.
- β. **Ασθένειες – Παθήσεις:** Επιπλοκές τοκετού, Μετατόπιση ηνύστρου δεξιά με στροφή των βοοειδών, Ειλεός των βοοειδών, Ατυχήματα (κατάγματα εκτός περιόδου τοκετού) των βοοειδών, Άνθρακας, Πνευματόνθρακας, Ιογενής διάρροια – Νόσος των βλεννογόνων, Κακοήθης καταρροϊκός πυρετός των βοοειδών (Γαγγραινώδης κόρυζα των βοοειδών), Γαγγραινώδης μαστίτιδα των αιγών και των προβάτων, Λοιμώδης αγαλαξία των αιγών και των προβάτων, Παραφυματίωση των αιγών και των προβάτων, Προϊούσα πνευμονία των αιγών και των προβάτων, Λιστερίωση των αιγών και των προβάτων, Λοιμώδης πλευροπνευμονία των αιγών, Νόσος οιδήματος των αιγών, Γαγγραινώδης μαστίτιδα των βοοειδών, Κολιβακιλλική μαστίτιδα των βοοειδών, Νοζεμίαση των μελισσοσμηνών, Σηψηγονία (αμερικάνικη) των μελισσοσμηνών.

Μέσα στον Κανονισμό που αφορά την ασφάλιση του Ζωικού Κεφαλαίου και για την καλύτερη εφαρμογή του ισχύουν οι παρακάτω **εννοιολογικοί προσδιορισμοί:**

1. **«Ασφαλισμένοι»** είναι τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που έχουν την κυριότητα ή την εκμετάλλευση κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.
2. **«Κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις» :** όπου χρησιμοποιείται ο όρος αυτός νοούνται γενικά όλες οι αμιγείς ή μικτές εκτροφές βοοειδών, μονόπλων, αιγών, προβάτων, χοίρων, πτηνών, κονίκλων – λαγών, θηραματικών ειδών και μελισσοσμηνών.
3. **«Ζωικό Κεφάλαιο»** είναι το σύνολο των ζώων της εκμετάλλευσης που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, τα οποία συνιστούν αμιγή ή μικτή κτηνοτροφική εκμετάλλευση.
4. **«Κατηγορία ζώου ή ζώων»** είναι η διάκριση των ειδών των ζώων μιας κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης με βάση τη γενετική βελτίωση (σωματικό μέγεθος, σωματικό βάρος) ή την παραγωγική κατεύθυνση.
Κάθε κατηγορία ζώου ή ζώων μπορεί να υποδιαιρείται σε υποκατηγορίες με βάση την ηλικία, το βάρος, το φύλλο, την παραγωγική κατεύθυνση κ.λπ. των ασφαλιζόμενων ζώων.
5. **«Αυτοτελής εκτροφή»** θεωρείται (ορίζεται) το σύνολο των ζώων μιας κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης, του αυτού είδους, της αυτής κατηγορίας, της αυτής υποκατηγορίας και τα οποία εκτρέφονται είτε στην ίδια γηπεδική εγκατάσταση, είτε ελεύθερα υπό την επιτήρηση – επίβλεψη υπεύθυνου προσώπου.
Για τις αίγες και τα πρόβατα, ο κατά τα ανωτέρω εννοιολογικός προσδιορισμός της «αυτοτελούς εκτροφής» περιλαμβάνει ενιαία και τα δύο είδη.
6. **«Ασφαλιστική περίοδος»** θεωρείται (ορίζεται) η χρονική διάρκεια του ενός έτους, η οποία κάθε φορά αρχίζει την 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους.
7. **«Ζημιά ζωικού κεφαλαίου»** θεωρείται ο θάνατος των ζώων, η ανικανότητα για εργασία των ζώων εργασίας και η – μετά από σύσταση των εξουσιοδοτημένων από τον ΕΛ.Γ.Α. οργάνων – σφαγή ή θανάτωση των ζώων που η παθολογική

τους κατάσταση έχει καταστεί μη αναστρέψιμη και ο θάνατός τους επίκειται εντός των αμέσως προσεχών ημερών, τα οποία οφείλονται ή προκαλούνται από τους ασφαλιζόμενους κινδύνους.

Στην κατά τα ανωτέρω έννοια της «ζημιάς μετά από σύσταση των εξουσιοδοτημένων από τον ΕΛ.Γ.Α. οργάνων σφαγή ή θανάτωση των ζώων που η παθολογική τους κατάσταση έχει καταστεί μη αναστρέψιμη και ο θάνατός τους επίκειται εντός των αμέσως προσεχών ημερών», δεν εννοείται η διαδικασία «εκρίζωσης» των ασθενειών, δηλαδή η σφαγή ή θανάτωση ζώων που είναι «φορείς της ασθένειας (οροθετικά)».

Προκειμένου για ζημιές στα μελισσοσμήνη από αρκούδα, ως «ζημιά» θεωρείται επιπροσθέτως και η μερική ή ολική καταστροφή της κυψέλης του μελισσοσμήνους που ζημιώθηκε.

8. **«Αποζημίωση»** είναι το χρηματικό ποσό που καταβάλλεται στους ασφαλισμένους για τη ζημιά που υπέστη το ζωικό τους κεφάλαιο.
9. **«Ελεγχόμενο περιβάλλον»** θεωρείται ο στεγασμένος χώρος, του οποίου οι κλιματικές συνθήκες του εσωτερικού περιβάλλοντος (αερισμός, θερμοκρασία, υγρασία, φωτισμός, κλπ) ρυθμίζονται με ειδικές κατασκευές και με ειδικό εξοπλισμό, ώστε η εκτροφή εκάστου κάθε φορά είδους να μην επηρεάζεται ουσιαστικά από τις κλιματικές συνθήκες του εξωτερικού περιβάλλοντος.
10. **«Ασφαλιζόμενοι κίνδυνοι»** είναι οι φυσικοί κίνδυνοι (φυσικά αίτια) και οι ασθένειες – παθήσεις που θα αναφερθούν παρακάτω.
11. **«Μελισσοσμήνος»** θεωρείται (ορίζεται) το βιώσιμο – από άποψη σύνθεσης (κατηγοριών μελισσών), δυναμικότητας (πληθυσμού μελισσών) και επάρκειας τροφής – «σμήνος» μελισσών, του οποίου η εκτροφή και εκμετάλλευση πραγματοποιείται μέσα σε κυψέλες.
12. **«Ασφαλιστική μονάδα»** (Α.Μ.) είναι το ισοδύναμο των ασφαλιζόμενων ζώων μιας κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης που αντιστοιχεί σε μία αγελάδα ηλικίας ίσης ή μεγαλύτερης των δύο ετών.
13. **«Κυψέλη»** θεωρείται (είναι) η κατασκευή, εντός της οποίας πραγματοποιείται η εκτροφή και εκμετάλλευση του μελισσοσμήνους.
14. **«Χαλάζι»** ως κίνδυνος που καλύπτεται από τον παρόντα Κανονισμό, θεωρείται η πτώση ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων σε μορφή σφαιριδίων (συνήθως) ή ακανόνιστου σχήματος τεμαχίων σκληρού διαφανούς πάγου, το μέγεθος των οποίων προκαλεί ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
15. **«Υπερβολικό ψύχος»** ως κίνδυνος που καλύπτεται από τον παρόντα Κανονισμό, θεωρείται η υπερβολική και ασυνήθιστη για την περιοχή και την περίοδο πτώση της θερμοκρασίας (σημαντικά κάτω του μηδενός) του εξωτερικού περιβάλλοντος, η οποία προκαλεί κρουσπληξία, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.

16. **«Χιόνι»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η χιονόπτωση που δημιουργεί στρώμα χιονιού το οποίο λόγω ύψους, βάρους και διάρκειας παραμονής προκαλεί πτώση των εγκαταστάσεων στέγασης των ζώων ή αντικειμενική αδυναμία προσπέλασης στο χώρο σταβλισμού (για παροχή τροφής, νερού και θέρμανσης) ή απροσδόκητη ακινητοποίηση των ζώων στην ύπαιθρο, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
17. **«Ανεμοθύελλα»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται ο σφοδρός άνεμος, του οποίου η μηχανική επίδραση προκαλεί πτώση ή κατάρρευση κτιριακών εγκαταστάσεων ή άλλων αντικειμένων ή ανατροπή κυψελών, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
18. **«Πλημμύρα»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η - εξαιτίας βροχοπτώσεων ή τήξης χιονιού - ροή ή η παραμονή όγκου γλυκού νερού στους χώρους σταβλισμού ή στους χώρους εκτροφής, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο. Στην ανωτέρω έννοια της πλημμύρας δεν υπάγεται η ροή ή η παραμονή όγκου γλυκού νερού στους παραπάνω χώρους, που οφείλεται σε αμέλεια, παράλειψη ή άλλα τεχνητά αίτια.
19. **«Καύσωνας»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η περί τους 40ο C και άνω αντικειμενικά διαπιστωμένη θερμοκρασία του αέρα του εξωτερικού περιβάλλοντος, της οποίας η διάρκεια σε συνδυασμό με τη σχετική υγρασία και το είδος του ζώου προκαλεί θερμοπληξία, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
20. **«Κεραυνός»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η ηλεκτρική εκκένωση ηλεκτρικών φορτίων των νεφών προς τη γη και η εξ αυτής πυρκαγιά, οι οποίες προκαλούν ηλεκτροπληξία και εγκαύματα, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
21. **«Ζημιά από άγρια ζώα»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η μετά από επίθεση των «άγριων ζώων» βλαπτική επίδραση, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
22. **«Σεισμός»** ως κίνδυνος, θεωρείται η δόνηση του εδάφους μιας περιοχής, η οποία προκαλεί πτώση ή κατάρρευση εγκαταστάσεων στέγασης ή άλλων εγκαταστάσεων της κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
23. **«Κατολίσθηση»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται το γεωλογικό φαινόμενο της μετατόπισης χωμάτινων όγκων ή πετρωμάτων, το οποίο προκαλεί κατάρρευση ή καταπλάκωση εγκαταστάσεων στέγασης ή χώρων σταβλισμού, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
24. **«Καθίζηση»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται το γεωλογικό φαινόμενο της υποχώρησης εδάφους, το οποίο προκαλεί κατάρρευση ή παράχωση εγκαταστάσεων στέγασης ή χώρων σταβλισμού, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
25. **«Επιπλοκές τοκετού»** ως κίνδυνος που καλύπτεται ασφαλιστικά, θεωρούνται οι κατά τον τοκετό παρουσιαζόμενες και εμφανιζόμενες παθολογικές καταστάσεις

- εξαιτίας δυστοκίας, εκτροφής μήτρας, κακώσεων γεννητικής οδού, περιτονίτιδας από ρήξη ή κακώσεις μήτρας, εξαρθημάτων ή καταγμάτων οστών, κακώσεων νεύρων, τενόντων και μυών – οι οποίες προκαλούν την εντός επτά (7) ημερών από την ημερομηνία τοκετού ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
26. **«Άνθρακας»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η προσβολή των θηλαστικών από την οξεία εμπύρετο νόσο η οποία οφείλεται στο βάκιλλο του άνθρακα («*Bacillus Anthracis*»), με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
27. **«Πνευματόνθρακας»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η προσβολή των θηλαστικών από την οξεία εμπύρετο νόσο η οποία οφείλεται στο «*Clostridium Chauvoei*» και χαρακτηρίζεται από εμφυσηματώδεις οροαιμορραγικές διηθήσεις σε μεγάλες μυικές μάζες, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
28. **«Ιογενής διάρροια – Νόσος των βλεννογόνων»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η προσβολή των βοοειδών από ιογενή νόσο η οποία οφείλεται στον ιό «BVD–MD» του γένους *pestivirus*, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
29. **«Κακοήθης καταρροϊκός πυρετός»** (Γαγγραινώδης κόρυζα) ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η προσβολή των βοοειδών από τη λοιμώδη νόσο, η οποία οφείλεται σε ερπητοϊό και χαρακτηρίζεται από φλεγμονή του επιθηλίου της ανώτερης αναπνευστικής και πεπτικής οδού, κερατοεπιπεφυκίτιδα, εγκεφαλίτιδα και γενικευμένη λεμφική υπερπλασία, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
30. **«Γαγγραινώδης μαστίτιδα των αιγών και των προβάτων»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η προσβολή του μαστού από οξεία λοίμωξη σταφυλόκοκκου η οποία προκαλεί γάγγραινα, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
31. **«Λοιμώδης αγαλαξία των αιγών και των προβάτων»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η προσβολή των αιγών και των προβάτων από το μικρόβιο «*mycoplasma Agalactiae*», με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
32. **«Παραφυματίωση των αιγών και των προβάτων»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η προσβολή από τη χρόνια λοιμώδη νόσο η οποία οφείλεται στο βακτήριο «*Mycobacterium paratuberculosis*», με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
33. **«Προϊούσα πνευμονία των αιγών και των προβάτων»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η προσβολή από τη χρόνια ιογενή λοίμωξη η οποία οφείλεται στον ιό «*Maedi – Visna*», με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
34. **«Λιστερίωση των αιγών και των προβάτων»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η προσβολή από την οξεία λοιμώδη νόσο η οποία οφείλεται στο βακτήριο «*Listeria monocytogenes*», με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
35. **«Λοιμώδης πλευροπνευμονία των αιγών»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η προσβολή από την οξεία εμπύρετη νόσο η οποία οφείλεται στο μυκόπλασμα «*Mycoplasma mycoides subso capri*», με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.

36. **«Νόσος οιδήματος των αιγών»** ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η προσβολή από την οξεία εμπύρετη νόσο η οποία οφείλεται σε μυκόπλασμα, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
37. **«Κολιβακιλλική μαστίδα των βοοειδών»**, ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η παθολογική κατάσταση των ζώων, η οποία χαρακτηρίζεται από οξεία ή υπεροξεία προσβολή του μαστού από κολοβακτηριοειδή (E.COLI, AEROBACTER AEROGENES, KLEBSIELLA SPP), με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
38. **«Μετατόπιση ηνύστρου δεξιά με στροφή» των βοοειδών»**, ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η υπεροξεία παθολογική κατάσταση των ζώων, η οποία χαρακτηρίζεται από την τοπογραφική ανωμαλία του ηνύστρου, με διάταση και μετατόπιση δεξιά και σύγχρονη στροφή δεξιά ή αριστερά, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
39. **«Ειλεός των βοοειδών»**, ως κίνδυνος, θεωρείται η οξεία ή υπεροξεία παθολογική κατάσταση των ζώων, η οποία χαρακτηρίζεται από ολική απόφραξη του εντέρου που αποφέρει πλήρη αναστολή της προώθησης του εντερικού περιεχομένου και οφείλεται σε απόφραξη (μηχανικός ειλεός) ή ελάττωση της κινητικότητας του εντέρου (δυναμικός ειλεός), με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
40. **«Γαγγραινώδης μαστίδα των βοοειδών»**, ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η παθολογική κατάσταση της οξείας ή υπεροξείας προσβολής ενός ή περισσότερων τεταρτημορίων του μαστού από *Staphylococcus aureus*, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
41. **«Ατυχήματα (κατάγματα εκτός περιόδου τοκετού) των βοοειδών»**, ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η μη αναστρέψιμη παθολογική κατάσταση των ζώων, η οποία χαρακτηρίζεται από κατάγματα των οστών της λεκάνης και των πίσω άκρων σε ζώα γαλακτοπαραγωγικής κατεύθυνσης, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
42. **«Πυρκαγιά από ανωτέρα βία»**, ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η πυρκαγιά από αίτια που είναι αδύνατο να προβλεφθούν από τον άνθρωπο ή να παρεμποδισθεί η εκδήλωση και επέκτασή της, όση επιμέλεια και αν επιδείξει, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
43. **«Σηψηγονία (αμερικάνικη) των μελισσοσμηνών»**, ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η προσβολή του γόνου από το βακτήριο *raeniballus larvae* που έχει ως αποτέλεσμα την εξασθένηση του μελισσοσμήνου σε βαθμό «μη βιώσιμο» και κατάσταση μη αναστρέψιμη, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.
44. **«Νοξेमίαση των μελισσοσμηνών»**, ως κίνδυνος που καλύπτεται, θεωρείται η προσβολή του επιθηλίου του μέσου εντέρου των μελισσών από το πρωτόζωο *Nozema apis* που έχει ως αποτέλεσμα την εξασθένηση του μελισσοσμήνου σε βαθμό «μη βιώσιμο» και κατάσταση μη αναστρέψιμη, με συνέπεια τη ζημιά στο ζωικό κεφάλαιο.

Είδος ζημιών που καλύπτονται ασφαλιστικά και ομάδες κινδύνων

Καλύπτονται ασφαλιστικά και αποζημιώνονται μόνο οι ζημιές που αποκλειστικά και διαπιστωμένα προκαλούνται από τους ασφαλιζόμενους κινδύνους του Κανονισμού και εφόσον η αντιμετώπιση ή ο περιορισμός τους είναι πέρα από τις δυνατότητες του ασφαλισμένου.

Δεν καλύπτονται ασφαλιστικά και δεν αποζημιώνονται οι ζημιές του Ζωικού Κεφαλαίου, εάν δεν έχουν καταβληθεί από τους ασφαλισμένους οι προβλεπόμενες ασφαλιστικές εισφορές.

Με αποφάσεις των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Οικονομίας και Οικονομικών οι οποίες δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να διευρύνεται και επεκτείνεται η ασφάλιση και σε άλλους κινδύνους που προβλέπονται από τον ν.1790/1988, όπως αυτός κάθε φορά ισχύει.

Οι ασφαλιζόμενοι κίνδυνοι του άρθρου 2 του Κανονισμού, διακρίνονται σε «ομάδες κινδύνων», ως εξής:

- Το Χαλάζι, το Υπερβολικό ψύχος, το Χιόνι, η Ανεμοθύελλα, η Πλημμύρα, ο Καύσωνας, ο Κεραυνός, ο Σεισμός, η Κατολίσθηση, η Καθίζηση και η Πυρκαγιά από ανωτέρα βία αποτελούν ομάδα κινδύνου.
- Οι «Ζημιές από άγρια ζώα» (λύκος, αρκούδα, άγρια αδέσποτα σκυλιά, κλπ) αποτελούν ομάδα κινδύνου.
- Οι «Επιπλοκές τοκετού», η «Μετατόπιση ηνύστρου δεξιά με στροφή» των βοοειδών, ο Ειλέος των βοοειδών και τα Ατυχήματα (κατάγματα εκτός περιόδου τοκετού) των βοοειδών αποτελούν ομάδα κινδύνου.
- Ο Άνθρακας, ο Πνευματάνθρακας, η Ιογενής διάρροια
- Νόσος των βλεννογόνων, ο Κακοήθης καταρροϊκός πυρετός (Γαγγραινώδης κόρυζα) των βοοειδών, η Γαγγραινώδης μαστίτιδα των βοοειδών, η Κολιβακιλλική μαστίτιδα των βοοειδών και η Γαγγραινώδης μαστίτιδα των αιγών και των προβάτων αποτελούν ομάδα κινδύνου.
- Η Λοιμώδης αγαλαξία των αιγών και των προβάτων, η Παραφυματίωση των αιγών και των προβάτων, η Προϊούσα πνευμονία των αιγών και των προβάτων, η Λιστερίωση των αιγών και των προβάτων, η Λοιμώδης πλευροπνευμονία των αιγών και η Νόσος οιδήματος των αιγών αποτελούν ομάδα κινδύνου.
- Η Σηψηγονία (αμερικάνικη) των μελισσοσμηνών και η Νοζεμίαση των μελισσοσμηνών αποτελούν ομάδα κινδύνου.

Εξαιρέσεις και ειδικοί περιορισμοί κάλυψης ζημιών

Εξαιρούνται από την ασφαλιστική κάλυψη.

1. Οι επιπτώσεις στην αναμενόμενη παραγωγή της τρέχουσας ή οποιασδήποτε μελλοντικής παραγωγικής φάσης ή περιόδου, εξαιτίας της επίδρασης των ασφαλιζόμενων κινδύνων.
2. Από τον κίνδυνο της πλημμύρας, οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις που οι μόνιμες ή προσωρινές τους εγκαταστάσεις βρίσκονται μέσα στην περίμετρο της ανώτατης στάθμης των φυσικών ή τεχνητών ρευμάτων ή άλλων όγκων γλυκού νερού, που αποκαλύπτονται κατά τη διάρκεια της διακύμανσης της στάθμης του νερού, καθώς επίσης και σε έκταση που σύμφωνα με τη νομοθεσία που ισχύει χαρακτηρίζονται σαν «ζώνες έργων».
3. Οι ζημιές του ζωικού κεφαλαίου από χιόνι, ανεμοθύελλα, σεισμό, κατολίσθηση, καθίζηση, που οφείλονται σε ζημιές κτιριακών εγκαταστάσεων, οι οποίες δεν πληρούν τους στοιχειώδεις κανόνες κατασκευής.
4. Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις των οποίων ο αριθμός των ασφαλιστικών μονάδων κατά είδος ζώου είναι μικρότερος της μιας (1) και προκειμένου για μελισσοσμήνη μικρότερος των δέκα (10) «σμηνών». Σε περίπτωση ζημιών στα μελισσοσμήνη από αρκούδα δεν ισχύει ο παραπάνω περιορισμός. Στις αίγες και τα πρόβατα ο υπολογισμός των Α.Μ. γίνεται ενιαία.

Ο παραπάνω περιορισμός δεν ισχύει, στην περίπτωση που ο αριθμός των Α.Μ. κατά είδος ζώου κατέστη μικρότερος της μιας (1) και προκειμένου για μελισσοσμήνη μικρότερος των δέκα (10) «σμηνών» κατά τη διάρκεια της ίδιας «ασφαλιστικής περιόδου», από τους ασφαλιζόμενους κινδύνους του άρθρου 2 του παρόντος Κανονισμού.

5. Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, στις οποίες δεν τηρούνται οι όροι εκτροφής και εκμετάλλευσης των ζώων, οι προληπτικές και θεραπευτικές κτηνιατρικές επεμβάσεις, οι κανόνες υγιεινής και οι διατάξεις περί των λοιμωδών νοσημάτων που καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ή και μετά από έγγραφη σύσταση από τον ΕΛ.Γ.Α.
6. Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις των οποίων το ζωικό κεφάλαιο εκτρέφεται σε ελεγχόμενο περιβάλλον, εφόσον δεν τηρούνται οι όροι και προϋποθέσεις λειτουργίας των μηχανισμών που είναι αναγκαίοι για την ρύθμιση των συνθηκών του περιβάλλοντος (θερμοκρασία, αερισμός, υγρασία, φωτισμός, κ.λπ.).
7. Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις – από τους κινδύνους που καλύπτονται ασφαλιστικά από τον παρόντα Κανονισμό – των οποίων το ζωικό κεφάλαιο εκτρέφεται κατά την χειμερινή περίοδο σε ζώνες υψηλής επικινδυνότητας.

Με αποφάσεις του Προέδρου του ΕΛ.Γ.Α. ορίζονται – κατά νομό ή γεωγραφική δικαιοδοσία Υποκαταστήματος – οι ζώνες υψηλής επικινδυνότητας καθώς και οι όροι και οι προϋποθέσεις, εντός των οποίων είναι δυνατόν να παρέχεται ασφαλιστική κάλυψη στις εκμεταλλεύσεις αυτές.

Υπάρχουν κάποιοι ειδικοί περιορισμοί κάλυψης ζημιών. Έτσι δεν καλύπτονται ασφαλιστικά:

- 1) Οι ζημιές στο ζωικό κεφάλαιο όταν είναι μικρότερες της μισής ασφαλιστικής μονάδας (1/2 A.M.) κατά είδους ζώου (στις αίγες και τα πρόβατα υπολογίζεται ενιαία) και προκειμένου για μελισσοσμήνη μικρότερες των πέντε (5) «σμηνών». (Σε περιπτώσεις ζημιών στα μελισσοσμήνη από την αρκούδα δεν ισχύει ο παραπάνω περιορισμός).

Προκειμένου για «ζημιά από αρκούδα» στις κυψέλες των μελισσοσμηνών που ζημιώθηκαν, όταν η ζημιά είναι μικρότερη της μιας (1) κυψέλης.

- 2) Οι ζημιές στο ζωικό κεφάλαιο όταν η ηλικία των ζώων είναι μεγαλύτερη των δέκα τριών (13) ετών για τα θήλεα βοοειδή, των έξι (6) ετών για τα αρρενα βοοειδή, των είκοσι (20) ετών για τα μόνοπλα, των πέντε (5) ετών για τις χοιρομητέρες και τους κάπρους και των έξι (6) ετών για τις αίγες και τα πρόβατα.

Οι ζημιές που προκαλούνται στα βοοειδή από τον ασφαλιζόμενο κίνδυνο «επιπλοκές τοκετού», όταν η ηλικία στα γαλακτοπαραγωγής ζώα είναι μικρότερη των 2 ετών, στα κρεοπαραγωγής μικρότερη των 20 μηνών και επιπροσθέτως προκειμένου για ζώα εισαγωγής, όταν ο χρόνος που μεσολαβεί μεταξύ της εισαγωγής τους και της ζημιάς είναι μικρότερος των δύο μηνών.

- 3) Οι ζημιές στο ζωικό κεφάλαιο όταν η ηλικία των ζώων είναι μικρότερη των δέκα (10) ημερών για τα βοοειδή και τα μόνοπλα, των επτά (7) ημερών για τις αίγες, τα πρόβατα και τους χοίρους, των πέντε (5) ημερών για τα πτηνά, τα κουνέλια και τους λαγούς και των 20 ημερών για τις στρουθοκαμήλους.

Στις περιπτώσεις κήρυξης ενός νομού σε καθεστώς έκτακτης ανάγκης με σχετική ανακοίνωση του νομάρχη, ο παραπάνω περιορισμός της ηλικίας για τις αίγες και τα πρόβατα δεν ισχύει, εφόσον το ποσοστό ζημιάς από φυσικά ζημιογόνα αίτια των εριφίων και αμνών αντιστοιχεί στο 20% και άνω του αριθμού των «επιλέξιμων ζώων» κατά αυτοτελή εκτροφή, λαμβανομένου υπόψη και του συντελεστή διδυμίας.

- 4) Οι ζημιές στο ζωικό κεφάλαιο που μεγάλωσαν και επεκτάθηκαν επειδή ο ασφαλισμένος δεν έλαβε έγκαιρα τα κατάλληλα μέτρα προστασίας του ζωικού του κεφαλαίου αναλόγως του κινδύνου (συμπεριλαμβανομένων και των απαραίτητων εμβολιασμών) και δεν φρόντισε για την διάσωση των ζώων του.

Ειδικότερα οι ζημιές στα μελισσοσμήνη, όταν στις κυψέλες δεν υπάρχει καθόλου «σμήνος» (κυψέλες «κενές» σμήνους), επειδή ο ασφαλισμένος είτε δεν έλαβε έγκαιρα τα κατάλληλα μέτρα προστασίας του ζωικού του κεφαλαίου αναλόγως του κινδύνου, είτε δεν είχε δηλώσει έγκαιρα την εξελιχθείσα ζημιά.

- 5) Οι ζημιές στις εκτροφές των στρουθοκαμήλων στα ζώα ηλικίας μικρότερης των τεσσάρων (4) μηνών, όταν αυτά δεν εκτρέφονται σε ελεγχόμενο περιβάλλον.

Ποσοστά ζημιές που δεν καλύπτονται

Εν συνεχεία τα ποσοστά ζημιές που δεν καλύπτονται είναι:

1. Δεν καλύπτονται οι ζημιές του ζωικού κεφαλαίου που προκαλούνται από τους ασφαλιζόμενους κινδύνους του άρθρου 2 του Κανονισμού, όταν εντός της ίδιας ασφαλιστικής περιόδου – κατά ζημιογόνο αίτιο και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων κατά ομάδα κινδύνων – είναι ίσες ή μικρότερες των παρακάτω ποσοστών του αριθμού των εκτρεφόμενων ζώων κατά αυτοτελή εκτροφή:
  - 4% για τις χοιρομητέρες και τους κάπρους.
  - 8% για τα χοιρίδια, τους παχυνόμενους και αναπτυσσόμενους χοίρους, τις όρνιθες αναπαραγωγής και αυγοπαραγωγής.
  - 12% για τα κοτόπουλα πάχυνσης, τα εκτρεφόμενα θηραματικά πτηνά, τα λοιπά πτηνά, τα κουνέλια και τους λαγούς.
  - 4% για τις στρουθοκαμήλους ηλικίας μικρότερης των δώδεκα μηνών.
  - 5% για τις αίγες και τα πρόβατα (αμνοί και ερίφια αντιστοιχούνται σε αριθμό ενήλικων ζώων), του αριθμού των «επιλέξιμων ζώων», για τις ζημιές που προκαλούνται από τις παρακάτω ασθένειες:
    - α) Λοιμώδης αγαλαξία των αιγών και των προβάτων.
    - β) Παραφυματίωση των αιγών και των προβάτων.
    - γ) Προϊούσα πνευμονία των αιγών και των προβάτων.
    - δ) Λιστερίωση των αιγών και των προβάτων.
    - ε) Λοιμώδης πλευροπνευμονία των αιγών.
    - στ) Νόσος οιδήματος των αιγών.
  - 20% των εριφίων και των αμνών ηλικίας μικρότερης των επτά ημερών, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 20% του αριθμού των «επιλέξιμων ζώων» κατά αυτοτελή εκτροφή, λαμβανομένου υπόψη και του συντελεστή διδυμίας.
2. Αν η ζημιά υπερβαίνει τα ανωτέρω ποσοστά, καταβάλλεται αποζημίωση που υπολογίζεται με βάση το στρογγυλοποιημένο ποσοστό ζημιές σε ακέραιες μονάδες.

Τα δεκαδικά ψηφία του αριθμού που προσδιορίζει το ποσοστό ζημιές στρογγυλοποιούνται στην αμέσως ανώτερη μονάδα όταν είναι από 0,50 και άνω και παραλείπονται όταν είναι κάτω του 0,50.

Ποσοστά κάλυψης ζημιών και αλληπάλληλων ζημιών

Σε περίπτωση κάλυψης των ζημιών τα αντίστοιχα ποσοστά κάλυψης ζημιών – ποσοστά κάλυψης αλληπάλληλων ζημιών είναι:

1. Σε περίπτωση ζημιών από τους ασφαλιζόμενους κινδύνους που αναφέρονται στο άρθρο 2 του Κανονισμού και εφόσον η ζημιά υπερβαίνει εντός της ίδιας ασφαλιστικής περιόδου – κατά ζημιογόνο αίτιο και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων κατά ομάδα κινδύνων, η αποζημίωση που καταβάλλει ο ΕΛ.Γ.Α.

καλύπτει το 80% του πάνω από των παρακάτω ποσοστών ζημιάς του αριθμού εκτρεφόμενων ζώων κατά αυτοτελή εκτροφή:

- α. 3% για τις χοιρομητέρες, τους κάπρους και τις στρουθοκαμήλους ηλικίας μικρότερης των δώδεκα μηνών,
- β. 5% για τα χοιρίδια, τους παχυνόμενους και αναπτυσσόμενους χοίρους, τις όρνιθες αναπαραγωγής και αυγοπαραγωγής.
- γ. 8% για τα κοτόπουλα πάχυνσης, τα εκτρεφόμενα θηραματικά πτηνά, τα λοιπά πτηνά, τα κουνέλια και τους λαγούς.

Για τα μόνοπια, τα βοοειδή, τις αίγες, τα πρόβατα και τα μελισσοσμήνη, η κατά τα ανωτέρω αποζημίωση καλύπτει το 80% της ζημιάς.

2. Σε περιπτώσεις ζημιών από «ζημιά από άγρια ζώα» (λύκος, αρκούδα, άγρια αδέσποτα σκυλιά, κλπ), ο ΕΛ.Γ.Α. καταβάλλει αποζημίωση που καλύπτει το 100% της ζημιάς, διατηρουμένων των περιορισμών με εξαίρεση του περιορισμού στα μελισσοσμήνη.
Προκειμένου για «ζημιά από αρκούδα» στις κυψέλες των μελισσοσμηνών που ζημιώθηκαν, ο ΕΛ.Γ.Α. καταβάλλει αποζημίωση που καλύπτει το 100% της ζημιάς, διατηρουμένου του περιορισμού.
3. Σε περίπτωση αλληπάλληλων ζημιών στην ίδια αυτοτελή εκτροφή κατά την ίδια ασφαλιστική περίοδο από διαφορετικά ζημιογόνα αίτια και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων από διαφορετικές ομάδες κινδύνων, οι ζημιές αυτές δεν ενοποιοούνται και για τις ζημιές του κάθε ζημιογόνου αιτίου και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων της κάθε ομάδας κινδύνων, διατυπώνονται ξεχωριστά πορίσματα πραγματογνωμοσύνης.

Στην περίπτωση αλληπάλληλων ζημιών από το ίδιο ζημιογόνο αίτιο και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων από την ίδια ομάδα κινδύνων στην ίδια αυτοτελή εκτροφή και την ίδια ασφαλιστική περίοδο, τα ποσοστά κάλυψης ζημιών υπολογίζονται ως εξής:

- α. Αν το πόρισμα πραγματογνωμοσύνης που τελικά διαμορφώθηκε εκφράζει ενιαία τη συνολική ζημιά (πόρισμα «ενιαίο – αθροιστικό») όπως αυτή ορίζεται, εφόσον στο «ενιαίο – αθροιστικό» πόρισμα η ζημιά υπερβαίνει τους περιορισμούς του Κανονισμού, ο ΕΛ.Γ.Α., καταβάλλει την αναμενόμενη αποζημίωση.
- β. Αν το πόρισμα πραγματογνωμοσύνης χαρακτηρίζεται ως πόρισμα «νεότερης ζημιάς» όπως ορίζεται, ανεξάρτητα αν η ζημιά υπερβαίνει ή όχι τους περιορισμούς του Κανονισμού, ο ΕΛ.Γ.Α. καταβάλλει αποζημίωση που καλύπτει το 80% της «νεότερης ζημιάς». Προκειμένου για «ζημιά από άγρια ζώα», καθώς και για «ζημιά από αρκούδα» στις κυψέλες των μελισσοσμηνών που ζημιώθηκαν, ο ΕΛ.Γ.Α. καταβάλλει αποζημίωση που καλύπτει το 100% της «νεότερης ζημιάς».

Ειδικές διατάξεις κάλυψης ζημιών, ανταποκριτές

Σε περίπτωση εξαιρετικά μεγάλων ζημιών, από τους ασφαλιζόμενους κινδύνους, του Κανονισμού, που δεν είναι δυνατόν να καλυφθούν από τα ποσά που έχουν προϋπολογισθεί για την ασφάλιση του ζωικού κεφαλαίου ή συντρέχουν ειδικοί λόγοι όπως τεχνικές δυσχέρειες διενέργειας εκτιμήσεων, απλούστευση και συντόμευση των διαδικασιών, μπορεί κατά παρέκκλιση της τυπικής διαδικασίας που ορίζεται με τις διατάξεις του Κανονισμού, να αποφασίζεται από το Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α. σύσταση Επιτροπής για τη διενέργεια εκτιμήσεων που θα αποτελείται από τρεις (3) τουλάχιστον εκτιμητές.

Τα πορίσματα της Επιτροπής αυτής δεσμεύουν τόσο τον ΕΛ.Γ.Α. όσο και τους ασφαλισμένους, είναι οριστικά και τελεσίδικα και κατ' αυτών ουδεμία αίτηση επανεκτίμησης επιτρέπεται.

Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες, με σύμβαση αντασφάλισης, προβλέπονται ποσοστά κάλυψης ζημιών ευνοϊκότερα από αυτά του Κανονισμού καταβάλλεται αποζημίωση, όπως προβλέπεται από την σύμβαση αντασφάλισης.

Η ανάθεση καθηκόντων ανταποκριτών αποφασίζεται από τον Πρόεδρο του ΕΛ.Γ.Α.. Οι ανταποκριτές ασκούν τα καθήκοντά τους σύμφωνα με όσα καθορίζονται από τον παρόντα Κανονισμό, τις σχετικές εγκυκλίους, οδηγίες και εντολές της Διοίκησης του ΕΛ.Γ.Α.

Δήλωση ζωικού κεφαλαίου

Οι ασφαλισμένοι, όταν ζητηθεί από τον ΕΛ.Γ.Α. είναι υποχρεωμένοι να δηλώνουν το ζωικό κεφάλαιο που διατηρούν κατά υποκατηγορία ή κατηγορία ζώου ή ζώων σε ειδικό έντυπο, ο τύπος και οι ενδείξεις του οποίου καθορίζονται από τον ΕΛ.Γ.Α. Η άρνηση υποβολής δήλωσης ζωικού κεφαλαίου συνεπάγεται τον αποκλεισμό από την ασφάλιση του ζωικού κεφαλαίου από τον ΕΛ.Γ.Α., μέχρι την υποβολή της δήλωσης αυτής.

Ανακριβή στοιχεία στη δήλωση του ζωικού κεφαλαίου που αποκλίνουν σε ποσοστό 10–20% των πραγματικών, συνεπάγονται μείωση της τυχόν αποζημίωσης κατά 20%, ενώ αποκλίσεις σε ποσοστό άνω του 20% συνεπάγονται τη μείωση της τυχόν αποζημίωσης κατά 40%.

Με αποφάσεις του Προέδρου του ΕΛ.Γ.Α. ή εξουσιοδοτημένου οργάνου καθορίζονται οι έλεγχοι που θα πραγματοποιούνται για την εξακρίβωση των στοιχείων των δηλώσεων του ζωικού κεφαλαίου.

Η δήλωση ζωικού κεφαλαίου υποβάλλεται όπου ορίζεται με Απόφαση του Προέδρου του ΕΛ.Γ.Α. Αντίγραφο της δήλωσης αποστέλλεται στο αρμόδιο Υποκατάστημα του ΕΛ.Γ.Α.

Αναγγελία, δήλωση ζημιάς και τέλη εκτίμησης

Μετά τη δήλωση του ζωικού κεφαλαίου και σε περίπτωση ζημιάς υπάρχουν συγκεκριμένες διαδικασίες αναγγελίας της ζημιάς και υποβολής της δήλωσης ζημιάς

Ο ασφαλισμένος του οποίου το ζωικό κεφάλαιο ζημιώθηκε από τους ασφαλιζόμενους κινδύνους του Κανονισμού και εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του Κανονισμού, οφείλει να προβεί την ίδια ή το αργότερο την αμέσως επόμενη εργάσιμη ημέρα από την ζημιά – ο ίδιος ή μέσω του Ανταποκριτή – σε τηλεφωνική αναγγελία της ζημιάς στο οικείο Υποκατάστημα του ΕΛ.Γ.Α.

Συγχρόνως ή το αργότερο την αμέσως επόμενη εργάσιμη ημέρα από την αναγγελία της ζημιάς υποβάλλεται δήλωση ζημιάς – η οποία πρωτοκολλείται – στον ανταποκριτή του Δημοτικού Διαμερίσματος του Δήμου ή της Κοινότητας, με ταυτόχρονη καταβολή από τον ασφαλισμένο ή είσπραξη από τον ΕΛ.Γ.Α., των τελών εκτίμησης και ειδοποιείται τηλεφωνικά από τον ανταποκριτή το οικείο Υποκατάστημα του ΕΛ.Γ.Α.

Ο ασφαλισμένος στο ζωικό κεφάλαιο του οποίου από τους ασφαλιζόμενους κινδύνους του Κανονισμού πιθανολογείται δυσμενής εξέλιξη και ζημιά ή σε περίπτωση ασθενειών – παθήσεων «δυσμενής πρόγνωση» που θα υπερβαίνει τους περιορισμούς κάλυψης, οφείλει – ο ίδιος ή μέσω του Ανταποκριτή – να προβεί την ίδια ή το αργότερο την αμέσως επόμενη εργάσιμη ημέρα σε τηλεφωνική αναγγελία του γεγονότος και υποχρεούται να ακολουθήσει τις οδηγίες που θα του δοθούν. Στην περίπτωση αυτή ο χρόνος υποβολής δήλωσης ζημιάς καθορίζεται από τα αρμόδια όργανα του οικείου Υποκαταστήματος.

Όσον αφορά στο ζημιογόνο αίτιο «επιπλοκές τοκετού» ο ασφαλισμένος υποχρεούται – ο ίδιος ή μέσω του Ανταποκριτή – να προβεί σε αναγγελία της ζημιάς την ίδια ημέρα ή το αργότερο τις αμέσως τρεις (3) επόμενες ημέρες από του τοκετού. Επίσης όσον αφορά στο ζημιογόνο αίτιο «Ατυχήματα (κατάγματα εκτός περιόδου τοκετού) των βοοειδών» ο ασφαλισμένος υποχρεούται – ο ίδιος ή μέσω του Ανταποκριτή – να προβεί σε αναγγελία της ζημιάς άμεσα με την επέλευση του ζημιογόνου αιτίου.

Σε περίπτωση εξαιρετικής εντάσεως θεομηνιών (χιονοπτώσεις, πλημμύρες, σεισμοί, κατολισθήσεις, καθιζήσεις, κ.λπ.) που επιφέρουν αποκλεισμούς Δήμων, Δημοτικών Διαμερισμάτων και Κοινοτήτων και καθιστούν αντικειμενικά αδύνατη την τηλεφωνική ή οδική επικοινωνία, η αναγγελία ζημιάς θεωρείται εμπρόθεσμη εφόσον γίνει αμέσως μετά την αποκατάσταση των μέσων επικοινωνίας.

Επίσης σε περίπτωση που ο χώρος εκτροφής βρίσκεται σε απομονωμένη ή δύσβατη περιοχή και υπάρχει αντικειμενική δυσκολία επικοινωνίας για αναγγελία της ζημιάς μέσα στον προβλεπόμενο χρόνο, το εμπρόθεσμο ή μη της ζημιάς που αναγγέλθηκε εντός τριημέρου από του συμβάντος εξετάζεται επί της ουσίας.

Η Αναγγελία Ζημιάς και η Δήλωση Ζημιάς υποβάλλονται στο Δημοτικό Διαμέρισμα ή Κοινότητα στο γεωγραφικό χώρο των οποίων συνέβη η ζημιά. Στην περίπτωση που η ίδια ζημιά επεκτείνεται στα όρια δύο όμορων Δημοτικών Διαμερισμάτων ή Κοινοτήτων, η Αναγγελία και η Δήλωση Ζημιάς υποβάλλονται σ' εκείνο το Δημοτικό Διαμέρισμα ή Κοινότητα στο γεωγραφικό χώρο του οποίου εκτρέφεται την ώρα της ζημιάς το ζωικό κεφάλαιο.

Η Δήλωση Ζημιάς συνοδεύεται απαραίτητα από απόδειξη καταβολής υπέρ ΕΛ.Γ.Α., των τελών εκτίμησης και από κάθε άλλο έγγραφο ή βεβαίωση που θα ζητηθεί. Ο τύπος της Δήλωσης Ζημιάς και οι ενδείξεις της προσδιορίζονται από τον ΕΛ.Γ.Α.

Με απόφαση του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α., καθορίζεται το ύψος των τελών εκτίμησης της ζημιάς, καθώς επίσης και τα υπεύθυνα όργανα για την είσπραξη και απόδοσή τους στον ΕΛ.Γ.Α.

Εκπρόθεσμη αναγγελία ζημιάς ή εκπρόθεσμη δήλωση ζημιάς δεν δημιουργεί υποχρέωση στον ΕΛ.Γ.Α., για διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, ούτε θεμελιώνει δικαίωμα αποζημίωσης για τον ασφαλισμένο.

Αν κατά την διαδικασία της εκτίμησης διαπιστωθεί και στη συνέχεια βεβαιωθεί από τα αρμόδια όργανα της Υπηρεσίας, ότι τα ίδια ζημιωθέντα ζώα έχουν δηλωθεί περισσότερο από μία φορά στο ίδιο ή άλλο Δημοτικό Διαμέρισμα ή Κοινότητα, ο ασφαλισμένος που υπέβαλε την παραπάνω δήλωση στερείται της αντίστοιχης αποζημίωσης.

Εκτιμήσεις, εκτίμηση και επανεκτίμηση ζημιάς

Οι εκτιμήσεις των ζημιών διενεργούνται από κτηνιάτρους πτυχιούχους Α.Ε.Ι. Στην περίπτωση ζημιών από φυσικά ζημιογόνα αίτια, εκτιμήσεις ζημιών διενεργούνται και από γεωπόνους πτυχιούχους Α.Ε.Ι.

Ο ΕΛ.Γ.Α., καθορίζει και γνωστοποιεί μέσω του ανταποκριτή ή απευθείας στον ασφαλισμένο το χρόνο διενέργειας της εκτίμησης της ζημιάς.

Η εκτίμηση της ζημιάς πραγματοποιείται το συντομότερο δυνατό και όχι αργότερα των 48 ωρών από την στιγμή που αναγγέλλεται. Στο χρονικό αυτό διάστημα ο ασφαλισμένος έχει υποχρέωση να διατηρεί τα πτώματα των ζώων και να τα προφυλάσσει από αλλοιώσεις εξωγενών παραγόντων.

Στην περίπτωση αντικειμενικών δυσχερειών (αδυναμία έγκαιρης πρόσβασης στο χώρο της ζημιάς, αποκλεισμός οδικής επικοινωνίας, κ.λπ.) ο ασφαλισμένος μπορεί να απομακρύνει για ταφή ή άλλη χρήση τα νεκρά ζώα, μετά από συνεννόηση με το οικείο Υποκατάστημα, με τον όρο ότι θα διατηρήσει ως «μάρτυρα» κάθε αποδεικτικό στοιχείο που θα ζητηθεί.

Σε περιπτώσεις ζημιών σε μελισσοσμήνη, ο ΕΛ.Γ.Α., δεσμεύεται να προβεί το συντομότερο δυνατό από την υποβολή δήλωσης ζημιάς στην εκτίμηση της ζημιάς και συνεπώς δεν υφίσταται θέμα εκτίμησης από «μάρτυρες».

Μη διενέργεια εκτίμησης της ζημιάς εντός μηνός από την υποβολή δήλωσης ζημιάς, λόγω αντικειμενικών δυσχερειών, συνεπάγεται την αποδοχή των στοιχείων της δήλωσης του ασφαλισμένου από μέρος του ΕΛ.Γ.Α., εφόσον διαπιστωθεί ότι συντρέχουν οι διατάξεις και οι προϋποθέσεις του Κανονισμού.

Ο ΕΛ.Γ.Α., μπορεί να προβαίνει σε προεκτίμηση των «εν εξελίξει» ζημιών και σε παρακολούθηση του Ζωικού Κεφαλαίου πριν την οριστική εκτίμηση (πραγματογνωμοσύνη).

Η εκτίμηση της ζημιάς διενεργείται από ένα και μόνο εκτιμητή, ο οποίος οφείλει να διενεργεί την εκτίμηση με αντικειμενικότητα ακολουθώντας τους κανόνες της εκτιμητικής των ζώων και τους όρους και προϋποθέσεις του Κανονισμού.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, και όπου το μέγεθος των ζημιών ή ειδικές συνθήκες το επιβάλλουν, η εκτίμηση της ζημιάς μπορεί να γίνει από περισσότερους του ενός εκτιμητές.

Προκειμένου για ζημιές από πλημμύρα, χιόνι, σεισμό, κατολίσθηση, καθίζηση, Πυρκαγιά από ανωτέρα βία, αν διαπιστωθεί ότι είναι αδύνατη η διενέργεια εκτίμησης, η πραγματογνωμοσύνη (εκτίμηση) διενεργείται από Επιτροπή τριών (3) πραγματογνωμόνων (εκτιμητών) που ορίζονται από τον ΕΛ.Γ.Α.

Το πόρισμα της Επιτροπής δεσμεύει τον ΕΛ.Γ.Α., και τους ασφαλισμένους και δεν επιτρέπεται υποβολή αίτησης επανεκτίμησης.

Οι εκτιμητές οφείλουν να διενεργούν την εκτίμηση μόλις λάβουν σχετική εντολή από τον Πρόεδρο ή από εξουσιοδοτημένο από αυτόν όργανο.

Ο ΕΛ.Γ.Α., μπορεί να συντάσσει οδηγίες και κανόνες εκτίμησης ζημιών κατά είδος ζώου ή κατά ζημιόγono αίτιο, οι οποίοι μετά από έγκριση του Προέδρου, εφαρμόζονται υποχρεωτικά από τους εκτιμητές κατά τη διενέργεια των εκτιμήσεων.

Ο ΕΛ.Γ.Α., για την διάγνωση των ασθενειών που καλύπτονται ασφαλιστικά από τον παρόντα Κανονισμό δύναται να χρησιμοποιεί «εργαστήρια αναφοράς», τα οποία θα ορίζονται με Αποφάσεις του Προέδρου.

Οι εκτιμητές μπορούν να χρησιμοποιούν, ως οδηγό τους για την υπόδειξη των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και των ζημιωθέντων ζώων, αγροφύλακες, δημοτικούς υπαλλήλους, εκπροσώπους Αγροτικών Οργανώσεων ή κατά την κρίση τους άλλα όργανα, τα οποία να γνωρίζουν τους κτηνοτρόφους και τους χώρους εκτροφής των ζώων.

Κατά την εκτίμηση υποχρεούται να παρευρίσκεται ο ασφαλισμένος ή αντιπρόσωπός του και να εκθέτει τις απόψεις του σχετικά με τη ζημιά. Ο ασφαλισμένος είναι υποχρεωμένος να υποδείξει το ζωικό του κεφάλαιο και τα ζημιωθέντα ζώα και να δώσει σχετικές πληροφορίες για τα ζώα του ή να φέρει στοιχεία από τα οποία να αποδεικνύεται, ότι αυτός είναι ο εκμεταλλευτής του ζωικού κεφαλαίου που δηλώθηκε, εφόσον του ζητηθούν από τον εκτιμητή.

Αν ο ασφαλισμένος αρνηθεί την υπόδειξη των ζημιωθέντων ζώων και του ζωικού του κεφαλαίου ή δεν επιτρέψει την είσοδο του εκτιμητή στους χώρους εκτροφής των ζώων ή δεν προσκομίσει τα στοιχεία από τα οποία να αποδεικνύεται ότι αυτός είναι ο εκμεταλλευτής, τότε θεωρείται ότι παραιτείται από τη δήλωση ζημιάς που υπέβαλε και χάνει το δικαίωμα της τυχόν αποζημίωσης από τον ΕΛ.Γ.Α.

Στην περίπτωση αυτή συντάσσεται σχετικό πρακτικό, που υπογράφεται από τον εκτιμητή και τον οδηγό του ή εάν δεν χρησιμοποιηθεί οδηγός, το πρακτικό υπογράφεται από τον εκτιμητή και τον ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α., του Δημοτικού Διαμερίσματος του Δήμου ή της Κοινότητας.

Σε περίπτωση απουσίας του ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α., το πρακτικό υπογράφει μόνο ο εκτιμητής, ο οποίος συγχρόνως με την δήλωση ζημιάς και το σχετικό πρακτικό υποβάλλει στην Υπηρεσία του και έγγραφη λεπτομερή έκθεση των γεγονότων.

Αντίγραφα του πρακτικού επισυνάπτονται σε όλα τα φύλλα δήλωσης ζημιάς.
Οι όροι απολύμανσης και υγιεινής που τηρούνται από το προσωπικό της κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης είναι υποχρεωτικοί και για τους εκτιμητές.

Ο εκτιμητής συμπληρώνει το πόρισμα της εκτίμησης σε ειδικό έντυπο, χωριστά για κάθε ασφαλιζόμενο κίνδυνο και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων χωριστά για κάθε ομάδα κινδύνων, ημερομηνία ζημιάς και για κάθε αυτοτελή εκτροφή και το υποβάλλει στον ΕΛ.Γ.Α.

Αντίγραφο του εντύπου αυτού κοινοποιείται από τον ΕΛ.Γ.Α., με απόδειξη, στον ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α., του Δημοτικού Διαμερίσματος του Δήμου ή της Κοινότητας που υποβλήθηκε η δήλωση ζημιάς.

Ο ανταποκριτής του ΕΛ.Γ.Α., αμέσως μετά την παραλαβή των πορισμάτων εκτίμησης υποχρεούται να ενημερώσει τους ενδιαφερόμενους ασφαλισμένους με προφορική ή γραπτή ειδοποίηση ή ανακοίνωση που τοιχοκολλάται στο συνηθισμένο χώρο ανακοινώσεων του Δημοτικού Διαμερίσματος του Δήμου ή της κοινότητας, για να λάβουν γνώση των πορισμάτων εκτίμησης.

Ο ΕΛ.Γ.Α., – εφόσον το κρίνει απαραίτητο – διατηρεί το δικαίωμα να ζητήσει διενέργεια νεκροψίας στα ζημιωθέντα ζώα και από ειδικό επιστήμονα.

Το πόρισμα εκτίμησης γίνεται οριστικό αμέσως μετά την «κοινοποίησή του τον ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α., του Δημοτικού Διαμερίσματος του Δημοτικού Διαμερίσματος του Δήμου ή της κοινότητας» και αποδοχή του από τον κτηνοτρόφο ή το αργότερο εντός δέκα ημερών (10) από την παραλαβή και τοιχοκόλληση – ανάρτηση της σχετικής ανακοίνωσης από τον ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α., για να λάβει γνώση ο κτηνοτρόφος, σύμφωνα με τον Κανονισμό.

Μέσα στην παραπάνω προθεσμία των δέκα (10) ημερών, ο ασφαλισμένος που δεν συμφωνεί με το πόρισμα εκτίμησης, δικαιούται να ζητήσει επανεκτίμηση, με αίτηση που καταθέτει στον ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α., στην οποία αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους ζήτησε την επανεκτίμηση και προσκομίζοντας απαραίτητα τα σχετικά δικαιολογητικά.

Η αίτηση επανεκτίμησης δεν λαμβάνεται υπόψη αν δεν υποβληθεί εμπρόθεσμα και δεν συνοδεύεται από εμπρόθεσμη καταβολή, για λογαριασμό του ΕΛ.Γ.Α., των τελών επανεκτίμησης που ορίζονται στα ίδια ποσά των αντιστοίχων τελών εκτίμησης.

Επίσης δεν λαμβάνεται υπόψη η αίτηση επανεκτίμησης και ο ασφαλισμένος θεωρείται ότι παραιτήθηκε από αυτή, αν δεν προσφέρεται να δώσει τις απαραίτητες πληροφορίες και διευκολύνσεις για τη διενέργεια της επανεκτίμησης σύμφωνα με τον Κανονισμό.

Επανεκτίμηση δικαιούται να ζητήσει και ο ΕΛ.Γ.Α., μέχρι την οριστικοποίηση των πορισμάτων εκτίμησης.

Η επανεκτίμηση διενεργείται από δύο επανεκτιμητές πτυχιούχους Α.Ε.Ι.
Οι επανεκτιμητές ορίζονται από τον ΕΛ.Γ.Α.:

- α. Για ζημιές από φυσικά ζημιογόνα αίτια από κτηνιάτρους ή γεωπόνους.
- β. Για ζημιές από ασθένειες – παθήσεις από κτηνιάτρους.

Σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ των δύο επανεκτιμητών ορίζεται από κοινού διαιτητής από πίνακα που περιλαμβάνει πέντε (5) τουλάχιστον κτηνιάτρους και πέντε (5) γεωπόνους.

Οι πίνακες διαιτητών καταρτίζονται χωριστά κατά Υποκατάστημα, το Σεπτέμβριο μήνα κάθε ημερολογιακού έτους και αφού εγκριθούν από τον Πρόεδρο του ΕΛ.Γ.Α., ισχύουν για το επόμενο ημερολογιακό έτος.

Σε περίπτωση διαφωνίας των επανεκτιμητών ως προς το πρόσωπο του διαιτητή, ορίζεται διαιτητής από τον ΕΛ.Γ.Α.

Για την διενέργεια των επανεκτιμήσεων εφαρμόζονται ανάλογα, όλες οι διατάξεις του Κανονισμού που αφορούν στις εκτιμήσεις.

Οι επανεκτιμητές ή ο διαιτητής καταχωρούν το πόρισμα της επανεκτίμησης ή το πόρισμα του διαιτητή αντίστοιχα, σε ειδικό έντυπο χωριστά για κάθε ασφαλιζόμενο κίνδυνο και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων χωριστά για κάθε ομάδα κινδύνων, ημερομηνία ζημιάς και για κάθε αυτοτελή εκτροφή και το υποβάλλουν στον ΕΛ.Γ.Α.

Αντίγραφο του εντύπου αυτού κοινοποιείται από τον ΕΛ.Γ.Α., με απόδειξη στον ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α., του Δημοτικού Διαμερίσματος του Δήμου ή της Κοινότητας όπου υποβλήθηκε η αίτηση επανεκτίμησης.

Ο ανταποκριτής του ΕΛ.Γ.Α., υποχρεούται, χωρίς καθυστέρηση να ενημερώσει τους ενδιαφερόμενους ασφαλισμένους, με προφορική ή γραπτή ειδοποίηση ή ανακοίνωση που τοιχοκολλάται στο συνηθισμένο χώρο των ανακοινώσεων του Δήμου ή της Κοινότητας, για να λάβουν γνώση των πορισμάτων της επανεκτίμησης ή του διαιτητή.

Οι επανεκτιμητές και ο διαιτητής δεν δεσμεύονται από το πόρισμα της εκτίμησης.

Το πόρισμα της επανεκτίμησης ή – στην περίπτωση διαφωνίας των επανεκτιμητών – το πόρισμα του διαιτητή είναι οριστικό και κατ' αυτού ουδεμία αίτηση ή προσφυγή χωρεί.

Πραγματογνωμοσύνη αλληπάλληλων ζημιών και αναθεώρηση πορίσματοςπραγματογνωμοσύνης

Ανεξάρτητα εάν έχει γίνει ή όχι η εκτίμηση της προηγούμενης ζημιάς και συμβεί νέα ζημιά στην ίδια αυτοτελή εκτροφή, από τον ίδιο ή άλλο ασφαλιζόμενο κίνδυνο, ο ασφαλισμένος υποχρεούται στην υποβολή νέας αναγγελίας και δήλωσης ζημιάς και στην καταβολή των αναλογούντων τελών εκτίμησης.

Σε περίπτωση νέας ζημιάς στην ίδια αυτοτελή εκτροφή και την ίδια ασφαλιστική περίοδο, η πραγματογνωμοσύνη διενεργείται σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στον Κανονισμό, με τις παρακάτω παρεκκλίσεις:

α. Αν το πόρισμα της πραγματογνωμοσύνης της προηγούμενης ή των προηγούμενων ζημιών έχει γίνει οριστικό:

α1. Στην περίπτωση κατά την οποία το ποσοστό ζημιάς της αυτοτελούς εκτροφής από προηγούμενη ή από όλες τις προηγούμενες ζημιές του ίδιου ζημιογόνου αιτίου και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων της ίδιας ομάδας κινδύνων, αθροιστικά είναι μικρότερο των περιορισμών του Κανονισμού, η πραγματογνωμοσύνη της νέας ζημιάς θα αναφέρεται και σε όλες τις προηγούμενες ζημιές του ίδιου ζημιογόνου αιτίου και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων σε όλες τις προηγούμενες ζημιές της ίδιας ομάδας κινδύνων, ώστε το πόρισμα που τελικά διαμορφώνεται να εκφράζει ενιαία τη συνολική ζημιά («πόρισμα ενιαίο-αθροιστικό»).

Εάν όμως η νέα ζημιά ανήκει σε διαφορετικό ζημιογόνο αίτιο και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων σε διαφορετική ομάδα κινδύνων από εκείνα των προηγούμενων ζημιών, τότε η πραγματογνωμοσύνη της νέας ζημιάς αναφέρεται στην πραγματική κατάσταση που διαμορφώθηκε στην αυτοτελή εκτροφή πριν τη νέα ζημιά (αριθμός ζώων αυτοτελούς εκτροφής πριν τη νέα ζημιά) και εκφράζει πόρισμα ανεξάρτητο το οποίο δεν συμπεριλαμβάνει τις προηγούμενες ζημιές και δεν χαρακτηρίζεται ως πόρισμα «ενιαίο-αθροιστικό».

α2. Στην περίπτωση κατά την οποία το ποσοστό ζημιάς της αυτοτελούς εκτροφής από προηγούμενη ή από όλες τις προηγούμενες ζημιές του ίδιου ζημιογόνου αιτίου και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων από όλες τις προηγούμενες ζημιές της ίδιας ομάδας κινδύνων, αθροιστικά είναι ίσο ή μεγαλύτερο των περιορισμών του Κανονισμού, η πραγματογνωμοσύνη της ζημιάς που γίνεται μετά το νέο ζημιογόνο αίτιο αναφέρεται στην πραγματική κατάσταση που διαμορφώθηκε στην αυτοτελή εκτροφή πριν τη νέα ζημιά (αριθμός ζώων αυτοτελούς εκτροφής πριν τη νέα ζημιά).

Σ' αυτή την περίπτωση το πόρισμα της πραγματογνωμοσύνης χαρακτηρίζεται ως πόρισμα «νεότερης ζημιάς», μόνο εφόσον το ζημιογόνο αίτιο της νέας ζημιάς και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων της ίδιας ομάδας κινδύνων είναι ίδιο με εκείνα των προηγούμενων ζημιών.

β. Αν το πόρισμα της πραγματογνωμοσύνης της προηγούμενης ή των προηγούμενων ζημιών δεν έχει γίνει οριστικό ή δεν έχει διενεργηθεί πραγματογνωμοσύνη της προηγούμενης ή των προηγούμενων ζημιών.

Στην περίπτωση αυτή η πραγματογνωμοσύνη αναφέρεται και συμπεριλαμβάνει όλες τις προηγούμενες ζημιές που ανήκουν στο ίδιο ζημιογόνο αίτιο και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων στην ίδια ομάδα κινδύνων, ώστε το πόρισμα που διαμορφώνεται να εκφράζει ενιαία τη συνολική ζημιά («πόρισμα ενιαίο-αθροιστικό»).

Η πραγματογνωμοσύνη αυτή όμως, δεν αναφέρεται και δε συμπεριλαμβάνει προηγούμενες ζημιές που ανήκουν σε διαφορετικά ζημιογόνα αίτια και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων σε διαφορετική ομάδα κινδύνων, για τα οποία διατυπώθηκε ξεχωριστό πόρισμα πραγματογνωμοσύνης, εφόσον βέβαια υποβλήθηκε σχετική δήλωση ζημιάς.

Σε περίπτωση διαφοροποίησης του αριθμού των ζώων της αυτοτελούς εκτροφής στη χρονική διάρκεια μιας ασφαλιστικής περιόδου, για τα πορίσματα πραγματογνωμοσυνών αλληπάλληλων ζημιών του ίδιου ζημιογόνου αιτίου και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων της ίδιας ομάδας κινδύνων, λαμβάνονται υπόψη τα παρακάτω:

- α. Όταν το πόρισμα πραγματογνωμοσύνης της προηγούμενης ή των προηγούμενων ζημιών του ίδιου ζημιογόνου αιτίου και προκειμένου περί ομάδων κινδύνων της ίδιας ομάδας κινδύνων δεν υπερέβαινε τους περιορισμούς του Κανονισμού, το ποσοστό ζημιάς αναφέρεται στο συνολικό αριθμό ζημιωθέντων ζώων από όλες τις ζημιές του ίδιου ζημιογόνου αιτίου και προκειμένου περί ομάδας κινδύνων της ίδιας ομάδας κινδύνων σε σχέση με το συνολικό αριθμό των ζώων της αυτοτελούς εκτροφής πριν την τελευταία (νέα) ζημιά και χαρακτηρίζεται ως «πόρισμα ενιαίο – αθροιστικό».
- β. Όταν το πόρισμα πραγματογνωμοσύνης της προηγούμενης ζημιάς του ίδιου ζημιογόνου αιτίου και προκειμένου περί ομάδας κινδύνων της ίδιας ομάδας κινδύνων υπερέβαινε τους περιορισμούς του κανονισμού ή χαρακτηρίζονταν ως «πόρισμα νεότερης ζημιάς», το ποσοστό ζημιάς αναφέρεται στον αριθμό των ζημιωθέντων ζώων από τη νέα ζημιά του ίδιου ζημιογόνου αιτίου και προκειμένου περί ομάδας κινδύνων της ίδιας ομάδας κινδύνων σε σχέση με το συνολικό αριθμό των ζώων της αυτοτελούς εκτροφής πριν την τελευταία (νέα) ζημιά και χαρακτηρίζεται ως «πόρισμα νεότερης ζημιάς».

Σε περίπτωση αλληπάλληλων ζημιών από αρκούδα στα μελισσοσμήνη στην ίδια αυτοτελή εκτροφή και την ίδια ασφαλιστική περίοδο, οι ζημιές τόσο στα μελισσοσμήνη όσο και στις κυψέλες δεν συσχετίζονται μεταξύ τους, η πραγματογνωμοσύνη διενεργείται ξεχωριστά κατά ημερομηνία ζημιάς και τα πορίσματα επίσης διατυπώνονται ξεχωριστά κατά ημερομηνία ζημιάς.

Κατά του πορίσματος της πραγματογνωμοσύνης που διενεργείται σύμφωνα με το άρθρο αυτό, είναι δυνατή η υποβολή αίτησης επανεκτίμησης όπως προβλέπεται του Κανονισμού.

Εκκαθάριση της ζημιάς και υπολογισμός της αποζημίωσης

Ο Πρόεδρος του ΕΛ.Γ.Α. μπορεί σε οποιοδήποτε βαθμό της διαδικασίας της πραγματογνωμοσύνης ή εκκαθάρισης της ζημιάς, ακόμη και μετά την καταβολή της αποζημίωσης, να ασκήσει κατά την κρίση του προσφυγή για αναθεώρηση των πορισμάτων της πραγματογνωμοσύνης, εφόσον έλθουν σε γνώση του στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι υπάρχει πλάνη ως προς τα στοιχεία που συνθέτουν το πόρισμα της πραγματογνωμοσύνης.

Η προσφυγή για αναθεώρηση πορισμάτων πραγματογνωμοσύνης κατατίθεται στην Κεντρική Υπηρεσία του ΕΛ.Γ.Α. μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα από τότε που έγιναν γνωστά τα στοιχεία που τη θεμελιώνουν.

Επί της προσφυγής αποφασίζει οριστικά και τελεσίδικα Τριμελής Επιτροπή η οποία συγκροτείται από το Νομάρχη στη δικαιοδοσία του οποίου ανήκει η περιοχή και αποτελείται:

α) Για ζημιές από φυσικά ζημιογόνα αίτια: από δύο (2) κτηνιάτρους ή γεωπόνους πτυχιούχους Α.Ε.Ι. υπαλλήλους Δημοσίου ή ν. Π.Δ.Δ. και από έναν (1) κτηνίατρο ή γεωπόνο του ΕΛ.Γ.Α. που επιλέγεται επίσης από το Νομόρχη από πίνακα που περιλαμβάνει πέντε (5) τουλάχιστον κτηνιάτρους ή γεωπόνους, υπαλλήλους του ΕΛ.Γ.Α.

β) Για ζημιές από ασθένειες – παθήσεις: από δύο (2) κτηνιάτρους πτυχιούχους Α.Ε.Ι. υπαλλήλους Δημοσίου ή ν. Π.Δ.Δ. και από έναν (1) κτηνίατρο του ΕΛ.Γ.Α. που επιλέγεται επίσης από το Νομόρχη από πίνακα που περιλαμβάνει πέντε (5) τουλάχιστον κτηνιάτρους, υπαλλήλους του ΕΛ.Γ.Α.

Η επιτροπή δεν δεσμεύεται από το πόρισμα πραγματογνωμοσύνης (εκτίμησης, επανεκτίμησης ή του διαιτητού) και μπορεί να αναθεωρήσει οποιοδήποτε στοιχείο του πορίσματος.

Με βάση το πόρισμα της Επιτροπής διενεργείται νέα εκκαθάριση της ζημιάς σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού και ή ζητείται από τον ασφαλισμένο η επιστροφή της διαφοράς, σε περίπτωση που έλαβε μεγαλύτερη αποζημίωση χωρίς να τη δικαιούται (αχρεωστήτως) ή καταβάλλεται σε αυτόν τυχόν πρόσθετη αποζημίωση.

Σε περίπτωση συμπληρωματικής ασφάλισης του ζωικού κεφαλαίου για φυσικούς κινδύνους και ασθένειες – παθήσεις που αναφέρονται στον Κανονισμό, μπορεί – μετά από συμφωνία μεταξύ ΕΛ.Γ.Α., και του ετέρου ασφαλιστή – να γίνει από κοινού εκτίμηση της ζημιάς (συνεκτίμηση).

Οι όροι της συμφωνίας αυτής δεν είναι δυνατό να είναι δυσμενέστεροι για τον ασφαλισμένο από τις διατάξεις του Κανονισμού αυτού.

Η εκκαθάριση της ζημιάς γίνεται μετά την οριστικοποίηση των πορισμάτων πραγματογνωμοσύνης, χωριστά για κάθε οριστικό πόρισμα, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στον Κανονισμό.

Οι τιμές αποζημίωσης των ζημιωθέντων ζώων κατά υποκατηγορία ή κατηγορία ζώου ή ζώων, καθορίζονται από Επιτροπή που συγκροτείται από τον Πρόεδρο του ΕΛ.Γ.Α. και απαρτίζεται από εκπροσώπους του ΕΛ.Γ.Α., Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υπουργείου Ανάπτυξης, ΠΑΣΕΓΕΣ, ΓΕΣΑΣΕ και ΣΥΔΑΣΕ.

Οι τιμές αποζημίωσης είναι ενιαίες για όλη την επικράτεια ή και κατά συγκεκριμένες περιοχές και για τον καθορισμό τους λαμβάνονται υπόψη, βασικά στοιχεία σχετικά με το ζωικό κεφάλαιο, όπως π.χ. είδος ζώου, φυλή, τύπος, φύλλο, ηλικία, παραγωγική κατεύθυνση κ.λπ., οι συνθήκες παραγωγής ή αγοράς και πώλησης των ζώων ανάλογα με την παραγωγική τους κατεύθυνση ή τα στοιχεία του κόστους και είναι υποχρεωτικές για τους ασφαλισμένους.

Οι πίνακες των τιμών αποζημίωσης εγκρίνονται από τον Πρόεδρο του ΕΛ.Γ.Α. ή από εξουσιοδοτημένο από αυτόν όργανο. Για τη γραμματειακή κάλυψη της Επιτροπής μεριμνά η Διοίκηση του ΕΛ.Γ.Α. Οι λεπτομέρειες των όρων λειτουργίας της Επιτροπής, οι δαπάνες λειτουργίας της, οι αμοιβές των μελών της κ.λπ., ορίζονται με απόφαση του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α. και είναι ετήσιας ισχύος.

Οι τιμές αποζημίωσης καθορίζονται εντός του Ιανουαρίου και ισχύουν για όλο το χρόνο. Σε περίπτωση ουσιώδους μεταβολής των τιμών κατά τη διάρκεια του έτους μπορεί με την ίδια διαδικασία να καθοριστούν νέες τιμές.

Οι αποζημιώσεις που καθορίζονται από τις διατάξεις του άρθρου 20 καταβάλλονται στους δικαιούχους με κατάθεση στον τραπεζικό τους λογαριασμό.

Σε περίπτωση αλλαγής του προσώπου που ασκεί την κτηνοτροφική εκμετάλλευση, δικαιούχος της αποζημίωσης είναι εκείνος που ήταν εκμεταλλευτής την ημέρα που έγινε η ζημιά.

Στις περιπτώσεις ζημιών, για την κάλυψη των οποίων προβλέπεται ότι θα απαιτηθούν χρηματικά ποσά μεγαλύτερα από τα ποσά που έχουν προϋπολογισθεί ετησίως για την υποχρεωτική ασφάλιση του ζωικού κεφαλαίου και εφόσον δεν προβλέπεται η κάλυψη από αντασφαλιστική σύμβαση, μπορεί με απόφαση του Προέδρου του ΕΛ.Γ.Α. να χορηγηθεί στους δικαιούχους προκαταβολή έναντι της αποζημίωσης που δικαιούνται.

Είναι δυνατόν επίσης να καθοριστεί διαφορετική προκαταβολή κατά ασφαλιζόμενο κίνδυνο ή είδος ζώου.

Εάν στο τέλος της ετήσιας χρήσης το σύνολο των αποζημιώσεων που έχουν καταβληθεί είναι μικρότερο του ποσού που έχει προϋπολογιστεί για την ασφάλιση του ζωικού κεφαλαίου, καταβάλλεται στους δικαιούχους στους οποίους χορηγήθηκε προκαταβολή – το υπόλοιπο της αποζημίωσης που δικαιούνται.

Εάν το υπόλοιπο ποσό δεν επαρκεί για την κάλυψη των απαιτήσεων των δικαιούχων, εφαρμόζονται, με απόφαση του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α., οι διατάξεις του άρθρου 11 του ν. 1790/1988.

Η αξίωση του ασφαλισμένου για λήψη αποζημίωσης από τον ΕΛ.Γ.Α. για ζημιές του ζωικού κεφαλαίου, παραγράφεται μετά διετία από την έκδοση της εντολής πληρωμής.

Ανάκληση δήλωσης ζημιάς, ανάκληση αίτησης επανεκτίμησης και μεταβατικές διατάξεις

Ο ασφαλισμένος έχει δικαίωμα να ανακαλέσει τη δήλωση ζημιάς που υπέβαλε, με αίτηση ανάκλησης δήλωσης ζημιάς την οποία πρέπει να υποβάλει στον ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α. μέχρι την προηγούμενη ημέρα της εκτίμησης ή να δώσει την αίτηση ανάκλησης στον εκτιμητή πριν τη διενέργεια της εκτίμησης.

Σε περίπτωση ανάκλησης της δήλωσης ζημιάς, ο ΕΛ.Γ.Α. δεν προβαίνει στη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης και ο ασφαλισμένος θεωρείται ότι παραιτήθηκε από κάθε δικαίωμα για αποζημίωση.

Ο ασφαλισμένος έχει δικαίωμα να ζητήσει να μη διενεργηθεί η επανεκτίμηση , υποβάλλοντας σχετική αίτηση στον Ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α. μέχρι την προηγούμενη ημέρα της επανεκτίμησης. Αν η αίτηση ανάκλησης υποβληθεί στους επανεκτιμητές, για την αποδοχή της αποφασίζουν μόνον οι επανεκτιμητές κατά την κρίση τους.

Με τη διαφύλαξη των διατάξεων του Κανονισμού που αναφέρονται στα τέλη εκτίμησης και επανεκτίμησης, όλη η διαδικασία που αναφέρεται στον Κανονισμό διεξάγεται ατελώς.

Οι ασφαλισμένοι δεν είναι υποχρεωμένοι να καταβάλουν καμία αμοιβή ή αποζημίωση σε οποιονδήποτε για την ολοκλήρωση της διαδικασίας, από τη σύνταξη της δήλωσης ζημιάς μέχρι και την είσπραξη της αποζημίωσης.

Τα έξοδα κίνησης και αποζημίωσης των οργάνων ασφάλισης καθορίζονται από τις διατάξεις του Κανονισμού κατάστασης προσωπικού του ΕΛ.Γ.Α., από τις σχετικές αποφάσεις του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α. ή τις Συλλογικές Συμβάσεις που προβλέπονται από το ν. 1790/1988.

Ασθένειες που περιλαμβάνονται στους ασφαλιζόμενους κινδύνους (ζημιογόνα αίτια) του παρόντος Κανονισμού, παύουν αυτομάτως να αποτελούν ασφαλιζόμενους κινδύνους (ζημιογόνα αίτια) στην περίπτωση ενεργοποίησης προγραμμάτων εκρίζωσής των από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Η ισχύς του Κανονισμού αυτού αρχίζει από τη δημοσίευση του ν. 3698/2008 (ΦΕΚ Α 198), «Περί κτηνοτροφίας και άλλων διατάξεων» στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός των περιπτώσεων που ορίζονται διαφορετικά από την ισχύουσα νομοθεσία.

11. Αξιολόγηση του Συστήματος Αγροτικών Ασφαλίσεων στην Ελλάδα

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης πέρασε το 2001, ένα νέο Νόμο, τον 2945/01, για την «Προστασία της Αγροτικής Δραστηριότητας» που ονομάζεται «ΗΣΙΟΔΟΣ». Στο Νόμο αυτό προβλέπονται οι αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αποτελεσματικότητας ενός μοντέρνου και ανταγωνιστικού μοντέλου αγροτικής δραστηριότητας. Ο βασικός στόχος του «ΗΣΙΟΔΟΥ» ήταν η βελτίωση του παρόντος συστήματος και η ασφαλιστική κάλυψη των αγροτών.

Ο ΕΛ.Γ.Α., θεσμικά μεταμορφωμένος, θα εξακολουθούσε να είναι ο πυρήνας του νέου αυτού συστήματος, κυρίως όμως για να ασχοληθεί, βασικά, με την κάλυψη των καταστροφικών κινδύνων.

Οι ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες θα συμμετείχαν στο σύστημα αυτό είτε με συμπληρωματικές προς το σύστημα αποζημιώσεων του ΕΛ.Γ.Α., καλύψεις ή με κάποιες ανεξάρτητες.

Τα βασικά στοιχεία του Νόμου 2945/01, που αφορούσαν το σύστημα «ΗΣΙΟΔΟΣ» ήταν τα ακόλουθα:

Για να αυξηθεί το επίπεδο προστασίας της παραγωγής, παρέχονται δύο μορφές δράσης:

1. δράσεις που έχουν αναληφθεί από τον υποστηρικτικό κρατικό μηχανισμό, ώστε να προστατευθούν οι παραγωγοί έναντι απωλειών που προκλήθηκαν από ζημίες καταστροφικής φύσης (καταστροφικοί κίνδυνοι), και
2. δράσεις που έχουν αναληφθεί, στο πλαίσιο ενός δεύτερου μηχανισμού, από την ιδιωτική ασφάλιση (ασφαλιστικές και αλληλασφαλιστικές εταιρείες), υπό την κρατική εποπτεία, ώστε να διασφαλιστεί ότι μοντέρνα, οικονομικά εφικτά και επαρκή ασφαλιστικά προϊόντα είναι, πάντα, διαθέσιμα στους παραγωγούς.

Ο ΕΛ.Γ.Α., λειτουργεί στο πλαίσιο του πρώτου μηχανισμού, ασχολούμενος αποκλειστικά με ζημίες καταστροφικής φύσης. Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης αποζημιώνει καταστροφικές ζημίες, που δεν καλύφθηκαν από τον ΕΛ.Γ.Α., υπο μορφή ειδικής ενίσχυσης.

Οι ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες εργάζονται, στο πλαίσιο του δεύτερου μηχανισμού, υπό την εποπτεία του Κράτους. Η εποπτική αυτή αρχή που ονομάστηκε «ΟΑΣΙΣ» και θεσπίστηκε το 2003, είναι ο επιβλέπων και ο συντονιστής όλου του συστήματος ενώ μπορεί ακόμα να ενεργεί ως ανασφαλιστής γ'αυτούς που συμμετέχουν στο σύστημα.

Το 2003, το ΟΑΣΙΣ προετοίμασε και κατέθεσε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Ετήσιο Ασφαλιστικό Πρόγραμμα και το Ετήσιο Αντασφαλιστικό Πρόγραμμα 2004 (Διάταξη Κρατικής Ενίσχυσης 103/2004). Ακολούθησε μία ανταλλαγή ερωτήσεων και απαντήσεων μεταξύ των Ελληνικών Αρχών και των Υπηρεσιών της Επιτροπής. Ωστόσο, δεν έγινε κατανοητό αν η Επιτροπή κατέληξε σε κάποια απόφαση, ούτε αν

οι Ελληνικές Αρχές θα συνεχίσουν την επαφή τους με τις Υπηρεσίες της Επιτροπής, σχετικά με το θέμα αυτό.

Παρότι το πρόγραμμα ΟΑΣΙΣ, νομικά, είναι σε ισχύ δεν έχει αναπτύξει επιπλέον δραστηριότητες και δεν είναι, προς το παρόν, ενεργό. Ένα είδος πρωτοβουλίας εκ μέρους του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, σχετικά με το θέμα αυτό, ακόμα αναμένεται.

Η προσπάθεια λοιπόν εναρμόνισης του ελληνικού συστήματος αγροτικών ασφαλίσεων στα ευρωπαϊκά πρότυπα με το σύστημα «ΗΣΙΟΔΟΣ-ΟΑΣΙΣ» σταδιακά απαξιώθηκε και εξακολουθεί να εφαρμόζεται ένα σύστημα με κεντρικό, αλλά όχι συντονιστικό φορέα, τον ΕΛ.Γ.Α. Το σημερινό σύστημα αγροτικών ασφαλίσεων της Ελλάδας έχει πολλά αρνητικά χαρακτηριστικά (Γεωργιάδης 2003), όπως :

- η έλλειψη πολιτικής σχεδιασμού και ο συντονισμός των φορέων,
- η υποχρεωτική κρατική ασφάλιση και η περιθωριοποίηση της ιδιωτικής ασφάλισης, αποκλίνοντας από την πρακτική των χωρών της Ε.Ε.,
- η μη-εφαρμογή στοιχειωδών αρχών διαχείρισης και διασποράς του κινδύνου (θεσμοθέτηση πόρων, δημιουργία αποθεματικών ταμείων και αντασφάλιση). Σήμερα ο μόνος θεσμοθετημένος πόρος είναι η ειδική ασφαλιστική εισφορά προς τον ΕΛ.Γ.Α., σε ενιαίο ποσοστό 3% επί της χονδρικής πώλησης προϊόντων φυτικής προέλευσης,
- η χωρίς περιορισμούς ασφαλιστική κάλυψη που επιτρέπει την επέκταση καλλιεργειών, σε ακατάλληλο, για την ανάπτυξή τους περιβάλλον,
- η αναντιστοιχία παρεχόμενης ασφαλιστικής κάλυψης και της , ενιαίας για όλους, ασφαλιστικής εισφοράς. Επειδή, η πιθανότητα κινδύνου διαφέρει και γεωγραφικά και στο είδος των καλλιεργειών, σε περίπτωση ιδιωτικής ασφάλισης κάποιοι παραγωγοί θα πλήρωναν πολύ λιγότερα ασφάλιστρα και κάποιοι άλλοι, πολύ περισσότερα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Ε., κατά την περίοδο 1995-2004 δόθηκαν στην Ελλάδα, υπό μορφή ειδικών ενισχύσεων, 701 εκατομμύρια Ευρώ, ενώ για την περίοδο 2000-2004 οι ασφαλιστικές αποζημιώσεις που δόθηκαν ήταν, μόνο, 218 εκατομμύρια Ευρώ.

Ακόμα, σύμφωνα με στοιχεία της Πανελλήνιας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ), το ύψος των εσόδων του ΕΛ.Γ.Α., ανέρχεται ετησίως σε 90 εκατομμύρια Ευρώ περίπου (εκ των οποίων τα 60 εκατομμύρια Ευρώ αφορούν τις λειτουργικές δαπάνες του ΕΛ.Γ.Α). Από το 2002, ο ΕΛ.Γ.Α., άρχισε να δανείζεται, (με εγγύηση δημοσίου), και ο δανεισμός του το 2007 ανερχόταν περίπου σε 2,8 δις Ευρώ. Σήμερα πλέον, το έλλειμά του (σύμφωνα με στοιχεία του 2008) ανέρχεται στο ύψος των 3,8 δις. Ευρώ (περίπου 1,3 τρισ. δρχ.).

Μάλιστα ο βουλευτής του ΚΚΕ κ. Νίκος Μωραΐτης, σε πρόσφατη ομιλία του στη Βουλή, προέβλεψε ότι το 2009 το έλλειμμα του ΕΛ.Γ.Α., (μαζί με το πακέτο των 500 εκατ. Ευρώ) θα ξεπεράσει τα 4,2 δις Ευρώ, ενώ τόνισε ότι «*πρόκειται για μια*

συνειδητή χρεοκοπία του Ε.Λ.Γ.Α για να γίνει εύκολη λεία στα χέρια των ιδιωτών. Θα βρεθεί και κάποιος μεγαλοεπενδυτής να αγοράσει και τον Ε.Λ.Γ.Α. Γι' αυτό ζητάμε την άμεση χρηματοδότηση του Ε.Λ.Γ.Α. από το Κράτος, για να παίξει τον κοινωνικό ρόλο για τον οποίο όλοι κόπτονται εδώ».

Η εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, (αποσύνδεση της επιδότησης από την παραγωγή και περιορισμός των επιδοτήσεων σύμφωνα με τους κανόνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και της Ε.Ε.), θα οδηγήσει του Έλληνες αγρότες στην εγκατάλειψη ασύμφωρων καλλιεργειών, (το 2006 μειώθηκαν οι καλλιέργειες καπνού, τεύτλων, βαμβακιού και ελαιόλαδου) (ΠΑΣΕΓΕΣ 2007). Επιπλέον, εφ' όσον δεν θα εξασφαλίζεται το βιώσιμο εισόδημα για τον αγρότη-παραγωγό, προβλέπεται μείωση της συνολικής παραγωγής, του αριθμού των αγροτών και του αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Ο ελληνικός αγροτικός πληθυσμός το 1961 αποτελούσε το 54% του πληθυσμού, ενώ το 2001 είχε εκτιμηθεί στο 20% και η τάση δείχνει ότι, την επόμενη δεκαετία θα αποτελεί μόνο το 10% του ενεργού συνολικού ελληνικού πληθυσμού (Γεωργιάδης 2003).

Επομένως, συνεχίζοντας την σημερινή πολιτική στις αγροτικές ασφαλίσσεις είναι σχεδόν βέβαιο ότι, θα είμαστε μια χώρα με ελάχιστη ασφαλιστική τεχνογνωσία και ο Ε.Λ.Γ.Α., θα αντιμετωπίσει και ήδη αντιμετωπίζει προβλήματα (Γεωργιάδης 2003) όπως :

- οικονομικά προβλήματα, (όπως αναφέραμε και παραπάνω ο δανεισμός του Ε.Λ.Γ.Α ανέρχεται σήμερα σε 3.8 δις Ευρώ). Σημειώνεται ότι ο Ε.Λ.Γ.Α κατά καιρούς ήταν ευάλωτος σε ομάδες πίεσης για «νέες» παροχές, χωρίς να υπάρχει οικονομική κάλυψη του κόστους τους,
- προβλήματα αμφισβήτησης του Ε.Λ.Γ.Α., από τους παραγωγούς (κυρίως δυναμικές αγροτικές επιχειρήσεις με υψηλά επενδυμένα κεφάλαια), που επιδιώκουν την εξαίρεση τους από την υποχρεωτική ασφάλιση στον Ε.Λ.Γ.Α., διότι δεν είναι συμφέρουσα η αναλογία του κόστους ασφάλισης και της παρεχόμενης ασφαλιστικής κάλυψης,
- προβλήματα συμβατότητας με την Ε.Ε. που αναδεικνύουν:
  1. θέματα κρατικών ενισχύσεων,
  2. θέματα ανταγωνισμού με ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες που πιθανόν θα θελήσουν να δραστηριοποιηθούν στον χώρο των αγροτικών ασφαλίσεων στην Ελλάδα.

Στο νέο ρόλο, την εξυγίανση, τον εκσυγχρονισμό και την αναδιάρθρωση του Ε.Λ.Γ.Α., ώστε να ανταποκρίνεται στις σημερινές αλλά και τις μελλοντικές ανάγκες, αναφέρθηκε, πρόσφατα, η Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, κα Κατερίνα Μπατζελή, απαντώντας σε επίκαιρη ερώτηση του Κοινοβουλευτικού Εκπροσώπου του ΛΑ.Ο.Σ, βουλευτή Λάρισας, κου Αστέριου Ροντούλη. Παράλληλα, εξήγγειλε σύσταση ειδικής επιτροπής που, σε συνεργασία με το υπουργείο Οικονομικών, θα συντάξει την μελέτη της αναδιάρθρωσης του ΕΛΓΑ και της εξόφλησης των χρεών του. Θυμίζουμε ότι τα χρέη του ΕΛΓΑ ξεπερνούν τα 4 δις Ευρώ.

Όσον αφορά τις εξαγγελίες της προηγούμενης κυβέρνησης για τη διασφάλιση εγγυημένης τιμής για τα αγροτικά προϊόντα, η υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κα Κατερίνα Μπατζελή ξεκαθάρισε ότι «πρέπει να αποτελέσει μια πολιτική δέσμευση όλης της Βουλής, ότι ο ΕΛ.Γ.Α., δεν πρόκειται και δεν μπορεί να αποζημιώνει εμπορικές τιμές» και ζήτησε από τα κόμματα της αντιπολίτευσης να υπάρξει συζήτηση και συνεργασία για την υιοθέτηση αντικειμενικών συντελεστών.

Επιπρόσθετα, η υπουργός ανέφερε ότι θα επιταχυνθεί ο χρόνος καταβολής των αποζημιώσεων όσο είναι δυνατόν, θα καταργηθούν οι κατ' εξαίρεση αποζημιώσεις και θα εξευρεθούν νέες πηγές χρηματοδότησης του οργανισμού. Αναπτύσσοντας την ερώτησή του, ο κ. Ροντούλης πρότεινε την αύξηση του ποσοστού ζημιάς που καθορίζει την αποζημίωση στην φυτική παραγωγή, τον όσο το δυνατόν, αντικειμενικό υπολογισμό της δυνητικής παραγωγής, (με την εκτίμηση να γίνεται από τριμελή επιτροπή παρουσία του παραγωγού), και αποζημίωση των προϊόντων με την τιμή της αγοράς.

Η Υπουργός, αφού αναφέρθηκε στις δράσεις ανάληψης αποζημιώσεων κατά την περίοδο 2008 - 2009 και στις επιπτώσεις στην εικόνα της χώρας στην Ε.Ε., επανέλαβε τη θέση του ΥΠ.Α.Α.Τ., για την ανασυγκρότηση του ΕΛΓΑ πάνω σε βάσεις που να εξασφαλίζουν πλήρως ότι, η όλη λειτουργία του συμβιβάζεται με την ευρωπαϊκή νομοθεσία.

«Στόχος της Κυβέρνησης» τόνισε η κα Μπατζελή *«η δίκαιη και όσο το δυνατόν ταχύτερη καταβολή των αποζημιώσεων, η επέκταση της ασφαλιστικής κάλυψης σε επιπλέον αίτια και τομείς, ο προσδιορισμός νέων ή συμπληρωματικών με τον υπάρχοντα μηχανισμό πηγών χρηματοδότησης αλλά και η εξισορρόπηση της ανταποδοτικότητας, που σήμερα δεν εξασφαλίζεται».*

Επίσης, η Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη σύσταση ομάδας εργασίας για την επεξεργασία του νέου πλαισίου λειτουργίας του σε συνεργασία με άλλα υπουργεία και εμπλεκόμενους φορείς

Ακόμα επεσήμανε ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του νέου νομοσχεδίου αυξάνεται η ασφαλιστική εισφορά υπέρ του ΕΛ.Γ.Α., από 3% σε 4% για τους αγρότες και από 0,5% στο 1% για τους κτηνοτρόφους. Καθιερώνεται ακόμα ασφάλιστρο υπέρ ΕΛ.Γ.Α., σε ποσοστό 2% έως 5% στο εισόδημα που δηλώνεται ως αγροτικό στην εφορία ακόμα και για ετεροεπαγγελματίες.

Επίσης, προβλέπεται η πρόσθετη ασφάλεια για όσους επιθυμούν κάλυψη για συχνές ζημιές στην παραγωγή τους και η προαιρετική για ασθένειες και κινδύνους από κλιματική αλλαγή και ερημοποίηση.

«Στόχος είναι η εξυγίανση του ΕΛ.Γ.Α., και ο ισοσκελισμένος προϋπολογισμός εσόδων – εξόδων», τόνισε η κ. Μπατζελή, ενώ σημείωσε πως από το 2003 έως το 2010, οι απώλειες ασφαλιστικών εισφορών για τον οργανισμό, ανέρχονται σε 500 εκατ. Ευρώ και το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης έχει αρχίσει ήδη ελέγχους διασταύρωσης με το ΚΕΠΥΟ, προκειμένου να αποδοθούν στον οργανισμό ασφάλιστρα που δεν έχουν αποδοθεί.

11.1 Συμπεράσματα και Προτάσεις Βελτίωσης του Συστήματος Αγροτικής Ασφάλισης στην Ελλάδα

Υπάρχει μια μεγάλη ποικιλομορφία στο φάσμα των ασφαλιστικών συστημάτων αγροτικής ασφάλισης, που διατίθενται στα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κάποια συστήματα επιδοτούνται από τα Κράτη και άλλα είναι αμιγώς χρηματοδοτούμενα από την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Η ασφάλιση είναι, ίσως, ένα από τα πιο γνωστά εργαλεία διαχείρισης κινδύνου, αλλά η φύση της γεωργίας παρουσιάζει έναν αριθμό ζητημάτων. Για παράδειγμα, οι συστημικοί κίνδυνοι (δηλ. ένας μεγάλος αριθμός ατόμων που πλήγονται ταυτόχρονα), αναγκάζουν τις ασφαλιστικές εταιρείες να χρεώνουν πολύ υψηλά ασφάλιστρα, στις περιπτώσεις που δεν παρέχεται κρατική επιδότηση. Ως εκ τούτου, τα υποχρεωτικά συστήματα αγροτικής ασφάλισης χρειάζονται μεγάλη υποστήριξη από τον δημόσιο τομέα.

Η αγροτική ασφάλιση είναι ένα περίπλοκο ζήτημα. Η ύπαρξη και ανάληψη τέτοιων συστημάτων εξαρτάται από ένα ευρύ φάσμα μεταβλητών που κάνουν την σύγκριση μεταξύ των Κρατών δύσκολη.

Οι προτάσεις βελτίωσης του συστήματος αγροτικών ασφαλίσεων στην Ελλάδα ταξινομούνται σε δύο κατηγορίες: (1) σε επίπεδο στρατηγικής, και (2) σε προτάσεις εκσυγχρονισμού του ΕΛ.Γ.Α. και εξυγίανσης των οικονομικών του.

A. Στρατηγική προσέγγιση

Η Ελλάδα θα πρέπει να πρωτοστατήσει, με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη δημιουργία ενός πανευρωπαϊκού συστήματος αγροτικών ασφαλίσεων, όπως έχει ήδη περιγραφεί στο Κεφάλαιο 7 αυτής της εργασίας.

Η επιδότηση των αγροτικών ασφαλιστικών συστημάτων αυξάνει την πιθανότητα ενός πανευρωπαϊκού συστήματος αγροτικών ασφαλίσεων. Θεωρητικά, τα συστήματα αυτά θα μπορούσαν να χρηματοδοτούνται μέσω του Πιλοτικού προγράμματος II της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, πιθανόν μέσω σχετικής διαμόρφωσης του.

Ωστόσο, αυτό είναι ένα εγγενώς σύνθετο θέμα με έναν αριθμό ζητημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν, συμπεριλαμβανομένης της συμβατότητας των κανόνων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, την απαίτηση της συμμετοχής ενός μεγάλου αριθμού αγροτών στα συστήματα, το κόστος, την πολιτική θέληση, την δυνατότητα πληροφόρησης μέσω τεχνικών οικονομικών/βάσεων δεδομένων, και την άποψη ότι λόγω των αναγκαίων διακανονισμών ζημιών, αγροτική επιδότηση σημαίνει επιδότηση της ασφαλιστικής βιομηχανίας.

Σε σχέση με το τελευταίο αυτό σημείο, όπου τα ασφαλιστικά προϊόντα προσφέρουν ένα ευρύ φάσμα καλύψεων (δηλ. για συστημικούς κινδύνους), υπάρχει μία απευθείας σύνδεση μεταξύ της ανάπτυξής τους και της δημόσιας υποστήριξης. Με άλλα λόγια, υπάρχει πιθανότητα να παρέχεται μεγαλύτερη υποστήριξη για μονούς επιδοτούμενους κινδύνους (π.χ. χαλαζόπτωση), παρά για καλύψεις που αφορούν ένα φάσμα κινδύνων.

Β.Εκσυγχρονισμός και Εξυγίανση του ΕΛ.Γ.Α.

Η λειτουργία του ΕΛ.Γ.Α., και γενικότερα του συστήματος της αγροτικής ασφάλισης στην Ελλάδα θα πρέπει να υποστεί διάφορες μετατροπές, έτσι ώστε να προσαρμοστεί στους νέους κανονισμούς που επιβάλλονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο της εναρμόνισης του ελληνικού συστήματος στα ευρωπαϊκά πρότυπα. Στο πλαίσιο αυτό έχουμε εστιάσει ενδελεχώς την σχετική εμπειρία των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου (Ισπανία, Πορτογαλία, Γαλλία, Ιταλία) και έχουμε ξεχωρίσει ορισμένες προτάσεις βελτίωσης του ασφαλιστικού μηχανισμού του ΕΛ.Γ.Α. Οι πλέον σημαντικές είναι οι ακόλουθες:

1. Η κάλυψη του ΕΛ.Γ.Α., θα πρέπει να περιορίζεται στους ονομαζόμενους καταστροφικούς κινδύνους στις καλλιέργειες, τα δένδρα και το ζωικό κεφάλαιο (και ζώα).
2. Οι εσωτερικές καλλιέργειες (θερμοκήπια) και η ζωική εκμετάλλευση να μην είναι πλέον υποχρεωτικό να ασφαίζονται στον ΕΛ.Γ.Α.
3. Να μην επιτρέπεται πλέον στον ΕΛ.Γ.Α. να καλύπτει απώλειες στην φυτική παραγωγή μικρότερες του 20% για τους αγρότες πλήρους απασχόλησης και 30% για τους αγρότες μερικής απασχόλησης.
4. Ο ΕΛ.Γ.Α., να είναι υποχρεωμένος να συσσωρεύει αποθεματικά.
5. Ο ΕΛ.Γ.Α., θα πρέπει να εφαρμόζει διαφορετικά ποσοστά «ειδικών ασφαλιστικών εισφορών» σε διαφορετικές περιοχές και καλλιέργειες.
6. Ο ΕΛ.Γ.Α. θα πρέπει αναδιοργανωθεί πλήρως με βάση τα συστήματα οργάνωσης και λειτουργίας των κρατικών αντίστοιχων Ευρωπαϊκών Οργανισμών, ώστε να μπορέσει να μειωθεί πρακτικά το λειτουργικό του κόστος (κόστος λειτουργία 60 εκατομμύρια Ευρώ , σε σύνολο εσόδων 90 εκατομμύρια Ευρώ) .
7. Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα χρηματοοικονομικής εξυγίανσης του ΕΛ.Γ.Α. (δάνεια περίπου 4 δις. Ευρώ).
8. Θα πρέπει να τεθεί σε εφαρμογή το πρόγραμμα «ΗΣΙΟΔΟΣ-ΟΑΣΙΣ», το οποίο νομικά βρίσκεται σε ισχύ αλλά, ουσιαστικά, είναι ανενεργό.
9. Ο ΕΛ.Γ.Α., θα πρέπει να παρέχει τις απαιτούμενες πληροφορίες στο πρόγραμμα ΟΑΣΙΣ, και το τελευταίο θα πρέπει να εκφράζει μία επίσημη γνώμη για κάθε νέο πρόγραμμα ή μετατροπή στο σύστημα του ΕΛ.Γ.Α.
10. Το Κράτος, θα πρέπει να ενθαρρύνει τους παραγωγούς να συμμετέχουν πιο ενεργά, είτε με την επιδότηση του ασφαλιστρού για κάθε ένα ασφαλιστικό προϊόν που θα συμπεριλαμβάνεται στον «ετήσιο αγροτικό ασφαλιστικό σχεδιασμό», ενώ για να τους ενθαρρύνει να συμμετέχουν στο πρόγραμμα ΟΑΣΙΣ, το κράτος θα μπορούσε να επιδοτεί το αντασφάλιστρο. Επιπλέον στο πρόγραμμα ΟΑΣΙΣ, το Κράτος θα μπορούσε να επανεκχωρεί, ένα μέρος του κινδύνου, στη διεθνή αντασφαλιστική αγορά.

11. Μεγαλύτερη δραστηριοποίηση της Ιδιωτικής Ασφάλισης στον τομέα της γεωργίας, και ειδικότερα, στους κλάδους ζημιών οι οποίοι δεν θα καλύπτονται πλέον ασφαλιστικά από τον ΕΛ.Γ.Α.

12. Συνεργασία Ιδιωτικού και Δημόσιου ασφαλιστικού συστήματος, με σκοπό την επίτευξη υψηλότερου επιπέδου ασφαλιστικής κάλυψης: Μέσω της λειτουργίας ενός τέτοιου συστήματος θα υπήρχαν κάποια σημαντικά πλεονεκτήματα όπως:

- κάλυψη απώλειας εισοδήματος,
- μείωση κυβερνητικών δαπανών για προγράμματα ειδικών ενισχύσεων.,
- εναλλακτικές λύσεις για μη ασφαλίσιμους κινδύνους,
- προώθηση μεγαλύτερης συνειδητοποίησης των κινδύνων μεταξύ των παραγωγών,
- ασφάλιση για περισσότερα προϊόντα και από περισσότερους κινδύνους,
- συμμετοχή του κράτους στο ασφαλιστικό σύστημα μέσω των επιδοτήσεων στα ασφάλιστρα και μέσω της αντασφάλισης.

13. Σε μεταγενέστερο στάδιο, θα πρέπει να μελετηθεί και να προσαρμοστεί στα Ελληνικά δεδομένα, η εξαιρετικά προωθημένη ασφαλιστική τεχνογνωσία των συστημάτων αγροτικής ασφάλισης των ΗΠΑ και του Καναδά.

Βιβλιογραφία

ΑΓΡΟΤΥΠΟΣ 19/5/2010 Απάντηση της Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, κας Μπαντζελή, στον βουλευτή του ΛΑ.Ο.Σ., κο Ροντούλη.

(<http://agr.gr/news>)

Γεωργιάδης Ν., 2003: *Πολιτικές Διαχείρισης Αγροτικών Κινδύνων, Παρελθόν-Παρόν και Μέλλον*. (Εκδόσεις Α. Λιβάνη).

Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.), Νομοθεσία, Κώδικας, Κανονισμοί Ασφάλισης Φυτικής Παραγωγής, Κανονισμοί Ασφάλισης Ζωικού Κεφαλαίου.

Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών 2007.

(www.paseges.gr)

Bielza, M., Garrido, A. and Sumpsi, J. M. (2004): 'Revenue insurance as an income stabilisation policy: an application to the Spanish olive oil sector', *Cahiers d'Economie et Sociologie Rurales*, 70 (1), pp. 5–27

CEA (2005a): 'European insurance system for agricultural risks', CEA document AGR5037 (06/05), Agricultural Risks Insurance Committee, Paris.

CEA (2005b): 'Position paper on EC communication on risk and crisis management in agriculture (March 2005)', Comité Européen des Assurances, AGR 5045 (09/05).

CEA (2005c): 'CEA position', document presented in the meeting on agricultural insurances held 16 November 2005 in the JRC Ispra.

CEA (2005d): 'Questionnaire on agricultural risk insurance', CEA document AGR5063, Paris.

EC (2000): 'Community guidelines for State aid in the agriculture sector (2000–06)', *Official Journal of the European Communities*, C 28, 1.2.2000, pp. 2–24 (corrigendum in OJ C 232, 12.8.2000, pp. 17–41).

EC (2001): 'Risk management tools for EU agriculture, with a special focus on insurance', working document, Directorate-General for Agriculture (http://ec.europa.eu/agriculture/publi/insurance/index_en.htm).

EC (2005a): 'Communication from the Commission to the Council on risk and crisis management in agriculture', COM(2005) 74, Brussels (http://europa.eu.int/comm/agriculture/publi/communications/risk/com74_en.pdf) and (http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=2005&nu_doc=74).

EC (2005b): 'Commission staff working document accompanying the communication on risk and crisis management in agriculture' (http://ec.europa.eu/agriculture/publi/communications/risk/workdoc_en.pdf).

Hardaker, J., Huirne, B., Ruud, B. M. and Anderson, J. R. (1997): *Coping with risk in Agriculture*, CAB International, Wallingford.

Ramiro Iturrioz, (2009), *Agricultural Insurance*, Primer Series on Insurance Issue 12. (<http://www.worldbank.org/nbfi>)

Joint Research Center – Scientific and Technical Reports – *Agricultural Insurance Schemes* – EUR 23392 EN – 2008 (<http://www.jrc.ec.europa.eu>).

Larson, D. F., Varangis, P. and Yabuki, N. (1998): 'Commodity risk management and development', paper prepared for the roundtable discussion on the new approaches to commodity price risk management in developing countries, World Bank Policy Research Working Paper No 1963, Washington DC.

Meuwissen, M. P. M. (2000): *Insurance as a risk management tool for European agriculture*, thesis (doctoral), Wageningen Universiteit, Wageningen.

Meuwissen, M. P. M., Huirne, R. and Hardaker, J. (1999a): 'Income insurance for individual farmers: feasibility for European agriculture', Organised session papers, IXth European Congress of Agricultural Economists, *European agriculture facing the 21st century in a global context*, Warsaw, pp. 428–444.

Meuwissen M. P. M., Huirne, R. and Hardaker, J. (1999b): 'Income insurance in European agriculture', *European Economy, Reports and Studies*, No 2-1999, European Commission.

Meuwissen M. P. M., Huirne, R. and Hardaker, J. (2001): 'Risk and risk management: an empirical analysis of Dutch livestock farmers', *Livestock Production Science*, 69, Elsevier, pp. 43–53.

Skees, J. R. (1997): 'Agricultural insurance in a transition economy', *Proceedings of seminar on agricultural finance and credit infrastructure in transition economies*, OECD, Paris.

Skees, J. R., Barnett, B. J. and Hartell J. (2005), '*Innovations in government responses to catastrophic risk sharing for agriculture in developing countries*', paper presented at the workshop 'Innovations in agricultural production risk management in Central America: challenges and opportunities to reach the rural poor', Antigua, Guatemala, 9–12 May (<http://www.globalagrisk.com/pubs/Innovations%20in%20Govt%20Responses%20to%20Catastrophic%20Risk.pdf>).

WTO (1994): '1986–1994 Uruguay Round Agreements: Agreement on Agriculture', GATT, Marrakesh Agreement 1994, World Trade Organisation, Geneva (http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/14-ag.pdf).